

αντιτετράδια

ΔΙΠΛΟ ΤΕΥΧΟΣ 20-21 • ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ '92 • ΔΡΧ. 450

ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

εκπαιδευτική και πολιτική συγκυρία...αφιέρωμα στο σύνολο των νέων μέτρων...δημόσια διοίκηση...ασφάλιση...επιμόρφωση... αξιολόγηση...ΑΕΙ...Μάαστριχτ...προβλήματα της σύγχρονης ποίησης... παιδί και διαφήμιση...για το περιβάλλον και τη διάσκεψη του Ρίο ...πληροφορική και ελληνική κοινωνία... η μυθολογία της ισότητας των ευκαιριών...αλιεύοντας και σχολιάζοντας...αρχαίο δράμα

αντιτετράδια της εκπαίδευσης

τριμηνιαίο περιοδικό για την εκπαίδευση

Διευθύνεται από Επιτροπή

Γραφεία: Μάρνη 30, 104 32 Αθήνα
Τηλ.: 52.35.221, 97.13.651 Fax: 36.05.421

Εκδότης: Γιώργος Σόφης
Τεύχος 19, Μάιος - Ιούνιος - Ιούλιος 1992.
Τιμή τεύχους: 350 δρχ.
Συνδρομή για τέσσερα τεύχη: 1.800 δρχ.
Συνδρομή εξωτερικού: 2.300 δρχ.

Κεντρική διάθεση:
Αγγελική Φατούρου, Δυρραχίου 55, 104 43 Αθήνα,
Τηλ. 51.25.714 - 93.23.251
Χρήστος Κάτσικας, Γραβιάς 24, 172 35 Δάφνη,
Τηλ. 97.13.651

Αριθμός Λογαριασμού Εμπορικής Τράπεζας: 25550862
Αριθμός Λογαριασμού Εθνικής Τράπεζας: 046/634493-30

Μπορείτε να βρείτε τα «αντιτετράδια της εκπαίδευσης» στα παρακάτω βιβλιοπωλεία της Αθήνας:

BIBΛΙΟΓΩΝΙΑ Ακαδημίας 57
BIBΛΙΟΘΗΚΗ 31 Κάνιγγος 31
ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ Ζωοδόχου Πηγής 21
GUTENBERG Σόλωνος 103
ΓΡΗΓΟΡΗΣ Σόλωνος 73
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ Ε. Μπενάκη
ΕΣΤΙΑ Σόλωνος
ΘΕΜΕΛΙΟ Σόλωνος 84
ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Κωλέττη 2
ΚΑΡΑΒΙΑ Ακαδημίας 58
ΚΟΜΜΟΥΝΑ Θεμιστοκλέους
ΜΗΝΥΜΑ Σόλωνος 83
ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ Ακαδημίας 57
ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ Ιπποκράτους 23
ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ Ιπποκράτους 52
ΠΑΡΟΥΣΙΑ Σόλωνος 94
ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ (Αθήνα και Θεσ/νίκη)
SOLARIS Μπότση 6
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ Μαυροκορδάτου 3
ΤΟΛΙΔΗΣ Σόλωνος 71
ΧΝΑΡΙ Κιάφας και Ακαδημίας
ΑΙΟΛΟΣ Σόλωνος
ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΟ (στην Ηλιούπολη)

Στα περίπτερα: Κάνιγγος - Νομικής - Φυσικείου - Χημείου

Θεσσαλονίκη:

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ Νίκης 3
ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ Εγνατία 150
ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ Αριστοτέλους 6
ΡΑΓΙΑΣ Τσιμισκή 41
ΙΑΝΟΣ Αριστοτέλους 7
ΜΠΙΜΠΗΣ Εγνατία 108

Λάρισα:

ΚΕΡΑΜΟΣ, στην οδό Κούμα

Και σε κεντρικά βιβλιοπωλεία των μεγάλων επαρχιακών πόλεων

Μόνιμοι συνεργάτες:

Χρυσάνθη Αθανασίου - Φιλολόγος
Βασιλής Αλεξίου - Φιλολόγος, Δικηγόρος, Μεταπτυχιακός Υπότροφος του ΙΚΥ στη Συγκριτική Φιλολογία
Μαρίμω Βαρελά - Τεχνολόγος Ηλεκτρολόγος
Γιώργος Βρανόπουλος - Βιολόγος
Αγγελίνα Γιαννετοπούλου - Δασκάλα
Ασπασία Δεμερούση - Φιλολόγος
Ειρήνη Δρακονταειδή - Φοιτήτρια
Αντρέας Ζαφείρης - Ζωγράφος
Γιώργος Ηρακλέους - Φιλολόγος - Γραμματέας Δ.Σ. ΕΛΜΕ Ν. Σμύρνης Καλλιθέας

Γιώργος Καβαδίας - Φιλολόγος
Βαγγέλης Καλαμπάκος - Φυσικός
Γιώργος Καμπούκος - Μαθηματικός
Αθανασία Κασαγιάννη - Φιλολόγος
Χρήστος Κάτσικας - Φιλολόγος
Τηλέμαχος Κολιός - Μαθηματικός
Κώστας Κορδάτος - Τεχνολόγος Μηχανολόγος
Νίκος Κουνενής - Καθηγητής Κοινωνιολογίας
Κώστας Κουτίτας - Φυσικός
Ελεονώρα Κυριακού - Δασκάλα
Τάνια Μαλαμίδου - Φιλολόγος, Ψυχολόγος (DEA Νεοελληνικών Σπουδών, DEA Κοινωνικής Ανθρωπολογίας)
Γιάννης Μακρίδης - Μαθηματικός
Δέσποινα Μουρελάτου - Φυσικός
Λάμπρος Μπαλάσκας - Μαθηματικός
Μιχάλης Μπέλλος - Μαθηματικός
Ελένη Νικολαΐδου - Θεολόγος
Σάκης Νικολόπουλος - Μαθηματικός
Γιώργος Ξυλούρης - Φυσικός
Έφη Οικονομοπούλου - Κοινωνική Λειτουργός
Μαρίνα Παντελέων - Κοινωνική Λειτουργός
Πέτρος Πετρίδης - Πολιτικός Μηχανικός
Βάσω Πρασσοπούλου - Φιλολόγος
Μαίρη Σόρογκα - Φιλολόγος
Γιώργος Σόφης - Φυσικός, Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Α' ΕΛΜΕ Πειραιά
Στέλιος Σταυρινάδης - Μαθηματικός
Θανάσης Τσιριγάτης - Φιλολόγος, Δ.Σ. Γ' ΕΛΜΕ Δυτικής Αττικής
Χρήστος Τσουκαλάς - Φιλολόγος
Μαρία Φραγκιά - Βιολόγος
Αγγελική Φατούρου - Φυσικός, Πρόεδρος Δ.Σ. Πανελλ. Ένωσης Αδιόριστων Εκπαιδευτικών
Ζωή Χατζή - Γλύπτρια, Πρόεδρος Ένωσης Καθ. Καλλ. Μαθημάτων
Μηνάς Χατζηδημητρίου - Μαθηματικός
Νίτσα Παληγεώργου - Πρόεδρος της Παν. Εν. Αδιορ. Εκπ.
Μαργαρίτα Ντάβαρη - Καθηγήτρια Αγγλ. Φιλολ.
Λημής Κοντοφάκας - Σπουδαστής ΤΕΙ

Έκτακτα συνεργάστηκαν σ' αυτό το τεύχος:

Αθανασία Κασαγιάννη - Φιλολόγος
Πάνη Σταθοπούλου - Καθηγήτρια Καλλιτεχνικών Μαθημάτων

Σημείωμα της Σύσταξης

Αγαπητοί αναγνώστες

Σκεφτόμαστε ότι σαν αντάλλαγμα για τα χρήματα που πληρώσατε θα θέλατε να σας δείξουμε κάτι από το χώρο της εκπαίδευσης της κοινωνίας και της πολιτικής.

Σ' ένα βαθμό θέλετε να πάρετε μέρος και να μοιραστείτε μαζί μας τα λεγόμενά μας, τις αγωνίες, τις προσδοκίες, τις χαρές από τις επιτυχίες ή το φόβο από τις ήττες.

Σαν άνθρωποι της εποχής αυτής, έχετε την απόλυτη ανάγκη να αναπτύξετε ελεύθερα το χάρισμά σας, να συνδυάσετε, να απορρίψετε και να προσαρμόσετε τα γραφτά μας στις προσωπικές σας ανάγκες.

Δίνετε ιδιαίτερη σημασία στο να συμμερίζεστε ορισμένα συναισθήματα ενθουσιασμού και απογοήτευσης χωρίς νόημα που δίνουν όμως ενδιαφέρον στη ζωή. Ίσως ακόμα νιώθετε την ανάγκη ή έχετε την κρυφή προσδοκία να σας παρουσιάσουμε τα πράγματα λιγότερο τραγικά από όσο είναι γιατί έτσι θα απαλύνουμε το πραγματικά δραματικό.

Λυπούμαστε αν θα σας απογοητεύσουμε γιατί μάλλον θα προτιμήσουμε τις λέξεις - γροθιές από τα πληκτικά κείμενα, «η πλήξη είναι χειρότερη από οτιδήποτε άλλο».

Το μέλλον εκείνων που θέλουν να αποφύγουν τις σκληρές απαιτήσεις μιας τόσο ανυπόμονης εποχής είναι σκοτεινό, και εμείς ιδιαίτερα σήμερα θα αρνηθούμε, με κόστος έστω, την προσωπική, εθνική και παγκόσμια αρτηριοσκλήρωση που μπορεί να ονομάζεται και αλλιώς.

Δεν θέλουμε να καταστήσουμε υπεύθυνο τον καθένα για τη σημερινή εξαιρετικά κρίσιμη κατάσταση ταυτόχρονα όμως δεν μπορούμε να δικαιολογήσουμε την όποια πρόφαση απομόνωσης.

Γνωρίζουμε καλά ότι ζούμε ανάμεσα σε πραγματικούς ανθρώπους και όχι σε ήρωες και αυτό είναι μάλλον ωφέλιμο αλλά χρειάζεται να πάμε σήμερα πέρα από την απλή απόδοση και αναπαράσταση της πραγματικότητας στον «κοινό νου». Επειδή αυτή η απλή απόδοση δεν παρέχει στοιχεία ανατροπής της πραγματικότητας και επειδή ο «κοινός νους» έχει αυτή την αδυναμία είναι «κοινός».

Θέλουμε μ' άλλα λόγια να πούμε ότι πρέπει να χρησιμοποιήσουμε με ένα αγωνιστικό τρόπο τη διαλεκτική χωρίς ωραιοποιήσεις και μπαλώματα που είναι εχθροί της ομορφιάς και της πολιτικής λογικής.

Τα πράγματα δεν είναι όπως πριν!

Η ελαστική λογική δούλεψε αρκετά καλά γι' αυτό και ζήτησε συνένοχους σ' αυτό το έργο. Η ακυρολογία, η αυτολεξικρισία, η παραίτηση βγήκαν στο προσκήνιο.

Θα χρειαστεί πολλή δουλειά και πολλές προσπάθειες. Σε ό,τι μας αφορά είμαστε εδώ, ζητάμε τη «συνοδοιπορία» σας, να δουλέψουμε πάνω στη συνείδηση και την πράξη.

«Σπουδαίο είναι ό,τι μπορεί να γίνει τέτοιο και ό,τι φαίνεται».

Τρεις αρχές, τρεις τάξεις

Η τάξη και η αταξία είναι οι δύο λέξεις που επαναλαμβάνονται πιο συχνά στις πολεμικές πολιτικού χαρακτήρα. Κόμματα της τάξης, άνθρωποι της τάξης, δημόσια τάξη. Τρεις λέξεις που προσέγγισαν μια μοναδική στροφή: την τάξη, που πάνω της επικολλούνται οι λέξεις και περιστρέφονται με μεγαλύτερη ή μικρότερη σταθερότητα, ανάλογα με το συγκεκριμένο ιστορικό σχήμα, που οι άνθρωποι, τα κόμματα και το κράτος παίρνουν στην πολλαπλή δυνατή ενσωμάτωσή τους. Η λέξη τάξη έχει μια θαυματουργή δύναμη. Η διατήρηση των πολιτικών θεσμών εξαρτάται ως επί το πλείστον απ' αυτή τη δύναμη. Η παρούσα τάξη πραγμάτων παρουσιάζεται σαν κάτι το αρμονικά συντονισμένο, το σταθερά συντονισμένο. Και το πλήθος των πολιτών αμφιβάλλει και τρομάζει μπροστά στην αβεβαιότητα αυτού που μια ριζική αλλαγή θα μπορούσε να φέρει. Ο κοινός νους, ο εξαιρετικά ανόητος κοινός νους, διακηρύττει συνήθως ότι είναι προτιμότερο ένα αυγό σήμερα, από μια κότα αύριο. Και ο κοινός νους είναι ένας τρομερός μαυραγορίτης του πνεύματος. Πολύ περισσότερο, αφού για να έχεις την κότα πρέπει να σπάσεις το φλοιό του αυγού. Διαμορφώνεται στη φαντασία η εντύπωση ότι κάτι σπάει βίαια. Φαίνεται μόνο η βίαια ρήξη, η τρομαγμένη ψυχή οπισθοχωρεί μπροστά στο φόβο να τα χάσει όλα, στο ν' αντιμετωπίσει μπροστά της το χάος, την αναπόφευκτη αταξία.

(Αντόνιο Γκράμοσι,
Σοσιαλισμός και κουλτούρα,)

Νέα τάξη πραγμάτων ΚΟ

(Η κοιλάδα των δαι

Επί του πιεστηρίου

- Σοκ στην ΕΟΚ!
 - Η περίφημη νομισματική ένωση σχεδόν τινάχτηκε στον αέρα!
 - Δύο χώρες Ιταλία - Αγγλία βη-ήκαν εκτός ενιαίου νομισματικού συστήματος!
 - Η Τράπεζα Ελλάδας ρίχνει στην αγορά σε μια μέρα 300.000.000 δολάρια για να «σώσει» τη δραχμή!
 - Η σύγκλιση κινδυνεύει να πάει περίπατο!
 - Ο κίνδυνος της απόλυτης κυριαρχίας του Γερμανικού ανερχόμενου ιμπεριαλισμού προ των πυλών!
 - Ο αδυσώπητος νόμος της ανισόμετρης ανάπτυξης των καπιταλιστικών χωρών σε όλο του το μεγαλείο!
 - Το χρηματιστηριακό κεφάλαιο που αναζητά γρήγορα και εύκολα κέρδη (παρασιτικά) αποδεικνύεται δύναμη και αδυναμία του συστήματος.
- Ακόμη είμαστε στην αρχή του Μάαστριχτ!
Οι εκπλήξεις θα πολλαπλασιαστούν!

Ενώ ο πόλεμος μαινεται στην πρώην Γιουγκοσλαβία, στην καρδιά της Ευρώπης, σε πείσμα των αυταπατών της διεθνούς ειρήνης, η ΕΟΚ ύστερα από το δημοψήφισμα της Δανίας πέρασε οριακά τις συμπληγάδες της Γαλλίας.

Πολλά ακούστηκαν για την κατάληξη αυτών των δημοψηφισμάτων τόσο από την πλευρά της ευρωπαϊκής «συγκλησιακής τρομοκρατίας» όπου επιστρατεύτηκε κάθε καρδιάς καρύδι, για να υποστηρίξει την κακόφωνη συνθήκη, όσο και από την πλευρά της αυθόρμητης διαμαρτυρίας όπου τα δημοψηφίσματα έγιναν ζητήματα αρχής και το «όχι» της Δανίας προβλήθηκε ως «μίνι Οκτωβριανή Επανάσταση».

Για την ακρίβεια χρειάζεται να δει κανείς το σύνολο των ενδοευρωπαϊκών αντιθέσεων σε επίπεδο εθνών, αρχουσών τάξεων, κοινωνικών κατηγοριών.

Ο άξονας Βόννης - Παρισιού και η υπερκυβέρνηση των Βρυξελλών φοβίζει κοινωνικές δυνάμεις, ιδιαίτερα όταν η Γερμανία φουλάρει τις μηχανές της σε όλα τα μέτωπα, ξεπερνώντας το βασικό ανασταλτικό εμπόδιο για την εξάπλωσή της, που ήταν η αδυναμία στρατιωτικοποίησής της. (Η Βόννη βάζει το βαρύ πυροβολικό της οικονομίας και της στρατιωτικής δύναμης και το Παρίσι κρατάει για τον εαυτό του την πισινή γραμμή των ελιγμών).

Από την άλλη πλευρά η Αγγλία ελίσσεται ανάμεσα σε μια Ευρωπαϊκή Αγορά και στη σιγουριά της ομπρέλλας των ΗΠΑ, ενώ δορυφορικός ρόλος ετοιμάζεται για τις μικρότερες χώρες της Ευρώπης και του Νότου.

Το πρόβλημα είναι ότι με απουσία εργατικού κινήματος και αναδίπλωση της αριστεράς οι όποιες αντιθέσεις αξιοποιούνται και φαλκιδεύονται στα αστικά πλαίσια. Όχι μόνο αυτό. Η συντηρητική μετατόπιση όλου του ευρωπαϊκού σκηνικού και η συνεχιζόμενη κρίση ανοίγει το δρόμο στο νεοφασισμό που με σημαία την «εθνική καθαρότητα» παίζει το ρόλο και το άλλοθι της βρώμικης ατμομηχανής για εκφασισμό του συνόλου της κοινωνικής και πολιτικής ζωής. Το νεοναζιστικό ρεύμα σήμερα με τα επιθετικά του χαρακτηριστικά και την ανοχή των μικροαστικών στρωμάτων και των δυνάμεων του λούμπεν προλεταριάτου δεν διαπαιδαγωγεί τη νεολαία και την κοινωνία πάνω στις αξίες της «νέας τάξης» αλλά δείχνει σαν οργανικό τμήμα του συστήματος την εναλλακτική λύση στην κρίση.

Μπορούμε σήμερα να διακρίνουμε τα παρακάτω εμπόδια στην «ομαλή» ευρωπαϊκή ενοποίηση.

α) τις ενδοϊμπεριαλιστικές εσωτερικές αντιθέσεις στην Ευρώπη που σχετίζονται με την ηγεμονία της ενοποίησης

β) την αντίθεση των δυο άλλων ισχυρών ιμπεριαλιστικών πόλων (ΗΠΑ - Ιαπωνία) και τη στάση που πρόκειται να κρατήσει η βρισκόμενη σε υποχώρηση αλλά στρατιωτικά δυνατή Ρωσία (ΚΑΚ)

γ) τις αντιθέσεις των εθνικιστικών κινήματων και τα αποσχιστικά ρεύματα που παρατηρούνται στην καρδιά της Ευρώπης και τέλος

δ) την αντίθεση απέναντι στην ευρωπαϊκή σύγκληση των κοινωνικών ρευμάτων και των αριστερών και προοδευτικών τάσεων που βλέπουν στο όνομα του Μάαστριχτ να οικοδομείται ένα μεσαιωνικό σκηνικό με ρημαγμένες μεγάλες κοινωνικές και γεωγραφικές περιοχές.

Από αυτή την άποψη έχει ιδιαίτερη σημασία η αντίθεση στη συνθήκη να ξεφεύγει από αφηρημένα επίπεδα και να παίρνει συγκεκριμένο περιεχόμενο. Οι άνεργοι, οι εργάτες, οι νέοι δεν έχουν τίποτα το κοινό με το Λεπέν και τις φασιστικές λίγκες. Έτσι η αντι-Μάαστριχτ θεωρία και πράξη όχι μόνο πρέπει να «βυθιστεί» στο κοινωνικό σώμα αλλά και να πάρει τα σαφή της αντικαπιταλιστικά, αντιϊμπεριαλιστικά στοιχεία. Αλλιώς, όπως θα εγκλωβίζεται στις αντιθέσεις κορυφής θα εκφυλίζεται σε απαρχαιωμένους διαδρόμους ή θα βαυ-

Ευρωπαϊκή ενοποίηση

ούων είναι μεγάλη)

καλίζεται ότι μπορεί να κόψει το δρόμο των Κολ - Μπεράν - Μέπζορ με τα μαγικά χαρτάρια στην κάλπη. Φυσικά είναι δυνατόν να αιχμαλωτιστούν οι κόντρες του άλλου στρατοπέδου αλλά τούτο προϋποθέτει ρωμαλέο, ικανό, αποτελεσματικό, κίνημα μαζών.

Σε γενικό επίπεδο παγιτοποιούνται οι συσχετισμοί υπέρ του ιμπεριαλισμού με την πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ. Η εξειδίκευση της γραμμής για μια νέα τάξη πραγμάτων που βρήκε περίπου έδαφος στο Ιράκ σήμερα κάνει ασκήσεις στη Λιβύη και φυσικά στη Γιουγκοσλαβία του Μιλόσεβιτς. Αφού οι κυρίαρχοι του παιχνιδιού χρησιμοποίησαν κάθε «θεμπό» και αθέμπο μέσο για να φτιάξουν ένα Σαντάμ των Βαλκανίων πυροδότησαν τις αλυσιδωτές εκρήξεις με τους χιλιάδες νεκρούς και το τεράστιο δράμα. Απέναντι στη Γιουγκοσλαβία και ύστερα τη Σερβία χρησιμοποιήθηκε από τον ΟΗΕ, το ΝΑΤΟ, τη ΔΕΕ, κάθε μέσο στο όνομα της υπεράσπισης των εθνικοτήτων και των μειονοτήτων. Λόγοι ευαισθησίας που όμως δεν ακούστηκαν για τους Σέρβους της Βοσνίας, της Ερζεγοβίνης. Κάθε «λογικός άνθρωπος» σήμερα καταλαβαίνει ότι ο ταραχοποιός των Βαλκανίων δεν είναι ο Μιλόσεβιτς αλλά ο πολυποίκιλος ιμπεριαλισμός που παίζει με τη φωτιά πάνω στους λαούς.

Οι ιδέες του αλυτρωτισμού και του μεγάλο ιδεατισμού που φυσάνε στη Βαλκανική σε συνδυασμό με τις ορέξεις των μεγάλων (πρώτα και κύρια των ΗΠΑ - Γερμανίας) γεννάνε ένα εύφλεκτο υλικό που προικνίζει νέα δεινά.

Ο πόλεμος όχι μόνο δεν απομακρύνθηκε από τη Βαλκανική αλλά είναι άμεσος ο κίνδυνος της διασποράς του.

Το Κοσσυφοπέδιο, η Βοϊβοτζίνα, η Γιουγκοσλαβική Μακεδονία, στα σύνορα Αλβανίας, Ελλάδας, οι μειονότητες στη Θράκη και ότι γεννάει το πλεγμα της νέας τάξης με τα ντόπια εθνικιστικά και θερμοκέφαλα στοιχεία είναι οι επόμενες σελίδες.

Η θεωρία του ντόμινο δηλαδή των αλυσιδωτών εκρήξεων και τα διάφορα τόξα που σπίνονται (θρησκευτικά, πολιτικά, φυλετικά) φέρνουν τον πόλεμο πιο κοντά.

(Ο Λάτσης για να το πούμε διαφορετικά δεν ανοίγει εκκλησιές στην Αλβανία για να σώσει την ψυχή του και εμείς γνωρίζουμε καλά τον απώτερο σκοπό των διαφόρων σταυροφοριών και στραυροφόρων). Από αυτή την άποψη αξίζει να συγκρατήσουμε τρία στοιχεία.

Πρώτον (όπως ξαναγράψαμε ότι ο κάθε λογής εθνικισμός όποιο χαρτί και να παίζει είναι χαμένος συντριπτικά απέναντι στην ιμπεριαλιστική επέλαση. Από το Ιράκ έως τον Παναμά και τη Γιουγκοσλαβία έχουμε αφευδείς μαρτυρίες. Αλλά και οι εθνικισμοί στην πρώην ΕΣΣΔ και σ' όλο το πρώην ανατολικό μπόλκ αυτό μαρτυρούν. Μόνο γερά απελευθερωτικά και κοινωνικά κινήματα με λαϊκή βάση και σοσιαλιστική προοπτική είναι σε θέση να παίξουν το ρόλο του Δαβίδ.

Δεύτερον ότι οι «εθνικές διεκδικήσεις» κάτω από την ανάγκη να εξοικονομηθεί χώρος στη νέα τάξη πραγμάτων σημαίνουν αναγκαστικό στρίμωγμα και υπόκρυψη όλων των εσωτερικών αντιθέσεων. Η πρόσφατη ιστορία μας όπου οι διαγκωνισμοί της «δικής μας» άρχουσας τάξης με την αναβαθμισμένη Τουρκία οδηγούν αναγκαστικά σε συνολικό χτύπημα και υποταγή των εργαζόμενων στο εσωτερικό της χώρας δίνει χρήσιμα συμπεράσματα.

Τρίτον ότι οι γέφυρες στο ιστορικό παρελθόν και οι σωβινισμοί απέναντι σε γεγονικά κράτη αφενός συντηρούν ένα πολεμικό κλίμα αφετέρου χρησιμοποιούνται σαν γερό χαρτί για τη ληπτικότητα και την εσωτερική τρομοκρατία.

Από κάθε άποψη τα συνθήματα
 όχι στον πόλεμο,
 έξω οι ιμπεριαλιστές από τα Βαλκάνια,

Καμιά εμπλοκή της Ελλάδας,
 Οχι στη νέα τάξη πραγμάτων - Οχι στο Μάαστριχτ
 Δημοκρατία - Διεθνισμός - Αλληλεγγύη.
 Είναι πάντα επίκαιρα
 Η μεταβατική φάση τελειώνει. Η σταθεροποίηση του συστήματος είναι μύθος, ας φροντίσουμε για την απογύμνωσή του.

Πώς κυβερνάται αυτός ο τόπος;

Αυτό το φθινόπωρο είχε όλα τα στοιχεία της κοινωνικής πάλης! Η κυβέρνηση μετά την ψήφιση στη βουλή (αυθωρεί και παρακρήμα) της συνθήκης του Μάαστριχτ με τις πλάτες της αντιπολίτευσης νόμιζε ότι θάβγαζε τη «θεσμική φάση» μια και έξω. Ποτέ ίσως καμιά κυβέρνηση δεν πήρε σε τόσο λίγο χρονικό διάστημα τόσες πολλές αποφάσεις. Αναφισθήπτα ο Μπισσοτάκης είναι ένα θαρραλέο πρόσωπο. Στην ουσία δούλεψε όχι σαν αρχηγός ενός κόμματος αλλά σαν υπεύθυνος μιας ολόκληρης τάξης που επείγονταν. Ιδιωτικοποιήσεις, Ασφαλιστικό, Αντιαπεργιακό, Αναδιάρθρωση στην Παιδεία, Απολύσεις, Παγιοποίηση της τρομοκρατίας.

Η κυβέρνηση και οι συν αυτή έχουν υπολογίσει σωστά τις αντιδράσεις τόσο της αντιπολίτευσης όσο και της συνδ. γραφειοκρατίας. Είχαν όμως λαθέψει στην αντοχή του κόσμου και στα υπόγεια ρεύματα της δυσαρέσκειας όπως φάνηκε στα τελευταία συλλαλητήρια να υπογραμμίσουμε τρία πράγματα.

Πρώτον είναι σοβαρό λάθος να υπερτιμούμε τις αντιθέσεις στους κόλπους της κυβέρνησης ή των υπόλοιπων κομμάτων του Μάαστριχτικού τόξου. Η σημερινή τρόικα της ΝΔ (Εβερτ - Κανελλόπουλος - Δήμας), ο Σαμαράς αλλά και η όποια διαφωνία του ριζοσπαστικού φιλελευθερισμού από τον άγριο - φιλελευθερισμό του Ανδριανόπουλου δεν έχει τίποτα το κοινό με το κοινωνικό ρεύμα. Αντίθετα μάλιστα. Πέρα από τα προσωπικά στοιχεία της προβολής στοχεύει στην καθήλωση της κοινωνικής βάσης της ΝΔ που πλήττεται από τα μέτρα στα όρια του αστισμού.

Οι δελφίνο-ομάδες όχι μόνο δεν αντιπολεμούνται τον Μπισσοτάκη όπως ονειρεύονται ορισμένοι αλλά και λειτουργούν φαλκιδευτικά στην ογκούμενη δυσαρέσκεια.

Αντικειμενικά αυτή η νέα διάταξη των στελεχών της ΝΔ σε σχήμα βεντάλιας αδυνατίζει την έξοδο των εργαζόμενων και τη δημιουργία ικανού Μετώπου.

Στην ίδια στοίχιση κινείται και το ΠΑΣΟΚ όπου η πολυγλωσσία του αρχίζει από τον πρύτανη του εκσυγχρονισμού (Σημίτης) για να φτάσει έως τις ομάδες που επιζητούν την πώση της κυβέρνησης τώρα και που βρίσκονται σε αναντιστοιχία με τους «μετριοπαθείς εκσυγχρονιστές» του ΣΥΝ τους θιασώτες του διαλόγου, τους υπερασπιστές όλων των αντιλαϊκών μέτρων, τους πολέμιους των συντεχνιών.

Συμπερασματικά λέμε ότι οι ενδοασικές αντιθέσεις που αναπτύσσονται στο έδαφος της τωρινής σύγκρουσης δεν μας αφορούν, τουλάχιστον όσον αφορά την άμεση πρακτική αξιοποίηση.

Το δεύτερο θέμα αφορά τη στοχοθεσία των κινητοποιήσεων. Ο Γεννηματάς έθεσε ήδη την ανάγκη της μετατροπής της κοινωνικής έκρηξης σε πολιτικό αγώνα του κοινοβουλίου γιατί αλλιώς οι εξελίξεις μπορεί να είναι απρόβλεπτες. Το ΠΑΣΟΚ περιμένει στα γκισέ να εξαργυρώσει τη λαϊκή οργή. Θα ξαναδούμε ένα γνωστό έργο;

Θα υποχρεωθούμε να δούμε την παρέλαση των εργαζόμενων μπροστά από την αξιωματική συμπολίτευση, η οποία βρίσκεται από άποψη θέσεων και στελεχών στην πιο δεξιά θέση;

Και όμως χρειάζεται να πολιτικοποιηθούν οι αγώνες. Χρειάζεται να βαθύνει ο πολιτικός χαρακτήρας των συνημάτων έτσι που «οι χολέρες» της πολιτικής ζωής "να τα βρουν μπαστούνια" σε κάθε κυβερνητική αλλαγή. Από αυτή την άποψη το εργατολαϊκό κίνημα που βρίσκεται σε κίνηση αξίζει να κοπάσει τα πανώ του και να βάσει σε τάξη τα συνθήματά του. Αν το απεργιακό ρεύμα δεν φτάσει στον αντιϊμπεριαλιστικό και αντικαπιταλιστικό πυρήνα των αιτημάτων του τότε θα ξεθυμάνει στην πρώτη στροφή. Ήδη ετοιμάζεται η στρατηγική υποχώρηση.

Αντίθετα η ήττα αυτής της πολιτικής (αλλά και κάθε παρόμοιας) όταν συνοδεύεται από-

τη δύναμη του ενωτικού αγώνα και απότο αναγκαίο «μπόλιασμα» του με τα αιτήματα που ακουμπούν τις ανάγκες του λαού, της νεολαίας, των ανέργων του τόπου, ανοίγει συνολικότερα ρωγμή ενάντια στον «αστικό εκσυγχρονισμό» βάζει παραπέρα υποθήκες. Η ΝΔ δεν φοβάται απλά το πεζοδρόμιο και τον όχλο. Φοβάται τους απεργούς που είναι οπλισμένοι με γνώση και ταξικό θάρρος.

Αυτή η πολιτική δεν διορθώνεται αναπρέπειται φωνάζουν οι απεργοί. Ας πάμε ακόμα ένα βήμα μπροστά από το απεργιακό ρεύμα για να μην βλέπουμε μόνο την πλάτη του.

Το τρίτο ζήτημα αφορά στην ενότητα των εργαζόμενων και τη δράση της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Αφενός η συνολική επιθεση επιβάλλει όχι μόνο την απόρριψη των επιμεριστικών συνθημάτων και των «ομοσπονδιακών» τακτικών αλλά και την ανάληψη πρωτοβουλιών για τη δημιουργία όρων πανεργατικού μετώπου μάχης και αλληλεγγύης. Αφετέρου η σημερινή συνδικαλιστική ηγεσία «της γραβάτας» σε ΑΔΕΔΥ - ΓΣΕΕ - ΓΕΝΟΠ - ΟΤΟΕ - ΟΛΜΕ κλπ αφού σύρθηκε στην εκσυγχρονιστική γραμμή τώρα σέρνεται με το πιστόλι της οργής στον κρόταφο σε απεργίες που δεν θέλει και πορείες που απεχθάνεται.

Οι δίκρονες συμβάσεις, οι συνομιλίες του ΣΕΒ, η διασπορά «ψευδών ειδήσεων» για το ασφαλιστικό η διγλωσσία και πάνω απ' όλα η εξάρτησή της από τα φιλοΕΟΚικά κανάλια απαγορεύουν στη γραφειοκρατία την όποια ταξική χωροθέτησή της και υπαγορεύουν στο κίνημα την πολιτική και προγραμματική ρήξη μαζί της.

Η γραφειοκρατία αρνείται το δικαίωμα στην εργατική τάξη να παλέψει συνολικά τα μέτρα αλλά και επιμελώς αποκρύβει το «γιατί» των τελευταίων μπαράζ. Ούτε μια ανακοίνωση δευτεροβάθμιας οργάνωσης (με εξαίρεση αυτής των οικοδόμων) δεν ανέφερε το Μάαστριχτ και υψώνεται με επιμέλεια τείχος σιωπής γύρω από το πρόγραμμα σύγκλισης. Η ίδια η στάση της απέναντι στον ηρωικό αγώνα της ΕΑΣ και ιδιαίτερα στην προσπάθειά τους να ανέβουν στη Θεσ/νίκη τα μαρτυράει όλα. Σαν ένας άνθρωπος έπεσαν με καννιβαλικές διαθέσεις κυβέρνηση - ΜΜΕ - αντιπολίτευση - τύπος απέναντι σε ένα σωματείο που διεκδικεί απλά «το ψωμί των μελών του».

Το βιβλίο του αγώνα της ΕΑΣ, του σωματείου που αρνήθηκε να υπογράψει 1.000 απολύσεις ανεβάζοντας την ιδέα της ταξικής αλληλεγγύης και συναδελφωσης στο ανώτατο σημερινό επίπεδο πρέπει να γραφεί. Αυτή η πολύτιμη πείρα μιας απεργίας που πιάνει τη σκυτάλη της δίκαιης απεργίας των εκπαιδευτικών του 1990 και η οποία συνταράζει τα λιμνάζοντα ύδατα πρέπει να αποτυπωθεί.

Ανεξάρτητα από αυτό η απεργία της ΕΑΣ χρειάζεται την ολόπλευρη στήριξη και νίκη.

Οι σημερινοί λοιπόν αγώνες μπορούν να νικήσουν μόνο όταν δημιουργήσουν τους όρους του παραμερισμού της γραφειοκρατίας, μόνο όταν την αναγκάσουν σε ήττα.

Μπορούν να νικήσουν οι απεργιακοί αγώνες. "Μπορούν να επιφέρουν την ήττα στο αντιπάλο στρατόπεδο του «Μαστριχτισμού»".

Κάτι τέτοιο όμως θα ήταν αδύνατο με βάση τους σημερινούς συσχετισμούς σε πολιτικό και συνδ. επίπεδο.

Αυτό που μπορεί να γίνει είναι να κερδηθούν τακτικές νίκες που θα ανοίγουν ρωγμές στο νεοσυντηρητισμό και ν' ανεβάζουν το επίπεδο των εργαζόμενων έως την ανάγκη γι' ανατροπή αυτή της πολιτικής ανεξάρτητα από τις επιπτώσεις σε κυβερνητικό επίπεδο.

Ανατροπή αυτής της πολιτικής που σημαίνει παραμέρισμα της συνδ. γραφειοκρατίας και περιθωριοποίηση των συναινετικών - εκσυγχρονιστικών ιδεών.

Αν η μικροαστική διανόηση σήμερα βρίσκεται σε αναμονή λόγω της αυταπάτης ότι μπορεί να περιωσθεί από τη συντηρητική ανασυγκρότηση, λόγω των ψευδαισθήσεων που δημιουργήσε η κατάρρευση των ανατολικών κοινωνιών και η πρόσκαιρη κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού αλλά και οι πληγές από την απεργία του '90 που η πείρα της «κωνεύτηκε» από λάθος μεριά σήμερα χρειάζεται να ταραξεί τα λιμνάζοντα νερά.

Με το μαχόμενο κομμάτι της κοινωνίας. Οι καιροί είναι ευνοϊκοί. Η εικόνα στην εκπαίδευση σχηματίστηκε. Τί χρειαί έχουμε άλλων μαρτύρων:

Ας βαθύνουμε την κριτική μας και κυρίως ας τη μεταφέρουμε στο πεδίο της πράξης.

Ο χειμώνας θα έχει εκπλήξεις...

ΟΧΙ ΟΠΩΣ ΠΡΙΝ

Η έκταση και κυρίως η ένταση της κυβερνητικής επίθεσης και των μονοπωλιακών κύκλων που είναι πίσω της ενάντια στην παμπφηφία των δυνάμεων της ζωντανής εργασίας είναι γεγονός αυταπόδεικτο.

Η κυβέρνηση της ΝΔ, λειτουργώντας βασικά σαν συνολικό επιτελείο της άρχουσας τάξης και λιγότερο σαν κόμμα που αποβλέπει σε τακτικά οφέλη, «φουλάρει» τις μηχανές της, αφ' ενός για να πετύχει τα στάνταρ της ευρωπαϊκής ένωσης για μια θέση στο νέο καταμερισμό (στα πλαίσια της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας Νέας Τάξης Πραγμάτων), αφ' ετέρου για να σταθεροποιήσει την κυριαρχία της στην περιοχή. Κυρίαρχο στοιχείο αυτής της αναπροσαρμογής αποδεικνύεται η προσπάθεια συντριβής κάθε κοινωνικού παράγοντα που μπαίνει εμπόδιο στα σχέδιά της. Μέχρι το τέλος του 1996 για να ενταχθεί η Ελλάδα στο τρίτο στάδιο της Οικονομικής Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) θα πρέπει: α) να μειώσει το ρυθμό πληθωρισμού στο 4-5%, β) να μειώσει τα ελλείμματα του δημοσίου σε σχέση με το ΑΕΠ στο 3% (τώρα είναι 20%), γ) να περιορίσει το δημόσιο χρέος στο 60% του ΑΕΠ έναντι του 100% που ήταν το 1991, δ) να συμπίεσει τα επιτόκια των δανείων ώστε να μην είναι υψηλότερα από δύο μονάδες σε σχέση με τα χαμηλότερα της ΕΟΚ (περιορισμός των επιτοκίων γύρω στα 10%). Τα παραπάνω μέτρα συνδέονται με όλο το πλέγμα των επιθέσεων ενάντια στο μισθό, το μεροκάματο, τη σύνταξη, τις άγριες περικοπές και τη διάλυση της Ασφάλισης, της Πρόνοιας, της Υγείας, της Παιδείας, τη γενίκευση της ανεργίας, της ευρύτατες ζώνες του Λαυρίου, τη μερική απασχόληση, την κοινωνία της υποταγής στις ορέξεις των μονοπωλίων. Σ' αυτό το πρόγραμμα (σύγκλισης όπως ονομάζεται) συμφώνησαν όλα τα κόμματα που υπερψήφισαν τη συνθήκη του Μάαστριχτ, διαφωνώντας μόνο ως προς τον τρόπο εφαρμογής, όσο και κυρίως ως προς την πολιτική διαχείριση. Έτσι, το ΠΑΣΟΚ κατηγορώντας την κυβέρνηση για «ανικανότητα» ετοίμασε ήδη την είσπραξη της γενικευμένης δυσαρέσκειας, ενώ ταυτόχρονα σύμφωνα με τη γνωστή δήλωση - θέση Γεννηματά αγωνίζεται για να μην γενικευτεί η κοινωνική έκρηξη αλλά αντίθετα να μετατραπεί σε «πολιτική». Η αισθητή βεβαιότητα ότι ένα γνωστό σενάριο ξετυλίγεται μπροστά μας, μας επιβάλλει να ανοίξουμε μια σοβαρή συζήτηση με τις δυνάμεις της αριστεράς, τις κοινωνικές αντιστάσεις και τους ανθρώπους με το έντιμο πολιτικό παρελθόν. Σήμερα προστίθενται καινούργια στοιχεία που κάνουν το τοπίο να μην είναι όπως πριν. Μ' άλλα λόγια, επιβάλλεται η αποτίμηση της πραγματικότητας για να στηθούν ακόμα πιο στέρεες οι συμμαχίες και να γίνει ακόμα πιο αποτελεσματική η ζύμωση και η προβολή των ιδεών του εκπαιδευτικού προοδευτικού κινήματος. Η ίδια η αυξανόμενη ένταση των απεργιών και η αντιμετώπισή τους καταδειχνει σαφέστερα τους εχθρούς και τους φίλους στο μαζικό κίνημα.

Όχι όπως πριν, λοιπόν, γιατί η επικύρωση από τη Βουλή της συνθήκης του Μάαστριχτ κατέγραψε τις βασικές συμφωνίες των 286 ψήφων και των τριών κομμάτων που λειτουργήσαν «εν σώματι». Πέρα από τις λεκτικές διαφοροποιήσεις και τις πολιτικές αμφισημίες τα τρία κόμματα συμφώνησαν στην οικονομική, πολιτική και πολιτιστική δορυφοροποίηση της χώρας, συμφώνησαν στον ακολουθητισμό και τον συμπληρωματικό ρόλο που επιβάλλουν στην περιοχή οι ευρωπαϊκές δυνάμεις: πρώτα και κύρια η Γερμανία. Κυρίως όμως ομοφώνησαν στο ότι χρειάζεται να πληρώσει ο λαός τα σπασμένα της κρίσης, να ξεχάσει κατακτήσεις δεκαετιών, να διαλυθεί κάθε συλλογική μορφή αντίστασης και τελικά να παραδοθεί σιδεροδέσμιος στο εγχώριο νεοφιλελευθερισμό. Με την υπογραφή της συνθήκης του Μάαστριχτ, στο μαζικό κίνημα τίθενται βασικές διαχωριστικές γραμμές, ανάμεσα στις δυνάμεις που υποστηρίζουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο την κακόφημη πλέον συνθήκη και σ' αυτούς που με συνέπεια ή ταλαντεύσεις αντιστέκονται σ' αυτήν.

Είναι φανερό, ότι όχι μόνο στο επίπεδο ζύμωσης και προπαγάνδας, αλλά και στο πρακτικό - πολιτικό πεδίο, χρειάζεται με σχολαστικότητα, ακρίβεια και πειστικότητα να βρεθούν όλες τις επιπτώσεις της πορείας προς τη «σύγκλιση» στην εκπαίδευση, τους σπουδαστές, τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, έτσι ώστε η αφηρημένη «αντίσταση» να δίνει τη θέση της σε χειροπιαστές προτάσεις και σοβαρό αποδεικτικό υλικό. Τα εφήμερα προγράμματα μπορεί να διασκεδάζουν την πλήξη αλλά δεν οδηγούν πουθενά.

Όχι όπως πριν, λοιπόν, όμως, γιατί η αντίκρουση των επιλογών του Μάαστριχτ δεν μπορεί να γίνει από τις θέσεις των παρωχημένων εθνικισμών, που στην Ευρώπη αγγίζουν ή ταυτίζονται με το νέο φασιστικό ρεύμα και στη χώρα μας κόλλησαν στην αρχαιότητα και την ορθοδοξία.

Η αντίσταση στις ΕΟΚικές ντιρεκτίβες δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική από τις επάλξεις του φονταμενταλισμού και της φοβίας απέναντι στη νέα ευρωπαϊκή γραφειοκρατία, ούτε και από τους δρόμους των φιλοαμερικάνικων θέσεων (π.χ. Θάτσερ).

Η συγκέντρωση δυνάμεων ενάντια στην ΕΟΚ μπορεί να έχει αποτελεσματικότητα και συνέπεια, μόνον όταν παίρνει αντικαπιταλιστικά - αντιιμπεριαλιστικά χαρακτηριστικά, όταν γίνεται κάτω από την ηγεμονία της σημαίας των εργαζόμενων και της αριστεράς.

Άλλωστε το μικροαστικό ριζοσπαστικό ρεύμα που εξέφρασε τη μεταβατική περίοδο μετά την περεστρόικα και τις αβεβαιότητες των ενδιάμεσων κοινωνικών ρευμάτων ήδη διασπάστηκε σε δύο κομμάτια. Το ένα πέρασε με το μέρος της «εκσυγχρονιστικής πολιτικής» και αφομοιώθηκε οργανικά στο σύστημα και το άλλο αναζητεί ταυτότητα και «στέγη»: είναι εν δυνάμει σύμμαχος του ρεύματος των εργαζόμενων.

Η λοιπόν θα φτάσουμε την αντιΕΟΚ πολιτική μέχρι τις ακραίες πολιτικές της συνέπειες ή θα μείνουμε στη μέση του δρόμου, μετέωροι και αναποτελεσματικοί. Δεν είναι διόλου τυχαίο ότι γενικά η συνδικαλιστική γραφειοκρατία και ειδικότερα αυτή της ΔΟΕ - ΟΛΜΕ - ΑΔΕΔΥ, παρότι λαλίστατη, απέφυγε όχι μόνο να πάρει θέση στο ζήτημα Μάαστριχτ - ΕΟΚ, αλλά ύψωσε και τείχος σιωπής γύρω από το επίμαχο θέμα. (Οι ενοχές βαραίνουν και οι καιροί είναι δύσκολοι).

Όχι όπως πριν, λοιπόν, γιατί η συνδικαλιστική γραφειοκρατία στο χώρο της εκπαίδευσης (η χειρότερη τα

τελευταία χρόνια) «εξεμέτρησε το ζην». Με την τακτική και την πολιτική της γραμμή τον τελευταίο καιρό αποδείχθηκε ανίκανη να οργανώσει στοιχειωδώς ταξική άμυνα. Κάτι χειρότερο. Αποδέχθηκε την ουσία των μέτρων, υποτάχθηκε στη λογική του διαλόγου, καταναλώθηκε στη διαδικαστικότητα. Η σημερινή ηγεσία του κινήματος, όταν δεν αποτελεί οργανικό τμήμα της αστικής ανασυγκρότησης, χρησιμοποιείται σαν το τελευταίο οχυρό για την ανακοπή των εργατικών αγώνων. Η παλιά γραφειοκρατία που τηρούσε στοιχειωδώς κάποιες αγωνιστικές θέσεις (και εκφράστηκε στην ΟΛΜΕ με τον αγωνιστικό οικονομισμό της φάσης Μπαλωμένου) έδωσε τη θέση της σ' ένα καινούργιο μόρφωμα, που υπακούει στον αντιδραστικό και ανούσιο εκσυγχρονισμό, αποδέχεται τα δίχρονα συμβόλαια «μη πολέμου» (βλέπε ΓΣΕΕ), ασχολείται με τα Ευρωπαϊκά Ινστιτούτα και σεμινάρια (βλ. ΟΤΟΕ - ΟΛΜΕ) ή προτείνει τον κλειστό επαγγελματισμό σαν απάντηση στη διάλυση της Δημ. Παιδείας (καλοκαιρινά άρθρα Χ.Δούκα).

Η ανάπτυξη μιας αξιόμαχης αριστερής πτέρυγας του σ.κ. περνάει πάνω από την πολιτική συντριβή της γραφειοκρατίας, περνάει από την ολοκληρωτική ρήξη μαζί της. Οι αυταπάτες, ότι είναι δυνατόν να χειριστούμε τακτικά τις αναστολές της συνδ. γραφειοκρατίας, αποδείχθηκαν φρούδες.

Αλλωστε, και το ίδιο το κράτος με το νομοσχέδιο για τη Δημ. Διοίκηση, αφού χρησιμοποίησε τη συνδ. γραφειοκρατία τώρα την πετάει στην άκρη ως άχρηστη, θέλοντας να σπάσει τη διαμεσολάβησή της και να διαπραγματευθεί απευθείας με την κοινωνία.

Δεν αρκεί λοιπόν να παρουσιάζεται η αριστερή αντιπολίτευση σαν «ο φωνακλός συγγενής» των γραφειοκρατών, αλλά να οργανώσει παντού και με κάθε τρόπο την πρωτοπόρα συσπείρωση της μειοψηφίας (πολιτικά, ιδεολογικά, οργανωτικά).

Όχι όπως πριν, λοιπόν, γιατί καμμία επιμεριστική πολιτική δεν είναι ικανή να ανταποκριθεί στο βαρύ πυροβολικό της συντηρητικής επέλασης. Η λογική ότι είναι δυνατόν να νικήσει ένας επιμέρους κλάδος ή τουλάχιστον να αποφύγει το «πικρό ποτήρι» των δεκάδων νέων μέτρων, αποδεικνύεται σφαιερική και επιζήμια. Η «ομοσπονδιακή» τακτική μπορεί να αποκόμισε οφέλη, είτε όταν η κυβέρνηση προκρίνει την τακτική της περιστασιακής σαλαμοποίησης και της τακτοποίησης των εκκρεμοτήτων για ευθετότερο χρόνο, είτε όταν κάποιοι κλάδοι της είναι απαραίτητοι (αστυνομικοί, στρατιωτικοί, δικαστικοί).

Σ' αυτήν τη φάση, ανεξάρτητα από τα αναγκαία επιμέρους μέτωπα (εκπαιδευτικό - αγροτικό κλπ), πρέπει να αναπτύσσεται η πολιτική του συνολικού αγώνα του ενιαίου πανεργατικού μετώπου για την ήττα της κυβερνητικής πολιτικής.

Και εδώ θα χρειαστεί να βρεθούν όλες οι κατάλληλες οργανωτικές μορφές (επιτροπές αγώνα, νέα συνέδρια, ούτως ώστε στην πράξη να αναιρείται η δικαιολογημένη δυσπιστία των εργαζόμενων στη γραφειοκρατία αλλά και να αντιστοιχίζεται το οργανωτικό σχήμα στην πολιτική συνείδηση της φάσης.

Επιβάλλεται να αποτιναχθεί η σκόνη του «κορπορατισμού» (επιμερισμός) και να αναπτυχθεί συνολική εικόνα για την κυβερνητική (και όχι μόνο) λογική, που θα φτάνει ως τις εσχαιές του συνθήματος ότι αυτή η πολιτική «πρέπει να ηττηθεί» και ας πέσει και η ΝΔ.

Ο ιδεολογικός ύπνος ενός τμήματος της μικροαστικής διανόησης, ότι είναι δυνατόν να ξεφύγει από τη νεοσυντηρητική καταγίδα, πρέπει να δώσει τη θέση του στην ιδεολογική εγρήγορση.

Όχι όπως πριν, λοιπόν, γιατί μαζί με τις «επιβλαβείς» θεωρίες της συναίνεσης χρεωκόπησε και η αντίληψη τόσο της «αναβάθμισης» όσο και της «εθνικής παιδείας». Αυτή τη στιγμή μόνο η άρχουσα τάξη σαν πολιτικά κυρίαρχη δύναμη είναι σε θέση να οργανώνει «εθνικά» τον πολιτικό της λόγο και κάθε άλλη σκέψη ή πρόταση που μιλάει στο όνομα του έθνους είναι αφομοιώσιμη από τον αστισμό. Μόνο μια θεώρηση της παιδείας από την πλευρά του «μετώπου των φτωχών», άρα μόνο ένας λόγος που έχει τον κόσμο της εργασίας ως κοινωνική αναφορά είναι σε θέση ν' αντιπαρατεθεί στη ψευδαίσθηση της «εθνικής παιδείας». Ίσως αυτή η οπτική γωνία φαίνεται δύσκολη και γίνεται ακόμα δυσκολότερη όταν πρέπει να σκιαγραφηθεί η «εναλλακτική λύση». Εμείς πιστεύουμε ότι η κριτική στην αστική παιδεία, όταν δεν συνοδεύεται από τα βασικά στοιχεία μιας Λαϊκής Παιδείας στο Σοσιαλισμό, καταντάει «κρηπική φλυαρία». Πρέπει επίσης να επαναξιολογηθεί ολόκληρο το παρελθόν των παιδαγωγικών θεωριών, τόσο στο επίπεδο της θεωρίας όσο και της πρακτικής τους εφαρμογής.

Η «μεταβατική φάση» του καπιταλισμού, με το γκρέμισμα των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης και τους διθύραμβους για το τέλος της ιστορίας και τη Νέα Τάξη Πραγμάτων, έληξε γρήγορα. Σ' Ανατολή και Δύση η πραγματικότητα σήκωσε κεφάλι, σε πείσμα του αστικού βολонταρισμού.

Επιβάλλεται να μιλήσουμε πάλι απλά και πειστικά για την παιδεία που θέλουμε και για το είδος του σοσιαλισμού που θέλουμε.

Όχι όπως πριν, λοιπόν, λοιπόν, με την έννοια ότι οι νέες συλλογικότητες στο μαζικό χώρο χρειάζεται να έχουν μια ποιότητα.

Όχι όπως πριν, λοιπόν, γιατί ήρθε το τέλος των μικροαστικών ψευδαισθήσεων.

Όχι όπως πριν, λοιπόν, γιατί το αξιόμαχο δυναμικό στην εκπαίδευση πρέπει να σταματήσει τον άχαρο ρόλο της ουράς της γραφειοκρατίας.

Όχι όπως πριν, λοιπόν, γιατί οι συμφωνίες χρειάζονται πραγματικό λόγο μακράς πνοής.

Όχι όπως πριν, λοιπόν, γιατί αν είναι να παίξουμε το παιχνίδι της πολιτικής ηγεμονίας, ας το κάνουμε τώρα, με όλους τους «τύπους» και όπως του αξίζει.

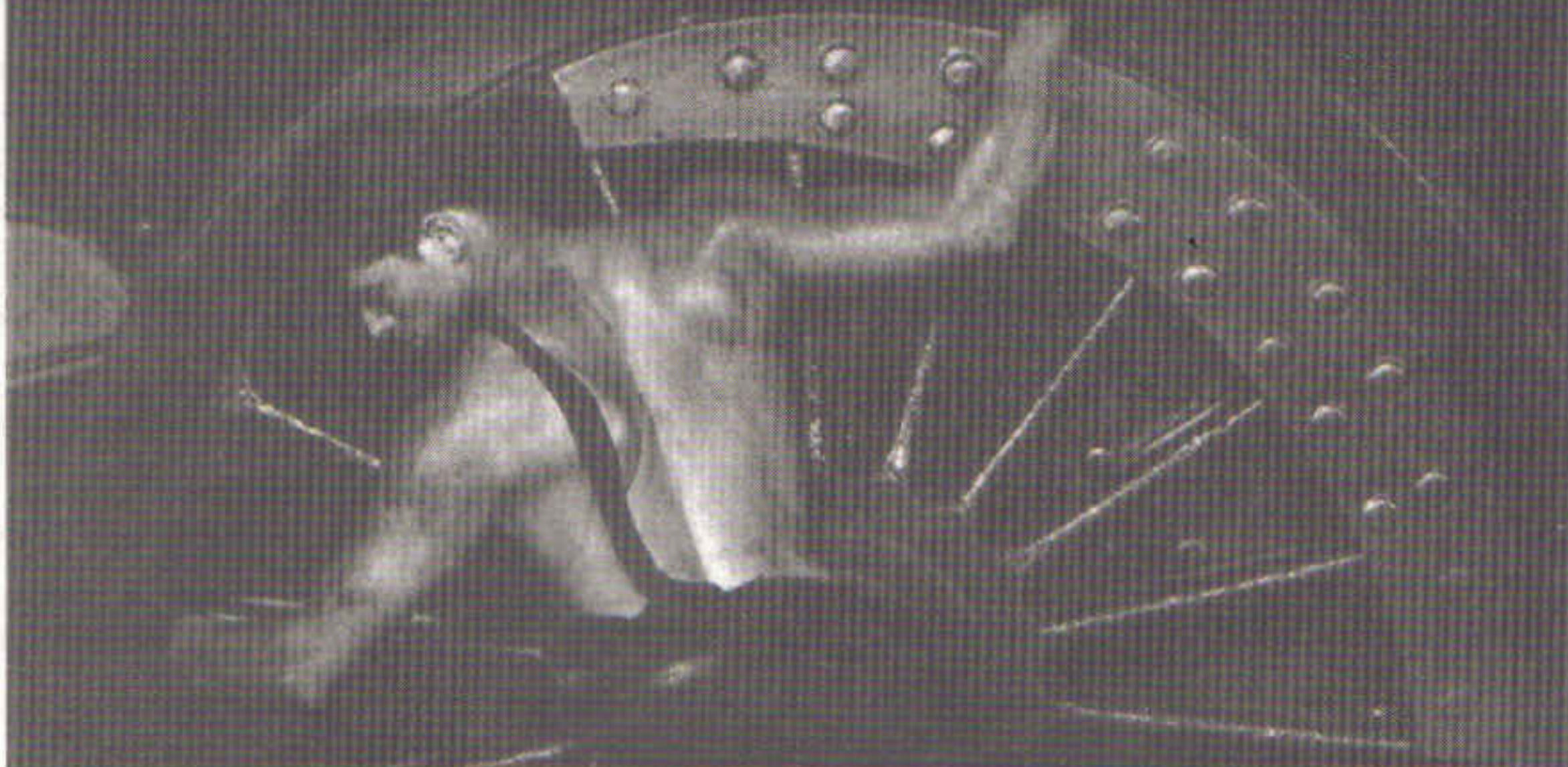
Όχι όπως πριν, λοιπόν, γιατί θα χρειαστεί πιθανόν οι «παλιές φίλιες» να δώσουν τη θέση τους σε νέες συσπειρώσεις, ανώτερης μορφής, έστω και αν η εποχή φαίνεται ακόμα «δυσκοιλία».

Όχι όπως πριν, λοιπόν, γιατί τα πράγματα δεν είναι όπως πριν. Όσο πιο γρήγορα βγάλουμε τα συμπεράσματά μας για την πραγματικότητα τόσο το χειρότερο γι' αυτήν.

Θανάσης Τσιριγώτης

ΤΟ ΕΡΓΟ ΓΡΑΦΤΗΚΕ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΘΑ ΠΑΙΧΤΕΙ ΚΙΟΛΑΣ;

(Αφιέρωμα στο σύνολο των νέων μέτρων στην εκπαίδευση)

Το τέλος του κοινωνικού διαλόγου για την εκπαίδευση, με εμπνευστή τον Γ. Σουφλιά και ακροατές (εδώ κυριολεκτούμε) τους αδιόρθωτους διαλογιστές και τους αφελείς, έφτασε στο τέλος του. Βρισκόμαστε στην ολοκλήρωση της θεσμικής τακτοποίησης της νεοσυντηρητικής αλλαγής, όπου η εκπαίδευση προορίζεται να υποταχθεί ολοκληρωτικά στα κελεύσματα της αγοράς και των νέων αναγκών των μονοπωλίων.

Αξιολόγηση, Επιμόρφωση, Αλλαγές βιβλίων, διευθυντών και σχολικών συμβούλων, Ινστιτούτα Κατάρτισης, κατάργηση της Δωρεάν Παιδείας στα ΑΕΙ και ασφυκτικός έλεγχος, επαναφορά βαθμολογίας, νομοσχέδιο δημόσιας διοίκησης, καθήλωση μισθών, νέο ασφαλιστικό και άλλα ων ουκ έστιν αριθμός.

Οι αναγνώστες των «αντιτετραδίων» δεν αιφνιδιάστηκαν ούτε από την ποσότητα ούτε από την ποιότητα των αλλαγών· ήσαν επαρκώς ενημερωμένοι. Κρίνουμε όμως απαραίτητο με το αφιέρωμα στο σημερινό τεύχος να επανέλθουμε πληρέστεροι (αφού έχουμε στο χέρι τους νόμους) και πιο συνοητικοί.

Η δική μας στάση δεν θα εξαντληθεί στο «ο γέγονε, γέγονε» και σύντομα θα πάρουμε το μερτικό των ευθυνών και των πρωτοβουλιών που μας αναλογεί ως μάχιμου και μαχόμενου ομίλου και περιοδικού.

Αν η κυβέρνηση, με την ανοχή του υπόλοιπου αστικού κόσμου, υπογράψει το θάνατο της Δημόσιας Παιδείας και τον αφανισμό των εκπαιδευτικών - σπουδαστών - μαθητών είναι ένα ζήτημα.

Αν οι κυβερνητικές βουλές θα γίνουν κοινωνική πράξη είναι ένα δεύτερο

Σεπτέμβρης 1992 - «αντιτετράδια»

Νόμος για τη Δημόσια Διοίκηση

ΦΤΗΝΟ, ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΚΑΙ ΕΥΕΛΙΚΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Τμηματάρχης, εισηγητής, Δόκιμος γραμματέας, αρχαιότητα, αρχαιότερος, προακτέοι, μη προακτέοι. Ακόμα και οι λέξεις αποπνέουν το κλίμα της νεοσυντηρητικής νέας τάξης, της αποπνικτικής ατμόσφαιρας που προμηνύει στον Δημοσιούπαλληλικό κόσμο το νέο σχέδιο νόμου για τη «Ρύθμιση θεμάτων Οργάνωσης, λειτουργίας και προσωπικού της Δημόσιας Διοίκησης». Αυστηροί τμηματάρχες, ισόβιοι εισηγητές με μαύρα μανικέτια στις "μαραγκιασμένες ψυχές" να «συμμορφώνονται» δια βίου

Εκσυγχρονισμός, γιατί και για ποιόν;

Δεν είναι ανάγκη να ανατρέξουμε στην ιστορία, σε κοινωνιολογικές μελέτες για την απάντηση. Η σημερινή καθημερινή μας εμπειρία είναι πλούσια, τα συμπεράσματα οφθαλμοφανή:

Το κράτος είναι σήμερα ο βασικός μοχλό, για τη νεοσυντηρητική αναδιάρθρωση της Οικονομίας. Ο δρόμος για το Μάαστριχτ επιβάλλει την ανατροπή όλων των κοινωνικών σχέσεων σε όφελος των μονοπωλίων. Οι εργασιακές σχέσεις ξεθεμελιώνονται. Η «απελευ-

βάση διαλύεται ή ξεπουλιέται. Ολόκληρες περιοχές καταδικάζονται σε ερήμωση. Τα «Λαύρια» πληθαίνουν. Η ανεργία και η λιτότητα καταδικάζει όλο και περισσότερο κόσμο στο περιθώριο της κοινωνίας. Στο δρόμο της ευρωπαϊκής σύγκλισης, που φέρνει κέρδη στα μονοπώλια και φτώχεια, ερήμωση και εξαθλίωση στο λαό, τα οικονομικά συμφέροντα που κυριαρχούν στην ΕΟΚ αποφασίζουν τα μέτρα. Το κράτος τα εκτελεί. Βάζει σε λειτουργία όλες τις εκφράσεις του, προκειμένου να κάμψει

Πίνακας 1. Σύνολο Απασχολούμενων στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα

	σε χιλιάδες άτομα				
	1974	1981	1989	1990*	1991*
1. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ¹	179.889	227.977	310.896	303.683	311.272
- Τακτικοί υπάλληλοι	112.889	151.789	226.558	223.788	225.193
- Έκτακτοι υπάλληλοι	28.500	35.183	35.598	31.650	33.988
- Σώματα Ασφαλείας	38.500	41.025	48.740	48.245	52.113
2. Ν.Π.Δ.Δ.²	47.500	66.091	97.845	108.000	110.000
3. Ο.Τ.Α.²	21.600	24.429	32.677	41.000	42.000
4. Κ.Ν.Π.Ι.Δ.²	95.000	148.788	205.957	208.000	212.000
ΣΥΝΟΛΟ	343.989	467.285	647.375	660.683	675.272

«στας υποδείξεις» για την εύνοια του διευθυντή για το «κύρος» και την «αναβάθμιση» που υπόσχεται το ανώτερο σκαλοπάτι της ιεραρχίας.

Σκληρή πυραμιδωτή ιεραρχία, βάθαιμα της κατηγοριοποίησης με τη δεκάβαθμη κλίμακα, συνεχείς αυστηρές κρίσεις, μεταθέσεις, μετατάξεις υποχρεωτική πενταετία των νεοδιορισμένων στην ερειπωμένη επαρχία, περιορισμός στις αναρρωτικές και συνδικαλιστικές άδειες. Αυτά είναι τα όπλα της κυβέρνησης. Προσδοκία της είναι, χρησιμοποιώντας αυτά τα όπλα να δημιουργήσει ευέλικτες αποδοτικές και με φτηνό κόστος κρατικές υπηρεσίες. Είναι αυτό που ονομάζει «εκσυγχρονισμό» του κράτους.

Το πρόβλημα του εκσυγχρονισμού όμως δεν είναι ουδέτερο και αόριστο.

θέρωση της αγοράς εργασίας» εξασφαλίζει ευκίνητο, φτηνό και χειραγωγίσιμο δυναμικό στους επενδυτές. Το ασφαλιστικό κατεδαφίζεται. Χωρίς περιθάλψη και σύνταξη οι εργαζόμενοι γίνονται εύκολη λεία στις караδοκούσες ασφαλιστικές εταιρίες. Η παραγωγική

την αντίσταση του λαού να περάσει τα μέτρα.

Καταλαβαίνουμε λοιπόν πως ένα κράτος ευέλικτο και αποδοτικό, υπηρετεί ακόμα καλύτερα την υποταγή του πολίτη και την αδιατάραχτη εξουσία της αστικής τάξης. Ο εκσυγχρονισμός

Πίνακας 2. Απασχόληση δημόσιου τομέα (31.12.91)

	1.12.90	31.12.91	Διαφορά	%
Κεντρ. Διοίκηση	236223	236567	2334	1.0
Ν.Π.Δ.Δ.	88230	84234	(4996)	-5.6
Ο.Τ.Α.	39995	41073	1083	2.7
ΔΗΜ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	137500	133565	(3935)	-2.9
ΟΑΕ	21899	13844	(8255)	-37.7
ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ	524847	511078	(13769)	-2.6

Πίνακας 3: Η απασχόληση στο δημόσιο τομέα

	1990	1991	ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ	ΑΥΞΗΣΗ Ή ΜΕΙΩΣΗ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	292.857	305.745	12.888	4,4%
Μόνιμο	222.477	223.892	1.405	0,6%
Εποχικοί	21.051	29.532	8.781	41,7%
Αστυνομία	48.329	52.031	2.702	5,5%
ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	147.497	47.908	311	0,2%
Μόνιμοι	135.497	132.220	-3.135	2,3%
Έκτακτοι	3.172	3.130	-42	-1,3%
Εποχικοί	8.970	12.458	3.488	38,9%
ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	89.230	84.234	-4.996	-5,6%
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	33.065	31.878	-1.189	-3,6%
ΣΥΝΟΛΟ	562.649	569.883	7.014	1,2%

που υπόσχεται ο υπουργός η αποκέντρωση, η ενίσχυση της επαρχίας, κατά κύριο λόγο δεν αφορούν το λαό. Είναι εκ του πονηρού. Προσπαθεί ο υπουργός να δημιουργήσει υποστηρικτές, της πολιτικής του εκμεταλλευόμενος την ταλαιπωρία και την αγανάκτηση των πολιτών από τις ατέλειωτες ουρές μπροστά στα γκισέ των δημοσίων υπηρεσιών. Δεν είναι κύριο το πόσο γρήγορα θα πληρώνουμε στην εφορία αλλά πόσο αποτελεσματικοί θα είναι οι μηχανισμοί που θα επιβάλλουν την αφαίμαξη μέσω της εφορίας. Και το δεύτερο είναι που επιδιώκει η κυβέρνηση.

Η αγορά διατάζει, το κράτος εκτελεί.

Στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφεται η νέα δεκάβαθμη κλίμακα. Π.χ. για υπαλλήλους πανεπιστημιακής εκπαίδευσης: Γενικοί διευθυντές, Διευθυντής Α' και Β', Τμηματάρχης Α' και Β', Δόκιμος Γραμματέας. Αυτό ίσως συμπυκνώνει την φιλοσοφία του εν λόγω νομοσχεδίου. Η διεύρυνση της μέχρι τώρα τετραβάθμιας κλίμακας σκοπό έχει να δημιουργήσει μια μεγάλη κατηγοριοποίηση των δ.υ. Ο μεγάλος όγκος των χαμηλόμισθων και χαμηλόβαθμων δ.υ. να αλληλοσπαράσσονται χωρισμένοι σε «στραβάδια», «παλιούς», «αρχαίους» Πολλές κατηγορίες με διαφορετική θέση στην ιεραρχία που θα καταπιέζονται και θα καταπιέζουν. Πολλές κατηγορίες που θα εντείνουν τη διάσπαση και την ασυνενοησία και θα διαλύσουν το όποιο πνεύμα δημοκρατίας, συλλογικότητας και αλληλεγγύης υπάρχει στους χώρους δουλειάς.

Και το χειρότερο, η κατηγοριοποίηση θα γίνεται στο όνομα της αξιοκρατίας: «Απόλυτη εκλογή» των «αρίστων», «εκλογή» των «καλών», «μη προακτέοι» οι κακοί.

Στο δεύτερο άρθρο καθορίζεται ο τρόπος προαγωγής. Αυστηρές κρίσεις κάθε δύο τρία χρόνια. «Εκθέσεις ουσιαστικών προσόντων» όπου θα «εκτιμώνται ελευθέρως» μη μετρήσιμα μεγέθη όπως: «ο χαρακτήρας», «η συμπεριφορά», «η αφοσίωση στο καθήκον», «η πρωτοβουλία», «η δημιουργικότητα και η αποτελεσματικότητα».

Μαζί μ' αυτά, αλλά... δευτερευόντως, τίτλοι, πτυχία, πιστοποιητικά αποφοίτησης από εκπαιδευτικά προ-

γράμματα.

Όλοι οι δ.υ. ξέρουν, και η πρόσφατη πείρα επιβεβαιώνει, ότι τέτοιου είδους αξιολογήσεις δίνουν τη δυνατότητα στα υπηρεσιακά συμβούλια να προάγουν τους υπάκουους υπαλλήλους, αυτούς που διαθέτουν εύκαμπτη μέση, τα δικά μας παιδιά. Αυτό είναι ένα σαφές μήνυμα για όσους αναμένουν την καταξίωση, την αύξηση του μισθού, την κατάκτηση της ιεραρχίας.

Από την άλλη μεριά κριτήρια όπως πτυχία κ.λ.π. δημιουργούν την ψευδαίσθηση της αξιοκρατίας για τους αφελείς, του οπαδούς της συναίνεσης και της συνδιαχείρισης.

Ισχυρό ατού για τον εκβιασμό και τη χειραγώγηση των δ.υ. παραμένουν οι μεταθέσεις και οι μετατάξεις.

Ο υπουργός διαφήμισε την καθιέρωση των μορίων (που ήταν και αίτημα των δ.υ. οργανώσεων) για τις μεταθέσεις. Εν τούτοις εκείνο που χαρακτηρίζει τις προθέσεις του είναι οι μεταθέσεις που μπορεί να γίνονται σε «όλως εξαιρετικές περιπτώσεις και για σοβαρή υπηρεσιακή αιτία» και «κατά παρέκκλιση των διατάξεων του παρόντος άρθρων» δηλ. της μετάθεσης δια της μοριοδότησης.

Για όποιον μπορεί να φανταστεί «σοβαρές υπηρεσιακές αιτίες» το μήνυμα είναι πάλι σαφές.

Αλλά και ο εκβιασμός διά των μετατάξεων συστηματοποιείται. Με το άρθρο 10 αίρεται «η μη ανταπόκριση των υπηρεσιών στην υποχρέωση να προσδιορίζουν τον αριθμό των πλεοναζόντων υπαλλήλων τους» αφού τετραμελής, υπουργική επιτροπή υπό τον πρω-

θυπουργό, θα ανακαλύπτει πια τους υπαλλήλους που πλεονάζουν και μετατάσσονται. Και αλίμονό μας. Μπορεί ακόμη «να καταργούνται (άρθρο 22), συγχωνεύονται και αποκεντρώνονται χωροταξικά» δημόσιες υπηρεσίες. Το προσωπικό αφού αποδεχτεί τον υποβιβασμό του (είναι ενδεικτικό το παράδειγμα της ΣΥΚΕΑ) να τακτοποιείται «σε κενές ή μεταφερόμενες θέσεις ή σε προσωρινές θέσεις που συνιστώνται για το λόγο αυτό η μετάταξή του, ως πλεονάζοντος, σε δημόσιες υπηρεσίες, ΝΠΔΔ ή ΟΤΑ...

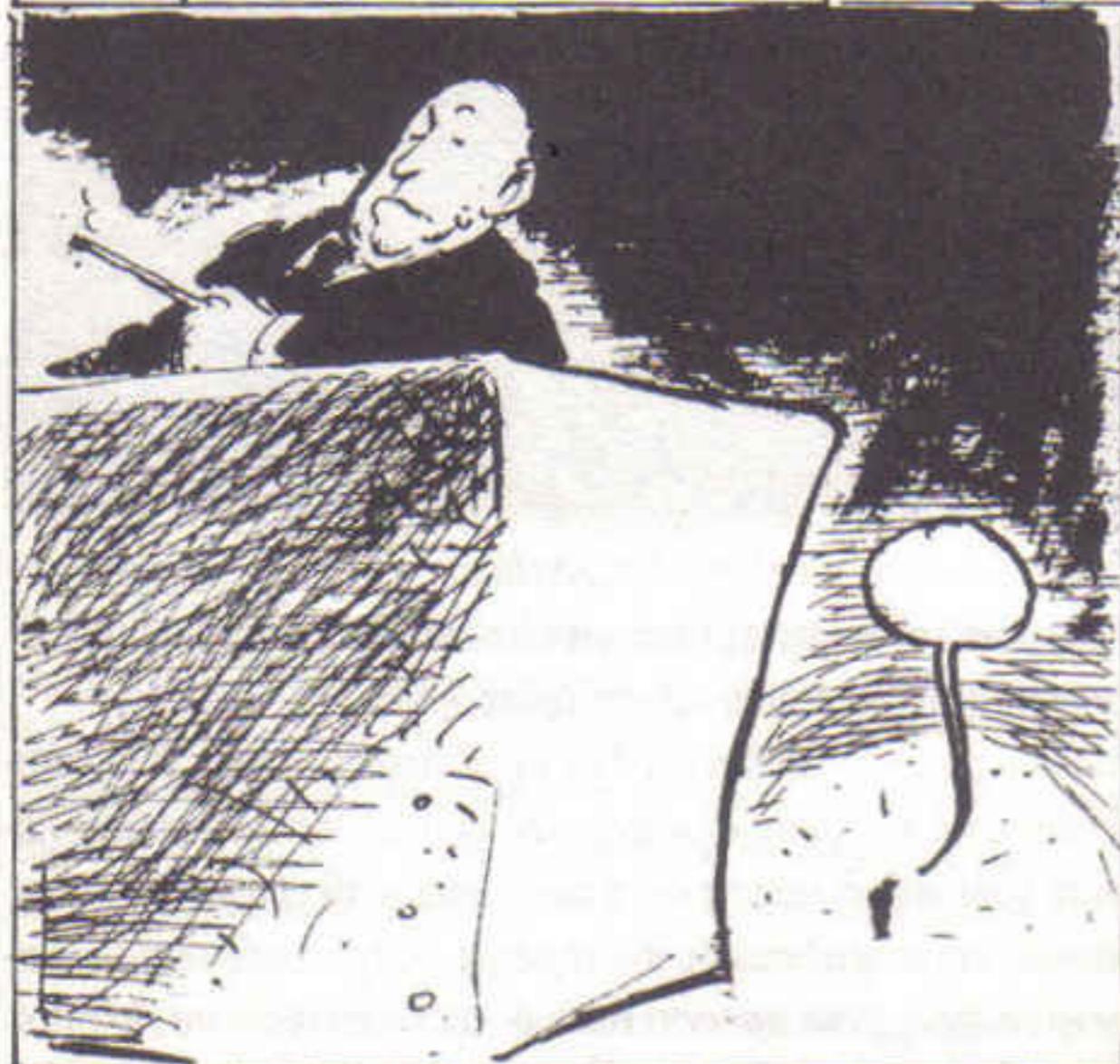
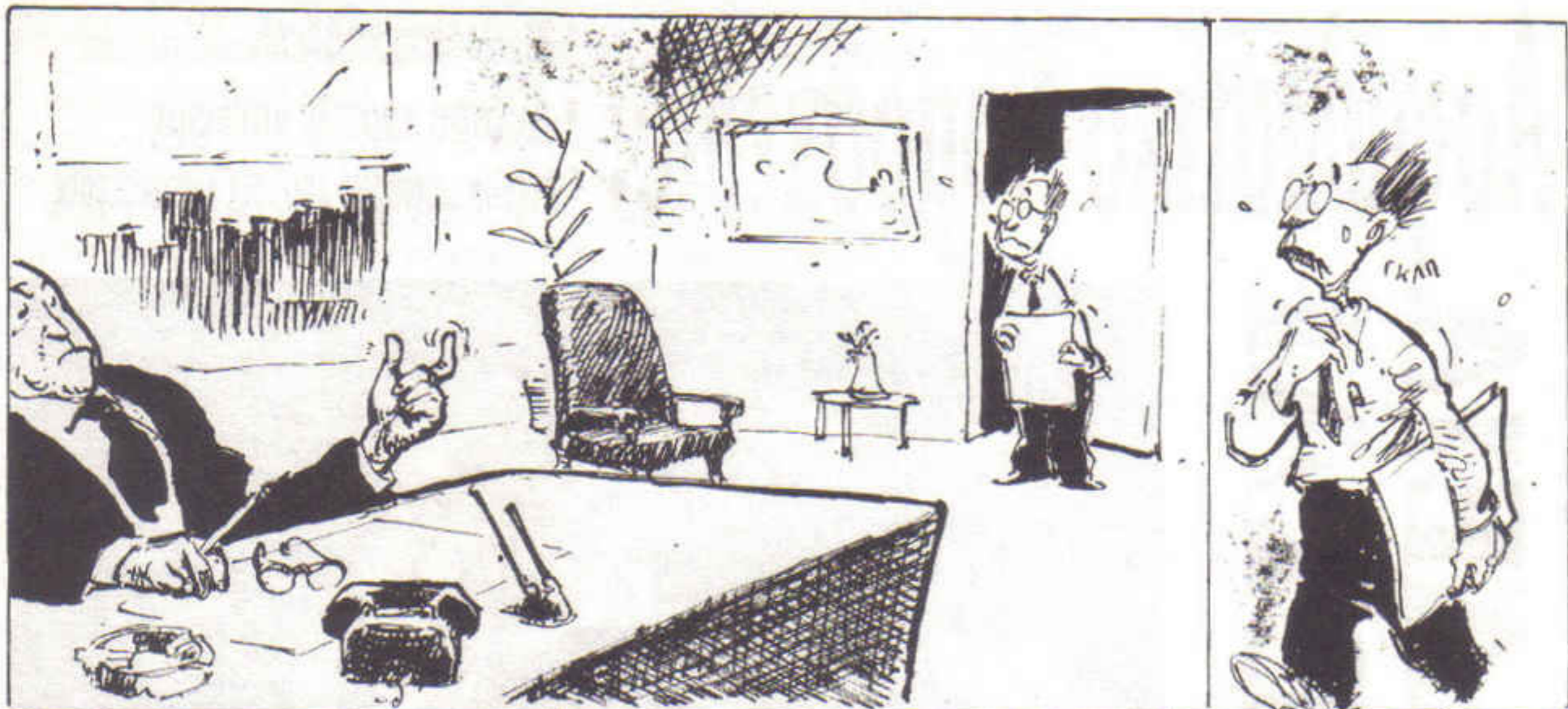
Ο νόμος για τη Δημ. Διοίκηση μπήκε σ' εφαρμογή, ο πολίτης θα βρίσκει συνεχώς μπροστά του τη νεότερη εκδοχή για λιγότερο κράτος, με σκληρά μονεταριστικά χαρακτηριστικά και με ενσωματωμένες τις στρατιωτικές αρχές και τον αυταρχισμό.

Το χαμηλόβαθμο και χαμηλόμισθο κομμάτι των εργαζόμενων στο κράτος έχει δύο δρόμους. Ο πρώτος είναι να αποδεχτεί την ουσία των αλλαγών και να αποδυθεί σε ένα αγώνα δρόμου για ν' ανέβει την κλίμακα και να βελτιώσει την οικονομική του κατάσταση και το κοινωνικό image του. Δρόμος της υπαλληλοποίησης και υποταγής.

Ο άλλος είναι να αφουγκραστεί έξω από τα «σινικά τείχη» τους φραγμούς μιας ολόκληρης κοινωνίας που αγωνιά και αγωνίζεται και να βρεθεί μαζί τους αφήνοντας το κύρος του κρατικού λειτουργού στους εμπνευστές του νομοσχεδίου.

Δρόμος δυσκολότερος, αλλά αποτελεσματικότερος.

Σ. Σταυρινάδης

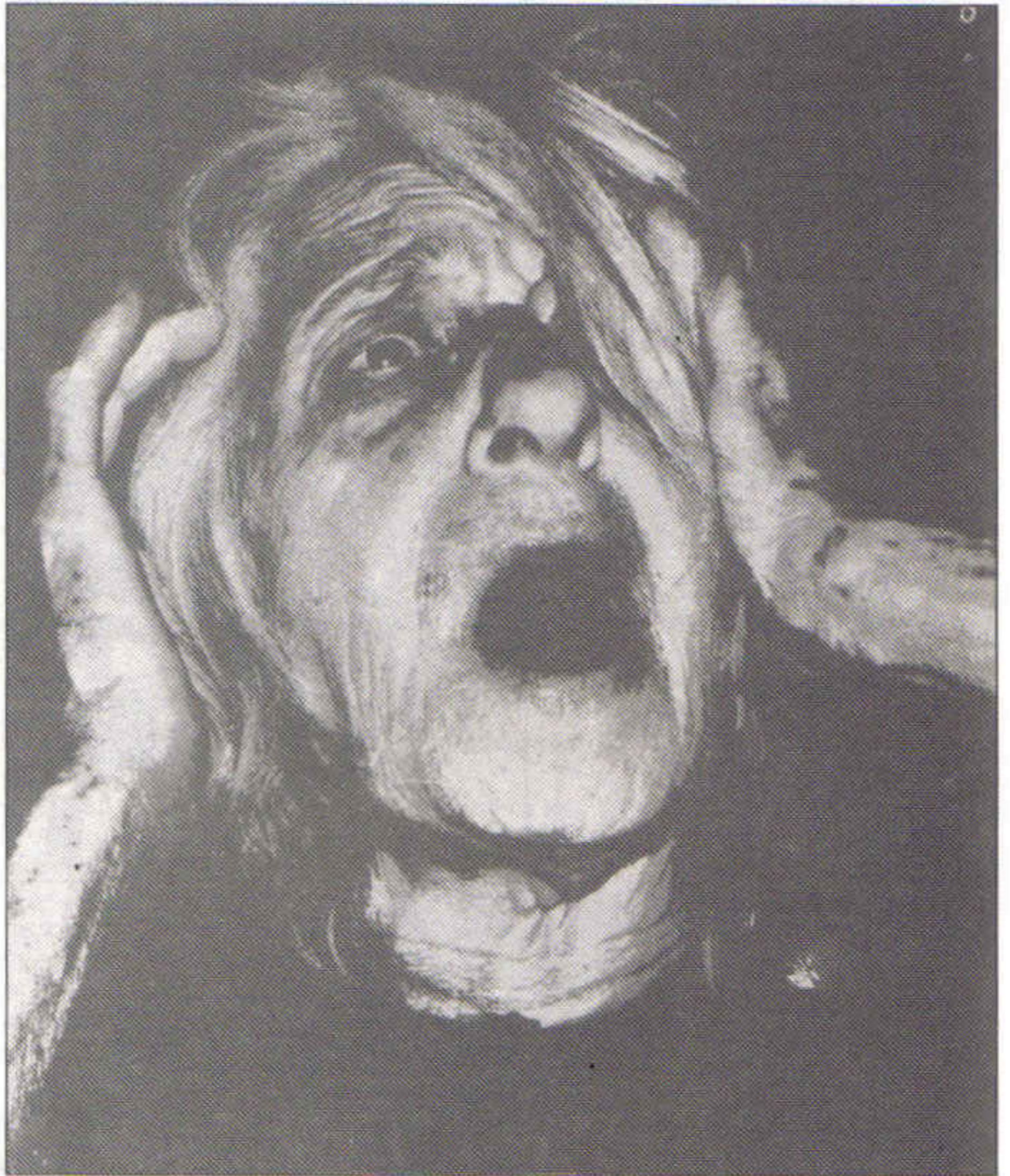

Από παλιό τεύχος του σχολιαστή

Ασφαλιστικό Νομοσχέδιο:

- Μείωση συντάξεων
- Αύξηση χρόνων δουλειάς
- Αύξηση εισφορών από τους εργαζόμενους

Η ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑ ΓΕΝΙΚΕΥΕΤΑΙ

Η σημερινή εποχή, γεμάτη αντιφάσεις και διασφύσεις, έχει μέσα της έντονα τα ιδεολογικά στοιχεία και – παρά το γεγονός πως οι απαντήσεις των ανθρώπων παίρνουν συχνά ένα αφηρημένο σχήμα, αυτό του «εφικτού» και «ρεαλιστικού» – χρειάζεται και αξίζει κανείς να επιμένει στην ουσία των πραγμάτων, αυτήν που συσκοτίζεται από την αστική παραπληροφόρηση.

Οι τελευταίες επιθέσεις στο μισθό και τη σύνταξη έχουν πολλές πλευρές που επιβεβαιώνουν με δραματικό τρόπο τις Μαρξιστικές αλήθειες, επιβεβαιώνουν την ταξικότητα των μέτρων και απορρίπτουν στην πράξη τις «συναινετικές» και «εκσυγχρονιστικές» λογικές, που επιδιώκουν να επιβάλουν στους εργαζόμενους οι κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις και η συνδικαλιστική γραφειοκρατία.

Το τελευταίο νομοσχέδιο για την «αναμόρφωση» του συνταξιοδοτικού και ασφαλιστικού συστήματος, το τρίτο κατά σειρά, επιβεβαιώνει με απόλυτο τρόπο τα παραπάνω. Τα «ανιπετράδια» έχουν επανειλημμένα κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου για την επίθεση της κυβέρνησης στα ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα των εργαζόμενων.

Με την ανάλυση που ακολουθεί θα επιδιώξουμε να προσδιορίσουμε όλες εκείνες τις πλευρές του νομοσχεδίου που αφορούν στις αλλαγές στο δημόσιο τομέα, καθώς επίσης και τους λόγους που επιβάλλουν αυτές τις αλλαγές.

Α. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΝΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

Μέσα σε διάστημα δύο χρόνων η κυβέρνηση της Ν.Δ. έφερε τρία διαφορετικά νομοσχέδια, που έγιναν τελικά και νόμοι του κράτους. Είναι ο νόμος 1902/90 που ψηφίστηκε το Σεπτέμβριο του '90, ο νόμος 1976/91 το λεγόμενο μίνι ασφαλιστικό και το τελευταίο νομοσχέδιο.

Οι δυο πρώτες νομοθετικές ρυθμίσεις ροκάνισαν αργά αλλά συστηματικά τις όποιες κατακτίσεις των εργαζομένων και τις βάσεις του μικρού έως ανύπαρκτου κράτους πρόνοιας και δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για το ολοκληρωτικό του σάρωμα, κάτι που επιχειρείται με το τελευταίο νομοσχέδιο.

Όπως θα καταδείξουμε αμέσως παρακάτω το τελευταίο νομοσχέδιο έχει έναν τριπλό στόχο. Να αυξήσει τα χρόνια δουλειάς (αύξηση ορίων ηλικίας), να αυξήσει τις εισφορές των εργαζομένων και να μειώσει τις συντάξιμες αποδοχές! Με αυτόν τον τρόπο σύμφωνα με το σημερινό «Τσάρο» της οικονομίας, τον βιομήχανο Μάνο, το ασφαλιστικό σύστημα θα γίνει κοινωνικά δίκαιο (!) και βιώσιμο για την επόμενη εικοσαετία.

Ταυτόχρονα, οι γενικότερες επιδιώξεις με το νομοσχέδιο αυτό, που είναι όλες σε βάρος των εργαζομένων, στοχεύουν:

- α) Βραχυπρόθεσμα στην αύξηση των εσόδων του κράτους (πάνω από 30 δισ. το χρόνο).
- β) Μακροπρόθεσμα στην ουσιαστική κατάργηση της κοινωνικής ασφάλισης και την επιβολή της ιδιωτικής.

Β. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το βασικό κυβερνητικό επιχείρημα για τις νέες ρυθμίσεις είναι η εκρηκτική κατάσταση στην οποία βρίσκεται σήμερα το ασφαλιστικό σύστημα. Οι κυβερνητικοί παράγοντες διαπιστώνουν μια φανερή πραγματικότητα, αφού πολλά ταμεία αδυνατούν να πληρώσουν σήμερα τις συντάξεις, όμως παραμένουν στην επιφανειακή περιγραφή της κατάστασης και αποφεύγουν να θίξουν τα βαθύτερα αίτια που οδήγησαν στη σημερινή αυτή κατάσταση. Θα επιδιώξουμε να εντοπίσουμε κάποια από τα αίτια αυτά και τους λόγους που τα γέννησαν:

I) Το δημογραφικό πρόβλημα. Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι παρατηρείται μια δραματική γήρανση του πληθυσμού της χώρας. Οι αιτίες όμως και της γήρανσης αυτής είναι επίσης φανερές. Η δραστική μείωση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων η ανυπαρξία κρατικής πρόνοιας (π.χ. παιδικοί σταθμοί), αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για τους εργαζόμενους να αποκτήσουν παιδιά. Έτσι σταδιακά μειώνεται ο αριθμός των απασχολούμενων σε σχέση με τον αριθμό των συνταξιούχων. Μάλιστα υπολογίζεται, ότι στην επόμενη εικοσαετία η αλλαγή αυτή θα είναι δραματική.

II) Η ανεργία. Σημαντικός επίσης παράγοντας μείωσης των ασφαλιστικών εισφορών είναι η ανεργία. Σήμερα και ιδιαίτερα με τα μέτρα που επιβάλλει η λεγόμενη σύγκλιση των οικονομιών από τη συνθήκη του Μάαστριχτ το ποσοστό της ανεργίας κινείται επίσημα στο 10% του ενεργού πληθυσμού, δηλαδή στην πραγματικότητα βρίσκεται σε αρκετά υψηλότερα επίπεδα. Φυσικά για την ανεργία καμιά ευθύνη δεν φέρνουν οι εργαζόμενοι, αλλά εκείνοι ακριβώς που τη δημιουργούν δεν είναι άλλοι από το ίδιο το κεφάλαιο και το κράτος που οδηγούν καθημερινά την οικονομία στο μαρασμό, μέσα από το κλείσιμο δεκάδων επιχειρήσεων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, τις λεγόμενες προβληματικές επιχειρήσεις που πάλι οι ίδιοι δημιούργησαν, αλλά και του εύκολου πλουτισμού του ιδιωτικού κεφάλαιου που έτσι αποφεύγει κάθε σοβαρή και μακροπρόθεσμη επένδυση.

III) Εισφοροδιαφυγή. Είναι γνωστό ότι εκατοντάδες δισεκατομμύρια οφείλουν διάφοροι ιδιώτες εργοδότες αλλά και το κράτος στα ταμεία και ιδιαίτερα στο ΙΚΑ. Έτσι, παρά το γεγονός ότι κρατάνε τα χρήματα των εργαζομένων, δεν καταβάλλουν τις εισφορές αυτές στα ταμεία, τα μετατρέπουν έτσι σε ελλειμματικά και καλούν τώρα πάλι τους εργαζομένους να πληρώσουν τα ελλείμματα αυτά. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο υπουργός εθνικής οικονομίας δεν βρήκε ούτε μια λέξη να πει για τις τεράστιες αυτές οφειλές όταν παρουσίασε την κατάσταση που επικρατεί στα ασφαλιστικά ταμεία.

IV) Διαχείριση των πόρων. Κλείνουμε τις αιτίες της κακοδαιμονίας των ταμείων με τη διαχείριση των εσόδων των ταμείων. Με αναγκαστικό νόμο που ισχύει από το 1952 τη διαχείριση

των πόρων την έχει το ίδιο το κράτος. Το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων κατατίθεται στο τραπεζικό σύστημα άτοκα ή με εξευτελιστικό επιτόκιο και προσφέρεται στη συνέχεια στους ιδιώτες ή το κράτος για «επενδύσεις». Με αυτό τον τρόπο καθημερινά οι πόροι αυτοεξανεμίζονται εξαιτίας του πληθωρισμού, με αποτέλεσμα τα ταμεία να οδηγούνται στο μαρασμό και την πτώχευση. Για να αντιληφθεί κανείς πώς αντιμετωπίζει το κράτος ακόμα και τα ταμεία που προέρχονται από την αυτοχρηματοδότηση των εργαζομένων, δηλαδή χωρίς τη συμμετοχή του κράτους, αναφέρουμε δύο προκλητικά παραδείγματα.

Δίπλα από την Αμερικάνικη πρεσβεία υπάρχει οικόπεδο 12 περίπου στρεμμάτων που έχει ενοικιαστεί από την πρεσβεία με το εξευτελιστικό ποσό των 70.000 το μήνα! Παρά τις τελεσίδικες αποφάσεις όλων των δικαστηρίων η Αμερικάνικη πρεσβεία αρνείται να συμμορφωθεί μ' αυτές, ενώ φυσικά η κυβέρνηση τίποτε δεν κάνει για να εφαρμοστεί ο νόμος, που τόσο πολύ κόπεται σε άλλες περιπτώσεις, όταν αφορούν διεκδικήσεις εργαζομένων.

Αλλά και ο ίδιος ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας είναι καταχραστής της περιουσίας των ταμείων των δημοσίων υπαλλήλων, αφού το κτίριο του υπουργείου ανήκει στο Μετοχικό Ταμείο και πληρώνει σαν ενοίκιο 7.500.000 δραχμές το μήνα, όταν μόνο από τον αντικειμενικό προσδιορισμό της εφορίας έπρεπε να πληρώνει τουλάχιστον 22.000.000!

Αυτές είναι οι βασικές αιτίες που οδήγησαν αλλά και θα ξαναοδηγήσουν το ασφαλιστικό σύστημα σε αδιέξοδα. Αυτοί είναι και οι πραγματικοί υπαίτιοι της κρίσης (κράτος - εργοδοσία), ενώ οι εργαζόμενοι είναι αυτοί που καλούνται να πληρώσουν και πάλι για τα αδιέξοδα αυτά με τις επερχόμενες αλλαγές!

Γ. ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Όπως τονίσαμε και πριν οι αλλαγές αφορούν 3 τομείς. Το χρόνο εργασίας, τις εισφορές και τις συντάξιμες αποδοχές. Πριν προχωρήσουμε στις επιμέρους αλλαγές πρέπει να τονίσουμε δύο ακόμα στοιχεία. Οι ρυθμίσεις αυτές είναι ακόμα πιο επαχθείς και από τις προτάσεις της επιτροπής Φακιολά την οποία είχε δημιουργήσει η κυβέρνηση για τη μελέτη του ασφαλιστικού προβλήματος και οι οποίες είχαν ξεσηκώσει θύελλα αντιδράσεων. Επίσης, με το νομοσχέδιο επιχειρείται η κατηγοριοποίηση των εργαζομένων, ανάλογα με το χρόνο πρόσληψης, σε 3 κατηγορίες. Η επίσημη δικαιολογία που προβάλλεται είναι ότι με τον τρόπο αυτό επιχειρείται η ομαλή εισαγωγή στο νέο σύστημα. Στην πραγματικότητα όμως αυτό που επιδιώκεται είναι η διάσπαση του ενιαίου αγώνα των εργαζομένων για την ανατροπή της πολιτικής αυτής. Αλλωστε πρέπει να τονίσουμε ότι για τη συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων οι ρυθμίσεις είναι ουσιαστικά ίδιες, με ελάχιστες διαφοροποιήσεις, όπως θα φανεί και παρακάτω.

1) Τα νέα όρια ηλικίας

Συνολικά οι νέες ρυθμίσεις προβλέπουν αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, ουσιαστική κατάρτιση της 35ετίας και πολύ περισσότερο της 25ετίας. Συγκεκριμένα:

α) Όσοι διορίστηκαν πριν την 1.1.1983

Διατηρούν το δικαίωμα της 35ετίας με τους εξής όρους:

i) Αν θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης μέχρι την 1.1.1998 (δηλ. έχουν συμπληρώσει 25ετία) και είναι οι μεν γυναίκες άνω των 53 ετών και οι δε άνδρες πάνω από 55 παραμένουν στο καθεστώς που ισχύει σήμερα. Επομένως όσοι έχουν τουλάχιστον 20 χρόνια δουλειάς, αλλά και τα ανάλογα όρια ηλικίας, δεν θίγονται στον τομέα αυτό με τις νέες ρυθμίσεις.

Το ίδιο ισχύει και για την 15ετία των γυναικών με ανήλικα παιδιά, εφόσον έχουν συμπληρώσει την 15ετία μέχρι 31-12-1992. Ενώ από το διάστημα 1993-1997 προστίθεται ένα έτη για κάθε ημερολογιακό έτος μέχρις ότου να συμπληρωθούν 17,5 χρόνια το 1997. Αν επομένως μια γυναίκα με τις παραπάνω προϋποθέσεις για να μπορεί να συνταξιοδοτηθεί πρέπει μετά την 1-1-93 να συμπληρώνει 15,5 χρόνια δουλειά, μετά την 1-1-1994 16 χρόνια κ.λπ. και τελικά από 1-1-1998 17,5 χρόνια δουλειάς. Επίσης και το όριο ηλικίας αυξάνει σταδιακά από τα 42 χρόνια στα 44.

ii) Αν θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης μετά την 1-1-1998, τα όρια ηλικίας διαμορφώνονται ως εξής:

- Γυναίκες με ανήλικα, 50 ετών, από 42-44 που ίσχυε.
- Υπόλοιπες γυναίκες, 58 ετών, από 53.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΦΟΡΕΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ		ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΜΕ ΤΟ Ν.1902/90 ΚΑΙ 1976/91					ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ						
		ΣΥΝΤΑΞΙΜΑ ΕΤΗ	ΗΛΙΚΙΑ	ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΜΕΧΡΙ 31.12.82			ΠΡΟΣΛ. ΑΠΟ 1.1.83 ΚΑΙ ΜΕΤΑ		ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΜΕΧΡΙ 31.12.82				ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΑΠΟ 1.1.83 ΚΑΙ ΜΕΤΑ		
				ΣΥΝΤΑΞ. ΕΤΗ	ΣΥΜΠΛΗΡ. ΣΥΝΤΑΞ. ΧΡΟΝΟΥ		ΣΥΝΤΑΞ. ΕΤΗ	ΗΛΙΚΙΑ	ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΣΥΝΤΑΞΙΜΟΥ ΧΡΟΝΟΥ				ΣΥΝΤΑΞ. ΕΤΗ	ΗΛΙΚΙΑ	
					ΜΕΧΡΙ 31.12.97	ΜΕΤΑ 1.1.98			ΜΕΧΡΙ 31.12.97		ΑΠΟ 1.1.98				
Προϋποθέσεις γήρατος															
ΔΗΜΟΣΙΟ	1. Άνδρες ή μειωμένη	25	ση	25	55	60	25	60	25	55	25	60,6-65(5)	25	60,6-65(5)	
	2. Γυναίκες άγαμες ή μειωμένη	25	ση	25	53	58	25	58	25	53	25	58,6-60(5)	25	58,6-60(5)	
	3. Γυναίκες έγγαμες ή μειωμένη	15	ση	15	53	58	25	58	15,6-17,6(2)	53	17,6	53	25	58,6-60(5)	
	4. Μητέρες	15	ση	15	42	50	25	50	15,6-17,6(2)	42,6-44,6(4)	17,6	50	25	50	
					22	ση	ση	-	-	22,6-24,6(2)	ση	24,6	ση	50	-
					32	ση	ση	-	-	32	ση	32,6-35(6)	ση	35	60
					32	ση	ση	-	-	32	ση	32,6-35(6)	ση	35	60
					22	ση	ση	-	-	22,6-24,6(2)	ση	24,6	ση	35	58
					22	ση	ση	-	-	22,6-24,6(2)	ση	24,6	ση	35	58
					22	ση	ση	-	-	22,6-24,6(2)	ση	24,6	ση	35	58
					22	ση	ση	-	-	22,6-24,6(2)	ση	24,6	ση	35	58
					22	ση	ση	-	-	22,6-24,6(2)	ση	24,6	ση	35	58
					22	ση	ση	-	-	22,6-24,6(2)	ση	24,6	ση	35	58
					22	ση	ση	-	-	22,6-24,6(2)	ση	24,6	ση	35	58

- Άνδρες, 60 ετών από 55.

Μετά την 1-1-98 τα όρια των 58 και 60 αυξάνουν σταδιακά κατά ένα βήμα για κάθε ημερολογιακό έτος μέχρις ότου να συμπληρώνουν οι γυναίκες τα 60 χρόνια και οι άνδρες τα 65.

β) Όσοι διορίστηκαν μέχρι 31-12-92

Θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης όπως και στην περίπτωση (I) της α' περίπτωσης, δηλ. όρια ηλικίας 58 και 60 ετών αντίστοιχα, που προσαυξάνονται κατά 6 μήνες για κάθε ημερολογιακό έτος, μέχρις ότου να συμπληρωθούν τα 60-65 χρόνια αντίστοιχα.

γ) Όσοι θα διοριστούν μετά την 1-1-93

Θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης με 15 τουλάχιστον χρόνια δουλειάς και ηλικία 65 χρόνων.

Τέλος, όσοι αποκτούν δικαίωμα συνταξιοδότησης μέχρι 31-12-97 παίρνουν σύνταξη αν παραμείνουν στην υπηρεσία άλλα 7 χρόνια (25+7).

Στα 7 χρόνια προσαυξάνονται σταδιακά 6 μήνες για κάθε ημερολογιακό έτος από 1-1-1998 μέχρι να γίνουν τα χρόνια αυτά 10 (25+10).

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι η συντριπτική πλειοψηφία των δημοσίων υπαλλήλων και πολύ περισσότερο των εκπαιδευτικών, με δεδομένη την πολυετή καθυστέρηση διορισμού, που ήδη υπηρετούν εξαναγκάζονται να οδηγηθούν στα καταληκτικά όρια που είναι από το 2007 τα 65 χρόνια για τους άνδρες και τα 60 χρόνια για τις γυναίκες. (Η ρύθμιση με τις τριετίες για τους αδιόριστους δεν αναιρεί την ουσία του προβλήματος).

II) Αύξηση των εισφορών

i) Εισφορά για κύρια σύνταξη

Για τους εργαζόμενους στο Δημόσιο μέχρι την ψήφιση του νόμου 1902/90 δεν υπήρχε κράτηση για την κύρια σύνταξη. Η ρύθμιση αυτή δεν αποτέλεσε κάποια χαριστική διάταξη υπέρ των δημοσίων υπαλλήλων. Η ρύθμιση αυτή προέκυψε το 1958 μετά από κινητοποίηση των εργαζομένων στο Δημόσιο και που τελικά μετά από διαπραγματεύσεις το κράτος ανέλαβε την ευθύνη της συνολικής εισφοράς για την κύρια σύνταξη, αντί αυξήσεων στους μισθούς των εργαζομένων. Πρέπει ακόμα να τονίσουμε ότι και με τη ρύθμιση αυτή δεν είχε δημιουργηθεί ταμείο κύρια ασφάλισης, αλλά οι συντάξεις χορηγούνται απευθείας από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Μετά την ψήφιση του 1902/90, σε όσους διορίζονταν μετά την 1-1-1991 επιβλήθηκε εισφορά υπέρ της κύριας σύνταξης, αντίστοιχη με την εισφορά των ασφαλισμένων στο ΙΚΑ.

Τώρα με το νέο σχέδιο νόμου επιβάλλεται σε όλους τους υπαλλήλους του δημοσίου εισφορά για την κύρια σύνταξη η οποία διαμορφώνεται ως εξής: 3% από 1.1.1993, 2% από 1.1.94 και 1,67%, έτσι ώστε τελικά να διαμορφωθεί το ύψος των κρατήσεων στο 6,67%.

ii) Αύξηση εισφορών για την υγειονομική περίθαλψη

Η σημερινή εισφορά είναι 1%. Από 1.1.93 διαμορφώνεται σε 1,8%, ενώ από 1.1.1994 αυξάνεται κατά 0,75% και διαμορφώνεται τελικά στο 2,55%.

Οι υπόλοιπες εισφορές για την επικουρική αφάλιση και το εφ' άπαξ που επιβαρύνουν αποκλειστικά τους εργαζόμενους δεν μεταβάλλονται.

Με τις κρατήσεις αυτές, πέρα από την πραγματική μείωση των μισθών λόγω του πληθωρισμού, για πρώτη φορά ουσιαστικά θα υπάρξει και ονομαστική μείωση των μισθών, που για το

1993 θα είναι περίπου της τάξης των 6.500, δηλ. θα ισοσκελίζει τη δεύτερη δόση του επιδόματος των 18.000.

Πρέπει ακόμα να τονίσουμε ότι η επιβολή εισφοράς στους δημόσιους υπαλλήλους για κύρια σύνταξη έχει μεθοδευτεί εδώ και μεγάλο χρονικό διάστημα από διάφορα επιτελεία, που κρύβοντας τις πραγματικές αιτίες για τη μη συμμετοχή των εργαζόμενων στην κύρια σύνταξη, επιχειρήσαν να εμφανίσουν τους δημόσιους υπαλλήλους σαν προνομιούχους. Επικεφαλής της συκοφαντικής αυτής εκστρατείας ήταν και είναι ο γνωστός «εμπειρικός οικονομολόγος» Μαρίνος, που τόσο δηλητήριο έχει χύσει για τους δημόσιους υπαλλήλους και ειδικά για τους καθηγητές.

iii) Μείωση συντάξεων

Ως γνωστόν η σύνταξη σήμερα ανέρχεται στο 80% των τελευταίων αποδοχών του εργαζόμενου, χωρίς να υπολογίζονται σ' αυτές ορισμένα επιδόματα, όπως τρίμηνα, διατακτική κ.λπ.

{ΣΥΝΤΑΞΗ = [(ΒΑΣΙΚΟΣ ΜΙΣΘΟΣ + ΧΡΟΝΟΕΠΙΔΟΜΑ) • 80%] • Χ/35 (ή 50) + ΑΤΑ, όπου Χ = χρόνια υπηρεσίας}.

Με το νέο νομοσχέδιο επέρχεται δραστική μείωση των συντάξεων με τους εξής τρόπους:

α) Ασφαλισμένοι από 1-1-1993. Οι συνταξιοδοτούμενοι θα παίρνουν το 60% των αποδοχών αντί του 80% που ισχύει μέχρι σήμερα.

β) Η σύνταξη δεν θα υπολογίζεται πλέον στον τελευταίο μισθό, αλλά στο μέσο μηνιαίο μισθό των 5 τελευταίων χρόνων χωρίς τιμαριθμοποίηση και αφού φυσικά αφαιρεθούν τα δώρα Χριστουγέννων - Πάσχα - Επίδομα άδειας.

γ) Επιβάλλεται κράτηση (!) 1-5% επί των συντάξεων πάνω από 100.000. (Σ.Σ. το αρχικό νομοσχέδιο προέβλεπε κρατήσεις και για συντάξεις μέχρι 100.000, αλλά η κυβέρνηση «υποχώρησε» στη βουλή μετά από «πίεση» βουλευτών της Ν.Δ.).

δ) Με το νομοσχέδιο για τη Δημόσια Διοίκηση προβλέπεται σύνδεση μισθού - βαθμού. Με δεδομένο ότι μόνο ένα μικρό ποσοστό υπαλλήλων θα φτάνει στην κορυφή της βαθμολογικής πυραμίδας, η μεγάλη πλειοψηφία θα παίρνει σύνταξη η οποία δεν θα υπολογίζεται στο καταληκτικό μισθολογικό κλιμάκιο, αλλά στο μισθολογικό κλιμάκιο που θα έχει φτάσει όταν θα αποχωρεί από τη υπηρεσία.

ε) Η παραπάνω σύνταξη θα καταβάλλεται ολόκληρη, με την προϋπόθεση της συμπλήρωσης των ορίων ηλικίας και των χρόνων εργασίας, γιατί σύμφωνα με το άρθρο 15 του νομοσχεδίου παρ. 1, ο υπάλληλος δικαιούται μειωμένη σύνταξη μετά τη συμπλήρωση του 60ου έτους της ηλικίας μειωμένη κατά 1/200 για κάθε μήνα που υπολείπεται από την έναρξη της καταβολής της μέχρι την συμπλήρωση του 45ου έτους της ηλικίας του! Αυτό σημαίνει με απλά λόγια, ότι όταν τελικά θα πάρει σύνταξη στα 5 αυτά χρόνια θα έχει υποστεί μείωση της σύνταξης κατά 60/200 δηλ. κατά 30%! Η διάταξη αυτή ισχύει όχι μόνον για τους νεοδιορισμένους (1.1., 1993) αλλά για όλους τους εργαζόμενους, που θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης, χωρίς όμως και τα ανάλογα όρια ηλικίας, όπως αναφέρεται στο άρθρο 48 παραγρ. 6.

Πριν κλείσουμε την αναφορά στη μείωση των συντάξεων πρέπει ακόμα να τονίσουμε δύο ζητήματα. Τα έσοδα που θα έχει το κράτος από τις κρατήσεις για την κύρια σύνταξη θα κατατίθενται απευθείας στον κρατικό προϋπολογισμό, αφού και πάλι δεν δημιουργείται ταμείο κύριας σύνταξης, δηλ. πρόκειται για άμεσο κεφαλικό φόρο, με εγγυητή τον πιο ασυνεπή εργοδότη, που είναι το ίδιο το κράτος!

Επίσης, σε ό,τι αφορά την επικουρική σύνταξη που προέρχεται από τα ταμεία Αρωγής και Μετοχικό και τα οποία στηρίζονται μόνο στις εισφορές των εργαζόμενων, δεν μπορεί συνολικά να υπερβαίνει το 20% της κύριας σύνταξης! Μ' αυτόν τον τρόπο, αν τα ποσά που δικαιούται ένας συνταξιούχος υπερβαίνουν το προβλεπόμενο 20%, τα επιπλέον χρήματα - που ξανατονίζουμε προέρχονται μόνο από τις εισφορές των εργαζόμενων - θα παραμένουν στα Ταμεία, με προοπτική τη δημιουργία αποθεματικών και κάλυψη των ελλειμμάτων άλλων «προβληματικών» ταμείων σε περίπτωση ενοποίησης ομοειδών ταμείων!

Δ. Η ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΟΛΙΓΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΟΚΙΚΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ

Η βαρβαρότητα του ασφαλιστικού νομοσχεδίου είναι κάτι παραπάνω από προφανές. Η συνολική ρήξη που επιχειρεί η κυβέρνηση με όλους τους εργαζόμενους δημόσιου και ιδιωτικού το-

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΟΠΟΥ ΦΑΙΝΟΝΤΑΙ ΤΑ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΙΝΟΥΝ

A. - ΤΟ Μ.Τ.Π.Υ.

Υ.Ε. ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

ΕΤΗ	ΚΛΙΜΑΚΙΑ	ΜΕΡΙΣΜΑ
20	20ο	9.351 (10.700)
25	18ο	13.088
30	16ο καταληκτ.	17.476
35	16ο	20.389

Μ.Ε. ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

ΕΤΗ	ΚΛΙΜΑΚΙΑ	ΜΕΡΙΣΜΑ
20	14ο	11.524
25	12ο	15.330
30	9ο καταληκτ.	20.782
35	9ο	24.246

Π.Ε. ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

ΕΤΗ	ΚΛΙΜΑΚΙΑ	ΜΕΡΙΣΜΑ
20	6ο	13.320
25	4ο	18.322
30	1ο καταληκτ.	24.560
35	1ο	28.655

μέσα, σε καμμία περίπτωση δεν είναι βασικά πολιτική εξυπηρέτησης των συμφερόντων του κόμματος της Ν.Δ. και της κομματικής της πελατείας. Είναι συμφέροντα που ξεπερνάνε τα κόμματα της αστικής τάξης, είναι πάνω από μικροκομματικά συμφέροντα, καταδεικνύουν το άπληστο πρόσωπο του καπιταλιστικού συστήματος και έρχονται να αναδιαρθρώσουν συνολικά τις εργασιακές σχέσεις. Με τις απολύσεις, την ακρίβεια, την καταπάτηση στοιχειωδών συνδικαλιστικών και δημοκρατικών δικαιωμάτων, με τη διάλυση των υπολειμμάτων του κράτους πρόνοιας, ολοκληρώνεται η συντηρητική ανασυγκρότηση της οικονομίας, επιφέροντας συντριπτικά χτυπήματα στα δικαιώματα των εργαζομένων προς όφελος της κεφαλαιοκρατίας.

Ταυτόχρονα, η πολιτική αυτή επιβάλλεται και στα πλαίσια της λεγόμενης ΕΟΚικής ολοκλήρωσης με τη σύγκλιση των οικονομιών που αποφασίστηκε στο Μάαστριχτ. Και σε προηγούμενα τεύχη των «αντιπετραδίων» είχαμε αποκαλύψει ότι η αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος αποτελούσε τον υπ' αριθμ. 20 όρο που επέβαλαν οι ελεγκτές της ΕΟΚ, για τη χορήγηση δανείου στην κυβέρνηση, ενώ στο Μάαστριχτ αποφασίστηκε η προσέγγιση των οικονομιών σε όλα τα επίπεδα και επομένως και στο ασφαλιστικό σύστημα.

Τονίζουμε μεν το γεγονός ότι η πολιτική αυτή επιβάλλεται όχι μόνο για τις εσωτερικές ανάγκες του συστήματος αλλά και από τη συνθήκη του Μάαστριχτ, αλλά σε καμμία περίπτωση αυτό δεν αποτελεί άλλοθι για την κυβερνητική πολιτική, αλλά ταυτόχρονα δεν αποτελεί άλλοθι και για όλους αυτούς που υπερψήφισαν τη συνθήκη του Μάαστριχτ και υποτάσσονται στις ΕΟΚικές επιλογές. Άλλωστε επανειλημμένα έχουμε τονίσει ότι η πρόσδεση της χώρας μας στο ΕΟΚικό άρμα μόνο δεινά θα φέρει στον ελληνικό λαό σε όλους τους τομείς της ζωής του.

Ε. Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΗΓΕΣΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Μπροστά στην παλλαϊκή αντίδραση των εργαζομένων στα κυβερνητικά μέτρα, τα κόμματα της αντιπολίτευσης ανέβασαν τους τόνους τους απέναντι στην κυβέρνηση. Όμως σε καμμία περίπτωση δεν είναι άμοιροι ευθυνών· ίσα - ίσα είναι ακόμα και συνένοχοι στην πολιτική αυτή.

Το ΠΑΣΟΚ, με το γνωστό σχέδιο Τζουμάκα, δεν αμφισβητεί τις κυβερνητικές επιλογές (αύξηση

ορίων ηλικίας - μείωση συντάξεων - αύξηση εισφορών), αφού όταν είδε το φως της δημοσιότητας χαρακτηρίστηκε χειρότερο και από τις προτάσεις της επιτροπής Φακιολά και γι' αυτό δημιούργησε σοβαρές αντιδράσεις ακόμα και στις γραμμές του ΠΑΣΟΚ.

Αντίστοιχα και ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ, με τη γραμμή των συγκλίσεων, της συναίνεσης και του διαλόγου ακόμα και στις στιγμές των πιο σκληρών αντιλαϊκών μέτρων, βοήθησε την κυβερνητική επίθεση, ενώ έστω και σήμερα δεν κάνει μια στοιχειώδη αυτοκριτική για τη μέχρι τώρα στάση του.

Τέλος, και το ΚΚΕ, αν και εμφανίζεται με αριστερή φρασεολογία, στην πράξη σέρνεται στη γραμμή του διαλόγου, όπως φάνηκε από τη συμμετοχή επιφανών στελεχών του στις διαπραγματεύσεις της ΓΣΕΕ με την εργοδοσία (ΣΕΒ) και την κυβέρνηση (Μάνος).

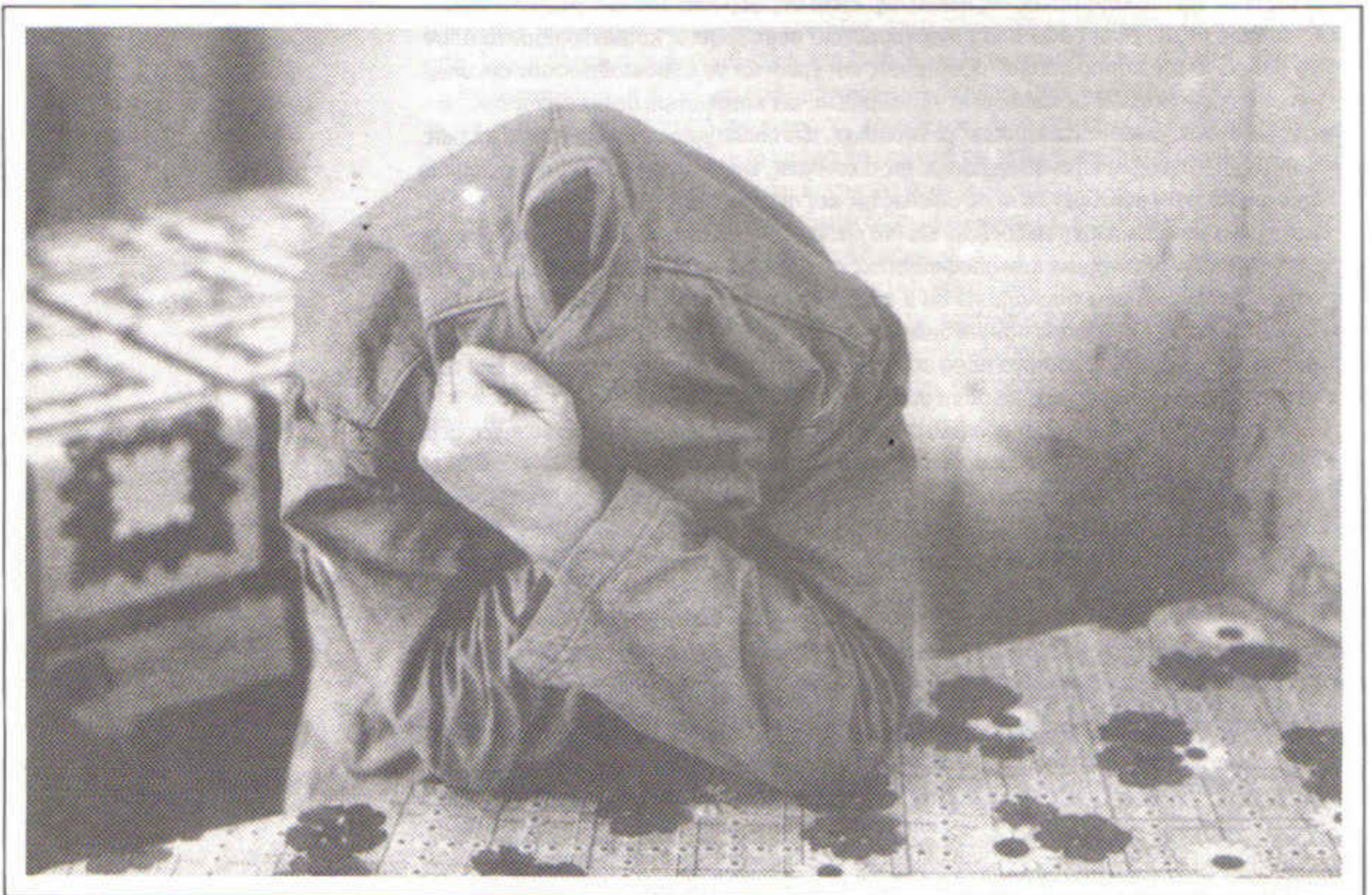
Στο ίδιο μοτίβο κινούνται και οι ηγεσίες του σ.κ. Υποταγμένες στις κομματικές επιλογές αδυνατούν να αναπτύξουν ένα ταξικό μαχητικό κίνημα, βρίσκονται ουραγοί στις κινητοποιήσεις, ενώ ταυτόχρονα επιχειρούν να ποδηγετήσουν τις μαχητικές διαθέσεις των εργαζομένων. Μάλιστα, ορισμένες ενέργειες ειδικά της ηγεσίας της ΓΣΕΕ (κοινή συμφωνία με ΣΕΒ) δημιούργησαν σοβαρή σύγχυση, αλλά αποκάλυψαν και την πολιτική των λεγόμενων εκσυγχρονιστών του συνδ. κινήματος.

Κλείνοντας την αναφορά μας στο ασφαλιστικό νομοσχέδιο πρέπει να τονίσουμε τα εξής: Το νομοσχέδιο αυτό δεν είναι μια τακτική κίνηση της κυβέρνησης, ούτε είναι ένα νομοσχέδιο βραχυπρόθεσμο. Αποτελεί μια στρατηγική κίνηση της άρχουσας τάξης, έχει ουσιαστικά τη συναίνεση των κυρίαρχων πολιτικών δυνάμεων παρά τις όποιες αντίπατες διακρίξεις τους. Γι' αυτό είναι βέβαιο ότι η κυβέρνηση θα προχωρήσει στην ψήφισή του. Τυχόν απόσυρση του νομοσχεδίου αυτού θα αποτελούσε ήττα της πολιτικής της, που θα συμπαρέσυρε όλη την κυβέρνηση σε ήττα.

Εκείνο όμως που έχει ιδιαίτερη σημασία σήμερα είναι η ανάπτυξη ενός τέτοιου μετώπου των εργαζομένων, που ακόμα και αν δεν καταφέρει να ανατρέψει την πολιτική αυτή, θα βάλει τη σφραγίδα στις σημερινές εξελίξεις και έτσι θα αναγκάσει το οποιοδήποτε κυβερνητικό σχήμα προκύψει γρήγορα ή αργά να αποσύρει όλες αυτές τις ρυθμίσεις που εξαθλιώνουν τους εργαζόμενους.

Γι' αυτό ο αγώνας αυτός θα είναι μακρύς και παρατεταμένος, μέχρι την τελική νίκη!

Γιώργος Σόφης

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ:

Ό,τι λάμπει δεν είναι χρυσός

(Το Π.Δ. για τα ΠΕΚ και οι αλλαγές που επιφέρει)

Δημοσιεύθηκε πρόσφατα στην εφημερίδα της κυβερνήσεως (αρ. ΦΕΚ 138/10-8-1992) το Π.Δ. που καθορίζει ακριβέστερα τη δομή και λειτουργία των ΠΕΚ, καθώς και τα προγράμματα σπουδών κ.λπ.

Κυριότερο χαρακτηριστικό του Π.Δ. είναι ότι ξεκαθαρίζει (μετά από κάποιο χρονικό διάστημα που το ΥΠΕΠΘ έπαιξε το παιχνίδι της γάτας και του ποντικιού) ότι: «η εισαγωγική επιμόρφωση είναι υποχρεωτική και αποτελεί προϋπόθεση και προσόν διορισμού για όλους τους εκπαιδευτικούς που διορίζονται από το έτος 1993 και εξής σε σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης».

Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Το Π.Δ. καθορίζει τις μορφές της υποχρεωτικής επιμόρφωσης, οι οποίες είναι τρεις (για την προαιρετική επιμόρφωση δεν αναφέρεται καθόλου): α) η εισαγωγική επιμόρφωση, β) η περιοδική επιμόρφωση και γ) τα ειδικά επιμορφωτικά προγράμματα.

α) Εισαγωγική επιμόρφωση

Είναι διάρκειας μέχρι τεσσάρων μηνών και αποτελεί – όπως είπαμε και παραπάνω – «προϋπόθεση και προσόν διορισμού» για όλους τους εκπαιδευτικούς που διορίζονται από το 1993 και ύστερα.

Ισχύει ένα νόμος που λέει, ότι για να διορισθείς στην Εκπαίδευση, δεν αρκεί η αρχική αίτηση διορισμού (που χρησιμεύει μόνο για την εγγραφή σου στην επετηρίδα) αλλά χρειάζεται και νέα αίτηση. Αυτό λειτουργεί ως εξής: σύμφωνα με τον αριθμό της επετηρίδας προχωρούν οι προσκλήσεις για διορισμό, αλλά αυτοί που καλούνται είναι αυτοί που έχουν υποβάλει τη νέα αίτηση. Αν η πρόσκληση για διορισμό προσπεράσει κάποιον για 3 συνεχή έτη, τότε διαγράφεται από την επετηρίδα.

Όσον αφορά τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το νέο Π.Δ. υποχρεώνει τον υποψήφιο για διορισμό να υποβάλει δήλωση συμμετοχής στην εισαγωγική επιμόρφωση. Αν δεν υποβάλει δήλωση συμμετοχής στην εισαγωγική επιμόρφωση ή υποβάλει δήλωση, αλλά η σειρά του στον πίνακα διοριστέων δεν του επιτρέπει να προσκληθεί σ' ένα από τα ΠΕΚ που δήλωσε, τότε: αφού διοριστούν (προφανώς και αυτά με τη διαδικασία της εισαγωγικής επιμόρφωσης) όλοι οι υποψήφιοι του κλάδου του που προηγούνται στην επετηρίδα (σε πόσα χρόνια άραγε;) είναι υποχρεωμένος μέσα στο τρίτο έτος από το διορισμό αυτών να υποβάλει δήλωση συμμετοχής, οπότε οφείλει να παρακολουθήσει την εισαγωγική επιμόρφωση ακόμη και σε ΠΕΚ που δεν περιλαμβάνεται στη δήλωσή του, αλλά ορίζεται από τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Δηλαδή, τώρα η διαδικασία πρόσκλησης για διορισμό περνάει μέσα από τα ΠΕΚ. Γι' αυτό, παράλληλα με το νόμο που προηγούμενα αναφέραμε, ο υποψήφιος υποβάλλει και δήλωση συμμετοχής στην εισαγωγική, επιμόρφωση. Ειδικά γι' αυτούς που ως το τέλος του Αυγούστου 1992 ή 1993 συμπληρώνουν τρία τουλάχιστον ημερολογιακά έτη ακρότου διορίστηκαν οι υποψήφιοι του κλάδου τους που προηγούνται στην επετηρίδα (δηλ. αυτοί τους οποίους περιλάμβανε ο προηγούμενος νόμος), αν θέλουν να διοριστούν κατά το 1993 ή 1994 αντίστοιχα, οφείλουν απαραίτητα να δηλώσουν και να συμμετάσχουν στην εισαγωγική επιμόρφωση του Σεπτεμβρίου 1992 οι πρώτοι και του 1993 οι δεύτεροι, σε ΠΕΚ που ορίζεται είτε από τους ίδιους είτε από τη Διεύθυνση Προσωπικού Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η παράλειψη υποβολής δήλωσης ή η μη προσέλευση και συμμετοχή στην εισαγωγική επιμόρφωση συνεπάγεται αυτοδίκαια τη διαγραφή από την επετηρίδα.

Για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ο υποψήφιος για διορισμό πρέπει κι αυτός να περάσει από εισαγωγική επιμόρφωση. Αν – σύμφωνα με την επετηρίδα του – μπορούσε να ενταχθεί σε ένα ΠΕΚ, αλλά δεν το έχει κάνει, τότε είναι υποχρεωμένος να παρακολουθήσει την εισαγωγική επιμόρφωση αν κάποιος που έπεται από αυτόν στην επετηρίδα (οσοδήποτε πίσω κι αν είναι αυτός) έχει υποβάλει δήλωση συμμετοχής στην εισαγωγική επιμόρφωση. Το ΠΕΚ στο οποίο θα ενταχθεί το καθορίζει η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Αν ο υποψήφιος για διορισμό έχει υποβάλει δήλωση συμμετοχής στην εισαγωγική επιμόρφωση, αλλά η επετηρίδα του δεν του επιτρέπει κανονικά να εγγραφεί σε κάποιο ΠΕΚ, τότε κατ' εξαίρεση καλείται να παρακολουθήσει το ΠΕΚ που του καθορίζει η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Αν – και στις τρεις περιπτώσεις – δεν προσέλθει στην εισαγωγική επιμόρφωση τότε διαγράφεται από την επετηρίδα.

Αρχισαν οι πρώτες αντιδράσεις για τα ΠΕΚ

Ταυτόχρονα με την έναρξη της λειτουργίας των ΠΕΚ, άρχισαν οι πρώτες μαζικές αντιδράσεις από τους επιμορφούμενους αδιόριστους εκπαιδευτικούς, που φανερώνουν αναξιοπιστία του θεσμού αυτού, όσο και τη συνειδητοποίηση από τους περισσότερους αδιόριστους εκπαιδευτικούς ότι αυτή η διαδικασία «επιμόρφωσης» έχει σαν μόνο σκοπό να βάλει πρόσθετα εμπόδια στο διορισμό των εκπαιδευτικών με πολλούς τρόπους («αξιολόγηση» και παρέκβαση της επετηρίδας, απουσίες, μακρινές αποστάσεις, άγνωστο εργασιακό καθεστώς, ιδεολογική πίεση για συμμόρφωση με τις παιδαγωγικές – πολιτικές – ιδεολογικές αντιλήψεις του ΥΠΕΠΘ, κλίμα πειθάρχησης, κλπ).

Η Πανελλήνια Ένωση Αδιόριστων Εκπαιδευτικών κινήθηκε δραστήρια για την ενημέρωση των αδιόριστων επιμορφούμενων συναδέλφων, με μοίρασμα προκηρύξεων, προκαλώντας συζητήσεις και συμμετέχοντας στις συνελεύσεις των επιμορφούμενων στα ΠΕΚ, αποκαλύπτοντας και τοποθετώντας το συνολικότερο πλαίσιο των συντηρητικών αλλαγών και τι σημαίνει αυτό τόσο για τους αδιόριστους όσο και για τους μόνιμους εκπαιδευτικούς.

Μια πρώτη συζήτηση με συναδέλφους από τα 3 ΠΕΚ της Αττικής έγινε την Κυριακή 20/9 στα γραφεία της ΟΛΜΕ, όπου συζητήθηκε τόσο η γενική γραμμή του ΥΠΕΠΘ και της ΕΟΚ γι' αυτό το ζήτημα, όσο και η πραγματική εικόνα που επικρατεί στα ΠΕΚ, καθώς και τα τεράστια προβλήματα που έχουν φέρει σε απόγνωση αδιόριστους εκπαιδευτικούς κυρίως από μακρινές περιοχές.

Βγήκε κοινό πόρισμα – ψήφισμα της συγκέντρωσης αυτής και κανονίστηκαν οι ενέργειες για την κλιμάκωση του αγώνα σε πανελλαδικό και πανεκπαιδευτικό επίπεδο, με πρώτη τη συγκέντρωση στο Πολυτεχνείο, το Σάββατο 26/9 (τα «α» κυκλοφόρησαν πριν τη συγκέντρωση αυτή).

β) Περιοδική Επιμόρφωση

Η Περιοδική Επιμόρφωση είναι υποχρεωτική για όλους τους εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι ως τις 31 Αυγούστου του προηγούμενου από την Επιμόρφωση σχολικού έτους, συμπληρώνουν συνολικό χρόνο εκπαιδευτικής υπηρεσίας από 5 έως 25 έτη.

Η Περιοδική Επιμόρφωση διεξάγεται σε δύο κύκλους, διάρκειας έως τριών μηνών ο καθένας.

«Για την επιλογή των εκπαιδευτικών που θα κληθούν στους δύο κύκλους της Περιοδικής Επιμόρφωσης συντάσσονται πίνακες από τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Για τη σειρά εγγραφής στους πίνακες λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες των εκπαιδευτικών για επιμόρφωση» (ποιός καθορίζει ποιός εκπαιδευτικός έχει ανάγκη για επιμόρφωση;) «οι λειτουργικές ανάγκες των σχολείων, η αρχαιότητα των εκπαιδευτικών και τυχόν άλλες ανάγκες».

γ) Ειδικά Επιμορφωτικά Προγράμματα

Αυτά τα προγράμματα πραγματοποιούνται ύστερα από απόφαση του Υπουργού ΕΠΘ, στα ΠΕΚ ή σε άλλους φορείς επιμόρφωσης (;). «Με την απόφαση αυτή καθορίζονται οι στόχοι του προγράμματος, η συνολική του διάρκεια σε ώρες, τα αντικείμενα διδασκαλίας ή οι δραστηριότητες, ο αριθμός και οι κλάδοι των εκπαιδευτικών που θα το παρακολουθήσουν, το ΠΕΚ ή ο φορέας που θα αναλάβει την πραγματοποίησή του, οι ειδικές προϋποθέσεις και οι όροι συμμετοχής, ο τρόπος και η διαδικασία επιλογής και πρόσκλησης, οι υποχρεώσεις των επιμορφούμενων, ο **τρόπος αξιολόγησής τους** και κάθε άλλη λεπτομέρεια».

Και παρακάτω: «Τα Ειδικά Επιμορφωτικά Προγράμματα συνδέονται με εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις καινοτομίες, αλλαγή σχολικών προγραμμάτων, νέων διδακτικών μεθόδων και σχολικών βιβλίων».

Και φυσικά «μετά τη λήξη του Ειδικού Επιμορφωτικού Προγράμματος συντάσσεται από το Διευθυντή του ΠΕΚ **έκθεση** που υποβάλλεται στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και κοινοποιείται στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο». (Αλήθεια, σε **τί** θα αναφέρεται και **τί** θα **περιέχει** η έκθεση αυτή;)

Και για τις τρεις μορφές επιμόρφωσης, προβλέπεται διαδικασία αξιολόγησης με αριθμητική βαθμολογία και παραλαβή πιστοποιητικού τύπου Α, Β, Γ αντίστοιχα για την Εισαγωγική Περιοδική Επι-

μόρφωση και τα Ειδικά Επιμορφωτικά Προγράμματα.

Η διαδικασία της διδασκαλίας είναι ιδιαίτερα «σφιχτή» και αυστηρή, η δε αξιολόγηση είναι πολλαπλή. Αξιολογείται:

«1) η ενεργός συμμετοχή στις επιμορφωτικές δραστηριότητες πλην των πρακτικών ασκήσεων, όπως αυτή εκτιμάται από τους διδάσκοντες,

2) η ικανότητα για προετοιμασία, οργάνωση και επιτυχή διεξαγωγή διδασκαλίας, όπως αυτή εκτιμάται από τον υπεύθυνο των πρακτικών ασκήσεων,

ε) οι ατομικές ή συλλογικές εργασίες τους, όπως αυτές εκτιμώνται από τους οικείους διδάσκοντες,

4) η επίδοσή τους σε γραπτές εξετάσεις».

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΥΡΤΙΝΑ

Παρόλο που ο τίτλος αυτού του Π.Δ. αναφέρεται στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, εν τούτοις ο πραγματικός του στόχος είναι άλλος. Πραγματικά, ένας προσεκτικός αναγνώστης του Π.Δ. εύκολα θα διαπιστώσει ότι με το Π.Δ. αυτό:

α) Ουσιαστικά καταργείται η επετηρίδα σαν τρόπος διορισμού, γιατί παύει το πτυχίο να αποτελεί ικανό εφόδιο για διορισμό και διδασκαλία στο δημόσιο (και όχι μόνο) σχολείο.

β) Θεσμοθετείται η διαδικασία αξιολόγησης 3 (!) φορές τουλάχιστον, ύστερα από κάθε είδος επιμόρφωσης. Δεν χρειάζεται να σκεφτούμε πολύ για να καταλάβουμε τί επίπτωση θα έχει στον εκπαιδευτικό αυτή η διαδικασία, αν συνδεθεί με την υπηρεσιακή εξέλιξη (που αλλάζει εξάλλου προς το χειρότερο σ' όλο το δημόσιο τομέα), με το μισθολόγιο και την αλλαγή των εργασιακών σχέσεων και την ισχυροποίηση της διοικητικής πυραμίδας.

γ) «Ξεκαθαρίζεται» ο πολύς κόσμος που περιμένει διορισμό, αφού ή με τη μέθοδο της μη έγκαιρης υποβολής υποψηφιοτήτων (φέτος ελάχιστες εφημερίδες έγραψαν την είδηση για τα ΠΕΚ), ή λόγω της αδυναμίας με τακίνησης ορισμένων για ειδικούς (οικογενειακούς π.χ.) λόγους στην έδρα του ΠΕΚ ή με τη μέθοδο των «αξιολογήσεων», θα απορρίπτεται κάποιο ποσοστό υποψηφίων.

δ) Μειώνεται το κύρος και η πραγματική αξία του Πανεπιστημιακού πτυχίου στην αγορά εργασίας, γιατί το περιορίζει στις γενικές γνώσεις, ενώ τις – υποτιθέμενες – εξειδικευμένες παιδαγωγικές γνώσεις τις αναθέτει στα ΠΕΚ.

ε) Με τη διαδικασία των Ειδικών Επιμορφωτικών Προγραμμάτων ελέγχεται απόλυτα η ιδεολογική συμμόρφωση με τις παιδαγωγικές - πολιτικές επιλογές της κυβέρνησης και της ΕΟΚ (που αυτή βασικά σχεδιάζει την εκπαιδευτική πολιτική του ελληνικού κράτους).

Το παραπάνω, σε συνδυασμό με τις αλλαγές στα βιβλία και στο περιεχόμενο της εκπαίδευσης σημαίνει ότι το σύστημα (και η κυβέρνηση ειδικότερα) επιδιώκει με το νέο αυτό θεσμό την ιδεολογική αναπροσαρμογή των εκπαιδευτικών, την προσαρμογή τους στα νέα προγράμματα, αλλά και στους νέους διδακτικούς πειραματισμούς του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (και του Μπαμπινιώτη).

Για όσους με καλή διάθεση αμφισβητούν την «καχύποπτη» διάθεσή μας, λέμε τούτο δω: Το πρόγραμμα μαθημάτων της εισαγωγικής και της περιοδικής επιμόρφωσης είναι ακριβώς το ίδιο, εκτός από ελάχιστες ώρες που έχει παραπάνω το πρόγραμμα της περιοδικής επιμόρφωσης. Προς τί λοιπόν η διπλή αξιολόγηση στις ίδιες γνώσεις;

Η απάντηση είναι, νομίζουμε, φανερή: Η διοίκηση της εκπαίδευσης έχει δύο φορές την ευκαιρία – ενώ δεν προσφέρει κάποια καινούργια γνώση – να αξιολογήσει τον εκπαιδευτικό.

Απέναντι λοιπόν στο νέο μηχανισμό της κρατικής ιδεολογικής χειραγώγησης, που γίνεται μάλιστα την περίοδο των αποκρατικοποιήσεων και του λιγότερου (κατά Αδριανόπουλο) κράτους, αξίζει να απαντήσουμε συνολικοποιώντας την εικόνα. Η επιμόρφωση (εισαγωγική, περιοδική κλπ) πηγαίνει με τα άλλα κομμάτια της θεσμικής εκπαιδευτικής αναδιάρθρωσης.

Εμείς πρέπει να μιλήσουμε (και ν' αγωνιστούμε) για την απαγκίστρωση της επιμόρφωσης από το κράτος.

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη για παραπέρα γνώση (των φυσικών, κοινωνικών επιστημών) που υπακούει στις κοινωνικές ανάγκες και όχι στην αγορά, να αγωνιστούμε για ανοιχτά σεμινάρια (χωρίς καμιά επίπτωση στο μισθό, στο βαθμό, στην επετηρίδα, στην αξιολόγηση) από τα συνδικάτα και τις εκπαιδευτικές επιστημονικές ενώσεις. Και φυσικά κάθε εισαγωγική επιμόρφωση να γίνεται μετά το διορισμό.

Ν' αναπτύξουμε εκεί ένα γόνιμο διάλογο για τη γνώση που προέρχεται από την ταξική πάλη, τον αγώνα για την παραγωγή και τον επιστημονικό πειραματισμό, ενάντια στον στείρο ακαδημαϊσμό, στην τεχνοκρατία και τη νέα ιδεολογική και εργασιακή χειραγώγηση.

Να δώσουμε τη μάχη και στο πεδίο των ιδεών και να την κερδίσουμε, κερδίζοντας όμως πρώτα την πολιτική ηγεμονία, δηλαδή δημιουργώντας εκπαιδευτικό κίνημα.

Ιδού πεδίων.

Σάκης Νικολόπουλος
Ελένη Νικολαΐδου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΗ

ΣΟΛΩΝΟΣ 71 και 73 – 106 79 ΑΘΗΝΑ

Σοβαρή και υπεύθυνη παρουσία στο χώρο του βιβλίου

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΘΩΜΑΣ ΞΗΡΟΦΩΤΟΣ, εκπαιδευτικός
ΒΙΒΛΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΑΘΗΤΗ

Νέος, πρωτότυπος κατάλογος βαθμολογίας μαθητών, σε πολυτελή και εύχρηστη βιβλιοδεσία σπιδάλ (διαστάσεις 19x15)

Περιλαμβάνει:

- 20 καρτέλλες βαθμολογίας των τριών τριμήνων. Στη δεύτερη πλευρά της καρτέλλας αναγράφονται χρήσιμα στοιχεία για το μαθητή και την ενημέρωση των γονέων
- Στοιχεία εκπαιδευτικού
- Ημερολόγιο και ωρολόγιο πρόγραμμα
- Τηλέφωνα Υπουργείου Παιδείας και άλλα χρήσιμα τηλέφωνα
- Στοιχεία αξιολόγησης
- Σχέδιο μαθήματος
- Οδηγίες και τρόπο διδασκαλίας εργαστηριακού μαθήματος
- Αυτοβαθμολόγηση εκπαιδευτικού
- Τεχνική μελέτης (για το μαθητή) κ.ά.

ΜΙΛΤ. ΚΗΡΥΚΟΠΟΥΛΟΣ **ΛΕΞΙΚΟ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ** **ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑΣ**

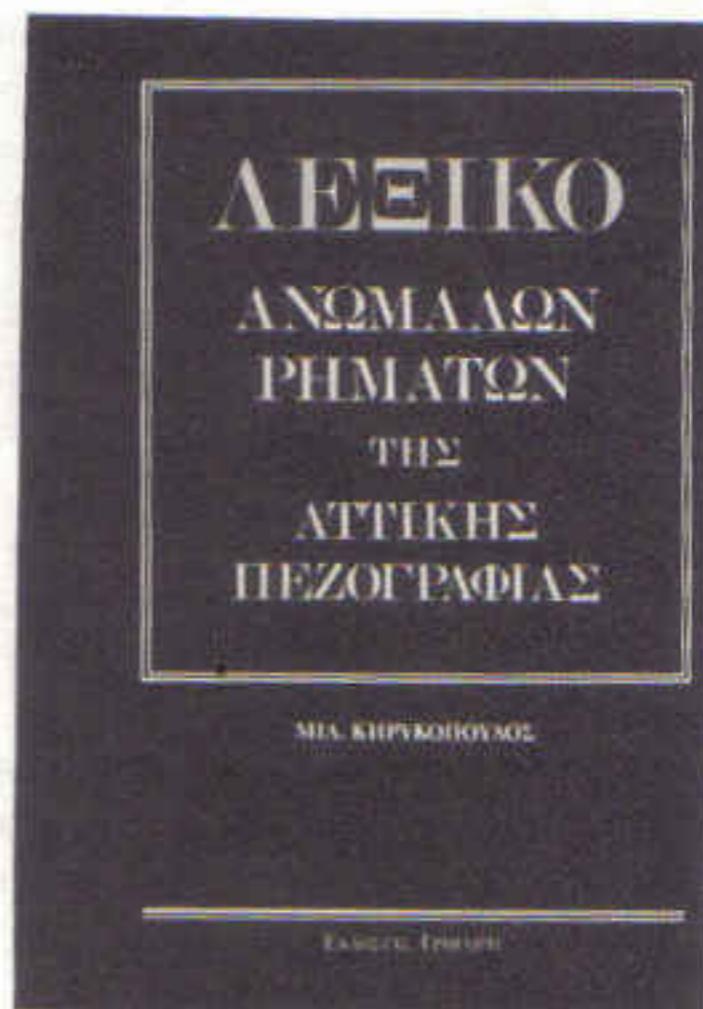
Νέο μεγάλο λεξικό ανωμάτων ρημάτων, σε καλαισθητό τόμο 944 σελίδων, με πολυτελή βιβλιοδεσία και προσιτή τιμή.

Απαραίτητο βοήθημα για εκπαιδευτικούς και μαθητές.

Περιέχει:

- 4.571 Απλά και σύνθετα ρήματα
- Αρχικούς χρόνους
- Ετυμολογία
- Παράγωγα
- Συντάξεις
- Σημασίες
- Πρωτότυπους πίνακες

Το κάθε ρήμα δίνεται με όλες τις σύνθετες μορφές του, παράλληλα με τη σύνταξη και τη σημασία του, γι' αυτό, και για πολλούς άλλους λόγους, το νέο αυτό λεξικό έχει να προσφέρει κάτι περισσότερο από τα άλλα λεξικά χρηστικού τύπου.

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΑ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΚΑΣ. Μ. ΓΡΗΓΟΡΗ

ΣΟΛΩΝΟΣ 71, 106 79 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ. 3629684 – 3646697 FAX 3625476

Το Π.Δ. για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών

Ηρθε στο φως της δημοσιότητας το νέο Π.Δ. για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών. Το περιεχόμενό του ήταν λίγο - πολύ αναμενόμενο, όχι μόνο γιατί παρόμοια Π.Δ. και νόμοι είχαν εκδοθεί κατά το παρελθόν με παρόμοιο περιεχόμενο, αλλά και γιατί ήταν το κομμάτι του παζλ των συντηρητικών αλλαγών του ΥΠΕΠΘ που έλειπε. Εν τούτοις κρίνουμε σκόπιμο να περιγράψουμε το κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον μέσα στο οποίο γίνονται αυτές οι αλλαγές:

1) Οι αλλαγές αυτές γίνονται υπό την έμπνευση, καθοδήγηση και απαίτηση της ΕΟΚ.

2) Οι αλλαγές αυτές γίνονται κάτω από την πίεση της άρχουσας τάξης που απαιτεί ένα κράτος, φτηνότερο, αποδοτικότερο, πειθαρχημένο, ευέλικτο, ένα κράτος σχεδιασμένο έτσι ώστε να διευκολύνεται η αγορά, ένα κράτος που στο εσωτερικό του θα υπάρχει πλήρης στρατιωτικοποίηση.

3) Οι αλλαγές στον εκπαιδευτικό μηχανισμό γίνονται κάτω από το βάρος του νόμου του Κούβελα για το δημόσιο τομέα. Ένα νόμο, που σκοπό έχει να κατηγοριοποιήσει τους δημόσιους υπαλλήλους στην προοπτική να φτιάξει ένα πυραμιδωτό σχήμα διοίκησης. Ένα σχήμα που θα εξασφαλίζει μεγαλύτερη ταχύτητα στην εφαρμογή των αποφάσεων (αύξηση της αποδοτικότητας της κρατικής μηχανής).

Ο στόχος λοιπόν είναι φανερός: ένα σχολείο προσαρμοσμένο στις ανάγκες της καπιταλιστικής αγοράς, ένα σχολείο που ολοένα και αμεσότερα θα το διευθύνουν οι ανάγκες της αγοράς εργασίας ενώ θα εξασθενίζει ο κεντρικός - ενιαίος - εκπαιδευτικός σχεδιασμός για όλη τη χώρα, ένα σχολείο - στρατώνας όπου οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές θα είναι κατηγοριοποιημένοι, με ένταση των αντιθέσεων και διάλυση της συλλογικότητας μεταξύ τους.

Για να περάσει αυτή η κατηγοριοποίηση, κρίνουμε ότι ο προσφορότερος τρόπος είναι η «αξιολόγηση». Η αξιολόγηση που είναι υποτίθεται «αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου» και όχι του εκπαιδευτικού (!) (Πραγματικά, πιο σχιζοφρενική διατύπωση δεν θα μπορούσε να υπάρξει. Λες και το εκπαιδευτικό έργο δεν το κάνει ο εκπαιδευτικός, αλλά ποιός ξέρει ποιός άλλος (!)).

Όσον αφορά την ουσία του Π.Δ., έχουμε να επισημάνουμε τα εξής:

1) Με το Π.Δ. αυτό σφίγγει ο έλεγχος για την εφαρμογή των αποφάσεων της διοίκησης του ΥΠΕΠΘ.

2) Συνδέεται άμεσα, σε πρώτη φάση, η αξιολόγηση με την υπηρεσιακή κρίση: «Επιπλέον η αξιολόγηση... παρέχει κίνητρα σε όσους επιθυμούν να εξελιχθούν και να υπηρετήσουν σε θέσεις στελεχών της εκπαίδευσης» (άρθρο 1, § 3, εδάφιο γ').

3) Αρχίζει να γίνεται πράξη ο σχεδιασμός των «στόχων του εκπαιδευτικού έργου» σε τοπικό επίπεδο (άρθρο 2, § 1).

4) Υπάρχουν δύο αξιολογήσεις: η «επιστημονική» με υπεύθυνο το Σχολικό Σύμβουλο και η «υπηρεσιακή» με υπεύθυνο τον διευθυντή.

Ο Σχολικός Σύμβουλος επανέρχεται στις αρμοδιότητες του πάλαι ποτέ επιθεωρητή.

Κυριότερα χαρακτηριστικά:

α) Η αξιολόγηση περιλαμβάνει έναν ευρύτατο κύκλο δραστηριοτήτων του εκπαιδευτικού.

β) Αξιολογούνται όλοι, χωρίς δυνατότητα διαφυγής από αυτή τη διαδικασία (μεταθέσεις, κλπ).

γ) Αξιολογούνται οι αξιολογητές (διευθυντές - προϊστάμενοι γραφείου εκπαίδευσης ή γραφείου φυσικής αγωγής).

δ) Η αξιολόγηση συνδέεται με συγκεκριμένη 100 βαθμύ αριθμητική κλίμακα, που συνορεύεται από χαρακτηρισμούς (π.χ. «μη ικανοποιητική απόδοση»: 0-40%, κλπ. «εξαιρετική»: 91-100%).

ε) Οι αξιολογήσεις είναι πολλαπλές (7 αξιολογήσεις μέσα στα πρώτα 20 χρόνια (!) και συνεχίζονται) συν τις προαιρετικές (από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό).

στ) Προβλέπεται Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια αξιολόγηση.

ζ) Οι αξιολογήσεις θα γίνουν μόνο αφού ολοκληρωθεί ο απόλυτος έλεγχος του διευθυντικού στρώματος (άρθρο 8 - «ειδικές διατάξεις», § 1 «Προϊστάμενοι Δ/νσεων και Γραφείων Εκπαίδευσης που επελέγησαν στις αντίστοιχες θέσεις πριν από τη δημοσίευση του νόμου 2043/92 (σ.σ. νόμος με τον οποίο επελέγησαν με το γνωστό σκανδαλώδη τρόπο οι διευθυντές) καθώς και όσοι τοποθετούνται σε θέση Διευθυντή σχολείου σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 10 του άρθρου 1 του νόμου 2043/92 συντάσσουν μόνο περιγραφικές εκθέσεις για τα στοιχεία που έχουν αρμοδιότητα να αξιολογούν σύμφωνα με τις διατάξεις αυτού του προεδρικού διατάγματος, οι οποίες και τίθενται στη διάθεση των αντικαταστατών τους, που επιλέγονται κατά τις διατάξεις του παραπάνω νόμου. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να λάβουν γνώση της εκθέσεώς τους και να υποβάλουν σχετικό υπόμνημα, εφόσον το επιθυμούν»).

Το θεσμικό πλαίσιο έχει σχεδόν ολοκληρωθεί. Το προεδρικό διάταγμα για την αξιολόγηση είναι έτοιμο. Ο νόμος 1566/85 όχι μόνο δεν παύει να ισχύει, αλλά χρησιμοποιείται για να ισχυροποιηθεί η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού. Παράλληλα, ο νόμος για τη Δημ. Διοίκηση αλλάζει το βαθμολόγιο και συνδέει το μισθό με το βαθμολόγιο. Οι συντάξεις κόβονται. Η συνδικαλιστική γραφειοκρατία παραπαίει και διαπραγματεύεται τους αυριανούς όρους αναπαραγωγής της. Παρ' όλα αυτά ο εκπαιδευτικός κόσμος είναι εδώ.

• Ακώλυτη μισθολογική - βαθμολογική εξέλιξη.

• Καμμία αξιολόγηση που να συνδέεται με τον ήδη πενιχρό μισθό μας.

Αγγελίνα Γιαννετοπούλου

(Αναλυτικές τοποθετήσεις για την αξιολόγηση υπάρχουν στα τεύχη 15, 16, 17-18, 19 των "αντιτετραδίων")

Νόμος για τα ΑΕΙ:

... και το παζλ ολοκληρώνεται

Μετά τα νομοσχέδια – που έγιναν νόμοι και ήδη εφαρμόζονται χωρίς ουσιαστική αντίσταση από τις ηγεσίες των εκπαιδευτικών ομοσπονδιών – για την επαναφορά των εξετάσεων σε Δημοτικό και Γυμνάσιο, για τα ΙΕΚ και την Επιμόρφωση, για τους διευθυντές και την «αξιολόγηση», ο «συναινετικός» κ. ΥΠΕΠΘ ολοκληρώνει το θεσμικό του έργο με το νόμο για την Ανώτατη Εκπαίδευση. Αποσπασματικά μέτρα ή ενιαίο σχέδιο επίθεσης και αντιδραστικής αναδιάρθρωσης στην Εκπαίδευση; Τα «αντιτετράδια», εδώ και πολύ καιρό, απαντούν το δεύτερο, αποδεικνύοντάς το σ' όλα τα επίπεδα και τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, με τεκμηριωμένες αναλύσεις και τοποθετήσεις. Υπό το ίδιο πρίσμα αντιμετωπίζει τις εξελίξεις και η ΣΑΦ (Συνεργασία Ανεξάρτητων Φιλοσοφικής), της οποίας παρακάτω δημοσιεύουμε τη σχετική τοποθέτηση.

ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ '92: ΚΙ ΑΥΤΗ ΤΗ ΦΟΡΑ ΘΑ ΒΓΟΥΜΕ ΝΙΚΗΤΕΣ!

Δύο χρόνια μετά τα έργα και τις ημέρες του Κοντογιαννόπουλου, ο Σουφλιάς «επέλεξε» επιτέλους τον «κατάλληλο χρόνο» (ακριβώς όπως είχε δηλώσει) για να καταθέσει το από καιρό έτοιμο νομοσχέδιο για τα ΑΕΙ.

Είναι ο ίδιος κατάλληλος χρόνος που η κυβέρνηση καταθέτει το Ασφαλιστικό, έχει διαλύσει την ΕΑΣ, 8.000 εργαζόμενοι πέτιούνται στο δρόμο και οι αυξήσεις κορυφώνονται. Τα ΜΑΤ χτυπούν απεργούς - διαδηλωτές, ο στρατός χρησιμοποιείται ως απεργοσπαστικός μηχανισμός. Απεργοί συλλαμβάνονται ενώ ο Καλαμπόκας, ο δολοφόνος του Ν. Τεμπονέρα, παραμένει ατιμώρητος. Το 0+0=14 είναι η άθλια πραγματικότητα των μισθών και των συντάξεων, ολόκληρες πόλεις ανέργων τρέφονται ακόμη με συσσίτια.

Η ΕΥΡΩΠΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ ΠΛΗΣΙΑΖΕΙ

Μέσα σ' αυτή την παράνοια, μέσα σ' αυτό τον επιθετικό παραξυσμό της κυβέρνησης ενάντια σε δικαιώματα και κατακτήσεις των εργαζομένων, το νομοσχέδιο Σουφλιά έρχεται να ολοκληρώσει την εγκληματική πολιτική της Ν.Δ. και στα ΑΕΙ. Περι φρονώντας επιδεικτικά τις ανάγκες μας και τα αιτήματα των αγώνων μας, όπως εκφράστηκαν στις καταλήψεις του '90, η κυβέρνηση επιχειρεί να βάλει οριστικά ταφόπλακα στα όνειρά μας για την καλύτερη μόρφωση, για καλύτερη ζωή.

Για να μιλήσουμε όμως συγκεκριμένα:

Επιχειρώντας μια εμβάθυνση στην ουσία του νομοσχεδίου, θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τις εξής αιχμές:

1) ΔΥΟ ΚΥΚΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ: Οι σπουδές μας χωρίζονται σε δύο κύκλους. Για να αρχίσει κανείς τον 2ο κύκλο πρέπει να έχει περάσει όλα τα μαθήματα του 1ου. (Ένα μάθημα χρωστάς ένα έτος χάνεις!). Ας φανταστούμε λίγο τη ζωή μας μ' αυτό. Σ' ένα πανεπιστήμιο που υποφέρει από βαρετά μαθήματα, ανούσια γνώση και κυνήγι σημειώσεων, έρχεται να προστεθεί περισσότερο άγχος, περισσότερο εξεταστικό τρέξιμο, εξοντωτικοί ρυθμοί σπουδών - ένας εφιάλτης που θα απονεκρώσει τον ήδη μίζερο πανεπιστημιακό χώρο. Ολ' αυτά, μαζί με τα προαπαιτούμενα και τις υποχρεωτικές παρακολουθήσεις, (βλ. παρακάτω), μαζί με το κόσψιμο των παροχών και των δωρεάν συγγραμμάτων, μόνο ως φίλτρο μπορούν να λειτουργήσουν. Οι δύο κύκλοι αποτελούν φραγμό για όλο και περισσότερους φοιτητές, κυρίως τους οικονομικά ασθενέστερους που συχνά θ' αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους. Επιπλέον, οι δύο κύκλοι ανοίγουν το δρόμο για τη διάσπαση του ενιαίου πτυχίου - στα δύο χρόνια θα δίνεται ένα προδιπλώμα με ανύπαρκτα εργασιακά δικαιώματα και στα 4 το δίπλωμα που θα παίρνουν όσοι έχουν αντέξει το οικονομικό κόστος σπουδών και τους εξωφρενικούς ρυθμούς τους.

2) ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ: Μ' αυτή τη ρύθμιση το Υπουργείο θα επιβάλλει την «τάξη» στα Πανεπιστήμια και θα εξομαλύνει κάθε «δυσλειτουργία» στις Σχολές (βλ. φοιτητικές αντιστάσεις, διεκδικήσεις, συλλογικότητα.). Δίνει το βασικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας των Σχολών και τις υποχρεώνει να συντάξουν ε.κ. που θα συμπληρώνουν το νόμο σε μια σειρά «καυτών» ζητημάτων, όπως σύσταση πειθαρχικών οργάνων και πανεπιστημιακής Αστυνομίας (για τη δίωξη των «ταραξιών - φοιτητών!»), επιμέρους εξεταστικοί κανονισμοί (προαπαιτούμενα, ασφυκτικές συνθήκες εξέτασης), αυστηρά καθορισμένα προγράμματα σπουδών, υποχρεωτικές παρακολουθήσεις, «όρια συνδικαλιστικής δραστηριότητας» (επί λέξη!) και ουκ έσται τέλος. Εκβιάζει μάλιστα τα ΑΕΙ ότι, αν δεν καταρτίσουν εσωτερικούς κανονισμούς έως τον Ιούνιο του '93, θα πάψει ο κάθε διορισμός, προκήρυξη θέσεων ΔΕΠ και άλλες «ζωτικού ενδιαφέροντος» αποφάσεις.

Οι ε.κ. αποτελούν ουσιαστικά το μέσο για να εφαρμοστεί ο νόμος σε κάθε Σχολή και Τμήμα. Οποιοσδήποτε ε.κ. είναι άρος για να γίνει το Πανεπιστήμιο όπως το θέλουν. Ένα Παν/νιο όπου τίποτε δε θα κινείται, κανείς δε θα τολμά να σκέφτεται, ν' αμφισβητεί και να διεκδικεί, γιατί από στιγμή σε στιγμή μπορεί να χάσει την ιδιότητα του φοιτητή ή απλά να μην πάρει ποτέ πτυχίο!

3) ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΩΡΕΑΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ: Δύο κύκλοι σπουδών και ε.κ. έρχονται για να αλλάξουν συνολικά τη μορφή του παν/μίου. Στην ίδια κατεύθυνση βρίσκεται και η περικοπή των παροχών προς τα ΑΕΙ (που καλούνται να βρουν «αλλού» πόρους). Η κατάργηση των δωρεάν συγγραμμάτων αφορά τους μισούς και πλέον φοιτητές. Όλοι εμείς οι «ζάμπλουτοι» που οι γονείς μας βγάζουν 120.000 το μήνα ο καθένας, θα υποχρεωνόμαστε να αγοράζουμε τα βιβλία μας. Σε καιρούς όπου το κόστος ζωής ανεβαίνει, οι μισθοί παγώνουν, η ανεργία διογκώνεται, επιπλέον η δωρεά παιδεία αντί να εξασφαλίζεται ως πρώτιστο κοινωνικό αγαθό, καταργείται.

Το δικαίωμα για δωρεάν εκπαίδευση αποτελεί κατάκτηση διαρκών αγώνων και βρι-

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ Γ.Σ. ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ

Η στιγμή που επιλέχτηκε για να ψηφιστεί ο νόμος για την Ανώτατη Παιδεία είναι ταυτόχρονη με την εξαπόλυση μιας φοβερής επίθεσης από την πλευρά της κυβέρνησης σ' όλα τα κοινωνικά μέτωπα (ΕΑΣ - ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ). Σκοπός της το τσάκισμα κάθε έννοιας κοινωνικής αντίστασης, η διάσπαση του συλλογικά οργανωμένου κινήματος.

Το γεγονός ότι ο νόμος Σουφλιά ψηφίστηκε μέσα στην εξεταστική του Σεπτεμβρίου προδίδει το φόβο της κυβέρνησης για τη δεδομένη αντίδραση των φοιτητών. Και η αντίδραση είναι δεδομένη, μια και αυτός ο νόμος δεν είναι παρά αναδιατύπωση του πολυνομοσχεδίου Κοντογιαννόπουλου, που ΑΠΟΣΥΡΘΗΚΕ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΝΙΚΗΦΟΡΕΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΗΣΕΙΣ ΜΑΣ ΤΟ 1990-91, που έρχεται να ολοκληρώσει την προσπάθεια για συνολική αλλαγή των δομών της εκπαίδευσης (υπερσυγκέντρωση εξουσιών σε ολιγομελή όργανα, βλ. επιθεωρητές/αξιολογήσεις στη Μ.Ε. - εισβολή ιδιωτικού κεφαλαίου στο χώρο της παιδείας, βλ. νομιμοποίηση κολλεγίων/ιστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)).

• **ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΛΕΥΡΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΕΙΝΑΙ:**
- **ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ** με:

- (α) Κατάργηση Δωρεάν Συγγραμμάτων
- (β) Δυνατότητα Επιβολής Διδάκτρων
- (γ) Παράδοση της Έρευνας σε ιδιωτική εταιρία
- (δ) Σύνδεση της χρηματοδότησης με την «παραγωγικότητα» της κάθε Σχολής.

Για τη Σχολή μας συγκεκριμένα αυτό δε σημαίνει παρά μαράζωμα, γιατί όχι και κλείσιμο της (πόσο «ανταγωνιστικοί» μπορούν, άραγε, να είναι οι κοινωνικοί επιστήμονες και οι καθηγητές;).

- **ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ** με:

- (α) Την επιβολή 2 κύκλων σπουδών, που σημαίνουν πρακτικά 2 πτυχία και διάσπαση των εργασιακών μας δικαιωμάτων.
- (β) Τον κάθετο διαχωρισμό ανάμεσα σε παραγωγικές και μη σχολές.

- **ΑΥΤΑΡΧΙΚΟΠΟΙΗΣΗ - ΕΝΤΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ** με:

- (α) Παντοκρατορία καθηγητών α' βαθμίδας
- (β) Μείωση φοιτητικής συμμετοχής
- (γ) Πρόβλεψη για ίδρυση πανεπιστημιακής αστυνομίας
- (δ) Εφαρμογή 2 κύκλων σπουδών - φίλτρων, που επιβάλλουν ξέφρενους ρυθμούς σπουδών και ακυρώνουν κάθε έννοια δημιουργικής σχέσης με τη γνώση.
- (ε) Εξεταστικούς περιορισμούς με όρια εξεταστικών περιόδων 2 εβδομάδων
- (στ) Εκβιαστική θέσπιση Εσωτερικών Κανονισμών σ' όλα τα τμήματα

• **ΚΑΝΕΝΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΔΕ ΘΑ ΠΕΡΑΣΕΙ!**

Οι Εσωτερικοί Κανονισμοί (Ε.Κ.) θα είναι τα μίνι νομοσχέδια που θα συμπληρώσουν και θα κάνουν συγκεκριμένη την εφαρμογή του γενικού πλαισίου του νόμου στις σχολές, από την επιβολή προαπαιτούμε-

νων και την υποχρεωτική παρακολούθηση, μέχρι την ποινικοποίηση κάθε έννοιας συνδικαλιστικής δράσης, αλλά και ό,τι άλλο προκύψει. Οι Ε.Κ. είναι από τη φύση τους αντιδραστικοί, δε θα μπορούμε σε καμιά συζήτηση διαπραγματεύσεώς τους, λέμε εξ αρχής ΟΧΙ ΣΕ ΚΛΘΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ.

ΕΠΙΘΕΣΗ Σ' ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΤΩΠΑ:

Ο Νόμος για την ανώτατη Παιδεία έρχεται να συμπληρώσει το παζλ των συντηρητικών αλλαγών σ' όλους τους κοινωνικούς τομείς. Την ίδια στιγμή που χιλιάδες εργαζόμενοι πετιούνται στο δρόμο, χιλιάδες φοιτητές δεν θα μπορέσουν να πάρουν ποτέ πτυχίο. Την ίδια στιγμή που καταργείται κάθε έννοια κοινωνικής ασφάλισης, καταργείται και η δωρεάν δημόσια παιδεία και η φοιτητική μέριμνα. Την ίδια στιγμή που οι εργαζόμενοι καλούνται να δουλεύουν όλο και περισσότερο και να πληρώνονται όλο και λιγότερα, οι φοιτητές καλούνται να αποστηθίζονται όλο και περισσότερο και να μαθαίνουν όλο και λιγότερα. Την ίδια στιγμή που δημιουργούνται πόλεις ανέργων στο Λαύριο, την Κοζάνη και τη Σύρο, χιλιάδες πτυχιούχοι καταδικάζονται στην ανεργία. Τα παιδιά των απεργών της ΕΑΣ και των οικοδόμων αντιμετώπισαν τα ίδια ΜΑΤ με τους πατεράδες τους σε μια κυκλική επίδειξη δύναμης και ολοκληρωτισμού από την πλευρά της κυβέρνησης.

Γιατί τα κάνουν όλα αυτά; Οχι βέβαια από κακία ή ρεβανσισμό, αλλά γιατί με συνέπεια υπηρετούν τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου, γιατί γρήγορα πρέπει να ξεμπερδεύουν με τις κοινωνικές αντιστάσεις, να κάνουν συνείδηση στον κόσμο την έννοια της «θυσιάς» και του «ανταγωνισμού» προκειμένου να προλάβουν την ΕΟΚική ολοκλήρωση, να πιάσουν τους δείκτες του Μάαστριχτ και των διεθνών οικονομικών οργανισμών.

ΑΥΤΗ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ Θ' ΑΝΑΤΡΑΠΕΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΜΑΣ:

Η προσπάθεια και παλιότερων κυβερνήσεων να εφαρμόσουν ανάλογους νόμους, ανατράπηκε από τους αγώνες των φοιτητών (815 του 1978, Κοντογιαννύλης - '90). Την ίδια τύχη ήττει και αυτός ο νόμος. Όταν είμαστε πεισμένοι για το δίκιο του αγώνα μας τον οργανώνουμε και τον συντονίζουμε χωρίς να τον αναθέτουμε σε κανέναν αυτοδιορισμένο διαχειριστή των συμφερόντων μας. Η στιγμή είναι κρίσιμη και η απάντησή μας πρέπει να είναι αποφασιστική. Οι συμφωνίες ΓΣΕΕ - ΣΕΒ καμιά εμπιστοσύνη δε μας εμπνέουν. Προτείνουμε τη δημιουργία από τις Γενικές Συν/σεις συντονιστικών επιτροπών αγώνα, τη σύγκληση διασυντονιστικών συνελεύσεων για την κλιμάκωση του αγώνα, το συντονισμό με τα άλλα κομμάτια της εκπ/σης (καθηγητές, μαθητές) και με τους απεργούς που δίνουν σήμερα τη μάχη (ΕΑΣ, ΔΕΗ κλπ).

ΑΠΑΙΤΟΥΜΕ:

1. Διασφάλιση του δημόσιου - δωρεάν χαρακτήρα της εκπαίδευσης και διεύρυνση των κοινωνικών παροχών σε περισσότερους φοιτητές.

2. Λύση των κρατικών πιστώσεων για την παιδεία. Καμιά εξάρτηση της λειτουργίας των πανεπιστημίων από ιδιωτικές χρηματοδοτήσεις. Κανένα «πριμ

σκεται πάντα στο στόχαστρο των εκάστοτε κυβερνήσεων. Κάθε χρόνο οι δαπάνες μειώνονται και το κόστος σπουδών έχει ήδη γίνει δυσβάσταχτο για πολλούς από μας. Τώρα η κυβέρνηση καταργεί και τυπικά πια τη δωρεάν παιδεία (μόνο δίδακτρα ακόμα δεν πληρώνουμε!).

4) α) ΕΡΕΥΝΑ - ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΑΕΙ ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ: Μ' άλλα λόγια έμμεση ιδιωτικοποίηση ή οι «άλλοι πόροι». Το νομοσχέδιο Σουφλιά ανοίγει και τυπικά πια τις πόρτες σε ιδιωτικές επιχειρήσεις να εισχωρήσουν στα παν/μια χρηματοδοτώντας καθηγητές και τμήματα έτσι ώστε να καθορίζουν και να εκμεταλλεύονται την έρευνα ανάλογα με τα συμφέροντά τους. Εύκολα λοιπόν καταλαβαίνουμε ότι αφού η έρευνα συνδέεται και προσανατολίζει τα προγράμματα σπουδών σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις, δίνεται πια η δυνατότητα στις πολυεθνικές και το κεφάλαιο να ελέγχουν τις σπουδές μας. Η γνώση μετατρέπεται σε εμπόρευμα και το παν/μιο αντί να ικανοποιεί τις μορφωτικές και εργασιακές μας ανάγκες θα εξυπηρετεί, τις απαιτήσεις των ιδιωτών και θα καλύπτει τις ανάγκες της αγοράς.

4) β) ΤΟ ΠΑΝ/ΜΙΟ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: Η εικόνα που θα παρουσιάζει το «παν/μιο του μέλλοντος» συμπληρώνεται με ρυθμίσεις όπως η αξιολόγηση και το «πριμ παραγωγικότητας». Το νομοσχέδιο ορίζει ότι μια ειδική επιτροπή θα αξιολογεί την «παραγωγικότητα» ενός τμήματος και ότι από το πόρισμά της θα εξαρτάται το αν και κατά πόσο θα χρηματοδοτείται από το κράτος. Αυτό σημαίνει απλά ότι τα παν/μια διαχωρίζονται σε «παραγωγικά» και «μη» σαν να επρόκειτο για επιχειρήσεις. Έτσι, άλλοι τομείς θα έχουν εισροές κεφαλαίων και άλλοι μόλις και μετά βίας θα εξασφαλίζουν τη λειτουργία τους. Πίσω απ' όλ' αυτά βλέπουμε σ' όλο της το μεγαλείο την ιδεολογία που θεωρεί αυτονόητο ότι το παν/μιο και γενικά η εκπαίδευση (ας θυμηθούμε τα ΙΕΚ) οφείλει να λειτουργεί και να υπάγεται στους νόμους της αγοράς. Τελικά η κυβέρνηση απροκάλυπτα πια περιφρονεί τα αιτήματα των φοιτητών που θεωρούν αυτονόητο ότι η γνώση είναι δικαίωμα και το παν/μιο οφείλει να καλύπτει μορφωτικές και κοινωνικές ανάγκες.

5) ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: Το νομοσχέδιο ορίζει ότι σημαντικές αρμοδιότητες και αποφάσεις, μεταφέρονται από τις Γ.Σ. στο Δ.Σ. του Τμήματος (και αντίστοιχα από τη Σύγκλητο στο Πρυτανικό Συμβούλιο). Επίσης, ότι κάθε τμήμα οφείλει να κάνει μακροχρόνιο προγραμματισμό για να υλοποιεί τους σχεδιασμούς του Υπουργείου. Αυτά, εν ολίγοις, σημαίνουν ότι οι αποφάσεις θα παίρνονται γρήγορα και με αδιαφάνεια από «μικρά και ευέλικτα» όργανα. Οι καθηγητές α' βαθμίδας που αποτελούν την πλειοψηφία σ' αυτά τα όργανα, γίνονται παντοκράτορες. Επιβάλλουν τον προγραμματισμό του Υπουργείου για κάθε τμήμα και ελέγχουν τις διαδικασίες κρίσης, και εξέλιξης του κατώτερου ΔΕΠ (επίκουροι, λέκτορες). Καθορίζουν το διδακτικό έργο των τελευταίων, οι οποίοι και θα διώχνονται από το παν/μιο αν δεν έχουν ανέβει βαθμίδα μέσα σε 7 χρόνια. Τελικά, αυτοί που έχουν την εμπιστοσύνη του Υπουργείου θα λύνουν, θα δένουν και λογαριασμό δεν θα δίνουν.

Όσον αφορά τους φοιτητές, η συμμετοχή στα διοικητικά όργανα μειώνεται κι έτσι και η ελάχιστη δυνατότητα που είχαμε ως τώρα για ενημέρωση και για έλεγχο των αποφάσεων εκμηδενίζεται, ανοίγοντας το δρόμο για περισσότερη αυθαιρεσία και αυταρχισμό από τους μεγαλοκαθηγητάδες.

ΓΕΝΙΚΑ: Υστερα απ' όλ' αυτά γίνεται φανερό ότι το νομοσχέδιο αυτό έρχεται ν' αλλάξει συνολικά τη μορφή και το χαρακτήρα του παν/μίου όπως το ξέραμε μέχρι σήμερα. Αυτό το νομοσχέδιο μας αφορά όλους γιατί θίγει δικαιώματα και καταπατά κατακτήσεις. Μας αφορά όλους γιατί καταργεί το δικαίωμα κάθε νέου ανθρώπου να σπουδάσει με έξοδα του κράτους. Μας αφορά όλους γιατί οι εξεταστικές σκληρύνσεις, οι εσωτερικοί κανονισμοί και η καθηγητική αυθαιρεσία θα κάνουν την παν/μιακή πραγματικότητα ακόμη πιο άθλια και την απόκτηση πτυχίου απατηλό όνειρο. Μας αφορά όλους γιατί το επιχειρηματικό παν/μιο έρχεται να τηρήσει τις υποσχέσεις της κυβέρνησης για «ευθυγράμμιση» με την Ευρώπη του Μάαστριχτ. Είναι το παν/μιο που για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του κεφαλαίου θα προωθεί τη δημιουργία μιας μικρής ελίτ φοιτητών που θα απολαμβάνει προνόμια, θα χρησιμοποιείται και θα απορροφάται από την «αγορά», ενώ για την πλειοψηφία των φοιτητών θα εξασφαλίζει εντατικοποιημένες, «αναβαθμισμένες» σπουδές και τους κόππους μας θα τους πληρώνει με ανεργία και υποαπασχόληση.

Γι' αυτό λέμε πως κι αυτό το νομοσχέδιο θα μείνει στα χαρτιά. Είναι απαραίτητη εδώ μιας διευκρίνιση: σε καμιά περίπτωση δεν υπερασπιζόμαστε τον ισχύοντα νόμο για τα ΑΕΙ. Πιστεύουμε πως ο δρόμος που ανοίγεται μπροστά μας είναι όχι μόνο να αρνηθούμε το παν/μιο - επιχείρηση που θα διοικείται από καθ' έδρας και θα χειραγωγεί τους φοιτητές με αλληπάλληλες απορριπτικές εξετάσεις και Πειθαρχικά Συμβούλια, αλλά και να αρθρώσουμε τις δικές μας προτάσεις στα προβλήματα που ΕΜΕΙΣ ιεραρχούμε ως σημαντικότερα.

ΔΙΕΚΔΙΚΟΥΜΕ

- Διασφάλιση του δημόσιου δωρεάν χαρακτήρα της εκπ/σης, διεύρυνση των κοινωνικών παροχών σε περισσότερους φοιτητές.

- Ουσιαστική αντιμετώπιση των προβλημάτων του προπτυχιακού κύκλου, όχι στη δημιουργία 2 κύκλων σπουδών, όχι άλλα φίλτρα επιλογής και απόρριψης φοιτητών. Το παν/μιο - εξεταστικό κέντρο δεν ανταποκρίνεται στα όνειρα και τις ανάγκες μας.

ΛΙΓΟΤΕΡΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ - ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ

- Διαφάνεια και φοιτητικός έλεγχος στη διαχείριση των παν/κων εσόδων και δαπανών και σε κάθε ζήτημα που μας αφορά.

- Όχι στη γνώση - εμπόρευμα, όχι στην εισβολή του ιδιωτικού κεφαλαίου και την υποταγή στους νόμους της αγοράς.

- Καθιέρωση εναλλακτικών μορφών εξέτασης, δωρεάν βιβλιογραφίας, προαιρετικών εργασιών - ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΟ και ΠΟΙΟΤΗΤΑ στη γνώση, δεν σημαίνει αυταρχισμός και πειθαρχία.

— ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΑΤΟΜΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΜΑΣ!!!

— ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΓΩΝΑΣ ΤΩΡΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΝΙΚΗ!!!

Σ.Α.Φ.

παραγωγικότητας». Όχι στο μαράζωμα των ανθρωπιστικών σπουδών.

3. Διαφάνεια και φοιτητικός έλεγχος στη διαχείριση των παν/κων εσόδων - εξόδων, καθώς και σε κάθε ζήτημα γύρω από τις σπουδές και την έρευνα.

4. Ενιαία ανώτατη εκπαίδευση χωρίς κατηγορίες και κύκλους που θα οδηγεί σε κατοχυρωμένο πτυχίο σε εθνική κλίμακα. Ενιαία μορφωτικά και εργασιακά δικαιώματα φοιτητών - αποφοίτων. Μαζικοί διορισμοί στη Μ.Ε.

5. Όχι στην εμπορευματοποίηση της παιδείας, στην παιδεία του κέρδους και της «ανταποδοτικότητας». Δημόσια δωρεάν παιδεία για όλους. Όχι στη δορυφοριοποίηση των ΑΕΙ σε ΕΟΚ - επιχειρήσεις.

6. Η παιδεία στα χέρια εκπαιδευτών - εκπαιδευμένων. Επιστημονική και συνδικαλιστική ελευθερία. Όχι στις σπουδές «βίβας» - ολόπλευρη μόρφωση πολυειδίκευση. Κανένας αυταρχικός περιορισμός, καμιά κρατική - κυβερνητική παρέμβαση στο φοιτητικό κίνημα και τη συνδικαλιστική του οργάνωση.

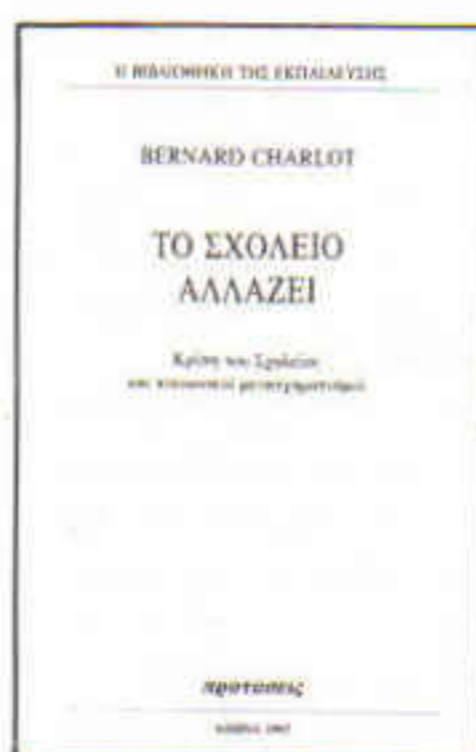
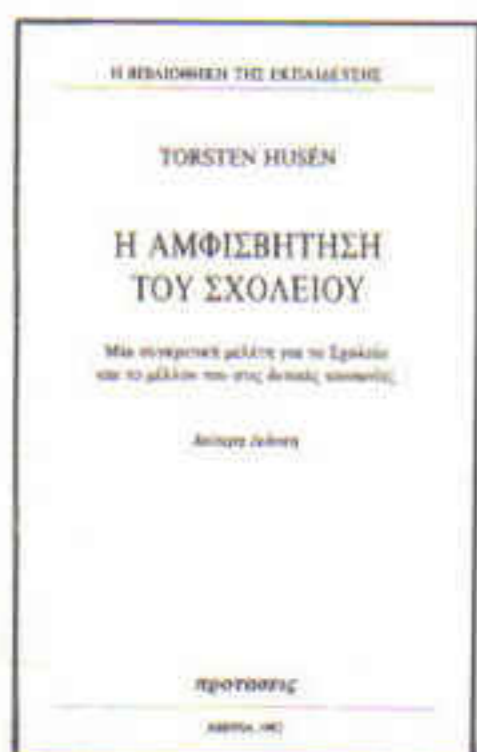

εκδόσεις προτασεις

μια νέα προταση για το βιβλιο

Σόλωνος 100 & 102, 10680 Αθήνα, τηλ. 3646125, 3622901

Ετοιμάζονται:

Βασική Κατάρτιση - Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών - Αξιολόγηση Εκπαιδευτικού Έργου
Επιμέλεια: Απ. Ανδρέου

Κράτος, Κοινωνία, Εκπαιδευτική Πολιτική
Επιμέλεια: Ανδρ. Μ. Καζαμίας

Βάσω Βασιλού-Παπαγεωργίου
Το συνδικαλιστικό κίνημα των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα (1870-1981)

Δημ. Βεργίδης
Υποεκπαίδευση: Κοινωνικές, πολιτισμικές και πολιτικές διαστάσεις

John Keane
Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και η Δημοκρατία

Πολιτισμός, Κοινωνία, Παιδεία
Επιμέλεια: Μαρία Ηλιού

Ειδική προσφορά σε εκπαιδευτικούς και φοιτητές

Έκπτωση 30% επί της ονομαστικής τιμής των βιβλίων στο βιβλιοπωλείο μας

Αποστέλλονται και με αντικαταβολή μαζί με την απόδειξη για τη διατακτική των εκπαιδευτικών

Κεντρ. διάθεση - Παραγγελίες: ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ (Βιβλιοπωλείο), Σόλωνος 100, 10680 Αθήνα, τηλ. 3646125

Της *Christine Garin*

ΟΤΑΝ καταργηθούν τα σύνορα, το 1993, θα υπάρξει άραγε ένα έντονο ρεύμα ανταλλαγών ανάμεσα στους 3.800.000 εκπαιδευτικούς που αριθμούν οι δώδεκα χώρες της Κοινότητας; Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αρχίσουν να φοβούνται για τη θέση τους ή μήπως θα πρέπει να αντιδράσουν πιο ψύχραιμα, σκεπτόμενοι ότι οι ιδιαιτερότητες του εκπαιδευτικού συστήματος της κάθε χώρας τους προφυλάσσουν προς το παρόν – και για πολύ ακόμη – από μια πλημμυρίδα ευρωπαϊών συναδέλφων τους που θα τους υποσκελίσουν;

Το άρθρο 48 της Συνθήκης της Ρώμης θεσπίζει την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας. Οι εκπαιδευτικοί δεν εξαιρούνται του κανόνα. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει ασχοληθεί από το 1980 με το ζήτημα της εφαρμογής της

Συνθήκης της Ρώμης στους απασχολούμενους στον δημόσιο τομέα και έχει καταλήξει ότι μόνον οι δημόσιες εκείνες θέσεις που συνδέονται με τη δημόσια ασφάλεια και τη Δικαιοσύνη πρέπει απαραίτητως να καλύπτονται από πολίτες της κάθε συγκεκριμένης χώρας.

Τον Δεκέμβριο του 1988, μια κοινοτική οδηγία θέσπισε την ύπαρξη ενός γενικού συστήματος αναγνώρισης των διπλωμάτων ανώτερης και ανώτατης παιδείας, με την προϋπόθεση ότι πρόκειται για «διπλώματα επαγγελματικής κατάρτισης που αντιστοιχούν σε διάρκεια σπουδών όχι μικρότερη των τριών ετών».

Πρόκειται, βεβαίως, για μια μικρή επανάσταση που πέρασε μέχρι στιγμής απαρατήρητη. Παρ' όλες ωστόσο τις νομικές προβλέψεις και την εκτεφρασμένη πρόθεση των Δώδεκα στη Συνθήκη του Μάαστριχτ να «προωθήσουν την κινητικότητα των σπουδαστών και των διδασκόντων», η Ευρώπη των καθηγητών μοιάζει ακόμη μάλλον με άπιαστο όραμα. Και αυτό γιατί οι νομικές ρυθμίσεις δεν είναι το παν – ούτε είναι και δύσκολο να τις παρακάμψει κανείς, ειδικά όταν πρόκειται για έναν τομέα τόσο ευαίσθητο όσο είναι η παιδεία και για μια κοινωνική ομάδα, τους εκπαιδευτικούς, τόσο συμβολική για την εθνική ταυτότητα.

Προς: ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΟΜΙΛΟ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ
Σόλωνος 100
106 80 Αθήνα
τηλ. 36 46 125

ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Σας παρακαλώ να μου στείλετε με αντικαταβολή τα βιβλία:

- T. Husén, *Η αμφισβήτηση του σχολείου*
- B. Charlot, *Το σχολείο αλλάζει*
- Φ. Καλαβάσης - Μιχ. Μειμάρης (Επιμ.), *Θέματα Διδακτικής Μαθηματικών*

Παρακαλώ, αφού πληρώσω, να μου σταλεί η απόδειξη που θα χρησιμοποιήσω για τη διατακτική μου

Όνοματεπώνυμο:

Διεύθυνση:

Τηλέφωνο:

Μπορείτε να κόψετε και να στείλετε συμπληρωμένο αυτό το Δελτίο Παραγγελίας ή φωτοτυπία του

Ο αστικός μύθος και η μικροαστική ιδεολογία της κοινωνικής ανόδου

«Η φιλελεύθερη αντίληψη της ισότητας ευκαιριών μιάζει με την ψευτοευγένεια μιας πρόσκλησης σε ανεπιθύμητους καλεσμένους, όταν υπάρχει η βεβαιότητα πως οι συνθήκες θα τους αποτρέψουν από το να τη δεχτούν» (R. H. Tawney)

1. Μόνο αν ξεφύγει κανείς από την αυταπάτη της κοινωνικής ουδετερότητας του εκπαιδευτικού μηχανισμού μπορεί να απαγκιστρωθεί από τις αξιοκρατικές και ισονομιστικές φενάκες.

Η εικόνα που δίνουν οι στατιστικές για την εκπαίδευση σε όλες τις χώρες του κόσμου είναι ότι οι μαθητές είναι άριστοι, μέτριοι και κακοί και οι κατηγορίες αυτές αντιστοιχούν σε γενικές γραμμές, στις κοινωνικές τάξεις από όπου προέρχονται. Η εκπαιδευτική ανισότητα φαίνεται να έχει όχι μόνο κοινωνικά αίτια αλλά και θεμελιώδη κοινωνική λειτουργία καθώς η εκπαίδευση στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής καλείται να συμβάλει αποφασιστικά στη διευρυμένη αναπαραγωγή των φορέων που θα καταλάβουν τις διάφορες θέσεις του καταμερισμού εργασίας καθώς και στην κατανομή τους στις θέσεις αυτές. Τα αποτελέσματα μάλιστα αυτής της κατανομής είναι τέτοια που —αν και οι τάξεις στον καπιταλιστικό κοινωνικό σχηματισμό δεν είναι κάστες, η καταγωγή τους δεν τους δένει με καθορισμένες θέσεις— τα παιδιά των αστών παραμένουν μαζικά αστοί και τα παιδιά των προλεταρίων γίνονται μαζικά προλετάριοι! Βέβαια σε καμιά περίπτωση δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι το σχολείο είναι αυτό που καθορίζει την αναπαραγωγή των τάξεων και στρωμάτων στον καπιταλισμό. Είναι η παραγωγική διαδικασία στη συνάρθρωσή της με τις πολιτικές και ιδεολογικές σχέσεις που έχουν σαν αποτέλεσμα αυτό το σχολείο. Κοντολογής, αν το σχολείο αναπαράγει στους κόλπους του τη διαίρεση χειρωνακτικής / πνευματικής εργασίας, τούτο συμβαίνει γιατί το σχολείο, από την ίδια του την καπιταλιστική φύση, είναι ήδη συνολικά τοποθετημένο σε σχέση με τη διαίρεση χειρωνακτικής / πνευματικής εργασίας που το ξεπερνά και του καθορίζει το ρόλο του².

II. Παρ' όλα αυτά ένα από τα πιο πολυσηζητημένα και μόνιμα θέματα που σχετίζεται με το αστικό σχολείο, σ' όλες του τις βαθμίδες είναι το ζήτημα της ισότητας των ευκαιριών, έτσι ώστε να γίνει δυνατό να φτάνουν στα ανώτερα καταληκτικά εκπαιδευτικά επίπεδα, οι «πραγματικά άξιοι», ανεξάρτητα από προέλευση, φύλο κ.λ.π.

Την ισότητα αυτή θα την επικαλεστεί πρώτα και κύρια η κυρίαρχη ιδεολογία. Ένας από τους άξονες πάνω στους οποίους στηρίζονται οι πρόσφατες προτάσεις - νομοσχέδια του Υπουργείου Παιδείας³ για τα «θέματα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης», είναι το όραμα για το «σύγχρονο σχολείο που αίρει τις κοινωνικές ανισότητες»⁴. Λίγα χρόνια πριν, στο ν. 1566/85, τονίζονταν «η υπερβαση της κοινωνικής διαφοροποίησης... η άρση των ανισοτήτων... ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή»⁵.

Μπορούμε θαυμάσια να εννοήσουμε μια καπιταλιστική κοινωνία, ένα εκπαιδευτικό σύστημα, που θα σεβόταν την ισότητα των ευκαιριών ανάμεσα στους νέους, ενώ το ουσιώδες γι' αυτό, θα ήταν η ανισότητα των αποτελεσμάτων. Γιατί η ίδια η ιδέα της ισότητας των ευκαιριών θεμελιώνει πάνω σε μια εξισωτική αρχή μια διαδικασία η οποία στοχεύει στην παραγωγή της ανισότητας⁶.

Ο μύθος ότι το σχολείο μπορεί να λειτουργήσει σαν το Μεγάλο εξισωτή⁷, σαν το θεσμό εκείνο που, προσφέροντας ίσες ευκαιρίες σ' όλους, δίνει τη δυνατότητα στους μαθητευόμενους, ανεξαρτήτως κοινωνικού στρώματος, να πετύχουν και να προσδεύσουν, εφόσον διαθέτουν το χάρισμα και το σθένος να διακριθούν, είναι αρκετά διαδεδομένες. Σύμφωνα μ' αυτόν, το σχολείο, ακόμη κι όταν επιλέγει τους νέους, ή όταν τους κατανέμει στις διάφορες κοινωνικές θέσεις, λειτουργεί με πνεύμα ισότητας και αμεροληψίας. Αν τα αποτελέσματα είναι διαφορετικά, για τους διάφορους μαθητευόμενους, ενώ οι ευκαιρίες είναι οι ίδιες, αυτό συμβαίνει επειδή τα άτομα είναι άνισα. Ο καθένας έχει τις ευκαιρίες του, όμως το κάθε άτομο προσκρούει στα όριά του. Η αντίληψη της φυσικής ανισότητας των ατόμων κάνει κατορθωτό εδώ το συ-

νταίριασμα των εννοιών της ισότητας των ευκαιριών και της διαφοροποίησης των αποτελεσμάτων. Η κυρίαρχη λογική θριαμβεύει. Βάζει από την πόρτα και τα παράθυρα την ιδεολογία του χαρίσματος⁸. Η επιτυχία στο σχολείο και τη ζωή είναι θέμα θέλησης, εξυπνάδας, φυσικών χαρισμάτων. Όσοι αποτυγχάνουν είναι ανίκανοι ή τέλος πάντων στερούνται των «φυσικών δώρων» και σίγουρα την ευθύνη την έχουν αυτοί και σε καμιά περίπτωση το σχολείο ή η κοινωνία.

III. Το να κατακρίνουμε την ανισότητα των ευκαιριών απέναντι στο σχολείο δε σημαίνει σε καμιά περίπτωση ότι ασκούμε σκληρή κριτική στον πυρήνα του αστικού σχολείου. Είναι γνωστό ότι το ίδιο το εύρος της εκπαιδευτικής ή κοινωνικής κινητικότητας δεν ανάγεται απλά σε κάποια έλλειψη «ίσων ευκαιριών» γιατί ακόμη και οι τυπικές «ίσες ευκαιρίες» αν υπήρχαν⁹ (πραγματικά δωρεάν παιδεία, σχολεία του ίδιου επιπέδου, ίσες δυνατότητες για προετοιμασία στις εξετάσεις κλπ) είναι σίγουρο ότι τα αποτελέσματα θα ήταν τα ίδια ή σχεδόν τα ίδια, δηλαδή πάλι η σχολική επιτυχία ή αποτυχία θα ήταν σε άμεση συνάρτηση με την κοινωνική προέλευση. Έτσι γίνεται φανερό πως η επίκληση - διεκδίκηση «πραγματικής» αξιοκρατίας - ισότητας ευκαιριών στην εκπαίδευση, στην περίπτωση που γίνεται κυρίαρχο αίτημα των μη προνομιούχων κοινωνικών ομάδων, δεν είναι παρά μια φενάκη, εφόσον η αξιοκρατική επιλογή, επιτρέπει στον εκπαιδευτικό μηχανισμό να ανταποκριθεί στα αναπαραγωγικά του καθήκοντα, στα πλαίσια των κοινωνικών σχέσεων εξουσίας που περιορίζουν τα όποια περιθώρια ταξικής κινητικότητας μέσα από την εκπαίδευση¹⁰. Είναι άλλης ποιότητας ζήτημα βέβαια να καταδεικνύουμε - αποκαλύπτουμε τον αστικό μύθο του «δικαιώματος όλων στη μόρφωση». Η διεκδίκηση όμως της ισότητας ευκαιριών και μέσω αυτών της κοινωνικής κινητικότητας, όταν γίνεται ο κύριος στόχος, σημαίνει στην πράξη να έχουν όλα τα παιδιά, χάρη στην εκπαίδευση, ίσες ευκαιρίες πρόσβασης σε άνισες κοινωνικές θέσεις. Σημαίνει ότι θέτουμε την αρχή της ισότητας στην εκπαίδευση και αναγνωρίζουμε ταυτόχρονα, σιωπηλά, τη νομιμότητα της αρχής της κοινωνικής ανισότητας. «Σημαίνει ότι έχουμε αποδεχτεί όχι μόνο την κοινωνική λειτουργία της εκπαίδευσης αλλά και τον ίδιο κοινωνικό καταμερισμό εργασίας και τις κοινωνικές σχέσεις που συνεπάγεται και από τις οποίες πηγάζει¹². Ας θυμηθούμε εξάλλου ότι ακόμα και στην παράλογη υπόθεση όπου, με μέσο την εκπαίδευση, όλα τα παιδιά των κυρίαρχων στρωμάτων θα καταλάμβαναν τις θέσεις των εργατών και όλα τα παιδιά των λαϊκών στρωμάτων θα καταλάμβαναν τις ανώτερες θέσεις, τίποτε το ουσιαστικό δεν θα άλλαζε στο καπιταλιστικό σύστημα, γιατί θα υπήρχαν πάντα θέσεις ιεραρχημένες, πράγμα που αποτελεί και την κύρια πλευρά της αναπαραγωγής των καπιταλιστικών σχέσεων¹³.

IV. Δεκάδες έρευνες και μελέτες έχουν δείξει ότι στον καπιταλισμό η εκπαίδευση διευκολύνει την κοινωνική ανέλιξη των παιδιών από τα λαϊκά στρώματα σε ένα περιορισμένο βαθμό. Η κυρίαρχη τάξη διακηρύσσει βέβαια το απαράγραπτο δικαίωμα κάθε ανθρώπου στη μόρφωση, όμως, ταυτόχρονα, οφείλει να περιορίσει την πρόσβαση των λαϊκών στρωμάτων σ' αυτή τη μόρφωση. Η εκπαίδευση δεν πρέπει να γεννά στο λαό αυταπάτες, φιλοδοξίες, επικίνδυνες διεκδικήσεις για την κοινωνική τάξη.

Αυτός ο περιορισμός μπορεί να υποχωρεί όταν η οικονομική και κοινωνική εξέλιξη το απαιτεί, δεν μπορεί όμως να αρθεί τελείως. Το εύρος δηλαδή της εκπ/κης κινητικότητας και ακολουθία της κοινωνικής καθορίζεται από τη συγκυρία στην οποία βρίσκεται ο κοινωνικός σχηματισμός.

Η σημαντικότερη διαρθρωτική μεταβολή στον ενεργό πληθυσμό από τη δεκαετία του '60, ήταν η μετατροπή μεγάλου τμήματος του αγροτικού πληθυσμού σε ημιαστικό ή αστικό και η διόγκωση του κρατικού μηχανισμού (Δημόσιο - Τομέας υπηρεσιών). Σε γενικές γραμμές παρατηρείται δραματική μείωση της απασχόλησης στη Γεωργία — από 54% το 1961 σε 29% το 1985 - και σχεδόν διπλάσιος στις Υπηρεσίες - από 24% σε 44% αντίστοιχα. Ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο, είναι η σημαντική αύξηση του δημόσιου τομέα σε βάρος του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας (από 78% το 1961 σε 68% το 1985 ο ιδιωτικός τομέας και από 19% σε 31% ο δημόσιος αντίστοιχα)¹⁴

Αυτή την περίοδο ο εκπαιδευτικός μηχανισμός στην Ελλάδα καλείται να επιλέξει έναν αριθμό φορέων από τα μικρομεσαία ή και τα λαϊκά στρώματα, αγροτικής ή και εργατικής προέλευσης που θα επανδρώσουν τις πολλαπλασιαζόμενες θέσεις στον τριτογενή κυρίως τομέα. Το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, παρουσιάστηκε στη συγκυρία αυτή με σχετικά μειωμένη επιλεκτική λειτουργία και παράλληλα ως ο κυρίαρχος φορέας κοινωνικής κινητικότητας για τα μεσαία αλλά και για ένα μέρος των λαϊκών στρωμάτων.

Από τη δεκαετία του '60, λοιπόν, χιλιάδες νέοι άνθρωποι που συσσωρεύονται στα αστικά κέντρα, κτυπούν τις πύλες όχι μόνο της δευτεροβάθμιας αλλά και της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτή η πίεση για σπουδές αποτυπώνει, αυτή την εποχή, την αντίδραση της Ελληνικής οικογένειας απέναντι στις νέες οικονομικές - κοινωνικές συνθήκες. Οι υπαρκτές αντικειμενικές δυνατότητες για κοινωνική άνοδο μέσω του σχολείου δημιουργούν ένα «πλεόνασμα βλέψεων» για εκπαίδευση και λειτουργούν τα ανελικτικά σύνδρομα, η πίστη στη δυνατότητα της ατομικής κοινωνικής ανέλιξης¹⁵.

V. Η γενικευμένη εκπαιδευτική ζήτηση, απόρροια των μεταβολών στη δομή της Ελληνικής κοινωνικο - επαγγελματικής πραγματικότητας, συνδέονταν στενά με την επαγγελματική «αποκατάσταση» και την κοινωνική ανέλιξη. Το αίτημα της ισότητας ευκαιριών, σ' αυτήν ακριβώς την περίπτωση καλύπτει και την επιδίωξη των μικροαστικών κυρίως στρωμάτων για κοινωνική άνοδο, την επιθυμία της «μετανάστευσης στην αστική τάξη»¹⁶.

Η ανελικτική λογική είναι σύμφυτη με την οροθέτηση ατομικών στόχων, βλέψεων και προσδοκιών και, ως ένα βαθμό, με τη συνακόλουθη υπαγωγή των συλλογικών αιτημάτων στα ατομικά οράματα¹⁷.

Οι εξελίξεις στην Ελληνική κοινωνία «άνοιξαν» ακριβώς το πράσινο φως σε μια τέτοια λογική. Η συντριβή της έννοιας της συλλογικότητας μετά τον εμφύλιο, η αρνητική βίωση της ήττας και το συνακόλουθο αδιέξοδο για πλατιά στρώματα του πληθυσμού, σε συνδυασμό με τη διαδικασία —από τη μεριά του αστικού κράτους - ιδεολογικής νομιμοποίησης του κρατικού μηχανισμού - μέσω της ανάδειξης του σε βηματοδότη της μεταπολεμικής ανάπτυξης και σε βασικό εργοδότη των ελλήνων μισθωτών¹⁸, - «λειτούργησαν» τα σύνδρομα γενικευμένης εκπαιδευτικής ζήτησης - κυρίως σ' ό,τι αφορά την πρόσβαση στα πανεπιστήμια - που προοιωνίζεται σε δημόσια απασχόληση και συνοψίζει τις ατομοκεντρικές οικογενειακές ανελικτικές βλέψεις ενός κατακερματισμένου και εξατομικευμένου κοινωνικού σώματος που αδιαφορεί για την Παιδεία και ζητά εκπαίδευση, δηλαδή «αποκατάσταση - εξασφάλιση» και κυρίως ανέλιξη.

Η ιδεολογία της κοινωνικής ανόδου αποκτά έτσι μια άνευ προηγουμένου εμβέλεια, ακόμα και πέρα από τις μικροαστικές τάξεις²⁰. Το πρότυπο του πετυχημένου, από τη δεκατία του '60, γίνεται «αυτός που φεύγει για να σπουδάσει, ν' ανέβει»²¹. Στην εκπαίδευση - κυρίως την ανώτατη - εναποτίθενται οι ελπίδες των μικρομεσαίων αστικών αλλά και πλατιών λαϊκών στρωμάτων. Το «ενδιαφέρον» για το σχολείο αναφέρεται όχι στη δομή του και στη λειτουργία του - που μένει στο απυρόβλητο - αλλά στο «άνοιγμα» του έτσι ώστε να μπορούν «οι ικανοί» να αποκτήσουν τα «εφόδια» για τη «μελλοντική ζωή», να «αποκατασταθούν». Το σχολείο και η οικονομική ανάπτυξη βιώνεται σαν μια «εθνική» υπόθεση, που θα παρείχε στον καθένα δυνατότητες για κοινωνική ευημερία και υλική ευμάρεια²². Το ζητούμενο, αυτό που απομένει για την κάλυψη της παραπάνω λογικής, δεν είναι παρά η «ισότητα ευκαιριών», που γίνεται κυρίαρχο αίτημα, εξαφανίζοντας πίσω του κάθε ανάδειξη της ταξικής λειτουργίας της εκπαίδευσης για την αναπαραγωγή της διάκρισης χειρωνακτικής και πνευματικής εργασίας και γενικότερα για τη διευρυμένη αναπαραγωγή των κοινωνικών τάξεων²³.

Χρήστος Κάτσικας

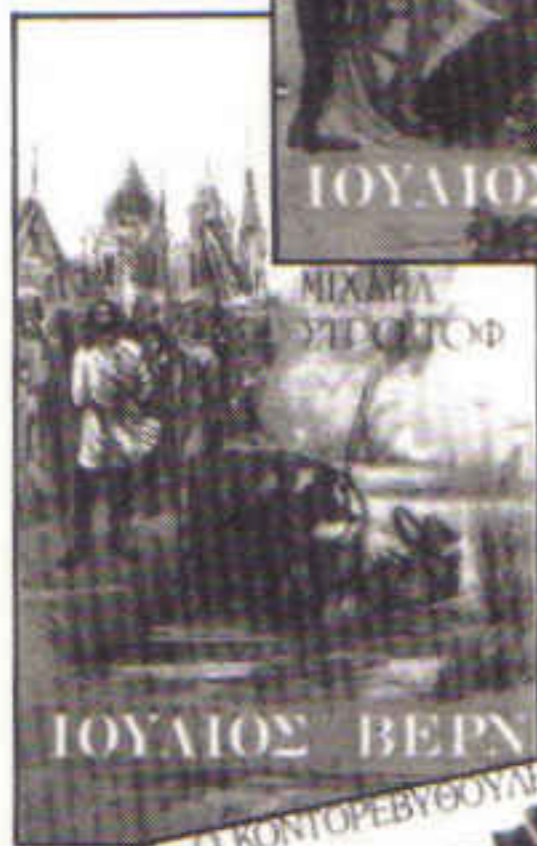
Σημειώσεις

1. Νίκος Πουλιαντζάς, Οι κοινωνικές τάξεις στον σύγχρονο καπιταλισμό, Θεμέλιο, Αθήνα 1984, σελ. 44.
2. στο ίδιο, σελ. 37, 39.
3. βλ. περιοδικό Αντιπετράδια της Εκπαίδευσης, τεύχος 19, σελ. 31 - 32.
4. Β' μέρος προτάσεων του ΥΠΕΠΘ για την α/βάθμια και β/βάθμια εκπαίδευση, ΥΠΕΠΘ, Αθήνα 1992, σελ. 4.
5. βλ. ν. 1566/85
6. Bernard Charlot, Το σχολείο αλλάζει, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, Αθήνα 1992, σελ. 193.
7. Torsten Husen, η αμφισβήτηση του σχολείου, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, Αθήνα 1991, σελ. 106.
8. βλ. το περιοδικό Αντιπετράδια της εκπαίδευσης, τεύχος 13 - 14/1991.
9. Γιάννης Μηλιός, Εκπαίδευση και εξουσία, Θεωρία, Αθήνα 1986, σελ. 81.
10. στο ίδιο, σελ. 90.
11. Bernard Charlot, ο.π., σελ. 15 - 16.
12. Γ. Μηλιός, ο.π., σελ. 93.
13. Ν. Πουλιαντζάς, ο.π., σελ. 41.
14. βλ. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών 77/1990, σελ. 202.
15. Κων/νος Τσουκαλάς, Κράτος, Κοινωνία, Εργασία, Θεμέλιο, Αθήνα 1987, σελ. 276, 280.
16. Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 3/1982, σελ. 100.
17. Κων/νος Τσουκαλάς, ο.π. σελ. 283.
18. Χρήστος Ιωάννου, Η κοινωνική σύνθεση της μισθωτής απασχόλησης στην Ελλάδα, στο Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών 73/1989 ΕΚΚΕ σελ. 112.
19. Κ. Τσουκαλάς, ο.π., σελ. 269.
20. βλ. περ. θέσεις, 7/1984, σελ. 47.
21. Μαρία Νασιάκου, Μορφωσιγόνοος τάση στην Ελληνική Ύπαιθρο, στα Προβλήματα της Ελληνικής εκπαίδευσης, Α' Συνέριο ΟΙΕΛΕ, Τεκμήριο, Αθήνα 1980, σελ. 144.
22. Θέσεις, ο.π. σελ. 47.
23. βλ. περιοδικό Τετράδια, 5/1982, το άρθρο του Γ. Κολέμπα, Για την εκπαίδευση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΜΙΝΩΑΣ

Παράθυρο στον κόσμο για το παιδί και τον έφηβο τα έργα της Ελληνικής και Παγκόσμιας Λογοτεχνίας αυστηρά επιλεγμένα από τον εκδοτικό μας οίκο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΙΝΩΑΣ ΗΛΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΟΠΟΥΛΟΣ & ΥΙΟΙ Ο.Ε.
 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΑΝΔΡΟΥ 6 - 11257 ΑΘΗΝΑ ☎ 01-8231669 FAX. 01-8226473
 ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 126 - 11257 ΑΘΗΝΑ ☎ 01-8215664 FAX. 01-8226473

Κάθε χρόνο από το Μάιο μέχρι το Σεπτέμβρη το σύνολο σχεδόν του ημερήσιου τύπου και των άλλων μέσων μαζικής ενημέρωσης αναλαμβάνουν μια **ενορχηστρωμένη εκστρατεία παραπληροφόρησης και παραπλάνησης** κοινής γνώμης για το ρόλο των γεν. εξετάσεων. Τυποποιημένα ρεπορτάζ και «βαθυστόχαστες» αναλύσεις **προσπαθούν ν' αποκρύψουν το σημαντικό ρόλο των εξετάσεων στην υπόθεση της κοινωνικής επιλογής (ταξικές ανισότητες, γεωγραφικές ανισότητες, ανισότητες ως προς το φύλο)**. Προσπαθούν να νομιμοποιήσουν μια διαδικασία ταξικής επιλογής παρουσιάζοντάς την ως «φυσική» και «αντικειμενική».

«ΙΔΙΑ ΓΕΥΣΗ: Σάρωσαν κορίτσια, επαρχία και δημόσια»

(Ελευθεροτυπία 5 Σεπτ. '89)

Με την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των γενικών εξετάσεων το σκηνικό είναι το ίδιο, όπως κάθε χρόνο. Κρατικοί παράγοντες και μέσα μαζικής ενημέρωσης αποσιωπούν το γεγονός ότι **3 στους 4 υποψήφιους** (δεν αναφερόμαστε για όσους αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την εκπαίδευση λόγω των ταξικών και άλλων φραγμών), δηλαδή **ένα ποσοστό 70%-80% «αποτυχαίνουν»**. Διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα και παραθέτοντας κάποιους αριθμούς θριαμβολογούν για τη... νίκη των κοριτσιών, της επαρχίας και των δημοσίων λυκείων. Αυτός ο ιδιόμορφος φιλοεπαρχιωτισμός και η συμπάθεια προς τους «ανίσχυρους» συγκαλύπτει την ταξική προέλευση των επιτυχόντων και τον ταξικό χαρακτήρα των εξετάσεων και της εκπαίδευσης. Μ' αυτή τη λογική η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα, το Ηράκλειο και τα άλλα μεγάλα αστικά κέντρα κατατάσσονται στην ίδια κατηγορία με τα χωριά ή με τα ημι-αστικά κέντρα. Βασική επιδίωξή τους είναι να πειστούν οι ενδιαφερόμενοι ότι το εκπαιδευτικό σύστημα εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες για όλους. Ποτέ ωστόσο δεν μπόηκαν στον κόπο να εξηγήσουν γιατί από τους **150 χιλ. περίπου υποψηφίους εισάγονται περίπου 40 χιλμ. (23 χιλ. στα ΑΕΙ και 17 χιλ. στα ΤΕΙ)**. Πολύ περισσότερο δεν εξηγούν πόσοι από τους επιτυχόντες προέρχονται από τις αγροτικές, τις ημι-αστικές και τις αστικές περιοχές

και ποια είναι η ταξική τους προέλευση. Βολεύονται να γράφουν για την επαρχία που... σάρωσε και δεν εξηγούν π.χ. γιατί το ποσοστό των επιτυχόντων από την **Ευρυτανία** το 1989 ήταν **24,84%** (σε αντιδιαστολή με το **33,66%** που ήταν το ποσοστό πανελλαδικά) ή για το μικρότερο ποσοστό επιτυχίας, μόνο **27%**, που εμφανίζουν οι υποψήφιοι από τη **Θράκη** και τις **Κυκλάδες** στις γενικές εξετάσεις του 1990.

Εντεχα αποκρύπτεται και η κοινωνική σύνθεση των υποψηφίων από τα μεγάλα αστικά κέντρα. Ενδεικτικά αναφέρουμε ποσοστά επιτυχόντων από περιοχές της Αττικής στις γενικές εξετάσεις του 1989. Τα σχολεία του 6ου Γραφείου της Ανατολικής Αττικής (Χολαργός - Π. Ψυχικό) εμφανίζουν ποσοστό επιτυχίας **46,03%**. Ενώ τα σχολεία της Δ/σης Δυτικής Αττικής (Αιγάλεω - Κορυδαλλός) έχουν ποσοστό επιτυχίας **28,16%**. Ανάλογη εικόνα παρουσιάζει και η περιοχή του Πειραιά. Τα σχολεία του κέντρου είχαν ποσοστό **43,21%**, ενώ της περιφέρειας (Κερατσίνι, Δραπετσώνα, Σαλαμίνα) **29,27%** και της Νικαίας **29,81%**. Δεν χρειάζεται να επιμείνουμε σε στατιστικά στοιχεία - άλλωστε οι αριθμοί ποτέ δεν αποτυπώνουν πιστά την πραγματικότητα για να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι **οι περιοχές στις οποίες κατοικούν άτομα από τις προνομιούχες κοινωνικές τάξεις εμφανίζουν εξαιρετικά μεγάλα ποσοστά επιτυχίας στις γεν. εξετάσεις, σε αντίθεση με τα χαμηλά ποσοστά των περιοχών, όπου κατοικούν άτομα των ασθενέστερων εισοδηματικών τάξεων και στρωμάτων.**

«Οι πρώτοι των πρώτων»: Η βιτρίνα του εκπαιδευτικού και εξεταστικού συστήματος.

το σκηνικό της ανακοίνωσης των αποτελεσμάτων συμπληρώνεται από την έντονη προβολή όσων πέτυχαν πρώτοι στη σχολή τους. Για μια και μόνο μέρα οι προβολείς της δημοσιότητας εστιάζονται σ' αυτούς. Φωτογραφίες και δηλώσεις για το... μυστικό της επιτυχίας καταχωρίζονται στα πολυσέλιδα αφιερώματα των εφημερίδων. Όλα αυτά τα ρεπορτάζ και οι αναλύσεις αποσκοπούν να μας πείσουν για τις ατομικές ικανότητες και αρετές (θέληση, επιμονή, προσπάθεια κ.ά.) που εξασφαλίζουν την επιτυχία μέσα από ένα «αξιοκρατικό» σύστημα που επιβραβεύει τους «ικανούς» και απορρίπτει τάχα δικαιολογημένα τους «τεμπέ-

Πως κάθε χρόνο «σαρώνουν» κορίτσια, επαρχία και δημόσια λύκεια

ληδες», τους «ανίκανους» ή τους «άτυχους». Βέβαια τα αποτελέσματα των εξετάσεων δεν αποτυπώνουν κυρίως τις φυσικές δεξιότητες και ικανότητες (αναπτύσσονται ή ατροφούν με τη συνδρομή κοινωνικών όρων) αλλά την κοινωνική ανισότητα. Επομένως η αποτυχία στις εξετάσεις οφείλεται κατά κανόνα στους ταξικούς φραγμούς και τις κοινωνικές ανισότητες που αναπαράγονται συνολικά από το εκπαιδευτικό σύστημα.

Αλλωστε μόλις οι προβολείς της δημοσιότητας σβήσουν για τους αριστεύσαντες, έρχεται η σκληρή πραγματικότητα για όσους από αυτούς προέρχονται από τις ασθενέστερες τάξεις και στρώματα. Οι περισσότεροι θα συνεχίσουν να διαβάζουν εντατικά – και μετά το τέλος των σπουδών τους – τις... μικρές αγγελίες των εφημερίδων και να εξασκούνται στη σύνταξη... βιογραφικών σημειωμάτων και στην απόκτηση των απαραίτητων «ιδιοτήτων», όπως «η ευελιξία και η αφοσίωση στους στόχους της επιχείρησης» προκειμένου να ασκήσουν το επάγγελμά τους. Οσοι δεν τα καταφέρουν είναι «ελεύθεροι» να... επιλέξουν το δρόμο της ανεργίας. Οπως προκύπτει από στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, **το 1990 ο ένας στους δέκα άνεργους ήταν απόφοιτος ανώτατης σχολής.** Μάλιστα ο αριθμός των ανέργων πτυχιούχων τη χρονιά αυτή ξεπέρασε τους 30.000 και εμφανίζει ανοδική πορεία την πενταετία '86-'90. (Και να σκεφτεί κανείς ότι πρόκειται για στοιχεία του «επίσημου» κράτους. Φανταστείτε πόσο χειρότερη είναι η πραγματικότητα). Αντίθετα όσοι προέρχονται από τις προνομιούχες τάξεις και στρώματα έχουν τη δυνατότητα να συνεχίσουν τις σπουδές τους και να διασφαλίσουν μια θέση στην κορυφή της κοινωνικής ιεραρχίας. Η αναπαραγωγή των κοινωνικών τάξεων και στρωμάτων μέσα από το εκπ/κό και εξεταστικό σύστημα σ' όλο της το μεγαλείο.

Τι να αναφέρει κανείς για το «θρίαμβο» των κοριτσιών; Αφού είναι φανερό ότι οι γυναίκες παραμένουν μειοψηφία στις σχολές που προσφέρουν περισσότερες δυνατότητες για επαγγελματική σταδιοδρομία και κοινωνική «άνοδο». Και το πρόβλημα είναι σοβαρότερο αν σκεφτούμε πόσο μικρό ποσοστό γυναικών καταλαμβάνει τις υψηλότερες θέσεις στην κλίμακα της κοινωνικής ιεραρχίας.

Πολύ περισσότερο ο... θρίαμβος των δημόσιων σχολείων σε βάρος των ιδιωτικών αποτελεί ένα χονδροειδέστατο ευφυολόγημα του αστικού τύπου. Παρουσιάζεται μόνο ο αριθμός των μαθητών που πρώτευσαν από τα ιδιωτικά και από τα δημόσια σχολεία και συνάγονται αυθαίρετα συμπεράσματα. Οι περισσότεροι γνωρίζουν ότι στα πιο πολλά ιδιωτικά λύκεια φοιτούν τα παιδιά της αστικής τάξης και των προνομιούχων στρωμάτων. Μάλιστα πολλά από αυτά δε δίνουν εξετάσεις και συνεχίζουν τις σπουδές τους στο εξωτερικό έχοντας εκ των προτέρων εξασφαλίσει μια «υψηλή» κοινωνική θέση. Σύμφωνα με εκτιμήσεις («ΤΑ ΝΕΑ» Δ. 14-9-92) **το ποσοστό επιτυχίας των ιδιωτ. λυκείων φτάνει στο 50% και ανεβαίνει θεαματικά στα «καλά» ιδιωτικά.**

Ενα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το υψηλό ποσοστό επιτυχίας, 80%, που είχαν οι υποψήφιοι της Γ' Δέσμης πριν από τρία χρόνια που τελείωσαν ιδιωτικό σχολείο του Ψυχικού. Όλα αυτά δε σημαίνουν ότι στα ιδιωτικά γίνεται «καλύτερη δουλειά», αλλά αποδεικνύουν ότι η σχολική επιτυχία είναι συνάρτηση της ευφυΐας του μαθητή, όπως είναι και συνάρτηση του τύπου του σχολείου, της επαγγελματικής κατάστασης, του επιπέδου σπουδών των γονέων, της οικογενειακής κατάστασης και των συνθηκών ζωής στην οικογένεια. Κι όλα τα παραπάνω είναι μεταβλητές μας σταθερης: της ταξικής προέλευσης.

Αντί επιλόγου

Είναι σαφές ότι οι γεν. εξετάσεις αποτελούν προέκταση των μηχανισμών ελέγχου της επίδοσης των μαθητών που αποτελούν δομικό στοιχείο του εκπ/κού συστήματος. Οι διαδικασίες, λοιπόν, επιλογής και απόρριψης ξεκινούν από την ένταξη των μαθητών στο σχολείο. **Οι γεν. εξετάσεις μ' όλα τα τελετουργικά στοιχεία συντελούν στη νομιμοποίηση της κοινωνικής επιλογής με το προσωπείο της «αξιοκρατίας».**

«Η βασική επιλογή στην εκπαίδευση δεν είναι αυτή που αντιλαμβάνονται και προβάλλουν δημοσιογράφοι, είναι αυτή η οποία λαμβάνει χώρα με υπόγειο και σιωπηρό τρόπο και είναι μια επιλογή η οποία χωρίζει κάθε γενιά στη μέση: **52% κάθε γενιάς δεν παίρνει το απολυτήριο του λυκείου,** τελειώνει δηλ. στη μεγάλη πλειοψηφία το σχολείο, την εκπαίδευση, μέχρι την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Ορισμένοι, ένα μικρό ποσοστό από αυτούς πηγαίνουν μια ή δύο τάξεις του λυκείου, αλλά δεν παίρνουν απολυτήριο λυκείου.

52% λοιπόν, το μισό της κοινωνίας και παραπάνω επιλέγεται, με σιωπηρό τρόπο, από την ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία, χωρίς τις πανηγυρικές εξετάσεις, όπως είναι αυτές για τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα κλπ. (Γ. Μηλιός «Αντιτετράδια» τ. 19).

Γιώργος Καβαδίας

Η μνήμη είναι κομμάτι του μέλλοντος

Θέλουν να είναι ο λαός
φοβερός και τρομερός
κι υπάκουος στη μοίρα του

Τρόμος και αθλιότητα στο Γ' Ράιχ

Όταν η λογοκρισία ελέγχει πλέον την κάθε σκέψη και οι σκέψεις ετοιμάζονται σ' αυτήν να υποταχτούν εθελούσια.

Όταν οι ιδεολόγοι εξαγοράζουν ύστερα από διαγωνισμό τις θέσεις τους και εύκολα στρατεύονται στα νέα αφεντικά αηλιά και οι εκδότες φληρτάρουν με το δημόσιο χρήμα και οι φιλόσοφοι θεμελιώνουν ένα νέο μεσαίωνα.

Όταν οι εργάτες και η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού αναγκάζονται να ακούν το ψέμμα, αηλιά δεν επιτρέπεται να λένε την αλήθεια.

Όταν η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο ξαναβαφτίζεται ιδιωτική πρωτοβουλία, αηλιά η συλλογική πρωτοβουλία και αηλιηλεγγύη δημόσια εκτελείται.

Όταν χτίζονται νέες φυλακές αντί για νέα σχολεία και τα σχολεία παραμένουν φυλακές.

Όταν τα αφεντικά ξέρουν χίλιες ρέξεις, οι εργάτες ίσα που συλλαβίζουν, οι δάσκαλοι ψευδίζουν και η εφηβική δράση μετριέται σε πόντους.

Όταν οι αγύρτες συνασπίζονται, οι απατεώνες πληθύνονται οι λαθρέμποροι των ιδεών και οι αργυρώνητοι αδελοφοποιούνται.

Όταν η δικαιοσύνη καυχιέται για την ανεξαρτησία της... τότε τα θύματα ξέρουν πως και πάηι οι δήμιοι θα τους δικάσουν.

Όταν γίνονται συνήθεια «οι συνήθεις ύποπτοι» και το κράτος φανερά μας υποψιάζεται ενώ το αντίθετο δεν συμβαίνει.

Όταν η ανοχή γίνεται προτέρημα και η αντίδραση βλακεία ή αδίκημα.

Όταν μεγαλώνουν εκρηκτικά οι ανάγκες και απαιτήσεις τους ενώ μικραίνουν οι δικές μας.

Όταν η γραφειοκρατία ρευστοποιεί τους αγώνες και η πρωτοπορεία θρηνεί και οδύρεται όχι μόνο για όσα δεν έπραξε, αηλιά και για όσα έπραξε...

Όταν οι αστυνομικοί ταυτίζονται με το κράτος και το δεύτερο με τη μαζική εξαθλίωση των πολιτών.

Όταν αικέ που πάηιωσε πετιέται για να φορεθεί κάτι ακόμη παηιότερο.

Όταν οι έμποροι των εθνών και των ονείρων σαν Μεσίες παρουσιάζονται και η αντιπολίτευση επί γονάτων αγωνίζεται.

Όταν οι ψευδόστομοι ρήτορες σβήνουν τις ρέξεις, που εμείς γράψαμε, επιζητώντας να ηησμονήσουμε το παρεθόν για να μην έχουμε παρόν.

ΌΤΑΝ ΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΑΠΕΡΓΟΥΝ ΓΙΑ ΝΑ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΠΕΡΓΗΣΟΥΝ και το δικαίωμα στην εργασία είναι ιερό μόνο την ώρα της απεργίας.

Όταν όηο και ηιγότερο η ανθρώπινη ύπαρξη αηλιά και η δουλιεά της αξίζει.

Όταν οι μάσκες της ειρνοφιηίας αηλιάζουν πρόσωπα και άκοπα αηλιά όχι άσκοπα οι ισχυροί επιβάηηουν την κουητούρα τους.

Όταν δεν υπάρχει τίποτα πια για ξεμασκάρημα αφού η εκμετάλλευση σε Δύση και Ανατολή καυχιέται γι' αυτό που είναι.

Όταν περισσεύουν λεφτά για εκστρατείες και ο άδικος πόηεμος βαφτίζεται αρετή.

Όταν τα κέρδη των κερδοφάγων - κερδοσκοπών αυξάνονται ενώ μειώνονται τα έσοδα των κερδοφόρων.

Όταν η αιμοβορία των παπάδων γίνεται πλέον αντιηηπητή και τα βήματά μας μένουν πλέον μετέωρα.

Όταν κανείς δεν ακούει τις παηιές ιστορίες, γιατί ξεκουφάθηκε από τις φρέσκες των νεοφιηηλευθέρων ορνέων.

Όταν το δημόσιο χρήμα υπηρετεί μια κυβέρνηση ιδιωτών.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να σκοτώσεις
μπορείς να χώσεις ένα μαχαίρι στην κοιλιά
κάποιου,

να του στερήσεις το ψωμί
να μην τον γιαιρέψεις από μια αρρώστια
να του δώσεις κακή κατοικία
να τον πεθάνεις στη δουλειά να τον στεί-
λεις στον πόηεμο
και ηοιπά.

Λίγα μόνο σπ' τα παραπάνω απαγορεύονται
στη χώρα μας.

(Μπέρτοητ Μπρεχτ)

«Με την ευαισθησία που διακρίνει όηο το
συμβούηιο, συνεδρίασε και αποφάσισε να
συνδράμει με το ποσόν των 20.000 δρχ. τον
αγωνιστή ΚΑΛΑΜΠΟΚΑ που βρίσκεται στις φυ-
λακές των Πατρών για αδίκημα που δεν διέ-
πραξε». (από τις εφημερίδες)

Αυτό πάει, έβγαηαν απόφαση!

Γιατί όμως δεν τους διόρισαν ένορκους;
θα γηίωσαν και τη δίκη!

Αντί του μάνα... χοδή

Η ΕΛΜΕ Μαγνησίας ήταν η μοναδική ΕΛΜΕ της χώρας που δεν ψήφισε της κινητοποιήσεις γιατί γνωστή δίκη.

Αιτία η σύμπραξη της ΔΑΚΕ με συνδικαλιστές του Συνασπισμού αλλα και η αδυναμία των μελών του σωματείου να ξεπεράσουν τις συμπληγάδες πέτρες.

Ανεγκέφαλοι, σκοπιμότητες και κάτω από το κείμενο φαρδιά - πλάτιά η υπογραφή του προέδρου Μπαίμπα (ΠΑΣΚ) ο οποίος "χάρη της ενότιπας" υπέγραφε ενάντια στην προσπάθεια να περιοσθεί η αγωνιστική τιμή του κλάδου.

Ελπίζουμε ότι η μνήμη και η κρίση των καθηγητών του Βόλου θα βάλει τα πράγματα στη θέση τους.

Ανακοίνωση της ΕΛΜΕ Μαγνησίας

Το Δ.Σ. της ΕΛΜΕ Μαγνησίας είναι αποφασισμένο να υπερασπιστεί τη μνήμη του συν. Τεμπονέρα και να μην επιτρέψει τη σκύλευση και τη σπιλωσή της.

Δηλώνει κατηγορηματικά ότι είναι αντίθετο σε οποιαδήποτε μικροκομματικές σκοπιμότητες και εκμετάλλευση του θέματος γιατί πιστεύει ότι τέτοιες ενέργειες διχάζουν και τον κλάδο και την κοινή γνώμη με αποτέλεσμα να μην εξυπηρετείται ο βασικός στόχος. (Αλήθεια συμβάλλουν προς τα παραπάνω οι μονομερείς ενέργειες και το πνεύμα που προωθείται από τη δράση της επιτροπής Αχαΐας;).

...Το Δ.Σ. θα συμβάλλει στα μέτρα των δυνατοτήτων του στην αποφυγή προκλήσεων και εκτροπών έτσι ώστε η δικαιοσύνη να λειτουργήσει ανεμπόδιστα.

Με τον τρόπο αυτό πιστεύουμε ότι εκπληρώνουμε το ελάχιστο χρέος που έχουμε απέναντι στη μνήμη του δολοφονημένου συναδέλφου μας υπερασπιζόμενοι ταυτόχρονα την τιμή του κλάδου μας.

Όταν οι λέξεις και οι έννοιες δεν έχουν καμιά σχέση πια με τα πράγματα, τη δράση, τις συνθήκες που προσδιορίζουν, έτσι, που να μπορεί κανείς να αλληιάζει αυτά τα τελευταία χωρίς να αλληιάζει τις σχετικές με αυτά λέξεις ή να μπορεί να αλληιάζει τις λέξεις αφήνοντας τα πράγματα, τις ενέργειες, τις συνθήκες στην παλιά τους κατάσταση.

Όταν το προνόμιο της καταγωγής γίνεται μέσο για νέα προνόμια.

Όταν οι άρχοντες, ντόπιοι και ξένοι, όλο και περισσότερο συμπεριφέρονται σαν τέτοιοι, ενώ οι αρχόμενοι διστάζουν να συμπεριφερθούν όπως θα άρμοζε.

Όταν οι ιδεολόγοι πουλάνε με το κομμάτι τη σκέψη τους και οι μαχητές εθελοντολογούν τον εαυτό τους, γιατί τάχα «χαράμισαν» τα καλύτερά τους χρόνια και δίνουν εξετάσεις δεξιά και αριστερά, κυρίως δεξιά.

Όταν οι αγώνες δεν είναι πλέον δίκαιοι αλλα «νόμιμοι» ή «παράνομοι».

Όταν η επίκληση της ευαισθησίας, μας γίνεται από την τάξη των αναληγώντων.

Όταν είναι γνωστό πως γελάει καλύτερα αυτός που δεν κλαίει καθόλου (ή μήπως η αποφασιστικότητα της τάξης είναι το αναγκαίο συμπλήρωμα της ευαισθησίας της).

Όταν η νέα τάξη σημαίνει αταξία, πόλεμο - φασισμό.

Όταν η διάκριση των εξουσιών γίνεται προκάθυμμα για την εξουσία των διακρίσεων.

Επειδή η δικαιοσύνη είναι τυφλή και μεις χρειαζόμαστε κρίση και δικαιοκρισία.

Επειδή ανακατεύουν τους θύτες με τα θύματα και ανατρέπουν τους ρόλους.

Επειδή θέλουν να γράψουν την ιστορία στις αίθουσες των δικαστηρίων και να φυλακίσουν όχι μόνο εμάς αλλα και τα όνειρά μας.

Επειδή θέλουν το Ν. Τεμπονέρα διπλά δολοφονημένο και τον Καθαμπόκα ελεύθερο, την πολιτική και την ασυδοσία τους αδέσποτη.

ΤΟΤΕ

Τι αλλα απομένει από το να οργανώσει ο λαός τη δική του αντίσταση απέναντι στον συρφετό των κρατικών και των κρατούντων;

Τι αλλα απομένει από το να αναλάβει ο λαός την οικονομία, την πολιτική και την κουβούρα στα χέρια του.

Τότε τι αλλα απομένει από το να αντικαταστήσουμε την προαναφερόμενη τύφωση από τα άγρυπνα μάτια του Ν. Τεμπονέρα;

Σήμερα και αύριο θα δικάσουμε εμείς. Με κριτήριο τα συμφέροντα του λαού και της νεολαίας.

Ας κοιμόμαστε ήσυχοι όταν αγρυπνούμε και αγωνιζόμαστε.

Περιφρονείστε τις Χάρτινες Τίγρεις!

Αυτή η πολιτική θα ανατραπεί και ο Νίκος Τεμπονέρας θα δικαιωθεί!

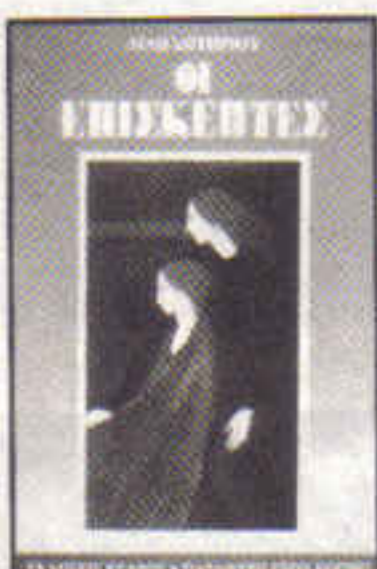

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 - Τηλ. 36.02.007, 36.09.712

ΣΕΙΡΑ: ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

1. Άννα Γκέρτσου-Σαρρή: Το λέγαν Ξάστερο
2. Άννα Γκέρτσου-Σαρρή: Το κόκκινο της Ανατολής
3. Αργυρώ Κοκορέλη: Η ζωή με τον πατέρα
4. Μ. Λαμπαδαρίδου-Πόθου: Η Μαρούλα της Λήμνου
5. Μ. Λαμπαδαρίδου-Πόθου: Δοξασιά
6. Α. Μαυροκεφάλου: Το άλλο
7. Κίρα Σίνου: Μια χαραμάδα φως
8. Διδώ Σωτηρίου: Μέσα στις φλόγες
9. Ν. Τζώρτζογλου: Αργυρώ
10. Ανρί Τρουαγιά: Βιού
11. Διδώ Σωτηρίου: Οι επισκέπτες
12. Μπέρναρντ Άσλεϊ: Ο Τέρι στο φράχτη
13. Χανς Μπάουμαν: Φτερά για τον Ίκαρο
14. Γκούντρον Πάουζεβανγκ: Τα τελευταία παιδιά του Σέβενμπορν
15. Ν. Τζώρτζογλου: Οι στρατιώτες της χαράς
16. Ειρήνη Μάρρα: Η Γιαλούσα
17. Άλλη Ζέη: Αρβυλάκια και γόδες
18. Ανρί Τρουαγιά: Αύριο πάλι
19. Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου: Νικηφόρος Φωκιάς
20. Άντονι Χόουπ Χώκινς: Ο αιχμάλωτος της Ζέντα
21. Νίτσα Τζώρτζογλου: Κλειστά φάκελα

Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και Μάαστριχτ

Ανάγνωση πρώτη

Η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση —Συνθήκη του Μάαστριχτ— κατά κοινή ομολογία πρόκειται να σφραγίσει την παραπέρα πορεία της χώρας μας. Ωστόσο, ελάχιστοι έχουν διαβάσει τη συνθήκη, τα επιμέρους κεφάλαια και τα άρθρα τους, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ενημέρωση, να καθορίζεται το μέλλον της χώρας ερήμην του λαού και η όλη υπόθεση να καλύπτεται από μια νεφελώδη συνθηματολογία όσων τάσσονται υπέρ ή κατά της συνθήκης, ενώ αυτή ήδη επικυρώθηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο μέσα στο καλοκαίρι. Οι εξελίξεις αυτές επιβάλλουν σταυροφορία ενημέρωσης του λαού και των εργαζομένων, ενεργοποίηση της ριζοσπαστικής αριστεράς, με στόχο να πάρουν οι εργαζόμενοι στα δικά τους χέρια το σήμερα και το αύριο της χώρας μας, να γίνουν πρωταγωνιστές στη διεκδίκηση της άμεσης αποδέσμευσης από τα Εοκικά δεσμά και της εξόδου μας από το λάκκο με τα φίδια, που ονομάζεται Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πρώτη αυτή ανάγνωση της συνθήκης στοχεύει κύρια στη συλλογή πληροφοριακών στοιχείων και στη συναγωγή κάποιων πρωταρχικών συμπερασμάτων.

Θεσμοθέτηση οργάνων - Πρώτες συνέπειες

Σύμφωνα με το άρθρο Α των κοινών διατάξεων της συνθήκης τα συμβαλλόμενα μέρη ιδρύουν την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο τίτλος ΕΟΚ εξαλείφεται. Στόχοι της Ένωσης είναι η Ευρωπαϊκή οικονομική, νομισματική και πολιτική ένωση των κρατών - μελών της πρώην κοινότητας.

Ανώτατο όργανο καθορισμού των ενεργειών και των γενικών προσαντολισμών της Ένωσης είναι (άρθρο Δ) το Ευρωπαϊκό συμβούλιο, που απαρτίζεται από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών - μελών και το πρόεδρο της Επιτροπής, οι οποίοι επικουρούνται στο

έργο τους από τους υπουργούς εξωτερικών των αντίστοιχων κρατών - μελών και από ένα μέλος της Επιτροπής. Το Ευρωπαϊκό συμβούλιο συνέρχεται τουλάχιστον δυο φορές το χρόνο και υποβάλλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο για τις αποφάσεις του, χωρίς να ξεκαθαρίζεται, αν το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο μπορεί να εγκρίνει ή να απορρίψει τις αποφάσεις της έκθεσης.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθορίζει τις εξωτερικές πολιτικές σχέσεις της Ένωσης, ερευνά και διαμορφώνει την οικονομική πολιτική και φροντίζει για την υλοποίηση των πολιτικών του αποφάσεων και προγραμμάτων.

Είναι φανερό πως υποβαθμίζεται ο ρόλος του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και η δυνατότητα παρέμβασης ή αντίστασης στις αποφάσεις του Συμβουλίου. Εξάλλου, ανέκαθεν το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο αποτελούσε διακοσμητικό όργανο, που ο τρόπος λειτουργίας του, ο συσχετισμός των δυνάμεων και οι κανονισμοί δεν του επέτρεπαν να ασκήσει ουσιαστικές πιέσεις. Η ύπαρξή του έδινε και δίνει την επίφαση της δημοκρατικής λειτουργίας της Κοινότητας, της οποίας η πολιτική χαράζεται και υλοποιείται από συγκεντρωτικά όργανα, όπως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και η επιτροπή.

Παράλληλα, η κατάργηση (άρθρο Ζ τίτλος II) των κοινοτικών επιτροπών και η διακήρυξη ότι θα διασφαλιστεί ένα καθεστώς ανόθευτου ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά, εντείνει ακόμα πιο πολύ το συγκεντρωτισμό στη διοίκηση της Ένωσης, από τα νέα και παλιά διευθυντήρια και τα παραρτήματά τους.

Σύμφωνα με το εδάφιο 194 (τίτλος II, αρθ. Ζ) θεσμοθετείται και ορίζεται η σύσταση δυο νέων επιτροπών αποφάσεων και εφαρμογών της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής της Ένωσης. Η οικονομική και κοινωνική επιτροπή της Ένωσης συνεργάζεται με το Συμβούλιο και επικυρώνει κάθε απόφαση με τη δημοσίευσή της στην Επίσημη εφημερίδα της Κοινότητας. Τόσο ο αριθμός των μελών της Οικονομικής και Κοινωνικής επιτροπής που ορίζεται ως εξής:

Βέλγιο 12, Δανία 9, Γερμανία 24, Ελλάδα 12, Ισπανία 21, Γαλλία 24, Ιρλανδία 9, Ιταλία 24, Λουξεμβούργο 6, Ολλανδία 12, Πορτογαλία 12, Ηνωμένο Βασίλειο 24, όσο και οι προηγούμενες διατάξεις δημιουργούν μια υπερκυβέρνηση με σαφή υπεροχή των ισχυρών της Ένωσης που ουσιαστικά θα αποφασίζουν για όλα, με κριτήριο τα συμφέροντά τους.

Η θεσμοθέτηση και οι αρμοδιότητες των διοικητικών και συντονιστικών αυτών οργάνων αποτελούν κατάφωρη παραβίαση των διακηρύξεων για σεβασμό της αυτονομίας των κρατών - μελών, αφού στην ουσία υποκαθιστούν τα τοπικά κοινοβούλια, αγνοούν τα συντάγματα των χωρών - μελών και πλήττουν τη λαϊκή κυριαρχία, θεμέλιο λίθο της δημοκρατίας, έστω και στην αστική της μορφή.

Έτσι, οι βουλευτές που υπερψήφισαν τη Συνθήκη, αγνόησαν το σύνταγμα της χώρας μας και παραβίασαν το άρθρο 1 εδ. 2, που κατοχυρώνει τη λαϊκή κυριαρχία, έβαλαν πάνω κι από το σύνταγμα της χώρας, τα υπερσύγκεντρωτικά αυτά διοικητικά όργανα και κέντρα αποφάσεων που ευαγγελίζεται η συνθήκη του Μάαστριχτ, προσυπέγραψαν την υποταγή και την αυτοκατάργησή τους. Η στάση τους αυτή αποτελεί στίγμα στην πολιτική ιστορία της χώρας και στοιχειοθετεί απαράδεκτο ενδοτισμό (ΟΝΕ).

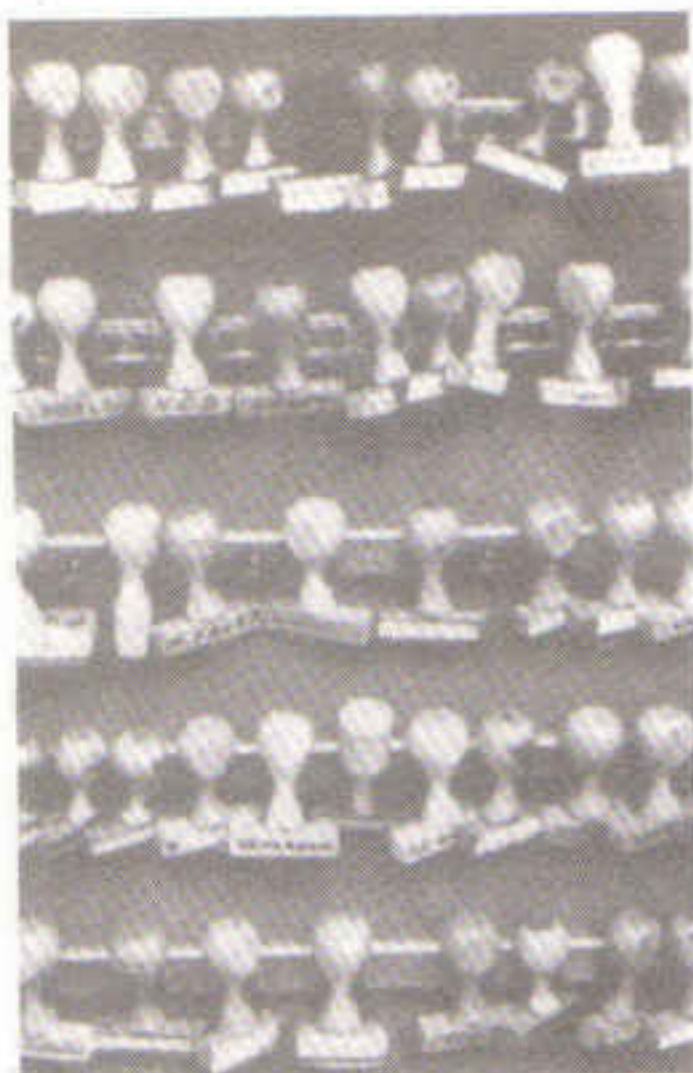
Η συνθήκη και η πορεία στην ενοποίηση

Η οικονομική και νομισματική ενοποίηση προγραμματίζεται να επέλθει μέσα από τρία στάδια.

1ο στάδιο: μέχρι τα τέλη του 1993. Προβλέπεται η παρακολούθηση και ο έλεγχος των εθνικών οικονομιών στο όνομα της διαδικασίας για τη σύγκλιση τους. Σύμφωνα με το άρθρο 104 Γ, εποπτεύονται τα ελλείματα, τα μεγέθη του πληθωρισμού και του δημοσίου χρέους από το Ευρωπαϊκό συμβούλιο, που συντάσσει πίνακες και επιβάλλει τη λήψη έκτακτων μέτρων στυγνής λιτότητας, όπου οι ευρωπαϊκές προδιαγραφές δεν εκληρώνονται. Και συγκεκριμένα, αν το δημοσιονομικό έλλειμα χώρας - μέλους υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ, αυτή πρέπει να εφαρμόσει τις αποφάσεις του Συμβουλίου για λήψη έκτακτων μέτρων κάλυψης των ελλειμάτων ή με πρότασή του μπαίνει κάτω από τον άμεσο έλεγχο του Δ.Ν.Τ. Εναγώνιο εγείρεται το ερώτημα, ποιο μέλλον αναμένει τη χώρα μας, στην οποία το δημοσιονομικό έλλειμα θα υπερκαλύψει στα τέλη του '92, το ΑΕΠ, σε ποσοστό 102%.

Σίγουρα, θα δημιουργηθούν κραυγαλέες κοινωνικές ανισότητες, θα επέλθουν σαρωτικές ανακατατάξεις στην κοινωνική και ταξική διαστρωμάτωση, θα έχουμε προκλητικά υπερπλούσιους απ' τη μια και εξαθλιωμένες στρατιές φτωχών και ανέργων από την άλλη. Η επιβολή από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο νέων δυσβάσταχτων μέτρων ή η πιθανή παραπομπή μας στο Δ.Ν.Τ., το οποίο ήδη προτείνει μέτρα και παρακολουθεί την οικονομία μας, θα οδηγήσουν σε λατινοποίηση της χώρας μας, θα τη μεταβάλλει σε Βραζιλία ή Περού, αφού και η πολιτική που ακολουθείται δεν πρόκειται να οδηγήσει σε σύγκλιση, αλλά σε εκτίναξη στα ύψη των δεικτών στα διάφορα οικονομικά μεγέθη.

2ο στάδιο: αρχίζει την 1.1.94 και κλείνει στα τέλη του 1996. Κατά το δεύτερο στάδιο ιδρύε-

ται το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο, που θα προετοιμάσει τη χρήση του ECU, ως μελλοντικού νομίσματος της Ένωσης, θα υποβάλλει οδηγίες στις χώρες μέλη σχετικές με τη νομισματική τους πολιτική (διάβαζε σύσφιξη της εξάρτησης), ενώ θα επεξεργαστεί το πλαίσιο ίδρυσης δυο νέων τραπεζών της ΕΚΤ (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα) και της ΤΕΠ (Τράπεζα Ευρωπαϊκών Επενδύσεων), η δεύτερη τράπεζα μπαίνει κάτω από τον έλεγχο της πρώτης, (Αρθ 106 - 107). Στο στάδιο αυτό αρχίζει η εφαρμογή των διατάξεων για ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων και γίνεται ασφυκτικότερη η παρακολούθηση της οικονομικής πολιτικής κάθε χώρας.

3ο στάδιο: Λειτουργία της Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (1996 - 1999). Η δράση τους θα είναι ανεξάρτητη από τις εθνικές Τράπεζες, (Άρθρο 108Α). Η οικονομική και νομισματική Ένωση θα ολοκληρωθεί και θα δρα αυτόνομα, στα πλαίσια που η Συνθήκη ορίζει, με τη συμμετοχή των κρατών εκείνων που θα έχουν εκπληρώσει τις προϋποθέσεις εισόδου στο τρίτο στάδιο.

Κατανοητό είναι, λοιπόν, ότι τα διοικητικά πολιτικά όργανα και οι οικονομικοί οργανισμοί που θεσμοθετούνται, αποτελούν παγίωση της υπερεθνικής κυριαρχίας των ισχυρότερων ιμπεριαλιστών στους τομείς της οικονομίας και εξωτερικής πολιτικής. Τα αδύναμα και μικρά κράτη της Ένωσης θα εκχωρήσουν σύντομα, κι απ' τα μισά του δρόμου προς την ολοκλήρωση τα κυριαρχικά τους δικαιώματα στην υπερκυβέρνηση του νέου ιμπεριαλιστικού διευθυντηρίου.

Μάαστριχτ και Κοινωνικά δικαιώματα

Η πιο σημαντική απόδειξη για το ποιές κοινωνικές δυνάμεις ωφελούνται και γι' αυτό επιδιώκουν την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, προκύπτει από την απουσία της οποιασδήποτε δέσμευσης για τα κοινωνικά δικαιώματα των εργαζομένων (ανεργία, απασχόληση, ασφαλιστικό, δικαιώματα που είχε προβληθεί στα 1989 σαν κατάκτηση των εργαζομένων και φιλεργατική πλευρά της ΕΟΚ, έμεινε εκτός της Συνθήκης σαν συνοδευτικό πρωτόκολλο, χωρίς να κατοχυρώνεται νομικά ή να έχει δεσμευτικό χαρακτήρα. Αντίθετα, στη συνθήκη διασφαλίζονται οι όροι (Αρθ. 102Α, 103, 109Γ, 113) για τις δραστηριότητες του μονοπωλιακού κεφαλαίου στην Ενιαία Ευρωπαϊκή αγορά. Η εφαρμογή των προγραμμάτων σύγκλισης των οικονομιών, ιδιαίτερα στις «φτωχές» χώρες θα οδηγήσει στην επιδείνωση της θέσης των εργαζομένων. Συνέπειες της σύγκλισης θα είναι η μείωση του εισοδήματος των εργαζομένων στο όνομα της μείωσης του πληθωρισμού, η αύξηση της ανεργίας, η περικοπή των ασφαλιστικών δικαιωμάτων μέσα απ' το στόχο της μείωσης των ελλειμμάτων, η κατάργηση κερτημένων εργασιακών δικαιωμάτων και παροχών. Για την Ελλάδα οι αρνητικές αυτές συνέπειες περιγράφονται στο «Πρόγραμμα Συγκλίσεως της Ελληνικής Οικονομίας», γνωστό και σαν «Πόρισμα Παυλόπουλου». Η τυπική αιτία για την απουσία του Κοινωνικού χάρτη από το κείμενο της Συνθήκης είναι η άρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου.

Γεγονός είναι, ότι το κείμενο της Συνθήκης συχνά παραπέμπει σε σημεία και αποφάσεις της Ενιαίας Ευρωπαϊκής πράξης, η οποία επέβαλε περιορισμό των κοινωνικών δικαιωμάτων και κήρυξε τον πόλεμο στις συνδικαλιστικές ελευθερίες και κατακτήσεις σε όλες σχεδόν τις χώρες - μέλη της Κοινότητας.

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή πράξη (1986 - 1987) αποτελεί την αφετηρία προς το Μάαστριχτ, το οποίο επικυρώνει την εφαρμογή των μέτρων και αποφάσεων που διατυπώθηκαν σ' αυτήν και προσυπογράφηκαν από όλους τους εκπροσώπους των χωρών - μελών Ερευνώντας τις εκθέσεις της Επιτροπής της ΕΟΚ, είτε της Ευρωπαϊκής Συνδικαλιστικής Συνομοσπονδίας, μπορεί κανείς να παραθέσει ενδεικτικά τις παρακάτω εικόνες με πλήγματα των κοινωνικών δικαιωμάτων σε διάφορες χώρες της Κοινότητας.

Βέλγιο: Επιβολή της εργασίας και τις Κυριακές στον λιανικό τομέα (επιδιώκεται και στην Ελλάδα), κατάργηση του πενθήμερου στο δημόσιο. Αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης γυναικών από τα 60 στα 65. Μείωση των εισφορών της εργοδοσίας για την κοινωνική ασφάλιση.

Γαλλία: Νομοθετική επέκταση της μερικής και προσωρινής απασχόλησης. Υπολογισμός των υπερωριών σε ετήσια και όχι σε εβδομαδιαία βάση, μείωση της τιμής της υπερωρίας. Κατάργηση της διοικητικής έγκρισης για απολύσεις. Κατάργηση του ορίου συνταξιοδότησης από τις συλλογικές συμβάσεις.

Ιταλία: Αύξηση της εισφοράς των εργαζομένων στη φαρμακευτική περίθαλψη (βλ. 25% συμμετοχή στην Ελλάδα). Εξαμηνιαία από τριμηνιαία προσαρμογή των συντάξεων. Κατάργηση του επιδόματος για το πρώτο και ένα παιδί. Με απόφαση του Συνταγματικού δικαστηρίου καταργείται η διαφορά στην ηλικία συνταξιοδότησης μεταξύ ανδρών και γυναικών, σε βάρος των δεύτερων.

Ισπανία: Γενίκευση της μερικής απασχόλησης, που καλύπτει ήδη το 50% των θέσεων εργασίας. Αύξηση του ελάχιστου χρόνου για τις συντάξεις γήρατος από 10 σε 15 χρόνια.

Βρετανία: Νομιμοποίηση των δικαστικών παρεμβάσεων στις συλλογικές διαπραγματεύ-

σεις. Απαγόρευση σε κατηγορίες δημοσίων υπαλλήλων να συμμετέχουν στα συνδικάτα. Υποχρεώσεις σε μυστική ψηφοφορία για τη νόμιμη διεξαγωγή απεργίας (βλέπε αντίστοιχες προσπάθειες για επιβολή του ίδιου μέτρου στην Ελλάδα απ' τις συναινετικές «εκσυγχρονιστικές» δυνάμεις). Δικαίωμα απεργοσπαστών για αποζημίωση από το εργατικό σωματείο. Κατάργηση του πριμ γέννησης, των επιδομάτων κηδείας και χηρείας. Αυστηρότεροι όροι για τα επιδόματα ατυχημάτων ή αναπηρίας.

Ολλανδία: Γυναικεία εργασία σε βάρδιες στο βιομηχανικό τομέα. Κατάργηση της ασφάλισης για ανεξάρτητους εργαζόμενους και παραπομπή τους στην ιδιωτική ασφάλιση. Κατάργηση της ειδικής ασφάλισης για ηλικιωμένους.

Γερμανία: Πρόωρη συνταξιοδότηση στο 60% της σύνταξης. Αναστολή επιδομάτων σε όσους συμμετέχουν σε εργατικές κινητοποιήσεις. Αύξηση της συμμετοχής των συνταξιούχων στα νοσήλεια (βλ. αντίστοιχα μέτρα γενικευμένα και στη χώρα μας).

Η απαρίθμηση των παραπάνω μέτρων αποκαλύπτει τα πλήγματα στα κοινωνικά δικαιώματα, που επέφεραν οι αποφάσεις της Ενιαίας Ευρωπαϊκής πράξης στη κατεύθυνση για την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και καθιστά ευνόητο, γιατί το Μάαστριχτ δεν ασχολήθηκε με αυτά τα θέματα. Η σοβαρή επιδείνωση της θέσης εκατομμυρίων εργαζομένων θα ενταθεί στη Μεταμάαστριχτ εποχή και θα οδηγήσει σε αυτό που αποκαλούμε «ανθρώπινα δράματα».

Αξίζει να τονιστεί ότι είναι δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς συντηρητικές από σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις στην πολιτική επίθεση ενάντια στους εργαζόμενους. Η Ισπανική Κυβέρνηση Γκουζάλεθ στην επιβολή της μερικής απασχόλησης και τον περιορισμό των συνδικαλιστικών ελευθεριών ανταγωνίζεται τις επιδόσεις της Βρετανικής κυβέρνησης, το ίδιο και η κυβέρνηση Μιτεράν στη Γαλλία.

Καταλήγοντας, είναι αδύνατον να μην καταγγείλει κανείς το ρόλο, την υποκρισία και το βρώμικο παιχνίδι της Ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας. Ακόμη, αξιοκατάκριτη για τις απόψεις και θέσεις της και τη συμβολή της στην εφαρμογή των παραπάνω μέτρων αποδεικνύεται και η Συνομοσπονδία Ευρωπαϊκών Συνδικάτων, η οποία, αγνοώντας τις θλιβερές πραγματικότητες, δηλώνει ότι αποδέχεται το Μάαστριχτ και ανησυχεί μόνον έντονα για τη μεγάλη έμφαση που έχει δοθεί στη Νομισματική Ένωση από τη Συμφωνία. Επιτακτική εγείρεται η ανάγκη να μην επιτρέψουμε την Ευρωπαϊκή άλωση και αναπροσαρμογή των Ελληνικών συνδικάτων, που ήδη παρουσιάζουν στοιχεία διάβρωσης και υπερασπίζονται συνειδητά και άκριτα τη λεγόμενη Ευρωπαϊκή προοπτική.

Τέλος, η επιβαλλόμενη στυγνή εκμετάλλευση των εργαζομένων εμπεριέχει το σπέρμα της αντίθεσης μέσα από την προαιώνια διαλεκτική πορεία των κοινωνιών και προσιωνίζεται εξεγέρσεις και ερωτηματικά για την επίτευξη της ολοκλήρωσης.

Η συνθήκη του Μάαστριχτ - Περιβάλλον και στρατιωτικές συμμαχίες

Μια προσεκτική ανάγνωση της δήλωσης σχετικά με την εκτίμηση των επιπτώσεων των κοινοτικών μέτρων στο περιβάλλον (σελ. 98 της ειδικής έκδοσης της Συνθήκης) καταρρίπτει πανηγυρικά το οικολογικό προσωπείο της Ενωμένης Ευρώπης και διαψεύδει όλους εκείνους, που ένθερμα υποστηρίζουν ότι τα Κοινοτικά μέτρα διασφαλίζουν την προστασία και αποτρέπουν την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Η αντιρύπανση ανατίθεται στις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, οι οποίες θα καρπώνονται την υπεραξία της και θα ρυπαίνουν για να μπορούν να κερδοσκοπούν διπλά, τόσο από τις καταστροφές, όσο κι απ' τις προσπάθειες αντιρύπανσης. Οι οικολογικές καταστροφές αντιμετωπίζονται σαν οικουμενικό πρόβλημα και όχι ταξικό, ενώ οι παραβάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας εξετάζονται απ' τα κοινοτικά δικαστήρια που θα επιβάλλουν χρηματικά πρόστιμα σε άτομα, ομάδες και κράτη - μέλη. Το σοβαρότατο αυτό πρόβλημα της μόλυνσης και ρύπανσης του περιβάλλοντος και της οικολογικής ισορροπίας δεν επιλύεται, αλλά περνάει μέσα από την ολέθρια λογική: «Μπορείς να ρυπαίνεις, αρκεί να πληρώνεις». Φανερό γίνεται πως τέτοιοι οδικοί κώδικες για την οικολογική συμπεριφορά, διασφαλίζουν και πάλι τους κύριους αίτιους της περιβαλλοντικής καταστροφής, τις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες και εγκαταστάσεις, την αδηφάγα και αλόγιστη μανία του Κεφαλαίου για ακόμα μεγαλύτερη συσσώρευση κέρδους.

Η Δήλωση για τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ), στην οποία κατέληξε η συνδιάσκεψη του Μάαστριχτ, οριοθετεί το ρόλο της ΔΕΕ και τις σχέσεις της με το ΝΑΤΟ (σελ. 100 της εκδ. της Συνθήκης). Υπογραμμίζεται απροκάλυπτα πως η ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενισχύεται από τη συνεργασία και την αλληλεγγύη ΔΕΕ και Ατλαντικής συμμαχίας. Η ΔΕΕ, στην οποία πρόσφατα εισχωρήσαμε, σύμφωνα με το κείμενο της Συνθήκης θα διασφαλίζει την κοινή άμυνα σε πλαίσια συμβατά με εκείνα του ΝΑΤΟ, ενώ θα αποτελεί μέσο για την ενδυνάμωση του Ευρωπαϊκού σκέλους της Ατλαντικής συμμαχίας (εβ. 1, 2 της εισαγωγής της δήλωσης). Το

άρθρο 5 της Δήλωσης εξάλλου, επιβάλλει την ανάπτυξη στενότερων σχέσεων μεταξύ κρατών - μελών της ΔΕΕ και της Ατλαντικής συμμαχίας, ενώ στο μέρος Β' της δήλωσης τονίζεται πως η Δ.Ε.Ε. θα ενεργεί σύμφωνα με τις θέσεις που καθορίζονται στην Ατλαντική συμμαχία.

Το αρθ. 8 του Β' μέρους διακηρύττει απερίφραστα πως η συνεργασία των δυο στρατιωτικών οργανισμών θα επιβάλλει την διασφάλιση της εφαρμογής της κοινής εξωτερικής πολιτικής.

Το ίδιο το κείμενο της δήλωσης αποκαλύπτει ότι: α) το στρατιωτικό και βιομηχανικό πλέγμα των ΗΠΑ θα παρεμβαίνει αυθαίρετα στα ζητήματα της Ενωμένης Ευρώπης, ενώ το ΝΑΤΟ θα χειραγωγεί τη ΔΕΕ και θα τη χρησιμοποιεί σα μέσο παρέμβασης του Αμερικάνικου ιμπεριαλισμού στα Ευρωπαϊκά πράγματα, μέσα στα πλαίσια των διεθνών ενδοκαπιταλιστικών ανταγωνισμών και συγκρούσεων.

Β. Η δήλωση γενικά αποκαλύπτει το ρόλο της συνεργασίας ΔΕΕ και ΝΑΤΟ, που δεν είναι η αμυντική προάσπιση της Ένωσης, όπως διακηρύσσεται, αλλά οι κοινές στρατιωτικές παρεμβάσεις για την επιβολή μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής, σε περιπτώσεις ανυπακοής και με το στόχο την επιβολή και παγίωση της παγκόσμιας ιμπεριαλιστικής κυριαρχίας.

Το επιθετικό και άγριο πρόσωπο των στρατιωτικών συνασπισμών της ΕΟΚ και των ΗΠΑ γίνεται πιο σκληρό και απάνθρωπο, ενώ καταδεικνύεται η αδυναμία της Ένωσης και της ΔΕΕ για αυτόνομους στρατιωτικούς σχεδιασμούς και δυνάμεις παρέμβασης ευρύτερα, στο παρόν τουλάχιστον στάδιο. Ο μιλιταρισμός και οι απειλές του δίνουν μέσα από το κείμενο της δήλωσης ρεσιτάλ κυνικότητας και ωμής επίδειξης ισχύος.

Οι θέσεις των Συνδικαλιστικών φορέων και των κοινοβουλευτικών κομμάτων για τη Συνθήκη

Η πολυτελής έκδοση του Ινστιτούτου εργασίας της ΓΣΕΕ με τον τίτλο: «Τα συνδικάτα συζητούν για τη συνθήκη του Μάαστριχτ» καταγράφει τις εισηγήσεις των δυο συμποσίων που οργάνωσαν η ΓΣΕΕ, ΟΤΟΕ και το Εργατικό Κέντρο Θεσσαλονίκης με θέματα: α) Οικονομική και Νομισματική Ένωση και β) Το Ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα στην προοπτική της Ενωμένης Ευρώπης μετά το Μάαστριχτ. Κοινή θέση των περισσότερων εισηγήσεων, εκτός από κάποιες ασαφείς αντιστάσεις που εκφράστηκαν από εκπροσώπους του ΚΚΕ, είναι ότι η Ενωμένη Ευρώπη είναι ένας στόχος. Απέναντι σ' αυτόν το συνδικαλιστικό κίνημα πρέπει να σταθεί θετικά, χωρίς διθυράμβους ή καταστροφολογίες. Ακόμα τονίζεται ότι το συνδικαλιστικό κίνημα θα αγωνιστεί για την ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης μέσα στην πορεία και τη συγκρότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπερτονίζονται η σημασία της ήδη ακυρωμένης Κοινωνικής Χάρτας, ενώ σκόπιμα αποσιωπάται ότι η ΟΝΕ, η ΕΟΚ και το Μάαστριχτ συνιστούν σταθμούς στην πορεία της ενιαίας διαδικασίας για την ιμπεριαλιστική ολοκλήρωση και απόπειρα υποταγής των εργαζομένων στους νόμους μιας υπερεθνικής κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας και στην εξουσία των πολυεθνικών και των μονοπωλίων. Ιεραρχούνται επίσης και υποχρεώσεις του κινήματος μετά το Μάαστριχτ, οι οποίες θα συμβάλλουν στη συμμετοχή της χώρας μας σε όλα τα στάδια της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Προβλέπουν ότι ολόκληρη η Ευρώπη θα μετατραπεί σε πεδίο κοινωνικών και πολιτικών αναμετρήσεων τα επόμενα χρόνια, αλλά η ενίσχυσή τους περνάει μέσα απ' την αποδοχή της Συνθήκης του Μάαστριχτ και όχι από την αφοριστική κατάδική της. Οι εκτιμήσεις αυτές, απότοκα της στάσης των κοινοβουλευτικών κομμάτων απέναντι στη Συνθήκη, στοιχειοθετούν μια πρωτοφανή αρχή της αντίφασης, που καταργεί θεμελιακές αρχές της λογικής και της νόησης και αποκαλύπτουν τον υποκριτικό εμπαιγμό των δήθεν κριτικών παρατηρήσεων απέναντι στη Συνθήκη, που αιτιολογούν την υπερψήφισή της. Καθηλωτική αντιπαρατίθεται η απορία: πως είναι δυνατόν να ενισχύει κανείς μελλοντικές αναμετρήσεις και συγκρούσεις σε όφελος των εργαζομένων, με την αποδοχή μιας συνθήκης που φροντίζει να τους αλυσσοδέσει και μεριμνά να στερεώσει την ιμπεριαλιστική κυριαρχία, εντείνει τα αδιέξοδα και διευρύνει τις ανισότητες, ενώ παράλληλα δίνει το δικαίωμα στους ισχυρούς να παρεμβαίνουν κατοχυρωμένοι με κάθε μέσο, σε περίπτωση ανυποταγής και άρνησης συμμόρφωσης; Οι συνδικαλιστικές ηγεσίες, εικόνα και ομοίωση των κομμάτων της συμπολιτευόμενης αντιπολίτευσης, ενισχύουν στο κοινωνικό επίπεδο τις κοινοβουλευτικές τους θέσεις.

Τόσο το ΠΑΣΟΚ, όσο και το συνασπιστικό παραμόρφωμα, σε πολλά σημεία υπερφαλλάγισαν και αυτή τη Ν.Δ. σε επιχειρήματα αποδοχής της συνθήκης, στη συζήτηση και ψήφιση της από την Ολομέλεια της βουλής (τοποθετήσεις Σημίτη, Παπαντωνίου, Δαμανάκη, Κύρκου, Γιάνναρου) το ΚΚΕ φαίνεται ακόμα επηρεασμένο από τη «νέα σκέψη» της περεστρόικα. Μολονότι αντιπάχτηκε και καταψήφισε τη Συνθήκη, κινήθηκε στη λογική των διλημματικών δημοψηφισμάτων, χωρίς να κατανοεί την ανάγκη διαμόρφωσης ενσώ αντιεοκικού συνειδητοποιημέ-

νου και πλειοψηφικού λαϊκού κινήματος. Η στάση του καθορίστηκε κι απ' τις ενδοκομματικές αντιφάσεις και συγκρούσεις για το ζήτημα της ΕΟΚ, που στο όνομα της ισορροπίας, δεν επέτρεψαν τη διατύπωση του ξεκάθολου αιτήματος για αποχώρηση από την ΕΟΚ. Η εσωτερική του κρίση και η δειλία της ηττοπάθειας φαίνεται να το οδηγούν στην εμμονή, που επανειλημμένα διαλάλησε, για μian Ευρώπη κοινό σπίτι των λαών (σοσιαλιστικό ή καπιταλιστικό; τελικά καπιταλιστικό). Κινείται ακόμα μέσα στην παραζάλη των ιδεολογημάτων του Γκορμαπσόφ, που καλύπτουν τη γυμνή αλήθεια: την τελευταία φάση της προδοσίας της παγκόσμιας επαναστατικής διαδικασίας, τη συνθηκολόγηση και την υποταγή στη στρατιωτική μηχανή των Η.Π.Α. Οι δικοί μας «δογματικοί» και «ορθόδοξοι» παπαγαλίζουν δυστυχώς ακόμα αυτά τα ιδεολογήματα, ανίκανοι να κατανοήσουν τον ιστορικό ρόλο της εργατικής τάξης και τη δική τους στάση.

Η πρώτη ανάγνωση επιβάλλει και δεύτερη

Η προσπάθεια συγκέντρωσης στοιχείων και μιας πρώτης ανάλυσης συμπερασμάτων, ελλιπικά απολήγει στις παρακάτω διαπιστώσεις:

α) Η υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ δε σημαίνει την οριστική επικύρωσή της, ούτε την απαραίκλιτη τήρηση των όρων της.

β) Η πορεία για την Ευρωπαϊκή Ένωση περνάει από τις Συμπληγάδες της αντίθεσης των εργαζομένων, την οποία νομοτελειακά εντείνει η στυγνή εκμετάλλευση και η απάνθρωπη μεταχείρισή τους, στοιχεία της κρίσης και της αδυναμίας του διεθνούς ιμπεριαλισμού να επιβληθεί παγκόσμια και να σηκώσει το βάρος της πλανητικής κυριαρχίας.

γ) Οι ενδοεοκικές αντιθέσεις οδηγούν στην αγνόηση των συμφωνιών του Μάαστριχτ (βλ. Γερμανία και θέση της για τα επιτόκια, δηλώσεις Μείτζορ για την ενιαία αγορά και την εθνική κυριαρχία) με πιθανή την προοπτική επαναδιαπραγμάτευσης.

δ) Οι αντιθέσεις στο εσωτερικό των χωρών - μελών και μεταξύ τους δεν αποτελούν εγγύηση της απρόσκοπτης εφαρμογής της μολονότι τη συνυπέγραψαν (βλ. Δημοψήφισμα στη Δανία).

Η πορεία για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας δρόμος με αναπόφευκτες εκδηλώσεις αντιθέσεων που οδηγεί στο ερώτημα: θα έχουμε ολοκλήρωση ή αποολοκλήρωση; Κι αυτό γιατί η οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση και η κοινωνική οπισθοδρόμηση, είναι σήμερα παράλληλοι δρόμοι με άγνωστη κατεύθυνση.

Το ζητούμενο, όμως, είναι άλλο: Σε μια πορεία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου η αναδιοργάνωση της αγοράς εργασίας προς τα κάτω παίρνει όλο και πιο διεθνή χαρακτήρα, σε συνθήκες πρωτοφανούς επίθεσης του μεγάλου κεφαλαίου, που όλο και περισσότερο ξεπερνάει τα σύνορα, μπορεί η απάντηση του εργατικού - προοδευτικού κινήματος να είναι μόνο εθνική;

Η πρώτη Ανάγνωση της συνθήκης του Μάαστριχτ και τα αντίστοιχα πρώτα μηνύματα, ερωτηματικά και συμπεράσματα επιβάλλουν και δεύτερη πιο προσεκτική και εμπλουτισμένη.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Η Συνθήκη του Μάαστριχτ - εκδ. Ελευθερουδάκη, 1992.
 - 2) Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση - Ριζοσπάστης ειδική έκδοση (1992).
 - 3) Dudley Seers: Η ΕΟΚ των δυο ταχυτήτων - ολοκλήρωση άνισων εταιρών εκδ. Παπαζήση 1987.
 - 4) Αλ. Αλαβάνος: Σημειώσεις για την Αριστερά στην Ευρώπη εκδόσεις Συγχ. Εποχή 1989.
 - 5) Φιντέλ Κάστρο: Η οικονομική και κοινωνική κρίση του κόσμου. Εκδ. ΣΕ 1989.
 - 6) Θεωρητική και πολιτική επιθεώρηση: ο κομμουνιστής τεύχος 2 - Ιούνιος 1992
 - 7) Bulletin of the European communities, Supplement 2.78. Brussels 1990.
 - 8) Dudley Seers: Ολοκλήρωση και άνιση ανάπτυξη - Παπαζήσης 1982.
 - 9) Ριζοσπάστης 16, 17, 18 Ιούλη 1992.
 - 10) Ευτύχης Μπιτσάκης: Ένα φάντασμα πλανιέται, εκδ. ΣΤΑΧΥ - Ιούλης 1992
- II) ΙΝΕ - ΓΣΕΕ: Ενημερωτικό δελτίο - τεύχος 16 - 17 (Ιούνιος 1992).

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

ΤΟΥ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΥ

**«Το θελό είναι πάντα κακή λογοτεχνία»
(Γ. Σεφέρης)**

Η παρακάτω μελέτη είναι αναδημοσίευση από την επιθεώρηση τέχνης (τεύχος 97-98/1963).

Θεωρώντας τη συζήτηση γύρω από το έργο τέχνης και την ποίηση ειδικότερα εξαιρετικά σοβαρή κρίναμε σκόπιμο να παρουσιάσουμε έστω και μια παλιότερη προσέγγιση σε μια εποχή όπου τα κριτήρια γίνονται όλο και πιο ελαστικά και το κλίμα διαχέεται επικίνδυνα.

I. Τι είναι ένα σύγχρονο ποίημα;

1 – Ένα ποίημα μπορεί να είναι σύγχρονο κατά δύο τρόπους: Τυπικά και ουσιαστικά. Κύρια χαρακτηριστικά του σύγχρονου ποιήματος: Αρνηση της «κατά παράδοσιν» διάταξης των στοιχείων που αποτελούν τη μορφή ενός ποιήματος. Ή μεταβολή αυτών των στοιχείων σε άλλα. Π.χ. το κλασικό μέτρο το βασιζόμενο πάνω στο – με αυστηρούς κανόνες – μέτρο των συλλαβών του στίχου αντικαταστάθηκε από τον λεγόμενο «εσωτερικό» ρυθμό που κανένας κανόνας δεν μπορεί να ελέγξει την ορθότητα του βηματισμού του. Ένα ποίημα με αυτά τα γνωρίσματα (έλλειψη μέτρου και ομοιοκατάληξης, σπάσιμο των γνωστών «**παραδοσιακών**» μορφών – **σονέττου**, **οπτάβας κλπ.**), είναι ένα τυπικά σύγχρονο ποίημα. Ένα τέτοιο ποίημα όμως ενδέχεται να είναι αλλά και να μην είναι ουσιαστικά σύγχρονο. Πάρα πολλά από τα τυπικά χαρακτηριστικά της «**σύγχρονης**» ποίησης συναντώνται και σε ποιητές του περασμένου ήδη αιώνα (π.χ. Ουίτμαν). Και αντίθετα αρκετοί οπωσδήποτε σύγχρονοι ποιητές μεταχειρίστηκαν εντελώς παρωχημένες φόρμες. Το αποφασιστικό στοιχείο που καθορίζει αν ένα ποίημα είναι ή δεν είναι σύγχρονο θάπρεπε ν' αναζητηθεί κυρίως πέραν της

μορφής του.

Τι εκφράζει ένα ποίημα; Μια συνείδηση, μια ψυχολογία κλπ. Ή κατά μίαν άλλη διατύπωση: «Ανθρώπινα συναισθήματα αποκρυσταλλωμένα σε αντικειμενικές μορφές». Αυτό που εκφράζεται ή αντανακλάται σ' ένα ποίημα αντιστοιχεί σε κάποια συγκεκριμένη εποχή. Η ψυχολογία, ιδεολογία κλπ, που καθρεφτίζεται σ' ένα «**σύγχρονο**» ποίημα αντιστοιχεί πάντοτε σε σύγχρονες, υπαρκτές σχέσεις; είναι δηλαδή ψυχολογία σύγχρονη; Ένα ποίημα που αποτελεί μορφοποίηση των συναισθημάτων π.χ. ενός σταυροφόρου – χωρίς να γίνεται καμιά αναγωγή προς το σήμερα – απηχεί φυσικά μια ψυχολογία που δεν προκύπτει μέσα από τη σύγχρονη προβληματική: απηχεί την ανθρωπότητα στο φεουδαλικό της στάδιο. Ένα τέτοιο ποίημα έστω κι αν γράφτηκε στα 1961 και σε στυλ εντελώς μοντέρνο, ασφαλώς δεν είναι σύγχρονο παρά μόνο τυπικά. Βέβαια η περίπτωση που αναφέραμε είναι απόλυτη κι ίσως είναι αδύνατο να συναντηθεί σ' αυτή την καθαρή μορφή. Ωστόσο έχουμε παραδείγματα όπου η αντίθεση «**σύγχρονη** φόρμα – παρωχημένη συνείδηση» είναι γεγονός – π.χ. η θρησκευτική ποίηση που χρησιμοποιεί τα σύγχρονα αισθητικά δεδομένα για να εκφράσει κάτι που ήδη ξεπεράστηκε από την εξέλιξη της ιστορίας... Το σύγχρονο ποίημα είναι εκείνο που περιέχει την ειδοποιό διαφορά που το κάνει να είναι όχι απλώς κάτι άλλο από τα μέχρι τώρα γνωστά, αλλά κάτι πάρα πέρα. Κι αυτό το πάρα πέρα αν πρέπει κατά ένα ποσοστό ν' αναζητηθεί στη μορφική μεταβολή, κατά μεγαλύτερο θα πρέπει ν' αναζητηθεί στο εκφραζόμενο – στην καινούργια ψυχολογία που προκύπτει από τις καινούργιες σχέσεις και συγκρούσεις, στο νέο τρόπο, που η ιστορία βάζει μπροστά μας τα παλιά προβλήματα. Ας πάρουμε ένα από τα πιο συνηθισμένα και «**αρχαία**» θέματα: Τον έρωτα. Μια σύγχρονη ποίηση είναι σύγχρονη όχι γιατί εκφράζει αυτό το βίωμα με τον τρόπο, ας υποθέσουμε της αυτόματης γραφής, αλλά γιατί πιάνει σ' αυτό το πρόβλημα τα εντελώς σύγχρονα τυπικά (τυρίκουες) του στοιχεία, γιατί φωτίζει εκείνες τις πλευρές που δεν θα μπορούσε να φωτίσει ο παλιότερος ποιητής αντικρύζοντας το ίδιο θέμα από τη δική του θέση. Η οποιαδήποτε μορφή των έργων τέχνης εξαρτάται από τις ανάγκες του εκφραστέου και όχι το αντίθετο... Το περιεχόμενο μπορεί να επηρεάσει πολύ περισσότερο τη μορφή απ' όσο αυτή μπορεί ν' αλλιώσει ένα περιεχόμενο. Γι' αυτό το λόγο ένα σύγχρονο ερωτικό ποίημα είναι σύγχρονο όχι γιατί δεν είναι γραμμένο σε 15σύλλαβο στίχο (θα μπορούσε ίσως να ήταν), αλλά γιατί εκφράζει μια σύγχρονη μορφή του παλιού προβλήματος. Αν γραφόταν σήμερα η ιστορία του «**Ρωμαίου και της Ιουλιέτας**», θάχε άλλη μορφή (πιθανότατα) και άλλο περιεχόμενο (βεβαιότατα). Άλλες δυνάμεις, συνεπώς άλλης ποιότητας συγκρούσεις, θα αποτελούσαν την ουσία και τη δραματικότητα αυτής της ιστορίας.

2 – Τι σχέση υπάρχει ανάμεσα σε μια δεδομένη εποχή και στην ποίησή της; Ο καλλιτέχνης συμβαδίζει απλώς με την εποχή του, ή «**προπορεύεται**»; Συλλαμβάνει, όπως συνήθως λέγεται, το μέλλον με την καλλιτεχνική «**ενόραση**»; – είναι ένα είδος προφήτη; – Ή αντίθετα καθυστερεί συχνά έναντι των ανθρωπίνων κατακτήσεων και ακολουθεί συρόμενος στην ουρά των γεγονότων; Η φιλολογική ιστορία μας δίνει παραδείγματα αποδεικτικά όλων των περιπτώσεων. Ωστόσο αξίζει να διερευνήσουμε την πολύ διαδεδομένη αντίληψη που υπάρχει γύρω σ' αυτό το ζήτημα.

Τίθεται το ερώτημα: ο ποιητής είναι δυνατό να βρεθεί «**πιο μπροστά**» από τη γνώση, τη συνείδηση της εποχής του; (Έχει τα στοιχεία (στοιχεία που να προκύπτουν από την ποιητική του ιδιότητα και μόνο) που θα του επιτρέψουν να συνθέσει μιαν εικόνα της πραγματικότητας τόσο αληθινή και σωστή ώστε να «**ξεπεράσει**» κατά κάποιο τρόπο την αντίστοιχη εικόνα που έχει για την πραγματικότητα ένας φιλόσοφος, επιστήμονας κλπ; Και ποιά είναι αυτά τα στοιχεία που μπορεί να κατέχει μόνο ο ποιητής, ή γενικότερα ο καλλιτέχνης; Μπορούμε στην επιστημονική κοσμο-εικόνα να αντιπαρατάξουμε μια άλλη, «**ποιητική εικόνα**» του κόσμου διεκδικώντας για την τελευταία μια βαθύτερη «**αυθεντικότητα**»;

Από όσα μέχρι σήμερα ξέρουμε η ποιητική ενέργεια περικλείει ικανότητες μορφοποιητικές και όχι γνωστικές. Η καλλιτεχνική διαδικασία δεν παράγει αξίες γνωστικές (αυτό το κάνει η επιστημονική, φιλοσοφική διαδικασία) αλλά αισθητικές. Αυτό όμως δεν σημαίνει καθόλου πως ο καλλιτέχνης δεν μεταχειρίζεται τα γνωστικά δεδομένα (αντίθετα, στο βαθμό που αξιολογεί αυτά τα δεδομένα ανεβαίνει η αξία του έργου του) σημαίνει απλούστατα πως τα χρησιμοποιεί διαφορετικά από τον επιστήμονα.³ Και κάτι ακόμα: ο επιστήμονας δεοντολογικά έχει μια εικόνα του κόσμου, μάλλον πιο αυθεντική. Στο κοινωνιολογικό π.χ. πεδίο ένας φιλόσοφος έχει τουλάχιστον ίσες προϋποθέσεις μ' έναν καλλιτέχνη για μίαν ορθή εκτίμηση της πραγματικότητας. Τότε που ακριβώς, έγκειται το «**προβάδισμα**» του ποιητή; Με ποιον ιδιαίτερο τρόπο (αν όχι επιστημονικό) συλλαμβάνει ο καλλιτέχνης τη «**βαθύτερη πραγματικότητα**» που μένει απρόσιτη για έναν κοινωνιολόγο π.χ.; Ίσως αυτή η αντίληψη για την «**ενοριακή**» ιδιότητα της καλλιτεχνικής φαντασίας ξεκινάει από πολύ μακριά – από τη «**μαγική**», τελετουργική καταγωγή του ποιητικού λειτουργήματος,⁴ αλλά μέσα στα σύγχρονα δεδομένα όπου η μαγεία έχει πάψει ν'

αποτελεί χρήσιμο κοινωνικό θεσμό, αποδείχεται εσφαλμένη. Μπορούμε όμως να δεχτούμε το «προβάδισμα» αυτό πάνω σε μιαν άλλη βάση. Ο ποιητής ενδέχεται να προπορεύεται όχι κατά τη μεταφυσική έννοια, αλλά αποτελώντας μέλος μιας ορισμένης πρωτοπορίας μαζί με πολλούς άλλους (φιλόσοφους, πολιτικούς, συνδικαλιστές κλπ). Και αν μάλιστα επιμείνουμε ν' αναλύσουμε συστατικά αυτή την κοινωνική πρωτοπορία θα παρατηρήσουμε πως οι καλλιτέχνες αποτελούν συνήθως τη μικρότερη ομάδα εν σχέσει με τις υπόλοιπες.

Παράδειγμα κλασικό η στάση των διανοούμενων (σαν ιδιαίτερο κοινωνικό στρώμα) κατά τη Ρωσική Επανάσταση. Ακόμα και στις ευτυχέστερες περιπτώσεις διακρίνουμε ένα χαρακτηριστικό δισταγμό και μια ταλάντευση που οφείλονται στη μη κατανόηση εκείνων των γεγονότων (Γκόρκυ και ομάδα της "Νέας Ζωής"). Άλλοι πολέμησαν με τ' όπλο στο χέρι μέσα στις γραμμές των "Λευκών" εναντίον της πρωτοπορίας (Κουπρίν) ασχέτως αν μετά το 1923 - δηλαδή μετά το μερικό ξεπέρας των πρώτων δυσκολιών (εκείνων ακριβώς των δυσκολιών που απαιτούσαν στο κάτω-κάτω και τις θυσίες καλλιτεχνών) - επέστρεψαν στην πατρίδα τους. Άλλοι "συνοδοιπόρησαν" μέχρις ενός σημείου για να καταλήξουν τελικά εμικρέδες (Μπερντιάγεφ), ή αρνήθηκαν την επανάσταση κρατώντας μιαν αναρχική μηδενιστική στάση με μεταφυσικό υπόβαθρο (Αντρέγιεφ). Ακόμα και ποιητές σαν τον Γιεσένιν λειτούργησαν σ' αυτήν την περίπτωση συναισθηματικά, ενώ άλλοι διανοούμενοι κι "οραματιστές" σαν τον Σέστωβ και τον Μερεζκόφκι' παρ' όλη τους την "ενορατική" δύναμη αποδείχτηκαν ανεπαρκείς για να κατανοήσουν όχι βέβαια το μέλλον, αλλά το πολύ κοντινό παρόν.

Η ιστορία μας δείχνει πως καμία ποίηση δεν προπορεύεται από την εποχή της. Υπάρχουν απλώς ποιητές που (για πολλές και διάφορες αιτίες) μπορούν ή δεν μπορούν να παρακολουθήσουν την εποχή τους.

3. - Συγκεκριμένα τώρα, η "σύγχρονη" ποίηση σε ποιο βαθμό παρακολουθεί την εποχή της; Πέρα από τις ακραίες περιπτώσεις των ποιητών που εκφράζουν ήδη την καινούργια αντίληψη για τα πράγματα και τις σχέσεις του ανθρώπου με τον κόσμο, το μεγαλύτερο μέρος της "σύγχρονης" ποίησης μένει "παραδοσιακό" από την άποψη ότι εκφράζει την ανθρώπινη συνείδηση όχι στο σημερινό της ανώτερο σημείο που 'χει φτάσει αλλά σε πολλές βαθμίδες χαμηλότερα. Μάλιστα έχουμε να παρατηρήσουμε σε μερικές περιπτώσεις πως την σχέση: "μοντέρνα ποίηση" - παρωχημένη συνείδηση" την διέπει μια φοβερή αντιστοιχία. Οι τελευταίες μορφές της ποίησης πρακτικά ή θεωρητικά έχουν σαν όριο στο οποίο τείνουν να φθάσουν το σημείο αφετηρίας της ποίησης. Δηλαδή το άναρθρο ή και τη σιωπή: (η "αφαίρεση" των νεοσυμβολιστών και το αίτημα της "καθαρής ποίησης" - Βαλερύ). Απ' την άλλη μεριά μετά το αδιέξοδο της "καθαρής ποίησης" απ' το 1920 και πέρα, η εντελώς μοντέρνα ποίηση (και προπάντων η τάση εκείνη που στηρίχτηκε κατά τρόπο απόλυτο στην αυτόματη καταγραφή του υποσυνείδητου καταργώντας έτσι την ποιητική διαδικασία σαν βούληση) θα 'λεγε κανείς πως αγωνίζεται να μας επιβεβαιώνει κάθε φορά τη "μαγική", "θεόπνευστη" (ή δαιμονόπληκτη) αρχική της φύση επιστρέφοντας συνεχώς μέσα στο χώρο της μαγείας. Θα μπορούσαμε εδώ να αναφέρουμε αρκετά σύγχρονα (ελληνικά) ποιήματα - και ανεξάρτητα από την οποιαδήποτε αξία τους - που χρησιμοποιούν από τη μια μεριά τα διακοσμιακά στοιχεία του φολκλόρ (Γκάτσος: "Αμοργός", Θέμελης: "Ωδή για να θυμώμαστε τους ήρωες" και σποραδικά: Ρίτσος: "Ρωμιοσύνη" κ.α.) και τους γραφικούς τρόπους μιας παλιάς ιδιότυπης εκφραστικής (όπως π.χ. η μίμηση του ύφους του Μακρυγιάννη ή του ύφους

του Σολωμού στη "Γυναίκα της Ζάκυνθος" ή της λαϊκοβουζαντινής γλώσσας μερικών καλογερίστικων κειμένων) και απ' την άλλη μια μαγικά, υπνωτικά επαναλαμβανόμενη σειρά ρυθμικών φράσεων. Όλα αυτά τα στοιχεία χρησιμοποιήθηκαν συχνά για να εκφραστεί κάποιο σπουδαίο και "καθολικό" μήνυμα μέσα από μια ποίηση τελετουργικής μορφής γεμάτη από "σημαδιακές" φράσεις και καβαλλιστικά σύμβολα". Σε μερικές περιπτώσεις μπορούμε να πιστοποιήσουμε μια φαινομενική αντίφαση: Όσο πιο πολύ προχωρεί η ποίηση μέσα στο χώρο του "μοντέρνου" τόσο πιο "πρωτόγονη" πρέπει να είναι: "Οι αρχαιότατοι μαγικοί και θρησκευτικοί τύποι σε στίχους που παραδείγματά τους κατέχουμε, συγγενεύουνε λοιπόν με την νεώτατη ποίηση. Αλλά (και εδώ είναι το πραγματικό ενδιαφέρον του ζητήματος που θέτω) και οι δύο αυτές μορφές ποιητικής τέχνης, η μάλλον πρωτόγονη και η μάλλον νέα, έχουνε μια περίεργη ομοιότητα με ότι έχει ταχθεί στις φρενοπάθειες κάτω από τον τίτλο της γλωσσολογίας. Στην πρόωρη παραφροσύνη παρατηρείται κείνο που οι φρενολόγοι ονομάσανε λεξοπλασία *verbigeneration*: Είναι μια κενή κι εμφαντική γλωσσοκοπία, μια αδιάκοπη επανάληψη λέξεων χωρίς έννοια. Δε βγάζω κανένα συμπέρασμα απ' αυτά τα περίεργα φαινόμενα. Τ' αναφέρω απλώς κι επαναλαμβάνω πως τις πιο πρωτόγονες μορφές της ανθρώπινης σκέψης και τέχνης τις βρίσκουμε ακόμα και σήμερα στα πνεύματα που η αρρώστεια τα έκανε να οπισθοδρομήσουν".

Η επιστροφή αυτή υποστηρίζεται θεωρητικά από πολλούς και νομιμοποιείται σε μια διψασμένη αναζήτηση του "νέου" και του "αγνού". Η τέχνη που εκφράζει αυτόν τον πριμιπιβιστικό νόστο αποτελεί μια, λιγότερο ή περισσότερο, έντονη αποδοκιμασία του "χυδαίου", "απάνθρωπου" κ.λπ. παρόντος, εν ονόματι ενός καθαγιασμένου παρελθόντος, ενός κάποιου "απωλεσθέντος παραδείσου". Μια εξέγερση λοιπόν, αλλά μια εξέγερση απρόσφορη αντικειμενικά. Αυτό το κυνηγητό του "παρθενικού" οράματος του κόσμου¹⁰ καταλήγει φυσικά στο κυνηγητό μιας ουτοπίας αφού είναι μάλ-

λον αδύνατο να αποφορτίσουμε την ανθρώπινη συνείδηση από τόσο βάρος ιστορικής πείρας και κοινωνικής γνώσης που της επεσώρευσε ο χρόνος. Αλλά κι αν υποθέσουμε πως μπορούμε όχι να παραστήσουμε τους "πρωτόγονους" αλλά να γίνουμε πραγματικά, αν υποθέσουμε πως μπορούμε να αποσειούμε το "προπατορικό αμάρτημα" της γνώσης και ν' αποκτήσουμε στ' αλήθεια μια "αγνή" και "παιδική" ματιά, τότε θα 'χουμε ένα όργανο πολύ ατελές για να κατανοήσουμε και τα απλούστερα στοιχεία που συνθέτουν τη σύγχρονη πραγματικότητα. Φυσικά μ' ένα τέτοιο όργανο και με την ανάλογη "μέθοδο" που συνεπάγεται αυτό το όργανο, η τέχνη που προκύπτει δεν είναι διόλου σύγχρονη. Μια τέτοια τέχνη που (κατά την εσωτερική της δεοντολογία) τείνει να εκφράσει ή να μιμηθεί μια πρωτοβάθμια μορφή συνείδησης, εξιδανικεύοντας ένα παρελθόν διόλου ιδανικό, αποτελεί - πέραν των περιπτώσεων του πνευματικού σαλταδορισμού που δεν είναι και λίγες - μια δραματική προσπάθεια δραπετεύσης από ένα σκοτεινό κι απάνθρωπο παρόν δια μέσου - αλίμονο - απατηλών διεξόδων.

II. Ο ποιητής και το κοινό

1 - Ένα γενικά αδιαφιλονίκητο γεγονός είναι πως η ποίηση δεν παίζει πια στις μέρες μας κανένα ρόλο - ή τουλάχιστο το ρόλο που κάποτε έπαιξε. Δεν συνδέεται με τις καθημερινές μας συνήθειες (όπως λ.χ. ο κινηματογράφος) δεν αποτελεί μια ανάγκη ή μιαν υψηλής μορφής ψυχαγωγία (όπως κατά την κλασική περίοδο). Το σημερινό "κοινό" της ποίησης έχει αφυδατωθεί, έχει γίνει πολύ στενό και πολύ ειδικό. Κι ακόμα κάτι άλλο: Οι σχέσεις ανάμεσα στον (οποιασδήποτε ισχύος) καλλιτεχνικό πομπό και στον (οποιασδήποτε δεχτικότητα) καλλιτεχνικό δέκτη έχουν αποσυντονισθεί τόσο πολύ, ώστε προκειμένου να μιλήσουμε για όλη αυτή την κατάσταση χρησιμοποιούμε χωρίς πολλούς δισταγμούς τη λέξη "χάσμα". Ανεξάρτητα τώρα από το κατά πόσο αυτή η λέξη αποδίδει ή προδίδει την πραγματικότητα παραμένει γεγονός ή "αποξένωση" (ο "εκθρονισμός" κατά τη ρομαντική φρασεολογία) του ποιητή.

Οι ερμηνείες που δίδονται σ' αυτό το γεγονός μπορούν να διαιρεθούν περιληπτικά σε δύο κατηγορίες: Η μία περιλαμβάνει τις τάσεις που χρησιμοποιούν κατά την έρευνά τους την ιστορική μέθοδο. Η άλλη περιλαμβάνει τις τάσεις που ξεκινούν απ' ευθείας από το "εκ των προτέρων" δεδομένο ότι ο ποιητής αποτελούσε και αποτελεί πάντα μια α-κοινωνική μονάδα χωρίς σημεία επαφής με το "πλήθος". Απ' αυτή την κεντρική αφετηρία διακλαδίζονται άπειρα ρεύματα λιγότερο ή περισσότερο συνεπή προς την αντι-ιστορική τους εκκίνηση. Παίρνοντας όμως την "απομόνωση" του ποιητή αφ' ενός σε μια αιώνια αμετάβλητη κατηγορία και αφ' ετέρου σε μια φυσική κατάσταση και τελικά σε μια δεοντολογία αυτοδεσμευόμαστε και αδυνατούμε να προχωρήσουμε στη διερεύνηση του φαινομένου.

Η - κατ' αντιστροφήν - μια υποσυνείδητη απροθυμία προβληματισμού πάνω σ' ορισμένο φαινόμενο μας οδηγεί στο να δεχόμαστε τη "νομιμότητα" (και μονιμότητα) αυτού του φαινομένου. Έτσι το πρόβλημα απαλείφεται χωρίς να λύνεται κι ο εχθρός ηττάται χωρίς ν' αντιμετωπίζεται. Αυτή η μορφή προβληματισμού (η "αριστοκρατική" όπως επικράτησε να λέγεται) έχει κυρίως δύο βάσεις στήριξης. α) Προσδίδει στη "μοναξιά" των ποιητών (μέγαλόπρεπων είτε κακομοιριασμένων) έναν κολακευτικό υπερήφανο χαρακτήρα κι ένα υψηλό νόημα. β) Με δυσκολία εξακολουθεί να γίνεται η διαλεκτική σύζευξη των ιστορικών απ' τη μια μεριά και των φιλολογικών ερευνών απ' την άλλη. Δεν θα 'ταν π.χ. το ίδιο εύκολο να ισχυριζόμαστε πως ο ποιητής ήταν ανέκαθεν και "εκ φύσεως" απομονωμένος, αν παίρναμε υπόψη μας τα συμπεράσματα των ιστορικών ερευνών για την ειδική λειτουργία της ποίησης μέσα σε κάθε περίοδο της ανθρωπότητας. Έχει μεγάλη σημασία να δούμε πώς εμφανίζονται οι σχέσεις μεταξύ ποιητή και κοινού δια μέσου της ιστορίας και σε συσχετισμό (όταν και αν κάθε φορά μπορεί να γίνει ένας τέτοιος συσχετισμός) με τις διαρθρωτικές αλλαγές των κοινωνιών.

2 - Το πρώτο μεγάλο ρήγμα στις σχέσεις καλλιτέχνη και κοινού εμφανίζεται κατά την ελληνιστική περίοδο. Με την επέκταση της ελληνικής κυριαρχίας από τον Μ. Αλέξανδρο η ελληνική γλώσσα και σε συνέχεια ο ελληνικός πνευματικός πολιτισμός "κατέκτησε" τα κέντρα της Ανατολής. Αλλά συγχρόνως το περιεχόμενο αυτού του πνευματικού πολιτισμού υπέστη μια βαθιά διαφοροποίηση - σχεδόν ανατροπή - με το να βρεθεί μεταφυτευμένο μέσα σε διαφορετικές συνθήκες από κείνες που το γέννησαν. Η πολιτική βάση του κλασικού ελληνικού πνεύματος ήταν η Δημοκρατία - μέσα στην οποία η τέχνη ήταν ένα αγαθό κοινής χρήσης για τους ελεύθερους πολίτες. Η καθολική συμμετοχή στην κουλτούρα κι η πολύπλευρη ανάπτυξη όλων των μελών της Αθηναϊκής δημοκρατίας ήταν όχι μόνο πραγματοποιήσιμη μέσα σε κείνους τους όρους αλλά και ως ένα σημείο αποτελούσε προϋπόθεση για την ύπαρξη αυτών των όρων. Σκοπός της δημοκρατίας ήταν να φτιάχνει πολίτες ικανούς να κυβερνούν και να πολεμούν γι' αυτή τη δημοκρατία. Η πολιτική κι η Τέχνη στην Αθήνα της Ακμής αποτελούσαν γυμναστήρια "ελευθέρων εισόδου", για το κοινωνικό σύνολο μια κι η παραγωγή των αγαθών από τους δούλους απελευθέρωνε τα μέλη του δήμου απ' τη χειρωνακτική εργασία.

Αντίθετα, στα κέντρα της Ανατολής η "διαχείριση των κοινωνιών" καθώς και οι τέχνες έχουν διατηρήσει μιαν αριστοκρατική μορφή. Η πολιτική, η ρύθμιση της παραγωγής, οι πραχτικές και θεωρητικές επιστήμες, οι τέχνες ήταν υποθέ-

σεις καθαρά "αυλικές". Όταν λοιπόν λέμε πως το ελληνικό πνεύμα "κατέκτησε" αυτούς τους νέους χώρους χρήσιμο είναι να παίρνουμε υπόψη μας τη βάση που χάνει (τη δημοκρατία) και τη βάση που αποκτά (τη συγκεντρωτική μορφή εξουσίας). Αυτή η μετατόπιση ήταν ολέθρια για τις κλασικές αξίες που δεν μπόρεσαν να υπερβούν τις υφιστάμενες σχέσεις - σχέσεις ρυθμιζόμενες όχι από το Δήμο αλλ' από την Αυλή. Κύριο και κτυπητό γνώρισμα της ελληνιστικής παρακμής (στον πνευματικό τομέα) είναι η απομάκρυνση της τέχνης από το Δήμο - μια που ο Δήμος δεν υπάρχει πια - και περιορισμός της στα θερμοκήπια διαφόρων αυλών και σχολών και δημιουργία συνεπώς μιας τέχνης που δεν προορίζεται πια για τους πολίτες αλλά για έναν κύκλο. Η πρώτη μεγάλη αντίθεση: Απ' τη μια μεριά μια εκλεπτυσμένη μέχρις εκφυλισμού διανοούμενη αφρόκρεμα κι απ' την άλλη ένας εξαθλιωμένος όχλος - μετάβαση απ' το κοινό του Σοφοκλή στο κοινό που ζητούσε "άρτον και θεάματα".

Οι κλασικές αξίες σπάνε στην ελληνιστική τους παρακμή.

Από τότε μέχρι σήμερα οι ποιητές και το κοινό στις διάφορες κοινωνίες πλησιάστηκαν κατά περιόδους μέχρι να φτάσουμε στη σημερινή παρακμή. Το κοινό χαρακτηριστικό κάθε πνευματικής παρακμής είναι πάντα η μη - συμμετοχή του κοινού στα αγαθά της πνευματικής καλλιέργειας.

3 - Η "αριστοκρατική" άποψη κατά την ανάλυση του ποιητικού φαινομένου αρέσκειται σε μίαν αφαίρεση των αντικειμενικών όρων μέσα στους οποίους γεννιέται και λειτουργεί ένα έργο τέχνης. Ακούμε συχνά να γίνεται λόγος για μια "καλλιτεχνική ελευθερία" απόλυτη και αφηρημένη - ελευθερία που στο μέτρο που πραγματικά υπάρχει δεν βοηθάει αλλά εμποδίζει το δημιουργό στερώνοντας του κάθε προσδιορισμό που συγκεκριμενοποιεί το έργο του.

Τι είναι η καλλιτεχνική ελευθερία; Είναι η ελευθερία ενός παπουτσή να φτιάξει (χρησιμοποιώντας, και κάποτε τελειοποιώντας, τα μέσα και τα υλικά που του παρέχουν οι δυνατότητες της εποχής του και του ατόμου του) ένα ζευγάρι παπούτσια όπως αυτός νομίζει καλύτερα. Φυσικά ο παπουτσή παίρνει άμεσα παραγγελία από το συγκεκριμένο πελάτη. Η παραγγελία που δέχεται ο καλλιτέχνης είναι πολύ πιο αφηρημένη - αυτή είναι κι η πραγματική του ελευθερία. Τα γούστα της εποχής, η καλλιτεχνική παράδοση, οι αισθητικές και ηθικές αξίες που επικρατούν γύρω του είναι οπωσδήποτε οι "περιορισμοί" που υφίσταται η "καλλιτεχνική ελευθερία" προς όφελος της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Όταν λέμε πως ο ποιητής παίρνει αναγκαστικά υπ' όψη του την ιδεολογία που επικρατεί γύρω του πρέπει να συμπεριλάβουμε και την περίπτωση κατά την οποία το ίδιο πράγμα επιβεβαιώνεται αρνητικά. Π.χ. ένας ποιητής υφίσταται την επίδραση της "περιρρέουσας" ιδεολογίας κι όταν αυτή πηγαίνει - και περισσότερο όταν νομίζει πως πηγαίνει - κόντρα σ' αυτή. Αυτή η "δέσμευση" δεν είναι διόλου δέσμευση αλλά αντίθετα αποτελεί τον προσδιορισμό της καλλιτεχνικής ελευθερίας. Έκφραση αυτής της ελευθερίας είναι αυτό τούτο το έργο το πραγματοποιημένο μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια. Π.χ. το υλικό, η ιδεολογία πάνω στην οποία δούλεψαν οι αρχαίοι είναι η μυθολογία που εξέφραζε την "κοινή γνώμη" της τάξης των ελεύθερων πολιτών. Δεν μπορούμε να φανταστούμε τη δημιουργία των αρχαίων έξω απ' αυτά τα συγκεκριμένα πλαίσια. Η αρχαία τέχνη λιγότερο συνειδητά ελεύθερη και κυριαρχική, είχε πολύ πιο ελεύθερες σχέσεις με την εποχή της απ' όσο η σύγχρονη με τη δική της. Η κατάσταση της αφηρημένης, αρνητικής και κατηγορηματικής ελευθερίας, πληρώθηκε με την εγκατάλειψη της συγκεκριμένης ελευθερίας. Η σύγχρονη τέχνη παραιτήθηκε από την κατάκτηση της αντικειμενικής πραγματικότητας, μ' αντάλλαγμα την υποκειμενική ελευθερία".

Ακόμα πιο "δεσμευμένοι" εμφανίζονται οι βυζαντινοί καλλιτέχνες που κινήθηκαν μέσα στο χώρο της θρησκευτικής ορθοδοξίας". Το ίδιο ισχύει ως ένα σημείο και για τους καλλιτέχνες του Ευρωπαϊκού μεσαιώνα και κατά την περίοδο της αναγέννησης η αμεσότητα της σχέσης ανάμεσα στον καλλιτέχνη και το κοινό του γίνεται ακόμα πιο χαρακτηριστική. Οι διάφοροι ηγεμόνες μολονότι παράγγελλαν - κυριολεκτικά πια - τα έργα τους στους καλλιτέχνες που 'χαν στη δούλεψή τους, οι τελευταίοι δεν δεσμεύονταν απ' αυτές τις παραγγελίες. Το αποτέλεσμα της εργασίας τους πήγαινε συνήθως πέρα απ' αυτές τις παραγγελίες χωρίς να προσκρούει επάνω τους. Ελάχιστο παράδειγμα τα έργα του Μιχαήλ Αγγέλου που ήταν αποτέλεσμα συμφωνίας ανάμεσα στον καλλιτέχνη και στην εκκλησιαστική εξουσία.

Με τις πιο παραπάνω αναφορές θέλουμε να υπογραμμίσουμε πως ο καλλιτέχνης ποτέ δεν υπήρξε "απομονωμένος" ούτε "ελεύθερος" με την έννοια που συνήθως δίνουμε σ' αυτές τις λέξεις. Πάντοτε δημιουργούσε για κάποιο συγκεκριμένο κοινό, αλλιώς το έργο του δεν θα μπορούσε να περιέχει κανένα ανθρώπινο νόημα. Αυτή η σχέση, του να γνωρίζει δηλαδή ο καλλιτέχνης το κοινό στο οποίο απευθύνεται, έχει χαθεί σήμερα. Η βάση συνεννόησης έχει περιοριστεί στο ελάχιστο. Όσο περνούν τα χρόνια η τέχνη γίνεται, όπως λέμε, δυσκολότερη - "ερμητική".

4 - Τι έχει λοιπόν συντελεστεί; Ποιο καινούργιο εμπόδιο έχει παρεμβληθεί ανάμεσα στον καλλιτέχνη και το κοινό; Πολλοί έχουν σταθεί πάνω σ' αυτό το γεγονός που λέγεται "απώλεια του κοινού μύθου"¹². Αλλά πώς και γιατί χάθηκε αυτός ο "κοινός μύθος";

Ο καλλιτέχνης με το λυκόφως των φεουδαρχικών θεσμών βγαίνοντας από τις αριστοκρατικές αυλές βρέθηκε μέσα σε καινούργιες δυνατότητες προσδιοριζόμενες από νέες ευνοϊκότερες σχέσεις ανάμεσα σ' αυτόν και τα πράγματα. Στην ιστορική της άνοδο η αστική τάξη άρπαξε τους καλλιτέχνες από την αγκαλιά των πυργοδεσποτικών απασχολήσεων με την ίδια ορμή που άρπαξε τους δουλοπάροικους από τη γη.

Ο ρασιοναλιστής διανοούμενος εκτοπίζει το σχολιαστή του Αριστοτέλη, ο Βολταίρος τον Ακινάτη, οι Εγκυκλοπαιδιστές τους καλόγερους, οι Ρουζέ ντε Λιλ τους Τροβαδούρους. Σ' όλη αυτή τη μακρά περίοδο των ριζικών μετασχηματισμών ο "κοινός μύθος" (διάβαζε Ισότης, Αδελφότης, Ελευθερία) έβαλε τη σφραγίδα του στις σχέσεις καλλιτέχνη και κοινού. Ήδη όμως η λαμπρή φάση του αστικού πολιτισμού τελειώνει. Η ιδεολογία του προ πολλού φτασμένη στο κορυφαίο της σημείο κατεβαίνει και γίνεται η άρνηση του αρχικού της περιεχομένου. Οι ποιητές που θα την εκφράσουν σήμερα εί-

να φυσικό να γίνουν "ερμητικοί". "Είναι χαρακτηριστικό κατά τη σύγχρονη περίοδο της αστικής ζωής πως ακριβώς εκείνος που έχει οξεία και άμεση πείρα της τελευταίας αρρώστιας της αστικής κοινωνίας είναι ανίκανος να πει τίποτα έξυπνο και σωστό, όταν από εσωτερικός και σκοτεινός ποιητής, γίνεται ένας στοχαζόμενος αστός"¹⁴. Οι σημερινοί ποιητές ούτε θέλουν ούτε μπορούν ν' απευθυνθούν στην "ανθρωπότητα" - αυτό θάταν αναίρεση της βασικής τους ιδιότητας σαν ποιητών παρακμής. Αν οι διαφωτιστές έπρεπε να μιλάνε με διαύγεια, οι καλλιτέχνες που εκφράζουν "από μέσα" το αστικό πνεύμα στη σημερινή του πτώση έχουν να πουν τόσο φοβερά κι εφιαλτικά πράγματα¹⁵ ώστε είναι αναγκασμένοι να διαμορφώσουν ένα ανάλογο ύφος: Υπονοητικό, ασαφές και κλειστό. Η καταστροφή αυτή των μορφών υπαγορεύτηκε από την καταστροφή της ουσίας. "Όταν οι αστοί ιδεολόγοι ανακάλυψαν το νόημα της πάλης ανάμεσα στην τάξη τους και το προλεταριάτο, έγιναν σιγά-σιγά ανίκανοι να μελετήσουν μ' επιστημονική ψυχραιμία τα κοινωνικά φαινόμενα, πράγμα που εμείωσε σημαντικά την αξία των έργων τους"¹⁶. Οι αστικές αξίες έχουν μεταβληθεί στο αντίθετό τους. Αυτός που θα επιμείνει να μεταχειρισθεί αυτές τις αξίες σαν καλλιτεχνικό υλικό και να τις εκφράσει καταφατικά είναι υποχρεωμένος να εγκαταλείψει κάθε προσπάθεια σύνδεσης ανάμεσα στο έργο του και στις ανθρώπινες σχέσεις γιατί το δεύτερο διαψεύδει το πρώτο. Αφαιρεί από τις καταστάσεις τη συγκεκριμένη τους ιστορικότητα και τις ανάγει σ' ένα μεταφυσικό επίπεδο που δεν έχει καμία σχέση με το "εδώ" και το "τώρα"¹⁷. Το "μήνυμα" του σύγχρονου καλλιτέχνη δεν αναφέρεται σε πράγματα "του κόσμου τούτου". Έτσι όμως χάνεται το συγκεκριμένο απ' την καλλιτεχνική διαδικασία. Η απαραίτητη "συμφωνία" ανάμεσα στον καλλιτέχνη και το κοινό, όλο αυτό το σύμπλεγμα που ονομάστηκε "κοινός μύθος" έσπασε και σκόρπισε μέσα στο χάος των σύγχρονων αντιθέσεων. Μερικές προσπάθειες περισυλλογής των ναυαγίων αυτού του μύθου¹⁸ βουλιάζουν αναπόφευκτα γιατί αναζητούν στηρίγματα σ' ένα έδαφος που ιστορικά έχει φύγει. Ο Γ. Σεφέρης που αρκετές φορές μίλησε με περίσκεψη γι' αυτά τα πράγματα έγραφε προπολεμικά: "Μου φαίνεται πως κοινωνική τέχνη (κοινωνική εδώ δεν σημαίνει κοινωνιστική αλλά αντι-ερμητική και μεταδόσιμη στο κοινωνικό σύνολο¹⁹) δεν μπορεί να υπάρξει σ' έναν κόσμο που δεν έχει συμφωνήσει πάνω στην πίστη του"²⁰.

III. Προοπτικές

1 Μερικοί από τους πιο αξιόλογους ερευνητές που καταπιάστηκαν να πιθανολογήσουν το μέλλον της ποίησης κατάληξαν σε απαισιόδοξα συμπεράσματα. Ο αισθητικός Θ. Μουστοξύδης π.χ. σ' ένα του δοκίμιο υπογραμμίζει: "Η ποίηση δεν φαίνεται ν' αντιστοιχεί στο στάδιο του πολιτισμού μας"²¹. Η ποίηση λοιπόν είναι καταδικασμένη σ' ένα προοδευτικό

αφανισμό γιατί "βασίζεται στην υπερτροφία του εγώ, στην προσωπική ονειροπόληση και δεν ανταποκρίνεται στην εξέλιξη της σημερινής ζωής, που χαρακτηρίζεται από εξαιρετικά κοινωνικές τάσεις. Ότι κι αν πούμε ο ποιητής, μένει ένας ερημίτης, ένας ψυχικά αναρχικός. Η ανθρώπινη εξέλιξη βαδίζει προς την αγελαία ζωή, προς τις ομαδικές συγκινήσεις"²¹.

Μολονότι αυτά τα συμπεράσματα έπονται μιας πραγματικά επιστημονικής ανάλυσης για την καταγωγή και την ανάπτυξη της ποιητικής αγωγής, ωστόσο είναι δύσκολο να μας πείσουν όχι τόσο για την ορθότητά τους, όσο για τον τρόπο με τον οποίο καταλήγουν να τοποθετούν το πρόβλημα. Αυτές οι απόψεις έχουν βέβαια υπέρ αυτών το αδιαφιλονίκητο ήδη γεγονός: το ότι δηλαδή ο ποιητής σήμερα περισσότερο από ποτέ άλλοτε είναι έξω από το κέντρο της κοινωνικής ζωής, ξεκομμένος, αγνοημένος δίκαια ή όχι - από το μεγάλο κοινό. Αλλά αυτό ακριβώς το γεγονός είναι που πρέπει να αποτελέσει την αφετηρία για την διερεύνηση του προβλήματός μας. Πώς και γιατί οι σχέσεις ανάμεσα στον ποιητή και το κοινό πήραν άλλοτε την Α και άλλοτε τη Β μορφή; Ποια είναι η ιστορία αυτών των σχέσεων; Μήπως σ' αυτήν την ιστορία προκύπτει μια αντικειμενική νομοτέλεια; Γιατί αλλάζουν κάθε φορά οι σχέσεις προς ετούτη ή προς εκείνη την κατεύθυνση; Η απάντηση σ' αυτά τα ερωτήματα θα μας βοηθούσε να εικάσουμε θετικότερα τη μελλοντική τύχη της ποίησης. Παρατηρούμε δηλ. πως ο Μουστοξύδης ενώ έχει διερευνήσει τόσο μεθοδικά το ποιητικό φαινόμενο σαν αγωγή σαν ατομική λειτουργία αναλύοντάς το διεξοδικά και σχεδόν κλινικά, άφησε κατά μέρος την ιστορική πλευρά. Το αποτέλεσμα ήταν να παραλειφθούν ορισμένα δεδομένα που αν δεν έλυναν οπω-

σδήποτε το πρόβλημα πάντως το τοποθετούσαν σε τέτοια θέση που θα μας επέτρεπε να μελετήσουμε τα ως τώρα αθέατα μέρη του. Όταν λ.χ. λέμε πως η ποίηση "βασίζεται στην υπερτροφία του εγώ" έχουμε ίσως δίκιο από ψυχολογική άποψη. Αλλά από μian άλλη άποψη σφάλουμε γιατί όσο κι αν ο ποιητής εκφράζει τους υποκειμενικούς του κυματισμούς, αυτοί οι κυματισμοί αντιστοιχούν πάντα σε μια αντικειμενική κατάσταση. Ασφαλώς ο ποιητής εκφράζει κατ' αρχήν τον "εαυτό του" αλλά αν είναι πραγματικά ποιητής εκφράζοντας το υποκειμενικό του εκφράζει και τους άλλους. Απ' αυτήν άποψη η τέχνη είναι υπόθεση υποκειμενική αλλά αυτό δεν εμποδίζει έναν ολόκληρο λαό ή μια ομάδα ανθρώπων ν' αναγνωρίζουν τον εαυτό τους μέσα σε μια τέτοια τέχνη. Και το γεγονός πως "η ανθρώπινη εξέλιξη βαδίζει προς τις ομαδικές συγκινήσεις", αυτό καθ' εαυτό δεν προδικάζει διόλου το θάνατο της ποίησης - απεναντίας. Εκτός αν δεχτούμε πως η ποίηση "ως ατομοκεντρική εκδήλωση" δεν είναι πια σε θέση να εκφράσει αυτές τις "ομαδικές συγκινήσεις". Αλλά η ίδια η ιστορία της λογοτεχνίας μας έδειξε πως τότε ακριβώς η ποιητική δημιουργία ξαναβρίσκει το ρωμαλέο της χρώμα, όταν υπάρξουν οι προϋποθέσεις μιας ομαδικής κίνησης, μιας ενιαίας διάθεσης, μιας πλατειάς ομοψυχίας. Αυτό είναι το κλίμα μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η ποίηση παραμερίζοντας ολοένα περισσότερο τον πράγματι μεταφυσικό χαρακτήρα που "εκ καταγωγής" έχει όσο μένει ατομική λειτουργία. Στο βαθμό που υπάρχει ένας βαθύς δυνατός κυματισμός της ομάδας η ποίηση κερδίζει νέες δυνατότητες. Δεν είναι τυχαίο το ότι κάθε επανάσταση με λαϊκή βάση είχε τον ή τους ποιητές της - από τον Μιτεκίβιτς και τον Πεταίφι μέχρι τον Μαγιακόφσκι. Στην εποχή μας υπάρχει αυτή η ομοψυχία;

2 - "Από την άποψη της απήχησης, ο ρόλος της ποίησης είναι πια πολύ περιορισμένος - οποιαδήποτε ουσιαστική αλήθεια κι αν εκφράζει, οποιοδήποτε καθολικό νόημα κι αν περιέχει"²². Διαπίστωση σωστή νομίζουμε. Αν δεχτούμε πως κι οι προοδευτικοί ποιητές είναι απομονωμένοι (και νομίζουμε πως παρά τις πιθανές εξαιρέσεις πρέπει να το δεχτούμε)

τότε ο ερμητισμός καθώς κι η απουσία του καθολικού μηνύματος από την ποίηση δεν επαρκούν για να απολογηθούν την μη απήχηση των ποιητών. Ας κοιτάξουμε λοιπόν σ' ένα άλλο σημείο: Για όσους δεν ξέρουν ανάγνωση οι στίχοι του Δροσί-νη είναι εξ ίσου ακατανόητοι κι "ερμητικοί" με τους στίχους του Μελαχρινού. Και για τον εργάτη που για αντικειμενικούς και υποκειμενικούς λόγους δεν είναι σε θέση να διαβάσει την εφημερίδα του, ο Αμάντο (που κατά κάποιο τρόπο τον εκφράζει) του είναι απρόσιτος όσο κι ο Κάφκα (που δεν τον εκφράζει).

Αυτό που συνήθως αποφεύγουμε να θίγουμε σ' ένα πρόβλημα αποτελεί καμιά φορά την ουσία του: Η φύση των κοι-νωνικών σχέσεων δεν επιτρέπει την συμμετοχή του κοινωνικού συνόλου στα αγαθά της πνευματικής καλλιέργειας. Αυτό το πράγμα έχει ολέθρια επίδραση όχι μόνο στην τεράστια μερίδα που μένει έξω απ' την κουλτούρα αλλά και στην ίδια την κουλτούρα που συνεχώς χάνεται και "παγώνει" μέσα στα μουσεία αχρησιμοποίητη. "Η αχρηστία οδηγεί στην αχρηστία". Όσο πιο σκληροί είναι οι όροι της εργασίας σε μια κοινωνία, τόσο κι οι τρόποι ψυχαγωγίας που επικρατούν είναι φτηνοί και πρόστυχοι. Κυρίαρχη μορφή διασκέδασης το ποδόσφαιρο και το "ελαφρό" φιλμ. Η όπερα παραμερίζεται από την οπε-ρέττα κι η οπερέττα από την επιθεώρηση. Η Αγκάθα Κρίστι διώχνει τον Μπαλζάκ. Κάπου εδώ είναι ο κεντρικός κόμπος του προβλήματος. Όσο κι αν μιλάμε για "εναλλαγές των μορφών", όσο κι αν δεχόμαστε μια ακμή και μια παρακμή για τις μορφές της τέχνης, όλ' αυτά δεν συμβαίνουν αυτοτελώς. Συνδέονται (αφανώς ίσως) με ορισμένα άλλα φαινόμενα και με-ταβάλλονται μαζί τους. "Πριν απ' την ποίηση η Αλφαβήτα και πριν από την Αλφαβήτα το ψωμί"²⁰, έγραψε ποιητής όχι από τους ασήμαντους.

Συζητάμε σήμερα για το μέλλον της ποίησης τη στιγμή που ένα τεράστιο μέρος της κοινωνίας, στέκει ή μάλλον το κρατούν απέξω όχι μόνο από την πολυτέλεια που λέγεται ποίηση αλλά κι από τις πιο στοιχειώδεις κατακτήσεις του πνεύ-ματος. Ποιος όμως είναι σε θέση να μας βεβαιώσει πως η μελλοντική καθολική συμμετοχή στην κουλτούρα δεν θα έχει σαν συνέπεια την ανατροπή των σημερινών δεδομένων; Μέσα σε μια κοινωνία όπου το περιττό θα θναι δικαίωμα του κα-θενός, ποιος θα 'ναι ο χαρακτήρας της καλλιτεχνικής δημιουργίας; Θα εξακολουθήσει να είναι "επαγγελματικός"; Και αν ναι, μέχρι πότε;

Όταν οι σχέσεις της παραγωγής θ' αφήνουν τους ανθρώπους μέσα στην εργασία τους "να πραγματοποιούν τον εαυ-τό τους", όταν αυτό που σήμερα είναι Κράτος, αύριο θα γίνει περίπου μια λογιστική υπηρεσία, δεν μπορούμε άραγε να ελ-πίσουμε βάσιμα πως η καθολική συμμετοχή και στα πνευματικά αγαθά, θα σπάσει τον ιερό χαρακτήρα της καλλιτεχνικής δημιουργίας; Είναι πολύ πιθανό σ' ένα μέλλον μακρινό (όταν για πρώτη φορά στην ιστορία το "καλλιεργημένο" κοινό θα είναι ολόκληρη η κοινωνία, οι σχέσεις να αλλοιωθούν τόσο ώστε να μη θυμίζουν στο τέλος τίποτα από το πνεύμα της "εκ-κλησίας", της "κάστας" και του "επαγγελματισμού" απ' όπου θα κατάγονται. Μέσα σ' αυτές τις νέες σχέσεις δεν θα 'χουμε πια τον διαχωρισμό απ' τη μια: ποιητές, ζωγράφοι κ.λπ. κι απ' την άλλη: μηχανικοί, μαθηματικοί κ.λπ. Όταν εξαλειφθεί και το τελευταίο ίχνος απ' την αντίθεση διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας ο "συγγραφέας", ο "ποιητής" κ.λπ. θα 'ναι μια παραδοξότητα ή μια υπόμνηση των βάρβαρων σχέσεων του 20ου αιώνα. Το συνηθισμένο θα 'ναι ίσως ο μηχανικός που θα γράφει ποιήματα, ο ξυλουργός που συνθέτει μουσική, ο τυπογράφος που θα ζωγραφίζει ο ανθρώπινος άνθρωπος.

Αυτό - όσο κι αν είναι ακόμα ένα όραμα νεφελώδες δεν αποτελεί μια ουτοπία που απλώς διατύπωσε ο Μαρξ σ' ένα του βιβλίο· είναι πραγματοποιήσιμη προοπτική που βγαίνει μέσα απ' ολόκληρη την πολιτική του φιλοσοφία.

Αν δούμε απ' αυτή τη σκοπιά τα πράγματα, τότε ασφαλώς το μέλλον για τον "ποιητή - προφήτη" τον "ποιητή - ταγό" κ.λπ. προμηνύεται σκοτεινό.

Για την ίδια την ποίηση όμως απελευθερώνονται άπειρες δυνατότητες.

Σημειώσεις και παραπομπές

1. Ο Έλιοτ π.χ. ή ο Σεφέρης. Κι αναφερόμενοι στον δεύτερο δεν εννοούμε βέβαια την "Στροφή" και τον "Ερωτικό λόγο", αλλά πολύ μετα-γενέστερα ποιήματα όπως τα "Τριζόνια" (1942), οι "Θεατρίνοι" (1943) από το "Ημερολόγιο Καταστροφώματος Β'" κ.α.
2. Προκειμένου για την ποίηση θα υπενθνήσουμε τη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στο επικαιρικό και το σύγχρονο. Το πρώτο αντι-στοιχεί στο συμπτωματικό, στο μερτικό, το δεύτερο αντιστοιχεί στο αίτημα του τυπικού (typique).
3. "Η επιστήμη και η Τέχνη συναντιώνται σ' ένα σημείο: Κι οι δυο υπάρχουν για να αλαφρύνουν τη ζωή του ανθρώπου. Η μια την συντηρεί κι η άλλη τον ψυχαγωγεί" Μ. Μπρεχτ: "Μικρό όργανο για το Θέατρο" ("Επιθεώρ. Τέχνης" 46-48 σελ. 39).
4. Βλ. σχετικά στα βιβλία του Τόμπσον: α) "Αισχύλος και Αθήναι" (κεφ. XI "Τραγωδία" σελ. 199-221) και β) "Το προϊστορικό Αιγαίο" (κεφ. XV "Η ιερουργική καταγωγή του Ελληνικού έπους" σελ. 339-369).
5. Βλ. Β. Μαγιακόφσκι: "Πώς γράφονται οι στίχοι" Β' μέρος ("Επιθεώρ. Τέχνης" 11 σελ. 367).
6. Βλ. Α. Ζευγά: "Η μετεπαναστατική Ρωσική Λογοτεχνία" ("Ν. Εστία" ΙΓ' 1933).
7. Βλ. Ν. Καζαντζάκη: "Ιστορία της Ρωσικής Λογοτεχνίας" Τόμος Β' σελ. 133-139.
8. Βλ. και το "Άξιόν εστιν" του Ελύτη που πέραν (και εναντίον) των ρεαλιστικών του προθέσεων χρησιμοποιεί λίγο-πολύ αυτά τα μέσα.
9. Βλ. Θ. Μουστοξύδη: "Αντικειμενική Αισθητική".
10. Βλ. Μ. Λαμπρίδη: "Η φιλοσοφία της καινούργιας ματιάς" ("Κριτική" 9 σελ. 123).
11. Βλ. Γ. Λούκατς: "Τέχνη ελεύθερη ή Τέχνη στρατευμένη;" ("Κριτική" σελ. 4-5 σελ. 157).
12. "Όταν η θρησκεία είναι σε μια κατάσταση άνθησης, όταν ολάκαιρος ο τρόπος του σκέπτεσθαι της κοινωνίας είναι μέτρια υγιής και σε τάξη, υπάρχει ένας εύκολος και φυσικός σύνδεσμος Θρησκείας και Τέχνης" (Έλιοτ "Arnold Pater". Αναφέρεται από τον Δεκαβάλλε στην εισαγωγή της μετάφρασης των "4 Κουαρτέτων" 1952 σελ. 31).
13. Βλ. Γ. Σεφέρη: "Τ.Σ. Έλιοτ" ("Ν. Γράμματα" 6-8 σελ. 649).
14. Βλ. D.S. Mirsky: "Τ. Σ. Έλιοτ και το τέλος της αστικής ποίησης" ("ΚΥΚΛΟΣ" 6-7 σελ. 275).
15. Ο Γ. Σεφέρης αναφερόμενος σε μερικά τυπικά σύγχρονα έργα τα χαρακτηρίζει ως εξής: "Είναι τραγωδίες πάνω στο τελευταίο έδα-φος (την ψυχή λίγων ανθρώπων) που απόμεινε σε μια βαθειά κομματιασμένη ανθρωπότητα για να εκφράσει το πιο καίριο συναίσθημά της - συναίσθημα ότι κινδυνεύει να χάσει το παν" ("Ν. Γράμματα" 7-3 σελ. 644-45).
16. Βλ. Γ. Πλεχάνωφ: "Τέχνη και κοινωνική ζωή" ("Αισθητική" 1954 σελ. 39).
17. Βλ. Γ. Λούκατς: "Ιδεολογικές βάσεις της Πρωτοπορίας" ("Επιθεώρ. Τέχνης" 44 σελ. 98).
18. "Ο Έλιοτ προσπάθησε να βρει στην εποχή του κάτι που θα 'παιζε το ρόλο της μυθολογίας έστω και για ένα περιορισμένο κοινό" Γ. Σε-φέρης: "Τ.Σ. Έλιοτ" ("Ν. Γράμματα" σελ. 649).
19. Τα εντός παρενθέσεως είναι προσθήκη δική μας.
20. Βλ. Γ. Σεφέρη: "Δεύτερος διάλογος ή μονόλογος πάνω στην ποίηση" ("Ν. Γράμματα" 1-3 σελ. 107).
21. Βλ. Θ. Μουστοξύδη: "Αισθητικό Τρίπτυχο" 1954 σελ. 65.
22. Βλ. Μ. Αναγνωστάκη: "Ποίηση - Παρόν και Μέλλον" ("Κριτική" 3 σελ. 111).

- **ΒΙΒΛΙΟ:** Ο φίλος του εκπαιδευτικού
- **ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ:** Ο φίλος του βιβλίου
- **GUTENBERG:** Η σωστή σχέση με το βιβλίο και τους φίλους του

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ
ΤΟΥ
ΦΥΣΙΚΟΥ - ΧΗΜΙΚΟΥ

Gutenberg

ΣΟΛΩΝΟΣ 103 - ΤΗΛ. 36.00.127 - ΑΘΗΝΑ 106 78

Με το επίδομα
προμήθειας βιβλίων
έγινε το πρώτο βήμα...

GUTENBERG
ΓΕΝΙΚΟΣ
ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ
ΤΟΥ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ

Gutenberg

ΣΟΛΩΝΟΣ 103 - ΤΗΛ. 36.00.127 - ΑΘΗΝΑ 106 78

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ
ΤΟΥ
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΥ

Gutenberg

ΣΟΛΩΝΟΣ 103 - ΤΗΛ. 36.00.127 - ΑΘΗΝΑ 106 78

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ
ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Gutenberg

ΣΟΛΩΝΟΣ 103 - ΤΗΛ. 36.00.127 - ΑΘΗΝΑ 106 78

...το επόμενο βήμα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

GUTENBERG

ΓΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΑΣ

ΖΗΤΗΣΤΕ

ΤΟΥΣ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ GUTENBERG

ΟΙ
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΤΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΟΥ

GUTENBERG

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΛΠΤΕΧΝΙΚΗ
ΠΑΙΔΕΙΑ

Ο ΒΙΒΛΙΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ 1990

Gutenberg

Ξαναδιαβάζοντας

Η αξία της τραγωδίας.

Η αφετηρία και ο σκοπός της αναφοράς αυτής στην τραγωδία ταυτίζεται με το ενδιαφέρον να δοθούν απαντήσεις σε απαιτητικά ερωτήματα του σήμερα. Την άποψη αυτή έρχεται να ενισχύσει ο ισχυρισμός του Georg Picht ότι «η ανακάλυψη των θεμελίων της ελληνικής σκέψης ανοίγει το δρόμο για το διαφωτισμό της σύγχρονης συνείδησης».

Η τραγωδία ειδικότερα φαίνεται να μην έχει ηλικία, γιατί το είδος αυτό του ποιητικού λόγου τότε και τώρα διαθέτει μια αμείωτη δυναμική, μια δυναμική που διασχίζει τις ρωγμές κοινωνικών θεμελιωμένων σε θεωρίες αυστηρές και άκαμπτες.

Η τραγωδία υμνεί την πάλη του ανθρώπου ενάντια σε κάθε φορμαλιστική θεωρία και κινείται πέρα από τις όποιες συμβατικότητες, ισχυροποιημένη από την πραγματικότητα την ίδια. Αποτελεί την πιο πλατιά εμπειρία ζωής και στην οργανωτική της δομή μπορεί να εγκλείσει τροποποιημένη κάθε ανθρώπινη κατάσταση, που τραγικά αναπτυγμένη απευθύνεται σε άτομα με συγκινησιακό κόσμο ανόθευτο, κόσμο που αρνιέται το στατικό και δεν περιχαράκωνεται στον καιρόν τα στεγανά. Μιλάει στον ελεύθερο άνθρωπο υπομνηματίζοντας τη ρευστότητα και το αέναο του κόσμου. Γελοιοποιεί όσους σε σαθρά θεμέλια στήνουν χρυσωμένες στέγες.

«Η τραγωδία δημιουργείται πάνω σε μια αντίθεση ασυμβίβαστη και εξαφανίζεται μόλις επέλθει ο συμβιβασμός, η υποχώρηση» (Coethe).

Επομένως είναι ζήτημα ουσίας να αξιοποιηθεί πρόσφορα της τραγωδίας το μήνυμα, γιατί γύρω μας αλλοιώνονται οι μορφές των γεγονότων αλλά οι πυρήνες τους μένουν αναλλοίωτοι. Το παιχνίδι για παράδειγμα της οποίας εξουσίας, παλιό και σύγχρονο, βρώμικο και κατάπτυστο, ας το δούμε λεπτομερέστερα μέσα από τον «Προμηθέα Δεσμώτη» του Αισχύλου.

Αισχυλική εκδοχή του μύθου ή το παιχνίδι της εξουσίας

Ο «Προμηθέας Δεσμώτης» ήταν το πρώτο δράμα μιας τριλογίας με το γενικό τίτλο Προμήθεια. Το δεύτερο ήταν ο «Προμηθέας λυόμενος» και το τρίτο ο «Προμηθέας πυρφόρος». Αυτά τα έργα δε διασώθηκαν.

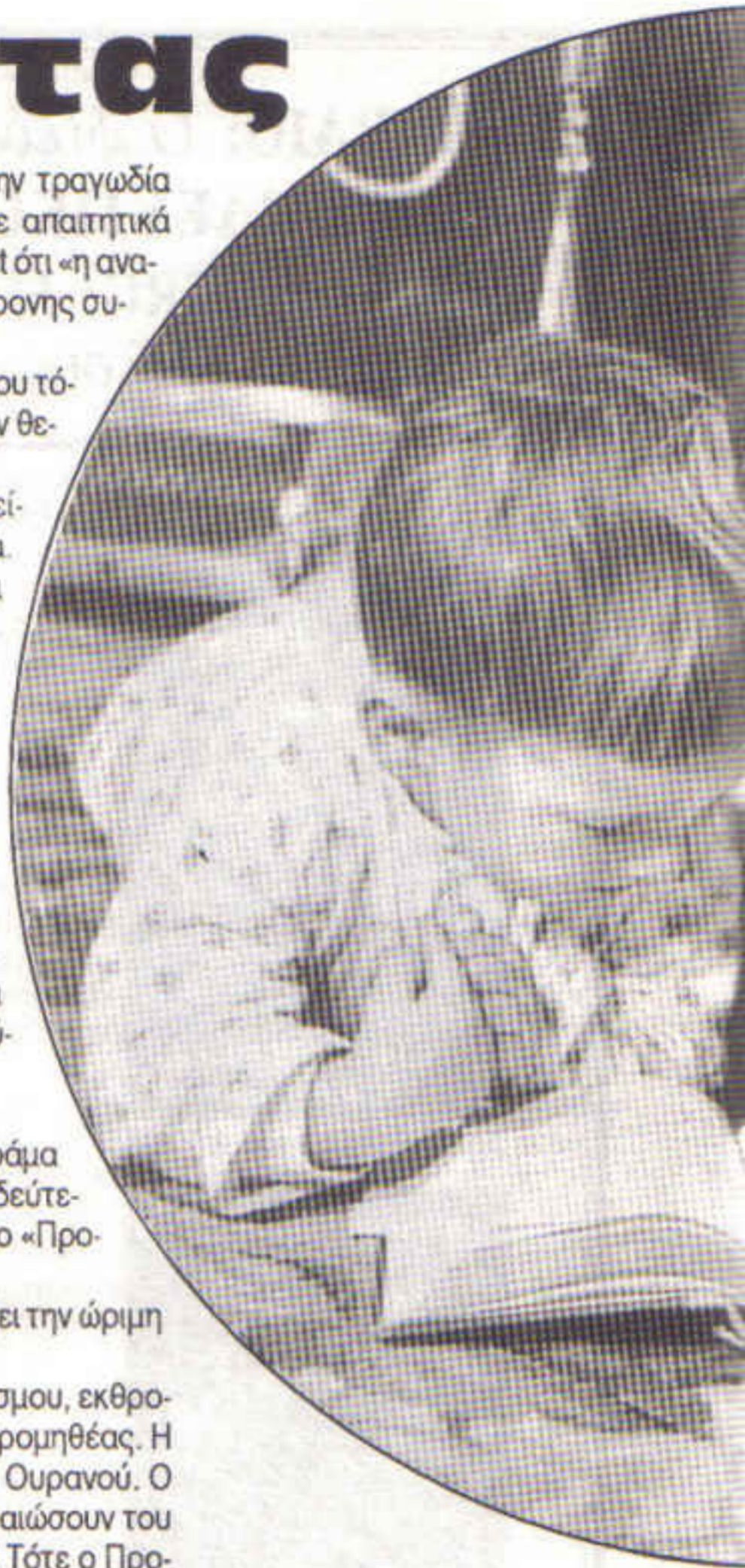
Φαίνεται ότι η «Προμήθεια» είναι το τελευταίο έργο του Αισχύλου και γι' αυτό παρουσιάζει την ώριμη Αισχυλική κοσμοθεωρία.

Του δράματος προηγούνται τα εξής περιστατικά. Ο ουρανός, πρώτος κυρίαρχος του κόσμου, εκθρονίζεται από τους γιους του, τον Κρόνο και τους Τιτάνες. Ένας από τους Τιτάνες είναι και ο Προμηθέας. Η μητέρα του η Γη του αποκάλυψε, πως ο Κρόνος θα είχε από το γιο του το Δία την τύχη τ' Ουρανού. Ο Προμηθέας ενημερώνει τον Κρόνο και τους Τιτάνες και τους προειδοποιεί, πως για να μαιταιώσουν του Δία τα σχέδια, θα μεταχειριστούν απάτη. Εκείνοι όμως επέλεξαν σαν μορφή αγώνα τη βία. Τότε ο Προμηθέας διαβλέποντας την επικείμενη καταστροφή τους υποστήριξε το Δία. Έτσι ο Δίας εκθρόνισε τον Κρόνο και μαζί με τους Τιτάνες τον έριξε στον Αδη. Κυρίαρχος πλέον ο Δίας αναθέτει στον Προμηθέα να μοιράσει στους θεούς προνόμια. Ο Ηφαιστος αποκτά τη φωτιά, τη σοφία η Αθηνά κ.τ.λ. Στο μεταξύ ο Δίας αποφάσισε να καταστρέψει το γένος των ανθρώπων. Ο Προμηθέας τους σώζει δίνοντάς τους τη φωτιά, που την έκλεψε από τον Ηφαιστο. Εξοργισμένος ο Δίας δίνει εντολή να αλυσοδοθεί ο Προμηθέας στον Καύκασο.

Η πράξη του δράματος τοποθετείται στα ακατοίκητα πέρατα της γης, στον Καύκασο. Εκεί το κράτος και η βία – όργανα του Δία – σέρνουν τον καταδικασμένο Προμηθέα. Ο Ηφαιστος έχει αποστολή να καρφώσει το θεό στο βράχο, σπρωγμένος με τις απειλές του κράτους. Ο Προμηθέας καλεί τον κόσμο να δει τις συμφορές του, που είναι αποτέλεσμα του πάθους του, της αγάπης του για τον άνθρωπο. Τον άνθρωπο που ο τύραννος ήθελε να εξοντώσει. Στο σημείο αυτό ο ήρωας ισχυρίζεται ότι έδωσε τη φωτιά αγνοώντας τις συνέπειες της πράξης του, μολονότι τις γνώριζε.

Η απιολόγηση αυτής της πράξης από τον ίδιο τον Προμηθέα δεν είναι «πλην» για το θεό, είναι ένα συν για τον άνθρωπο: όλες οι τέχνες από τον Προμηθέα βρεθήκανε για τους ανθρώπους.

Αργότερα εμφανίζονται οι Ωκεανίδες που άκουσαν τις κραυγές του ήρωα και θέλουν να εκφράσουν τη συμπόνοιά τους. Ο Προμηθέας διηγείται την ιστορία των θεών και το πως βοήθησε το Δία να εκθρονίσει τον Κρόνο. Θέλει να διηγηθεί και την ιστορία των ανθρώπων αλλά διακόπτεται από τον Ωκεανό που προσφέρεται να μεσολαβήσει στο Δία για την απόλυσή του, φτάνει ο Προμηθέας να μετριάσει τη στάση του απέναντι στον τύραννο. Ο Προμηθέας τονίζει πως ακόμα δεν είναι ώρα για μεσολάβηση γιατί τώρα θα έπεφτε σε κίνδυνο και ο Ωκεανός, που αποχαιρετάει τον δεσμώτη φοβούμενος για τη δική του ασφάλεια. Στη συνέχεια ο Προμηθέας διηγείται στις Ωκεανίδες πως χάρη στα δώρα του οι άνθρωποι ανοίγουν το δρόμο του πολιτισμού. Λέει πως γνωρίζει από τη μητέρα του ένα μυστικό που εξασφαλίζει καταστροφή του εχθρού. Δεν προχωράει στην αποκάλυψη. Αυτή την ίδια στιγμή πλησιάζει η Ιώ, οιστρηλατημένη,

Σημειώσεις

1. Ελύτη Αξίων Εστί, 1977 σελ. 66.
2. Στεργιόπουλου, Η ανανεωμένη παράδοση, Βάρναλης, σελ. 123.
3. Σεφέρης, Ποήματα, σελ. 121
4. Αριστοτέλη Πολ. 131363
5. Ελύτη, Προσανατολισμοί, σελ. 129

τον Προμηθέα

θύμα και αυτή του Δία, διεκτραγωδεί το μαρτύριό της που προέκυψε από τη ζήλια της Ήρας. Ο Προμηθέας προφητεύει, πως ένας από τους απογόνους της, ο Ηρακλής θα τον λευτερώσει από τα δεσμά του. Η Ιώ φεύγει παρασυρμένη από μανία. Οι Ωκεανίδες σκύβουν με φρίκη μπροστά στην παντοδυναμία του τυράννου που καταδυναστεύει θεούς κι ανθρώπους. Ο Προμηθέας προλέγει τη γέννηση ενός γιου κάποιας θεάς και του Δία, που θα εκθρονίσει τον πατέρα του. Αυτό είναι το μυστικό. Καταφθάνει ο Ερμής που με προσταγή του Δία ζητάει να φανερωθεί από τον Προμηθέα το μυστικό. Ο Προμηθέας με βαριές βρισιές αντιμετωπίζει τον Ερμή, εξάλλου και ο ίδιος είχε δεχθεί κάποτε με περήφανε σιωπή τις βρισιές του κράτους. Το δράμα τελειώνει με βροντές που συγκλονίζουμε τη γη, συντρίβουνε το βράχο και γκρεμίζουν τον Προμηθέα στον Αδη. Οι Ωκεανίδες ψέγουν τον ήρωα μα δεν τον εγκαταλείπουν. Ο Προμηθέας στην τυραννία αντιπάσσει την οργισμένη άρνησή του.

Κράτος - Βία. Στο δράμα αυτό σε μια στιχομυθία γεμάτη ένταση, το κράτος συνεπικουρούμενο από τη βία απαγγέλει τις κατηγορίες που βαραίνουν τον Προμηθέα. Υπέρβαση των δικαιωμάτων, προδοσία της αποκλειστικότητας των θεών, παρακοή στου τυράννου τη θέληση. Δεν καταστέλεται όμως έτσι μια πράξη ηθελημένη για τους Προμηθείς. Τα δικαιώματά τους δε σταματούν στα όρια που θέτουν οι τύραννοι. Οι κάθε λογής αποκλειστικότητες είναι των κρατούντων κατασκευάσματα. Του τυράννου η θέληση με κανενός λαού την επιθυμία δε συμπορεύτηκε (ακόμα;...). Η ποιητική σύλληψη του Αισχύλειου κράτους και της βίας τότε νομίζει κανείς πως έγινε για τις μέρες μας. Είναι αυτή η διαχρονικότητα που δεν ξεχνιέται γιατί επιμένει να ισχύει. Όμως εμείς δε σταματούμε να ρωτάμε: «εξόριστε ποιητή στον αιώνα σου, λέγε, τι βλέπεις; Βλέπω τους Στρατοδίκες να καίνε σαν κεριά, στο μεγάλο τραπέζι της Αναστάσεως».¹

Προμηθέας. Η αισχύλεια άποψη για το θείο παρομοιάζεται διαφοροποιημένη από τις πρωτόγονες αντιλήψεις του μύθου που επεξεργάζεται ο μεγάλος τραγικός. Η Ανάγκη για τον Αισχύλο είναι ισχυρότερη από τους θεούς.

«Δεν είμαι εγώ σπορά της τύχης»²

ο πλαστοουργός της νιας ζωής
Εγώ είμαι τέκνο της Ανάγκης
κι ώριμο τέκνο της Οργής»

Ετσι ο Προμηθέας με την ανταρσία του (κλοπή της φωτιάς και παροχή της στον άνθρωπο) χάρισε στην ανθρωπότητα την ίδια της την επιβίωση, «όλες οι τέχνες από τον Προμηθέα βρεθήκανε για τους ανθρώπους». Η πράξη αυτή του Προμηθέα δεν προσλαμβάνεται εύκολα από την κοινή γνώμη. Ο χορός για παράδειγμα απευθυνόμενος στον Προμηθέα λέει (στιχ. 283) **ήμαρτες**. Αυτό σημαίνει πως ότι «ανήκε» στους θεούς το έδωσαν στους ανθρώπους. Ο ήρωας προσεπικυρώνει: «εκών, εκών ήμαρτον». Αναλαμβάνει με την περηφάνεια του αποφασισμένου ν' αλλάξει τον κόσμο, την ευθύνη της πράξης του (στιχ. 292) ήξερε ότι θα τιμωρηθεί, όχι το είδος της τιμωρίας.

Ο Προμηθέας είναι νεωτεριστής, έχει αποκοπεί από το παλιό, αλλά και το καινούργιο δεν τον αγκαλιάζει, οι άνθρωποι φοβούνται. Καταδικάζεται στη μοναξιά του Επαναστάτη, του πρωτοπόρου..

Η απόπειρα μεσολάβησης του Ωκεανού που δείχνει τη ρευστή και συμβιβαστική διάθεση των πολλών, προσκρούει στου Τιτάνα την άρνηση. Ο Προμηθέας αποκρούει κάθε είδους συναλλαγή. «Μας έλεγαν θα νικήσετε όταν υποταχτείτε «... Φαντάζομαι εκείνος που θα ξαναβρεί τη ζωή... θα θυμάται μονάχα τι κέρδισε από κάθε προσφορά».³

Οι συμβιβασμοί και οι συναλλαγές είναι για τους Επιμηθείς, τους «προνοητικούς», αλλά της ιστορίας τον τροχό τον σπρώχνει κάποιος Προμηθέας ή «όπως και να τον πεις, κάποιος που άλλαξε, αλλάζει ή θ' αλλάξει τις τύχες του κόσμου.

Δίας. Η ποιητική σύλληψη του Δία σαν τυράννου μας φέρνει στο νου το Αριστοτελικό [τυραννικόν σε το μάλιστ' απιστείν τοις φίλοις].⁴ Ο Δίας τιμές μοιράζει μόνο στα τυφλά όργανά του. Σαν έκφραση εξουσίας περιστοιχίζεται και επικοινωνεί μόνο με συμβιβασμένους. Δίνει εντολές και απατεί. Ο φόβος οδηγεί το Δία, την εξουσία, σε απειλές και προκλήσεις. Το εκτελεστικό του όργανο ο Ερμής παρουσιάζεται στο έργο τραχύς και ωμός, αλλά ο Προμηθέας θεωρεί ότι με τον καιρό ο Δίας θα αποκτήσει πείρα. «Ο λόγος είναι των στερνών η φρόνηση».⁵ Το δράμα τελειώνει με την εικόνα του άξενου Δεσπότη Δία, που χρησιμοποιώντας τον Κεραυνό διασαλεύει και κονιορτοποιεί κάθε πολιτιστικό επίτευγμα. Η προέκταση αυτής της σύλληψης είναι μάλλον η έκρηξη της Αίτνας το 479. Ετσι ο Δίας συμβολίζει στο τέλος της τραγωδίας καταστρεπτικές ανεξέλεγκτες δυνάμεις. Ο άνθρωπος θα επιχειρεί να γεφυρώσει το χάσμα, προσθέτοντας καθημερινά κρίκους στην αλυσίδα του πολιτισμού, ως μαχητής κι αντάρτης μαζί.

Αθανασία Κασαγιάννη

Βιβλιογραφία

1. Lesky - μετάφραση Τσοπανάκη, Ιστορία της Αρχ. Ελληνικής Λογοτεχνίας, Θεσσαλονίκη 1972 σ.σ. 368-371.
2. Διαμαντόπουλου Προμηθέας Δεσμώτης 1973.
3. George Thomson. Ο Προμηθέας δεσμώτης του Αισχύλου.
4. Glifdord Leecu Τραγωδία.

Ο ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙ(ΣΤΙ)ΚΟΣ ΒΟΥΡΚΟΣ, ΤΟ ΣΤΕΡΕΟ

Σε περιόδους ιδεολογικής σύγχυσης όπως, η σημερινή, δύο τινά συμβαίνουν:

Πρώτον, η συνείδηση των μαζών και του ατόμου ξεχωριστά χαμηλώνει. Αλλοτριώνεται και κυριαρχείται από τη συνείδηση της κυρίαρχης τάξης. Ετσι οι μάζες «βλέπουν» με υποκατάστατα, βλέπουν τις μορφές και όχι τις ουσίες. Τα άτομα χάνουν τον εαυτό τους, γίνονται «άλλοι». Αυτό συμβαίνει επειδή τα υποκείμενα σχεδόν ποτέ δε μένουν ακίνητα (και ειδικά σε συνθήκες παγκόσμιου καπιταλισμού, έστω και σε κρίση) και τείνουν να κινούνται σε ρεύματα είτε προς όφελος της τάξης τους είτε προς όφελος μιας ολιγαρχίας που τα απονεκρώνει ηθικά, υλικά και πνευματικά. Τότε επικρατούν η απανθρωπιά, η υστερία, η λογική του παραλόγου για τις φτωχές μάζες και η απεγνωσμένη προσπάθεια της άρχουσας τάξης να αναζωογονηθεί.

Δεύτερον, η εμβάθυνση στις αιτίες της σύγχυσης και η σύνδεση μαζών και ατόμων στα ΘΕΤΙΚΑ του παρελθόντος. Το κρήριο είναι οι πανανθρώπινες αξίες και τι τους έδωσε ώθηση και διαχρονικότητα, άρα ορθότητα. Η διαδικασία της εμβάθυνσης αντικειμενικά πάει κόντρα στο ρεύμα της αλλοτριωτικής κυριαρχίας Συνήθως και σύμφωνα με τους κοινωνικούς νόμους αυτή επιτυγχάνεται με μικρά αλλά σταθερά βήματα. Λογική και αυθορμητισμός σε μια διαλεκτική ενότητα. Για παράδειγμα, βλέποντας μια παράσταση του «Προμηθέα Δεσμώτη» του Αισχύλου μπορούμε να κατανοήσουμε ότι την εποχή που πρωτοπαίχτηκε (μεταξύ 467-468 π.Χ.) ο Δήμος έχει όλες τις εξουσίες με ταυτόχρονη ανάπτυξη της σκέψης και της Τέχνης. Τα ιστορικά ανάλογα της εποχής μας, με την ευρύτερη έννοια, είναι η Γαλλική επανάσταση, η Παρισινή Κομμούνα, οι προλεταριακές επαναστάσεις του 20ού αιώνα και οι πρακτικές εφαρμογές τους για πολλά χρόνια.

Ο επαναστάτης Προμηθέας είναι νόμιμος για την αθηναϊκή κοινωνία της εποχής εκείνης. Η πλειοψηφία επικρατούσε έχοντας παραμερίσει με ταξικούς αγώνες την ολιγαρχία και την αριστοκρατία. Ο Προμηθέας ήταν δικαιωμένος τότε. Εφερε τη φωτιά της γνώσης και την έρευνα. Την Ιστορία! Ο Ελληνικός Λόγος, ήταν στο απόγειό του. Είχε ξεκινήσει από τους Ίωνες Φυσικούς και είναι συνώνυμος κάθε Διαφωτισμού. Η αλαζονεία όμως και οι κατακτητικές διαθέσεις των εμπόρων κυριάρχησαν στην αμέσως επόμενη περίοδο. Καταστάσεις που εξηγούνται ιστορικά (διατήρηση της δουλείας στη ριζοσπαστική περίοδο της Αθηναϊκής δημοκρατίας, έλλειψη πείρας κ.ά.). Τελικά η Ελληνιστική περίοδος ήρθε, αναδεικνύοντας τις δυνάμεις της παρακμής και της αφόρητης ηθικής πώσης.

Όμως ακόμα και στις εποχές της βαρβαρότητας και του ανορθολογισμού υπάρχουν άτομα και ομάδες που, σπρωγμένοι από το δίπολο ανάγκη - ελευθερία, υπηρετούν με συνέπεια το πρώτο μέρος της διαλεκτικής αντίθεσης ανθρωπιά - βαρβαρότητα σαν ανάγκη διατήρησης της υλικής υπόστασης των ιδίων (άρα του ανθρώπου). Υπηρετούν το μέρος της λογικής που λέει: «Η ύπαρξή μου είναι προϋπόθεση για την ύπαρξή σου (και αντίστροφα)», ΙΣΟΤΙΜΑ όμως..

Ο πιο συνεπής ανθρωπιστής - διαφωτιστής την περίοδο της ελληνιστικής παρακμής είναι ο υλιστής Επίκουρος (341-270 π.Χ.).

Λαϊκός πρακτικός φιλόσοφος, δίδασκε ότι «το υφեսπικός δει τέλος επιλογίζεσθαι και πάσαν την ενάργειαν, εφ' ην τα δοξαζόμενα ανάγομεν· ει δε μη, πάντα ακρισίος και ταραχής έσται μεσά»¹ δηλ. έρευνα και υπάλληλα σκέψη. Κατόρθωσε με το βαθύ βολонταρισμό του να συνδέσει τη ζωή του, τη Σχολή του και τη σκέψη του με ό,τι πιο ζωντανό και δημιουργικό είχε να δώσει μέχρι τότε η ελληνική σκέψη (Αναξίμανδρος, Δημόκριτος, Ηράκλειτος, Σοφιστές), η δημοκρατία, η διαλεκτική και η Τέχνη (θέατρο κλπ).

Λαϊκής καταγωγής από την Αθήνα μαζί με τους συντρόφους του (ανάμεσά τους πρώτων δούλοι και γυναίκες π.χ. η Θεμιστά, η πρώτη Ελληνίδα φιλόσοφος) θεώρησε και έπραξε με παραδειγματική συνέπεια που τόσο έλειπε από τον ελληνιστικό «μεσαίωνα»²:

«Ει μη παρά πάντα καιρόν επανάσεις έκαστον των πρατιομένων επί το τέλος της φύσεως, αλλά προκαστρέψεις είτε φυγήν είτε δώξιν ποιούμενος εις άλλο τι, ουκ έσονταί σοι τοις λόγοις αι πράξεις ακόλουθοι»³.

Οι Επικούρειοι άντεξαν 600 ολόκληρα χρόνια παλεύοντας στη σύγχυση, στις προκαταλήψεις, στην αμνησία και τις συκοφαντίες.

Η δημιουργική σύνδεση (και όχι η στείρα και ύποπτη προγονολαγνεία - τυπολατρεία και επαναφορά π.χ. αρχαίας γλώσσας χωρίς τα υποκείμενα που τη «μαθαίνουν» να σκέφτονται διαλεκτικά) με το παρελθόν είναι αναγκαία στις μέρες μας. Σήμερα η γνώση των λαϊκών, αγωνιστικών και ανθρωπιστι-

ΕΔΑΦΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ ΠΑΡΟΝ

κών παραδόσεων κρατάει τα υποκείμενά της πάνω από το βούρκο και κόντρα στο ρεύμα της ακρισίας, της ανεργίας και αλλοτριωμένης πράξης. Δίνει νόημα και υλικά ίχνη στον αγώνα της εκμεταλλεζόμενης τάξης για επαναχειραφέτηση. Δίνει τη δύναμη να διακρίνεις τα θετικά (σύνδεση θεωρίας - πράξης) και τα αρνητικά (λάθη = ανισορροπία θεωρίας - πράξης).

Ο Δημ. Γληνός, ο μεγάλος Δάσκαλος και Αγωνιστής κατά τον Κώστα Βάρναλη, έγραφε: «Οι ρίζες της νεοελληνικής ζωής είναι ριγμένες σ' ένα παρελθόν μοναδικό στον κόσμο. Αν για κάθε λαό η σχέση του με τα περασμένα έχει εξαιρετική σημασία, για την Ελλάδα δεν είναι νοητή σταδιοδρομία μέσα στο σύγχρονο πολιτισμό, αν η ζωή μας δεν ανθίσει απάνω στο χώμα που κρατά τις ρίζες της».⁴

Ο δημιουργικός ιστορισμός, υλική δύναμη διαλεκτικής φύσης, δίνει σάρκα και οστά στη διάθεση κοινωνικής αλλαγής, είναι το στέρεο έδαφος που βαδίζει η διάθεση της ανατροπής της εκμεταλλευτικής τάξης και του σαπισιοπολιτισμού της (μεταμοντερνιστική εξαθλίωση τύπου ΚΛΙΚ από τη μια μεριά - πόλεμοι και πείνα από την άλλη).

Η κίνηση της εργατικής τάξης (ΕΑΣ και άλλα εξαθλιούμενα τμήματα των εργαζομένων) την τελευταία περίοδο δίνει ελπίδες γιατί δεν εντάσσεται σαν τέτοια μέσα στη συναίνεση της πώσης και του κατήφορου (υλικού και ηθικού), αν και χωρίς ξεκάθαρους πολιτικούς στόχους.

Η αναβίωση των ταξικών αγώνων δεν είναι παρά μια επανάληψη των γνήσιων, ζωντανών εμπειριών του παρελθόντος, σε σύγχρονη βάση όμως.

Όσο για την εκπαίδευση και την ιδιωτικοποίησή της δεν ισχύει παρά τούτο: ιδιώτης = αμαθής, σπαιδευτός⁵

ιδιωτικός, ή, ό = πρόστυχος, η, ο, τιποτένιος, -ια, -ιο, άξεστος αδέξιος⁶

Και αυτά τα εννοούσαν όλες οι τάξεις της αρχαιοελληνικής σκέψης.

Δημιουργικός ιστορισμός, λοιπόν, και όχι υποκρισία και ανιστόρητη παθητικότητα!

Οδυσσέας Ταμβάκης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Πρέπει να λαβαίνουμε υπόψη μας τον πραγματικό σκοπό της ζωής και όλη την πραγματικότητα, για να μπορούμε πάνω τους να σπρίζουμε τις δοξασίες μας. Αν δεν κάνουμε έτσι, τα πάντα θα είναι γεμάτα από αβεβαιότητα και σύγχυση» (Διογένη Λαέρτιου, βιβλίο 10ο) Εκδόσεις ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ 1991. Τίτλος «Επίκουρος, ΚΥΡΙΑΙ ΔΟΞΑΙ».

2. Μια απλή σύγκριση π.χ. των θεατρικών του Ευριπίδη (τέλη 5ου αι.) με τις ανυξωτικές αξίες του (βλ. Ικέτιδες) και του Μενάνδρου (τέλη 4ου αι.) με τις γλαφυρές θεατρικές περιγραφές της μικροπρέπειας του λαού, δείχνει το μέτρο.

3. «Αν σε κάθε περίπτωση δεν εναρμονίσεις κάθε σου πράξη με το σκοπό της φύσης, αλλά αντίθετα στρέφεις σε κάποιο άλλο κριτήριο όταν επιλέγεις ή αποφεύγεις κάτι, τότε οι πράξεις σου δε θα συμφωνούν με τις αρχές σου» ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ, Εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ 1991.

4. Δημ. Γληνός: «Δημιουργικός ιστορισμός» από τις «Εκλεκτές σελίδες». Εκδόσεις ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ και αναδημοσίευση στο Πολ. Δελτίο Άσυνέχεια φ. 20-21.

5. ΑΠΟ ΤΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ, Ιωάν. Σταματάκου.

Παιδί και διαφήμιση

Το Ροστόκ ήταν η αρχή. Μετά ακολούθησαν 40 πόλεις της Γερμανίας. Η έξαρση του ρατσισμού και η ανάπτυξη της φασιστικής ιδεολογίας μέσα από «νέο» - ναζιστικές οργανώσεις αγκαλιάζουν όλο και περισσότερο και βρίσκουν μεγαλύτερη απήχηση σε ομάδες νέων. Τα αίτια πολλά και φυσικά δεν είναι ούτε αυθύπαρκτα, ούτε τυχαία. Χωρίς δυνατότητες επιλογών για τη ζωή τους, καταδικασμένοι στη φτώχεια, την ανεργία, την εξαθλίωση, την έλλειψη παιδείας οδηγούνται από το ίδιο το σύστημα στην «εξεύρεση» των «υπαιτίων». Οι επιθέσεις, η αγριότητα, η τρομοκρατία, αυτές τις μέρες ήταν σε έξαρση όχι μόνο στις χώρες της Ευρώπης αλλά και στην Αφρική και τη Ν. Αμερική. Το μένος της οργανωμένης αυτής εκστρατείας το γεύτηκαν οι πρόσφυγες, οι μετανάστες, οι έγχρωμοι - οι ξένοι.

Δεν θα εντρυφήσουμε τώρα στο ζήτημα αυτό. Το θίγουμε από τη στιγμή που διαπιστώσαμε στην Τ.Υ. νέοι άνθρωποι με άγριο παρουσιαστικό, κοντοκουρεμένα μαλλιά και αγκυλωτούς σταυρούς για περιβραχιόνια, να «τιμούν» φαντάσματα του παρελθόντος δίνοντας όρκους πίστης στην επέτειο του θανάτου του Χίτλερ (στην Αργεντινή). Παράλληλα ένα διαφημιστικό μήνυμα στο ραδιόφωνο μας πληροφορούσε ότι «ο Χίτλερ έγινε επιτραπέζιο παιχνίδι». Και μετά προβάλλεται στη μικρή οθόνη η διαφήμιση μ' ένα γελαστό, όμορφο, μικρό παιδί, όχι πάνω από 18 μηνών και... φυσικά αγόρι, πάνω σε μια μοκέτα με σκορπισμένα πλαστικά σφηνοτουβλάκια γύρω του να δηλώνει ότι θα γίνει μηχανικός, αστροναύτης... ενώ ταυτόχρονα βλέπουμε να έχει κατασκευάσει γέφυρες, αεροπλάνα και τέλος πάντων ό,τι θα ζήλευε και ο πιο επιτυχημένος σχεδιαστής ή κατασκευαστής όλων αυτών. Εκείνη τη στιγμή μπαίνουν οι δύο γονείς (η εικόνα δείχνει νεαρό ζευγάρι με... γιάπικο στιλ) και η μαμά να δηλώνει αφού και των δύο τα πρόσωπα είναι κατευθυνόμενα με τις επιτεύξεις του κανακάρη τους: «Είδες τι ωραία που τα κατάφερε μόνος του».

Μετά έρχονται κάτι εξωπραγματικές μορφές ως «κυρίαρχοι του σύμπαντος» που δεν ξέρει κανείς αν πρέπει να φοβάται ή να γελά μ' αυτά που βλέπει και απευθύνεται στο μικρό παιδί να το πείσει ότι «αυτές οι δυνάμεις μάχονται το κακό». Όλα σχεδόν τα μικρά κορίτσια τραγουδούν το τραγούδι της Σίντι. «Το όνειρό μου είναι εσύ» δηλώνουν και ταυτόχρονα σπεύδουν να αγοράσουν κάθε καινούργια φορεσιά της λιγνόξανθης κούκλας που δεν εκφράζει τίποτε άλλο από το «αμερικάνικο όνειρο».

Τις ημέρες αυτές που τα σχολεία ξεκίνησαν οι βιτρίνες των βιβλιοπωλείων (και όχι μόνο) πλημμύρισαν με τσάντες, βιβλία, τετράδια, μολύβια που φέρουν το όνομα κάποιου σχεδιαστή μόδας, κάποιου μεγάλου τραστ στο χώρο του ενδύματος, κάποιων ηρώων κόμικς κ.λπ. Τα παιδιά τελικά πιο πολύ προτιμούν να αγοράσουν όλα αυτά τα προϊόντα που διαφημίζονται κυ-

ρίως από την Τ.Υ., παρά να επιλέξουν σχολικά είδη της αρεσκείας τους γενικότερα. Αυτά όμως δεν συμβαίνουν μόνο στο χώρο των σχολικών ειδών, αλλά και στο χώρο του παιχνιδιού, των τροφών, των ειδών οικιακής χρήσης. Σ' όλα αυτά υπάρχει ένας κοινός παρανομαστής: Το παιδί. Το παιδί προς το οποίο απευθύνεται το μήνυμα άμεσα για να ζητήσουν ή να αγοράσουν το προϊόν και στους ενήλικες έμμεσα για να το αγοράσουν για τα παιδιά τους.

Όλα αυτά που αναφέραμε παραπάνω δεν είναι άσχετα μεταξύ τους, γιατί αυτό το ερώτημα που διαρκώς προκύπτει και δημιουργεί πολλές φορές την αγανάκτηση των γονιών είναι αν τελικά η διαφήμιση που απευθύνεται στο παιδί είναι υπεύθυνη για την καταναλωτική μανία που χαρακτηρίζει το παιδί, υπεύθυνη για την ιδεολογία οπυ που καλλιεργεί και υπεύθυνη για τις κοινωνικές στάσεις που του προβάλλει με συνέπειες πάνω στη συμπεριφορά. Πόσο τελικά «ευθύνεται» το μήνυμα της Τ.Υ. έτσι ώστε να χρησιμοποιεί το παιδί ως μέσο προώθησης των προϊόντων της αγοράς (και όχι μόνο) οποιουδήποτε είδους; Πόση δύναμη διαθέτει ο διαφημιστικός τηλεοπτικός λόγος; Πώς συνδέεται στο παιδί η επιθυμία με την ανάγκη; Πώς απευθύνεται στις πραγματικές ανάγκες του παιδιού; Είναι φανερό ότι το παιδί χρησιμοποιείται σαν πρόσχημα για τις αγορές που κάνουν οι ενήλικες είτε σαν διαφημιστικό μήνυμα για τους ενήλικες είτε προς τα παιδιά που θα λειτουργήσουν ως ομάδα επίσης προς τους γονείς τους. Γενικά «η εικόνα του παιδιού λειτουργεί σαν αντικείμενο - ερέθισμα σε σχέση με το εμπορευματικό αντικείμενο».¹

Οι γνώμες είναι πολλές και διιστάμενες και εξαρτάται από πια σκοπιά το βλέπει κανείς το θέμα.

Αν αναφερθούμε στο χώρο του παιχνιδιού για παράδειγμα θα δούμε ότι τα πράγματα σήμερα είναι πολύ απλά και συγκεκριμένα. Και στο χώρο του παιχνιδιού επικρατούν τα δύο μεγάλα μονοπώλια της Haseball (ολη η σειρά των παιχνιδιών της El Greco) και της Mattel (Barbie κλπ). Δεν είναι τυχαίο ότι την Κυριακή ιδιωτικό κανάλι τις πρωινές ώρες προβάλλει στο παιδικό πρόγραμμα ειδική ζώνη με διαφημίσεις.

«Τα δύο μεγάλα αυτά μονοπώλια δεν λειτουργούν με βάση το μήνυμα την παιδαγωγική αξία του παιχνιδιού αλλά το κέρδος. Αποτελέσματα αυτού είναι να βγάλουν στην αγορά και το παιχνίδι που ουσιαστικά δεν προσφέρει τίποτε στο παιδί, όπως και το χρησιμο παιχνίδι».²

Δεν καλύπτει ανάγκες. Αλλά προσπαθεί να δημιουργεί στο παιχνίδι ανάγκες. Η διαφήμιση έρχεται και καλλιεργεί νοοτροπίες από τη στιγμή που το προϊόν υπάρχει. Δεν το δημιουργεί αυτή, απλά το υπηρετεί. Υπάρχουν προϊόντα (παιχνίδια) που ήταν ωραία και χωρίς πολύ μεγάλη έμφαση στη διαφήμιση πούλησαν και πουλούν ακόμη. Αντίθετα υπάρχουν και παιχνίδια που παρ' ότι διαφημίστηκαν πολύ και σωστά

Μαγεία ή παγίδα;

μετά από τον πρώτο καιρό εξαφανίστηκαν από την αγορά. Η κούκλα που έχει τα κατάξανθα μαλλιά και το λυγρό κορμί και τις χίλιες - μύριες φορεσιές που αρέσουν στο στραφταλιστό φίλο της και τα άπειρα αντικείμενα «οικιακής και καλλωπιστικής» χρήσης κατασκευάστηκε ακριβώς πάνω στις προδιαγραφές του «αμερικάνικου ονείρου» με τη λαμπρή φορεσιά, το χαμογελαστό πρόσωπο (το ευτυχισμένο;) και δεν είναι ότι αυτή δημιούργησε και δημιουργεί το πρότυπο της γυναίκας - κούκλας = γυναίκας - αντικείμενο. Απλώς ήλθε να υπηρετήσει το όνειρο πολλών χιλιάδων κοριτσιών για εύκολη και άνετη ζωή, για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να προσελκύει τα βλέμματα των άλλων και κυρίως «του βασιλόπουλου του παραμυθιού» που στις μέρες μας έχει ανατικατασταθεί με το πρότυπο του άνδρα «με το θεληματικό πηγούνι, τις φαρδιές πλάτες, το στίλ».

Βλέπουμε λοιπόν ότι η διαφήμιση δεν ξεκινάει από την κατασκευή του προϊόντος (παιχνιδιού στην προκειμένη περίπτωση) και πιστεύει ότι θα πουλήσει στην αγορά. Ανιχνεύει όμως τις διαθέσεις του καταναλωτή με βάση τα χαρακτηριστικά που αυτός θέλει να έχει το προϊόν, τις ιδιότητες, την εμφάνιση.

Η διαφήμιση δεν επιβάλλει προϊόντα ή ανάγκες ή τρόπους συμπεριφοράς. Η διαφήμιση επεκτείνει, καλλιεργεί, συμπληρώνει ακολουθώντας όλα αυτά που βέβαια είναι σε στενή σχέση μεταξύ τους. Η κοινωνία επηρεάζει τη διαφήμιση και η διαφήμιση την κοινωνία (αλληλεπίδραση)..

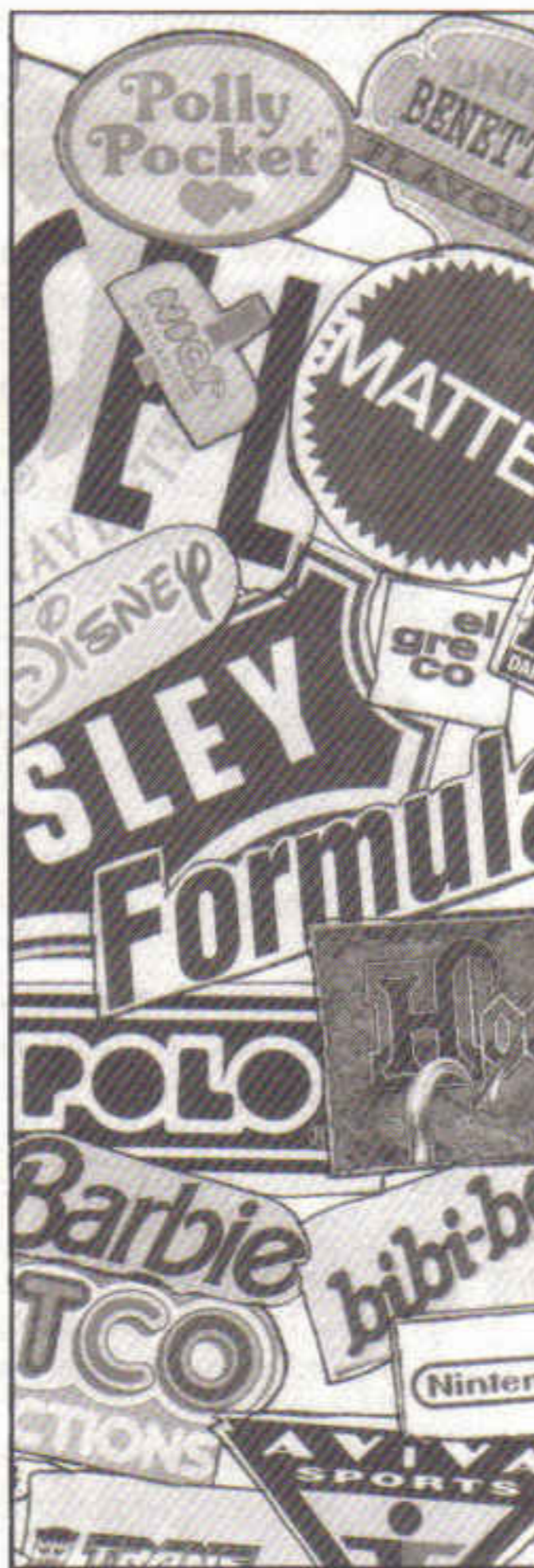
Πολλές έρευνες και μελέτες έδειξαν (ΗΠΑ) ότι η δραστηριότητα του τηλεοπτικού μηνύματος (και η επιρροή συνεπώς της Τ.Β.) εξαρτάται εκτός από τη δομή και το περιεχόμενο του μηνύματος κυρίως από την κοινωνική ένταξη του τηλεθεατή, το πολιτικό του στίγμα, τις διάφορες ομάδες αναφοράς του καθώς και τη θέση που κατέχει μέσα στην ομάδα.³

Οι περισσότεροι λένε ότι η διαφήμιση δημιουργεί ανάγκες εκεί που δεν υπάρχουν, εξαπατούν το κοινό στην αγορά άχρηστων προϊόντων. Οι διαφημιστές αντίθετα πιστεύουν ότι η διαφήμιση έχει καθαρά ενημερωτικό χαρακτήρα, δεν λένε ψέματα (γιατί αυτό θα είναι σε βάρος του προϊόντος τους) και ότι οι πελάτες τους ευθύνονται για τις επιλογές τους αφού σαν κοινό είναι περισσότερο δύσπιστοι και κριτικοί απέναντι στις υπερβολές και αυθαιρεσίες του τηλεοπτικού μηνύματος με όσες περισσότερες διαφημίσεις βλέπει.

Ας μη λησμονούμε ότι μιλούμε για το ρόλο της διαφήμισης στη σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία που ουσιαστικά ξεκινάει από την ίδια τη λειτουργία του εμπορεύματος. Στον οικονομικό φιλελευθερισμό ατομικές ανάγκες αποτελούν τη βάση του οικον. συστήματος. Η προβολή των αναγκών ως έμφυτες στα άτομα διαμορφώνει τελικά και τη ζήτηση για διάφορα προϊόντα.

Παραπομπές

1. «Η Αλίκη στη χώρα των Πραγμάτων»: Κλήμη Μαυρίδη, Μαρία Σόλμαν, Νάντια Τσαούλα σελ. 38.
2. Αποψη φίλου του περιοδικού, καταστηματαρχή παιχνιδιών.
3. «Τηλεόραση και επι-κοινωνία», Γκοττβόσ Θανάσης, σελ. 406.
4. «Η Αλίκη στη χώρα των πραγμάτων» σελ. 17.
5. ό.π. σελ. 12.
6. «Τηλεόραση και επικοινωνία», Δημήτρης Στασινός, σελ. 375.

Βιβλιογραφία

1. «Η Αλίκη στη χώρα των πραγμάτων»: Κλήμη Μαυρίδη - Μαρία Σόλμαν, Νάντια Τσαούλα. Εκδ. Υποδομή 192 σ.
2. Τηλεόραση και επι-κοινωνία: Κλήμη Μαυρίδη, Γιάννη Δημητρακόπουλου, Γρηγόρη Πασχαλίδη. Παρατηρητής 418 σελ.

Ετσι «η έννοια της ανάγκης δεν είναι τίποτε άλλο από την οικονομική μετενσάρκωση της ίδιας της μεταφυσικής της ελευθερίας... και η διασφάλιση των ατομικών ελευθεριών δεν μπορεί παρά να αποτελεί την καλύτερη εγγύηση για την εξισορρόπηση της προσφοράς και της ζήτησης στις διάφορες αγορές και την απρόσκοπτη λειτουργία του συστήματος». ⁴ Και ο Μαρξ μιλώντας για «φετιχιστικό χαρακτήρα του εμπορεύματος και το μυστικό του» στο «Κεφάλαιο» τονίζει την παρουσίαση των προϊόντων εργασίας σαν κοινωνικές έμφυτες ιδιότητες αυτών των πραγμάτων ώστε να παρουσιάζεται η κοινω. σχέση των παραγωγών προς τη συνολική εργασία σαν κοινωνική σχέση ανάμεσα στα αντικείμενα, έξω από αυτούς τους παραγωγούς. «Το φωτεινό είδωλο ενός πράγματος πάνω στο οπτικό νεύρο παρουσιάζεται όχι σαν υποκειμενικός ερεθισμός του οπτικού νεύρου, αλλά σαν αντικειμενική μορφή ενός πράγματος έξω από το μάτι».

Τελικά οι τηλεοπτικές διαφημίσεις είναι αρνητικές ή θετικές για τη διαπαιδαγώγηση του παιδιού; Προβάλλουν, επιβάλλουν, κατασκευάζουν, δημιουργούν, συντηρούν τα πρότυπα, τα στερεότυπα, την κυρίαρχη ιδεολογία μέσα από τη φαντασμαγορία και τη μαγεία της εικόνας

Οι Έρευνες Feldman και Wolf έχουν κατηγοριοποιήσει τις αρνητικές επιπτώσεις του διαφημιστικού μηνύματος σε 8 λόγους:

α) Οι διαφημίσεις εκμεταλλεύονται την άγνοια των παιδιών όσον αφορά τις οικονομικές σχέσεις. β) Υπερβάλλουν σ' ό,τι αφορά τα οφέλη του προϊόντος. γ) Παρουσιάζουν φανταστικές καταστάσεις όπου το παιδί δεν έχει υπερφυσικές ικανότητες. δ) Διεγείρουν επιθυμίες που δεν θα είχαν προτεραιότητα αν δεν έβλεπαν τη συγκεκριμένη διαφήμιση. ε) Εκμεταλλεύοντας το γεγονός ότι τα παιδιά επηρεάζονται εύκολα. στ) Δημιουργούν ή δίνουν έμφαση σε αρνητικές αξίες (φιλαρέσκεια, ματαιοδοξία). ζ) Διαστρεβλώνουν την αλήθεια, υπερβάλλουν, άρα εξαπατούν. ι) Προωθούν την αγορά προϊόντων όχι για την αξία τους αυτή αλλά για την προώθηση κάποιου άλλου προϊόντος (παιχνίδια μέσα στα γαριδάκια).⁵

Ακόμη περισσότερα μπορούσαμε να αναφέρουμε στο θέμα μας. Τελικά όμως τι συμβαίνει με το παιδί και τη διαφήμιση; Αυτό που ενδιαφέρει λέει ο Δημήτρης Στασινός είναι «τι «είδους» παιδιά στέλνουμε στην τηλεόραση...; Αν χρησιμοποιούμε την τηλεόραση ως baby sitter σε βάρος άλλων ανθρώπινων επαφών, ενεργούμε απερίσκετα». ⁶ Παρά τα θετικά που παρουσιάζει γενικά η τηλεόραση (παρατήρηση, πληροφόρηση, κλπ) δεν μπορούμε να αγνοήσουμε το γεγονός ότι όσο πιο παθητικός είναι ο δέκτης τόσο πιο παθητικά δέχεται και τα μηνύματα που του προβάλλουν (παιδί ή ενήλικος);

Αλήθεια εσείς, εμείς, τα παιδιά μας, ποια θέση πέρνουμε για όλ' αυτά;

Μαρίνα Παντελέων

Η ΝΕΑ ΤΑΞΗ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η κεφαλαιοκρατική αναδιάρθρωση που συντελείται με ένταση στην εποχή μας, μας αναγκάζει σε ανασύνταξη.

Οι αλληλοσφαγές των λαών (πρώην Γιουγκοσλαβία, πρώην ΕΣΣΔ), ο εθνικισμός, ο νεοφασισμός, η παρακμή αξιών, η «ηθική» της αρπαχτής και του Καλαμπόκα, η συντριβή των αδύναμων, συνθέτουν το παζλ της αθλιότητας και του εκφασισμού.

Γι' αυτό πια η αναχαίτηση της επίθεσης έχει να κάνει με τη διατήρηση και ανάπτυξη στοιχειωδών κατακτήσεων των λαϊκών τάξεων.

Μια από τις κατακτήσεις, η δωρεάν δημόσια εκπαίδευση δέχεται χτυπήματα. Η θεσμοθέτηση και καθιέρωσή της, μετά το '50 κυρίως, στην Ελλάδα ήταν αποτέλεσμα της ταξικής πάλης και των λαϊκών δημοκρατικών διεκδικήσεων. Κάτω από την πίεση η αστική τάξη παραχωρεί και προσαρμόζει την ανάπτυξή της, καθιερώνοντας την υποχρεωτική δωρεάν φοίτηση στη στοιχειώδη εκπαίδευση και αργότερα στο γυμνάσιο (6+3). Καθιερώνεται και η δημοτική γλώσσα.

Η κατασπατάληση των λαϊκών δυνάμεων μετά το '74 σε μεταρρυθμίσεις χωρίς μέλλον και η παγκόσμια υποχώρηση των επαναστατικών δυνάμεων, μαζί με την κρίση του εξαρτημένου ελληνικού καπιταλισμού, φέρνουν «ορέξεις» στο ιδιωτικό ντόπιο και ξένο κεφάλαιο, ιδιωτικοποιήσεις - τέλος - με τη Ν.Δ. του '90.

Αυτά σαν γιατρεία από την κρίση, συνοδεύονται με κρατική καταστολή (δολοφονία Τεμπονέρα, προβοκάτορες, ΜΑΤ, ΜΜΕ).

Η υποβάθμιση της δημόσιας δωρεάν εκπαίδευσης ξεκινά από τα ΑΕΙ με το νόμο Σουφλιά (αγορά συγγραμμάτων, κύκλοι σπουδών, σύνδεση ΑΕΙ και ΤΕΙ με το κεφάλαιο), περνά στη β/βάθμια εκπαίδευση (ΙΕΚ, δίδακτρα) και φτάνει στο Δημοτικό (φημολογούμενη αγορά βιβλίων - μείωση οργανικών θέσεων δασκάλων).

Η Ν.Δ., διεκπεραιωτής της επίθεσης στους εκπαιδευτικούς - μαθητές, θέλει να προσαρμόσει τη ροή του μαθητικού δυναμικού στις ανάγκες των ιδιωτών, συνθλίβοντας όσους δεν μπορέσουν να ανταποκριθούν στο φοβερό ανταγωνισμό (την εργατική τάξη και φτωχή λαϊκή τάξη πόλης και χωριού). Και βέβαια όλα αυτά με το ραγιαδισμό στις ειταγές των ΗΠΑ - ΕΟΚ (Μάαστριχ) και στο βρωμερό πνεύμα της Νέας Τάξης Πραγμάτων.

Αυτή ακριβώς η επίθεση - πλιάτσικο στις λαϊκές κατακτήσεις και γενικότερα στις δυνάμεις της ζωντανής εργασίας (βλέπε αποβιομηχάνιση - διάλυση της παραγωγικής βάσης) αν δεν απαντηθεί από το λαό θα έχει σαν αποτέλεσμα όχι μόνο την υποβάθμιση της δημόσιας δωρεάν εκπαίδευσης, αλλά ίσως τη σταδιακή εξαφάνισή της - και βέβαια των δημόσιων εκπαιδευτικών μαζί της.

Αυτό θα σημαίνει όχι απλά μείωση των διαπραγματευτικών ατού μεγάλου μέρους των λαϊκών στρωμάτων, όχι απλά ανεργία και εξευτελιστικό μεροκάματο, αλλά εξαθλίωση υλική και ηθική, σε σπιλ «νεόπτωχων» των γκέτο (Los Angeles, Closar Παρισιού, απέλπιδων που μετατρέπονται σε άβουλες μάζες όπως στο Ροστόκ), χωρίς το παραμικρό δικαίωμα σε στέγη - εργασία - πολιτικό λόγο και ελευθερία έκφρασης. Γι' αυτό η απάντηση από την πλευρά μας πρέπει να είναι από τη σκοπιά της ανασυγκρότησης του ταξικού - λαϊκού κινήματος.

• ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Α/βάθμια)

Οι δάσκαλοι - νηπιαγωγοί, παρόλο το αριθμητικό βάρος τους (50.000) και τη λαϊκή τους καταγωγή, δεν έχουν πετύχει αποτελεσματική αύξηση της συνειδήσής τους. Τα χτυπήματα που δέχονται δεν απαντιούνται αποτελεσματικά (αδιέξοδες και ανοργάνωτες μικροαπεργίες, διάλογοι με υπουργεία, ρεφορμισμός).

Η κατάσταση - επίθεση έχει ως εξής:

1. Αξιολόγηση από επιθεωρητές και διευθυντές, για να επιτηρείται η πορεία προς την υποβάθμιση - εξαθλίωση και διάσπαση της «σχολικής κοινότητας», με τη μετατροπή του διευθυντή σε ρουφιάνο.

2. Μισθοί πείνας.

3. Ασφαλιστικό (αύξηση εισφοράς, αύξηση ορίων συνταξιοδότησης, περικοπές στη σύνταξη, μετατροπή της υγειονομικής περίθαλψης σε ιδιωτική επιχείρηση).

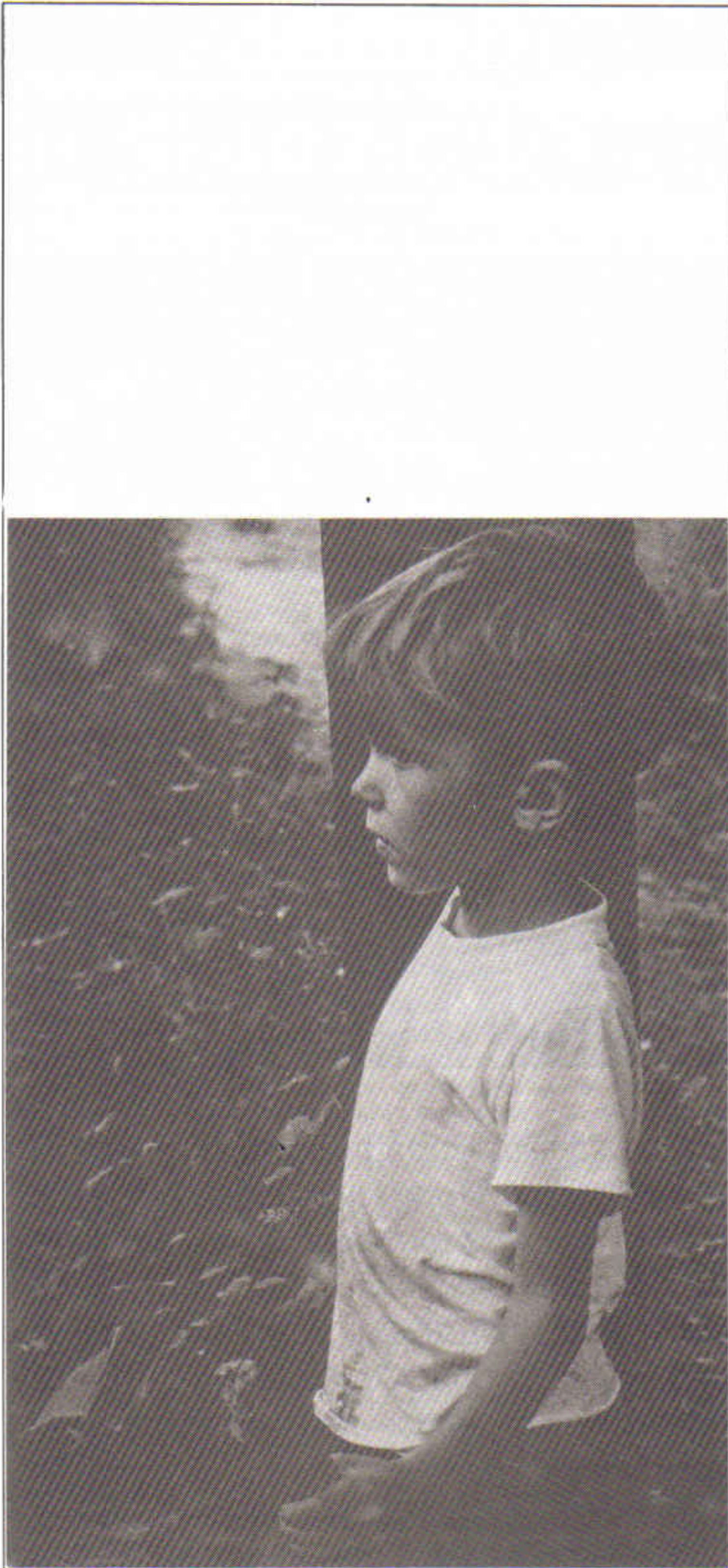
4. Μείωση 1.000 οργανικών θέσεων, με αποτέλεσμα την αύξηση των μαθητών ανά τάξη.

5. Μείωση διορισμών - σπάσιμο της επετηρίδας (20.000 αδιόριστοι) και κατηγοριοποίηση (διετείς - τετραετείς, εσωτερικού - εξωτερικού).

6. Ισοβιότητα διευθυντών (ημετέρων), επιθεωρητών και προϊσταμένων.

7. Φημολογούμενη κατάργηση της παροχής δωρεάν βιβλίων και παροχή τους προφανώς από ιδιωτικές εταιρίες.

8. Αντιδραστική αλλαγή του περιεχομένου των αναλυτικών προγραμμάτων προς την κατεύθυνση του «πα-

τρής - θρησκεία - οικογένεια».

9. Αξιολόγηση μαθητών με επαναφορά της αριθμητικής βαθμολογίας και εξετάσεις γραπτές στις Ε' και ΣΤ' τάξεις.

Αποτέλεσμα: Εξόντωση κυρίως των φτωχών μαθητών.

Η κυριαρχία του ρεφορμισμού στο συνδικαλισμό και της αναβαθμισιακής λογικής (ΔΟΕ), των άθλιων μικροκομματικών σκοπιμοτήτων, κρατούν υποταγμένους και θεατές της υποβάθμισής τους τους δασκάλους και νηπιαγωγούς, μέχρι στιγμής.

Οι λιγοστές υπαρκτές ταξικές δυνάμεις στο διδασκαλικό χώρο είναι ανάγκη να διατηρηθούν και να αυξηθούν.

Είναι ανάγκη να αναδειχθεί σαν πρώτο ζήτημα της περιόδου ο αγώνας ενάντια στην επίθεση του κεφαλαίου και των φορέων του Ν.Δ. (ΕΟΚ) και των σωτήρων τύπου ΠΑΣΟΚ.

* Καταγγελία της επίθεσης και της συναίνεσης στους χώρους δουλειάς, στη ΔΟΕ, στους γονείς, στους μαθητές και σ' όλους τους άμεσα συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία.

* Καταγγελία - αντίσταση τους νόμους της υλικής και ηθικής εξαθλίωσης, που τείνουν να στρατιωτικοποιήσουν μαθητές - εκπαιδευτικούς, στην κατεύθυνση: κέρδη των ιδιωτών - περιθωριοποίηση των μαζών.

Τα λάθη των ταξικά προσδιορισμένων κινήσεων στην Α/βάθμια εκπαίδευση (παρόλη την κατά τόπους δυναμική ιστορία και παρουσίας τους) είναι ανάγκη να εκτιμηθούν υπό το πρίσμα των νέων συνθηκών (π.χ. ποια προοπτική έχει πλέον το σύνθημα «ΚΑΤΩ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΦΥΛΑΚΕΣ» μπροστά στο αίτημα - αγώνα « ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ»).

Η ΔΟΕ (συντριπτική πλειοψηφία των αντιπροσώπων ΔΑΚΕ - ΠΑΣΟΚ - ΣΥΝ) ούτε στην τελευταία Γ.Σ. του κλάδου κατανόησε την αναγκαιότητα ουσιαστικής και μεθοδικής προετοιμασίας για την ανατροπή του αλυσοδέματος δασκάλων - νηπιαγωγών.

Το φθινόπωρο και ο χειμώνας προβλέπεται θερμός από την πλευρά των εργαζομένων. Να είναι θερμό και στα σχολεία!

Οδυσσέας Ταμπάκης

Για το περιβάλλον και τη Διάσκεψη του Ρίο

Ένα φάντασμα, το φάντασμα της παγκόσμιας καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος, πλανιέται σήμερα απειλητικά πάνω από τον κόσμο. Για να το ξορκίσουν, εκατοντάδες ηγέτες από όλες τις χώρες του κόσμου, επικεφαλής πολυμελών αντιπροσωπιών, που περιλαμβάνουν επιστήμονες, τεχνικούς, οικονομολόγους, ακόμη και στελέχη και μετόχους πολυεθνικών εταιρειών, συναθροίστηκαν από τις 3 Ιούνη σ' ένα σύγχρονο υπερφρούριο 30 χιλμ. έξω από το Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας. Οπωσδήποτε το περιβάλλον αξίζει μια τέτοια συνάθροιση. Οχι όμως και το αποτέλεσμά της.

Ο Π. Πετρίδης, στις παρακάτω σελίδες, αναλύει διεξοδικά το θέμα του περιβάλλοντος με μία τεκμηριωμένη μελέτη. Την παρουσιάζουμε και όχι μόνο για εκπαιδευτική χρήση.

Τρομακτική σε διαστάσεις και ρυθμούς ήταν η καταστροφή του περιβάλλοντος που σημειώθηκε από τη δεκαετία του '40 και μετά, δηλαδή από το Β' παγκόσμιο πόλεμο και ύστερα, στον κόσμο. Ιδιαίτερα οι ρυθμοί μόλυνσης και καταστροφής εντάθηκαν από το '70 και μετά. Το χειρότερο όμως είναι, ότι σήμερα η κατάσταση έχει φτάσει πολύ κοντά σε όρια που αν ξεπεραστούν οι καταστροφές θα είναι μη ανατρέψιμες πλέον για την ανθρωπότητα.

Την εικόνα της οικολογικής καταστροφής της γης συνθέτουν μια σειρά από παράγοντες, περισσότερο ή λιγότερο συνδεδεμένοι μεταξύ τους, που είναι συγχρόνως αποτελέσματα και αίτια για παραπέρα καταστροφή.

- Η καταστροφή του όζοντος.

Προκαλεί την αύξηση της υπεριώδους ακτινοβολίας στη γη πάνω από τα επιτρεπτά όρια για τη ζωή. Προκαλείται από την εκπομπή στην ατμόσφαιρα των χλωροφθορανθράκων (CFC) και άλλων κατηγοριών αλογονούχων ενώσεων του άνθρακα. Οι χημικές ουσίες χρησιμοποιούνται σαν ψυκτικά (ψυγεία), στον κλιματισμό, στα διαλυτικά (μέσα καθαρισμού) και τα σπρέι. Οι ΗΠΑ αποτελούν την πρώτη καταναλώτρια χώρα τέτοιων ουσιών στον κόσμο. Από την περσινή παραγωγή των 22 εκατ. τόνων, το 37,4% καταναλώθηκε στις ΗΠΑ, το 36,2% στις χώρες της ΕΟΚ και το υπόλοιπο 26,4% σ' όλο τον υπόλοιπο κόσμο.

- Το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Οφείλεται στην έκλυση αερίων καύσης και κυρίως διοξειδίου του άνθρακα (CO_2) λόγω καύσεων. Το στρώμα του CO_2 που σχηματίζεται στην ατμόσφαιρα προκαλεί την παγίδευση ενός μεγαλύτερου από το κανονικό ποσοστό θερμότητας λόγω ηλιακής ακτινοβολίας και οδηγεί στη σταδιακή αύξηση της θερμοκρασίας της γης. Η αύξηση αυτή, που έχει ήδη αρχίσει να σημειώνεται από τις αρχές του αιώνα, έχει δύο βασικές συνέπειες. Πρώτον, κλιματικές αλλαγές, λόγω μετακίνησης των ζωνών των βροχοπτώσεων προς βορρά και ερημοποίηση νότιων ζωνών της εύκρατης ζώνης και τροπικών περιοχών. Δεύτερον, κάποια στιγμή θα προκαλέσει την αύξηση της στάθμης της θάλασσας, λόγω τήξης των αιώνιων πάγων στην Ανταρκτική, με αποτέλεσμα καταστροφικές πλημμύρες και την εξαφάνιση μεγάλων παράκτιων εκτάσεων. Για παράδειγμα, αύξηση 1 m στη στάθμη της θάλασσας θα καλύψει με νερό το μεγαλύτερο τμήμα του Μπαγκλαντές.

Το 1990 η έκλυση του διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα ανήλθε σε 793 εκατομμύρια τόνους, ενώ αν δεν παρθούν περιοριστικά μέτρα το 2010 θα φτάσει το 1,9 δισ. τόνους. Οι ΗΠΑ είναι η χώρα με τη μεγαλύτερη παραγωγή CO_2 λόγω καύσεων. Υπολογίζεται ότι σε κάθε Αμερικανό πολίτη αντιστοιχούν 20 τόννοι καίόμενου άνθρακα και πετρελαίου το χρόνο. Η κατά κεφαλή καύση ισοδύναμου άνθρακα σε τόνους το χρόνο ανέρχεται σε 3,5 για τις βιομηχανικές χώρες (μέσος όρος για 33 χώρες) και μόλις σε 0,9 για τον Τρίτο Κόσμο (μέσος όρος για 127 χώρες).

- Η χημική μόλυνση.

Αυτή περιλαμβάνει την έκλυση στην ατμόσφαιρα στα νερά και στο έδαφος, αερίων, υγρών και στερεών ουσιών που δηλητηριάζουν το περιβάλλον. 261 χημικές ενώσεις, παράγωγα της χημικής βιομηχανίας, αιωρούνται σήμερα στην ατμόσφαιρα. Οι σπουδαιότερες από αυτές είναι τα οξειδία του θείου, τα οξειδία του αζώτου, το μονοξείδιο του άνθρακα (CO), οι αέριοι υδρογονάνθρακες και τα αιωρούμενα σωματίδια. Υπολογίζεται ότι γύρω στο 1 δισ. άνθρωποι σ' όλο τον κόσμο είναι άμεσα εκτεθειμένοι σ' αυτούς τους ρύπους στις βιομηχανικές περιοχές. Αρκετές από τις ουσίες αυτές είναι καρκινογόνες. Μόνο στις ΗΠΑ διοχετεύονται στην ατμόσφαιρα 163 εκατομμύρια κιλά καρκινογόνων ουσιών το χρόνο. Υπολογίζεται ότι το 75% των παγκόσμιων εκπομπών σε CO και το 48% σε οξειδία του αζώτου οφείλεται στα καύσιμα των αυτοκινήτων. Από αυτά το 80% παράγονται και χρησιμοποιούνται στις χώρες του ΟΟΣΑ που συγκεντρώνουν μόλις το 14% του παγκόσμιου πληθυσμού. Τα οξειδία του θείου (SO_2 , SO_3) είναι το χημικό αίτιο της **όξινης βροχής** που έχει καταστρέψει πολλά δάση και βιοτόπους και έχει εξαφανίσει τη ζωή σε λίμνες και ποτάμια στη Β. Ευρώπη και τη Β. Αμερική.

[Η χημική μόλυνση δεν περιορίζεται μόνο στην ατμόσφαιρα. Τοξικές ουσίες μολύνουν καθημερινά τους υδάτινους πόρους, (κλασικό παράδειγμα και Αράλη στην πρώην Σοβ. Ένωση) λίμνες, ποτάμια, πηγές, θάλασσες, ωκεανούς, ενώ άλλες διοχετεύονται στο έδαφος. Ιδιαίτερα επικίνδυνα είναι τα στερεά - υγρά τοξικά απόβλητα που θάβονται σε βαρέλια μέσα στο έδαφος είτε ρίχνονται στις θάλασσες. Οι αναπτυσσόμενες χώρες χρησιμοποιούν τον Τρίτο Κόσμο σαν πεδίο διάθεσης των τοξικών αποβλήτων τους. Πρόκειται για ένα διεθνές έγκλημα, που διαπράττουν οι πολυεθνικές με τη γνώση και τη συνενοχή καά κανόνα των κυβερνήσεων των χωρών τους. Τέλος, μια ιδιαίτερη κατηγορία χημικής μόλυνσης είναι αυτή που προκαλείται από ατυχήματα ή άλλους λόγους που δεν σχετίζονται με την παραγωγή καθαυτή, προϊόν κατά κανόνα εγκληματικής αμέλειας ή και πρόθεσης καμιά φορά των πολυεθνικών και των κρατών. Τέτοια ατυχήματα ήταν αυτό του **Σεβέζο** στην Ιταλία το 1976, του **Μπομπάλ** στην Ινδία το 1984 (UNION CARBIDE), της SANDOZ στην Ελβετία που μόλυνε

το Ρήνο, τα τάνκερ που βυθίζονται στις θάλασσες μολύνοντας με δεκάδες εκατομμύρια τόννους πετρελαίου – το EXON VALDEZ στην Αλάσκα είναι η πιο πρόσφατη περίπτωση μεγάλης καταστροφής από πετρέλαιο.]

Η μόλυνση των νερών διακρίνεται σε ηπειρωτική και παράκτια και οφείλεται σε μια σειρά αίτια όπως τα απόβλητα των εγκαταστάσεων, τα λιπάσματα και εντομοκτόνα που χρησιμοποιούνται στις αγροτικές καλλιέργειες, το πετρέλαιο, τα χημικά τοξικά από πλοία, τα αστικά λύματα κοντά σε μεγάλες πόλεις και τουριστικά θέρετρα. Συνέπείά της είναι η εξάντληση των αποθεμάτων γλυκού νερού (μόνον το 3% συνολικής ποσότητας νερού στη γη είναι γλυκό), σε ασθένειες από έλλειψη καθαρού πόσιμου νερού: υπολογίζεται ότι 1.2 δισ. άνθρωποι στον τρίτο κόσμο το στερούνται και ότι το 80% των ασθενειών οφείλεται στο γεγονός αυτό, και η δηλητηρίαση της τροφικής αλυσίδας (φυτά - ψάρια) από τέτοιες θανατηφόρες τοξικές ουσίες όπως ο μόλυβδος και ο υδράργυρος. Χαρακτηριστικό όσο και θλιβερό παράδειγμα μόλυνσης των υδάτινων πόρων σε μεγάλη έκταση αποτελεί ο Ρήνος, ο Δούναβης, η Βαλτική, η λίμνη Αράλη στην πρώην Σοβ. Ένωση και το ποτάμιο σύστημα του Βόλγα.

Ιδιαίτερα επικίνδυνα, όπως προαναφέραμε, είναι τα στερά - υγρά τοξικά απόβλητα που θάβονται σε βαρέλια μέσα στο έδαφος είτε ρίχνονται στις θάλασσες. Η Βόρεια Θάλασσα, η ακτή του Ατλαντικού δυτικά της Ισπανίας και Ανατολικά των ΗΠΑ, η περιοχή Ν.Α. των ιαπωνικών νήσων και οι ακτές στο Νότιο άκρο της Αφρικής (Νότια Αφρική) είναι γνωστές περιοχές απόθεσης τέτοιων αποβλήτων. Όμως ολοένα και περισσότερο οι αναπτυγμένες χώρες χρησιμοποιούν σήμερα τον Τρίτο Κόσμο σαν πεδίο διάθεσης των τοξικών αποβλήτων τους. Υπολογίζεται ότι σήμερα 2.2 εκατομμύρια τόνοι τέτοιων αποβλήτων διακινούνται «νόμιμα» διεθνώς σε ετήσια βάση. 89 χώρες του 3ου κόσμου έχουν απογορεύσει την εισαγωγή χημικών αποβλήτων.

Θα πρέπει επίσης εδώ να σημειωθεί ότι σύμφωνα με υπάρχοντα στοιχεία το 10% της μόλυνσης των ωκεανών οφείλεται στη ναυτιλία. **Απ' αυτήν το 75% δεν οφείλεται σε ατυχήματα αλλά σε πρόθεση.**

- Η ραδιενέργεια.

Η ραδιενεργός μόλυνση οφείλεται στις πυρηνικές δοκιμές, στην απόθεση αποβλήτων και στη διαρροή από αντιδραστήρες. Τουλάχιστον 10 μεγάλα πυρηνικά ατυχήματα έχουν συμβεί στο μεταπολεμικό κόσμο. Τα πιο γνωστά είναι αυτά του **Θρη Μάιλ Αϊλαντ** στις ΗΠΑ (1979) και του **Τσέρνομπιλ** στη Σοβιετική Ένωση (1986) που στοίχισε τη ζωή σε τουλάχιστον 10.000 άτομα και θα έχει επιπτώσεις για πολλά χρόνια ακόμη σε εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους. Όμως η ραδιενέργεια των πυρηνικών αποβλήτων είναι ένα πολύ ευρύτερο φαινόμενο και έχει μολύνει πολύ περισσότερες περιοχές του κόσμου. Στις ΗΠΑ απόβλητα πυρηνικών εγκαταστάσεων έχουν διοχετευθεί παράνομα σε σκουπιδοτοπούς κοντά σε πόλεις, ενώ στην Αγγλία από τη δεκαετία του '50 τα απόβλητα ποντίζονταν σε βαρέλια στην ιρλανδική θάλασσα με αποτέλεσμα αυτή να είναι σήμερα η πιο ραδιενεργή θάλασσα στον κόσμο. Τουλάχιστον 4.000 θάνατοι από καρκίνο στις παράκτιες περιοχές της Β.Δ. Αγγλίας (CUMBRIA) αποδίδονται στη μόλυνση από τα απόβλητα και τις διαρροές στον πυρηνικό σταθμό του Sellafield.

3.000 τετρ. χλμ. της ιρλανδικής θάλασσας είναι μολυσμένα. Λόγω όμως των ισχυρών παλαιορικών ρευμάτων, ραδιενεργές ουσίες έχουν μεταφερθεί και έξω από αυτήν την περιοχή προς τα Βόρεια και τα Ανατολικά. Ραδιενεργά στοιχεία έχουν εντοπιστεί τόσο μακριά όσο οι ακτές της Νορβηγίας και της Σουηδίας.

- Η καταστροφή των τροπικών δασών.

Σαν συνέπεια της νόμιμης και παράνομης υλοτομίας για ξυλεία, για διάνοιξη δρόμων και τα μεγάλα τεχνικά έργα, της έρευνας και της εκμετάλλευσης των ορυκτών και του πετρελαίου, των εμπρησμών με σκοπό την επέκταση της καλλιεργήσιμης γης και των βοσκοτόπων, των πολεμικών συγκρούσεων και, τέλος, της αλλαγής του κλίματος στον πλανήτη, τα τροπικά δάση καταστρέφονται με τρομακτικούς ρυθμούς. Το δάσος του Αμαζονίου στη Βραζιλία, το μεγαλύτερο στον κόσμο τροπικό δάσος της βροχής, καίγεται διαρκώς από συμμορίες χρυσοθηρών και υλοτόμων, από μισθωμένους μπράβους πολυεθνικών, κυβερνητικές υπηρεσίες και αγρότες. Μόνο το 1989, 4,8 εκατομμύρια εκτάρια δάσους κάηκαν εκεί. Στο Κονγκό, το 68% των δασών απειλείται με καταστροφή ή ήδη έχει καταστραφεί, στην Ινδονησία καταστρέφονται 620.000 εκτάρια το χρόνο, στην Ταϊλάνδη και τις Φιλιππίνες το 45% - 55% αντίστοιχα καταστράφηκαν μεταξύ 1960 και 1961. Στο Μπαγκλαντές σχεδόν όλα τα δάση έχουν χαθεί.

Έχει εκτιμηθεί ότι στα τελευταία 50 χρόνια καταστράφηκαν τα μισά τροπικά δάση της βροχής στη γη. Υπολογίζεται ότι η σημερινή έκταση των τροπικών δασών (της βροχής και ξηρών) φτάνει τα 17.000.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα (km²), όμως ο ρυθμός καταστροφής τους είναι τρομακτικός και διαρκώς επιταχυνόμενος. Το 1972 ήταν 100.000 km², το 1992 υπολογίζεται σε 170.000 km² (η 17.000.000 εκτάρια). Λαμβάνοντας υπόψη έναν τέτοιο ρυθμό αύξησης της καταστροφής, εκτιμάται ότι περίπου σε τριάντα χρόνια από σήμερα – αν δραστικά μέτρα δεν παρθούν – όλα τα τροπικά δάση της γης θα έχουν καταστραφεί.

- Η εξαφάνιση της χλωρίδας και της πανίδας.

Σαν αποτέλεσμα της χημικής ρύπανσης, της αλλαγής του κλίματος και της καταστροφής των τροπικών δασών, **15 ως 50 χιλιάδες είδη ζωής** εξαφανίζονται κάθε χρόνο. Εκτιμάται ότι το 10% των ειδών του ζωικού βασιλείου θα εξαφανιστούν μέχρι το 2000 και το 25% μέχρι το 2009 εάν συνεχιστεί με τον ίδιο ρυθμό η καταστροφή των τροπικών δασών. Συγχρόνως θα, χαθούν φυτά πολύτιμα στην ιατρική (το 40% των φαρμάκων που παρασκευάζονται σήμερα περιέχουν συστατικά από φυτά αυτών των δασών).

Σήμερα 1.000 είδη θηλαστικών και 25.000 είδη γνωστών φυτών βρίσκονται υπό απειλή. Παρόλα αυτά το κυνήγι και το εμπόριο πολλών άγριων ζώων και φυτών – πολλά από τα οποία αντιμετωπίζουν εξαλείψη – συνεχίζεται αδιάστακτα, παρά τους περιορισμούς και τις απαγορεύσεις που έχουν πάρει μια σειρά χώρες. Η συνολική αξία ανά έτος του νόμιμου εμπορίου ζώων - φυτών είναι **5 δισ.** δολάρια, ενώ εκτιμάται ότι η αντίστοιχη αξία του παράνομου εμπορίου φτάνει τα **2 δισ.** δολάρια, δηλαδή γύρω στο **30%** της συνολικής αξίας του εμπορίου (νόμιμου και παράνομου).

Στις περιοχές των τροπικών δασών ζουν επίσης ιθαγενείς πληθυσμοί που είναι τα πρώτα και άμεσα ανθρώπινα θύματα της καταστροφής τους. Οι πληθυσμοί αυτοί, που η γη τους αρπάζεται και λεηλατείται, είναι συχνά θύματα μιας αδιάστακτης πολιτικής εξόντωσης εκ μέρους του κράτους. Σε χώρες όπως η Βραζιλία και η Ινδονησία (δυτ. Νέα Γουινέα) πραγματική γενοκτονία εφαρμόζεται επάνω στους ιθαγενείς πληθυσμούς. Τον 16ο αιώνα 5.000.000 ιθαγενείς Ινδιάνοι ζούσαν στα δάση της Βραζιλίας. Σήμερα έχουν απομείνει 250.000...

– Η αλλαγή του κλίματος - ερημοποίηση.

Μιλώντας για την αλλαγή του κλίματος εννοούμε όχι αυτή που είναι συνέπεια μακροπρόθεσμων φυσικών μεταβολών και των αστρονομικών κινήσεων της γης, αλλά αυτήν την οποία έχει επιφέρει η δυσμενής επίδραση του ανθρώπου στο περιβάλλον (φαινόμενο θερμοκηπίου, χημική μόλυνση, καταστροφή των δασών κ.λπ.). Δραματική συνέπεια αυτής της αλλαγής του κλίματος τις τελευταίες δεκαετίες είναι η εκχέρσωση και διάβρωση του εδάφους (480 δισ. τόνοι εδάφους έχουν διαβρωθεί), η ερημοποίηση και οι πλημμύρες, που τα αποτελέσματά τους γίνονται ακόμη χειρότερα και πιο καταστροφικά λόγω της καταστροφής των δασών (κλασική η περίπτωση του Μπαγκλαντές).

Πρέπει να τονιστεί – και αυτή είναι η επιστημονικά σωστή άποψη – ότι οι βασικές αιτίες της ερημοποίησης δεν είναι φυσικές, αλλά η **επέμβαση του ανθρώπου**. Δεν είναι η ανομβρία – αν και αυτή προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από αυτήν την επέμβαση (καταστροφή των δασών και άλλοι παράγοντες) – ούτε ο υπερπληθυσμός (αν και οι δύο αυτοί παράγοντες είναι ενισχυτικοί). (Εκτενέστερη αναφορά θα γίνει παρακάτω). Βασική αιτία είναι η καταστροφή της φυτοκάλυψης για επέκταση των καλλιεργειών και για βοσκή, καθώς και η εξάντληση του εδάφους από την εντατική καλλιέργεια (που οφείλεται στην επιδίωξη της μέγιστης απόδοσης, αλλά και στην αλλαγή των παραδοσιακών κοινωνικών δομών). Συγχρόνως, οι εντατικές καλλιέργειες χρειάζονται πολύ νερό που παίρνεται με υπεράντληση και οδηγεί σε πτώση του υδροφόρου οριζοντα και καταστροφή της βλάστησης σε μια ευρύτερη περιοχή. Χωρίς φυτοκάλυψη και με εξάντληση από την καλλιέργεια, το έδαφος χάνει τη συνοχή, του διαβρώνεται και παρασύρεται εύκολα από τον άνεμο και το νερό της βροχής. Η ερημοποίηση έχει ήδη συντελεστεί.

Όλα αυτά τα φαινόμενα που συνθέτουν αυτό που λέμε καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος ήταν αντικείμενα συζήτησης στη Διάσκεψη του Ρίο και ακόμη αντικείμενα διεθνών συμβάσεων και Συνθηκών που αρκετοί ευελπίζονταν ότι θα υπογραφούν, ανοίγοντας έναν δρόμο για τη λύση του προβλήματος. Όμως για να δώσει κανείς λύση πραγματική και ριζική σ' ένα πρόβλημα πρέπει να αναγνωρίσει τις βαθύτερες αιτίες του. **Και ακόμη σπουδαιότερο, πρέπει τα συμφέροντά του να μην είναι αντίθετα σ' αυτήν τη λύση, αλλιώς θα πρέπει να υψωθεί πάνω απ' αυτά.**

Η διάσκεψη στο Ρίο

Ήταν οι πολιτικοί εκπρόσωποι της «ελεύθερης οικονομίας» που συνάχτηκαν στο Ρίο για να «σώσουν» το περιβάλλον. Πρώτος και καλύτερος ο Μπους. Ο άνθρωπος που το 1988 υποσχέθηκε να είναι ο «περιβαλλοντικός πρόεδρος». Από κοντά και οι καθεαυτού της εκπρόσωποι, με όργανα όπως το «Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη βιώσιμη Ανάπτυξη» (BCSO), στο οποίο συμμετείχαν 48 επιχειρηματίες και διευθυντές πολυεθνικών, όπως ο πρόεδρος της ALCOA (ΗΠΑ), Dow chemical (ΗΠΑ), Shelle, Dupon, Χέγκελ, Φολκσβάγκεν, Νισσάν, Μπσουμπίσι κ.ά.

Εκεί βρέθηκαν και δεκάδες ηγέτες χωρών του 3ου κόσμου, καθώς και μια σειρά προσωπικότητες και εκπρόσωποι οικολογικών και άλλων «μη κυβερνητικών» οργανώσεων απ' όλο τον κόσμο. Βέβαια, τον αποφασιστικό ρόλο είχαν οι εκπρόσωποι των μεγάλων καπιταλιστικών χωρών, γιατί χωρίς την υπογραφή τους τίποτα δεν μπορούσε να αποφασιστεί. Ο διεθνής τύπος χαρακτηρίζει το κλίμα της Διάσκεψης πολύ αρνητικό για τις ΗΠΑ που λόγω της στάσης τους έχουν σχεδόν απομονωθεί. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι έχει εμφανιστεί ένα Αντιαμερικάνικο αίσθημα που σπάνια έχει παρατηρηθεί σε Διεθνή Φόρουμ από την εποχή του πολέμου του Βιετνάμ. Ο τοπικός τύπος δεν φεί-

δεται επιθέσεων εναντίον του Μπους και των ΗΠΑ, γράφοντας χαρακτηριστικά: «Ο Μπους έρχεται στο Ρίο σαν εχθρός της Διάσκεψης για τη Γη». Καθόλου άδικος χαρακτηρισμός, αν σκεφθεί κανείς ότι οι ΗΠΑ είναι η μόνη χώρα που αρνείται να δεχθεί περιορισμούς στην καύση του άνθρακα - πετρελαιοίου για να μην χειροτερεύσει το φαινόμενο του θερμοκηπίου, που αρνείται πεισματικά να υπογράψει τη «Συνθήκη για τη βιολογική ποικιλία», δηλαδή τη Συνθήκη για την προστασία των φυτών και των ζώων, που κάνει κάθε προσπάθεια να μην παρθεί καμιά δεσμευτική απόσταση για το περιβάλλον. Υποκριτικός ο Μπους πρότεινε ένα σχέδιο για την προστασία των Δασών στον κόσμο, ενώ μόλις ένα μήνα πριν ο Λευκός Οίκος εισήγαγε νομοθεσία που επιτρέπει (και προτρέπει) το κάψιμο 4.000.000 στρεμμάτων οικοπεδικών δασών στις Β.Δ. ΗΠΑ (ακτή του Ειρηνικού).

Και πράγματι από τις πολυάριθμες συνθήκες και συμβάσεις που μπήκαν για έγκριση, σχεδόν καμμία δεν υπογράφηκε με δεσμευτικούς όρους και με πρόβλεψη συγκεκριμένων μέτρων για την εφαρμογή τους στην πράξη. Η συνθήκη για την αλλαγή του κλίματος, λόγου χάρη, που είχε σαν έναν βασικό στόχο την αντιμετώπιση του φαινομένου του θερμοκηπίου, υπογράφηκε από 154 χώρες, όμως δεν καθορίζει συγκεκριμένους στόχους ούτε καταληκτικές χρονολογίες γιατί έτσι ήθελαν οι ΗΠΑ, η μόνη χώρα που αρνείται να δεχτεί σήμερα περιορισμούς στην καύση του άνθρακα - πετρελαιοίου. Και ήταν πάλι οι ΗΠΑ που αρνήθηκαν πεισματικά να υπογράψουν τη «Συνθήκη για τη βιολογική Ποικιλότητα» και απομονώθηκαν από όλους πάνω στο ζήτημα αυτό. Ο λόγος; Σύμφωνα με τις δηλώσεις του ίδιου του Μπους η Συνθήκη έθιγε τα συμφέροντα των Αμερικάνικων φαρμακοβιομηχανιών που εκμεταλλεύονται ασύδοτα τον ζωικό - φυτικό πλούτο των χωρών του 3ου κόσμου, ιδιαίτερα της Λατινικής Αμερικής, και που είναι η πρώτη ύλη για δεκάδες χιλιάδες φάρμακα.

Αν και όλες οι χώρες, εκτός των ΗΠΑ, υπόγραψαν αυτή τη Συνθήκη, η πρακτική αξία της είναι μικρή, γιατί πάλι δεν προβλέπει συγκεκριμένα μέτρα. Για τα δάση δεν κατάφεραν τελικά να υπογράψουν ούτε καν συνθήκη, αλλά μια «Διακήρυξη» για την «αναγκαιότητα να διατηρηθούν (!)...». Σημειώνεται ότι στις ΗΠΑ το κόψιμο των δέντρων **επιδοτείται**.

Οι διαπραγματεύσεις αφορούσαν και μια σειρά άλλους επιμέρους τομείς, όπως την προστασία των υδατικών πόρων και πηγών, την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων την ερημοποίηση κ.ά. Οπου υπογράφηκαν συνθήκες ή σχέδια σύμβασης ήταν γενικόλογα και μη δεσμευτικά.

Παρόλα αυτά η διάσκεψη μετατράπηκε σε χώρο πολλαπλών αντιπαραθέσεων και ανταγωνισμών. Ακόμη κι εκεί φάνηκε όχι η συνεργασία αλλά ο ιμπεριαλιστικός ανταγωνισμός.

Τη γενική αντίθεση και την απομόνωση των ΗΠΑ εκμεταλλεύτηκε η Ιαπωνία που θέλησε να προβληθεί σαν η «περιβαλλοντική υπερδύναμη». Εστειλε στο Ρίο τη μεγαλύτερη αντιπροσωπία και διαφήμιζε πλατιά τις δυνατότητές της για την ανάπτυξη μιας «οικολογικής» τεχνολογίας, ενώ συγχρόνως προβλήθηκε σαν ο μεγαλύτερος χρηματοδότης προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος στον 3ο κόσμο. Συμφωνώντας να υπογράψει τελικά τη συμφωνία της «Βιολογικής ποικιλότητας», έφερε τις ΗΠΑ σε πολύ δύσκολη θέση, αφού έτσι αποκλειστικά απομονώθηκαν απέναντι σ' όλες τις άλλες χώρες.

Από την άλλη, τον ανταγωνισμό τον τόνισε καθαρά η ανεξάρτητη παρουσία των διεθνών μονοπωλίων, που μετείχαν σαν «μη κυβερνητικές οργανώσεις»! Βασικό μέλημά τους ήταν το πώς δεν θα ζημιωθούν τα συμφέροντά τους, ελέγχοντας και τους πολιτικούς τους εκπροσώπους - ηγέτες των βιομηχανικών χωρών - από πιθανά στραβοπατήματα. Λόγου χάρη, το λεγόμενο «Παγκόσμιο Ινστιτούτο Ανθρακα» κατέβαλε φιλότιμες προσπάθειες να πείσει ότι δεν υπάρχει κίνδυνος από τον άνθρακα και ότι η ύπαρξη του φαινομένου του θερμοκηπίου δεν έχει επιβεβαιωθεί.

Όμως τα πράγματα δεν σταματούν εδώ. Πολλές επιχειρήσεις πέρασαν στην επίθεση κάτω από τη σημαία της αντιρρυθπαντικής τεχνολογίας, εμφανίζοντας τους εαυτούς τους, από καταστροφείς, σαν σωτήρες του περιβάλλοντος. Σκοπός και εδώ είναι βέβαια το κέρδος, αλλά και η εξόντωση των ανταγωνιστών τους. Έτσι οι πιο αναπτυγμένες τεχνολογικά επιχειρήσεις - ανάμεσά τους οι μεγάλες ιαπωνικές - βρήκαν την ευκαιρία να χτυπήσουν μια νέα αγορά με ψηλές προδιαγραφές και να εκπομπίσουν έτσι τις ανταγωνίστριες που έχουν χαμηλότερες τεχνολογικές δυνατότητες. Ένα βασικό αίτημα του BCSD, που έγινε στο όνομα της «ελευθερίας του εμπορίου», ήταν η λεγόμενη **εσωτερικοποίηση του κόστους της μόλυνσης στην οικονομική διαδικασία**, που σημαίνει με απλά λόγια να φορτώνεται στους καταναλωτές το επιπλέον κόστος της αντιρρυθπαντικής τεχνολογίας και ακόμη οι όποιες επιχειρήσεις παρουσιάζουν πολύ ψηλό, τέτοιο κόστος θα εκτοπίζονται από την αγορά. Ένα άλλο αίτημα ήταν η άμεση συμμετοχή στο νομοθετικό έργο των κυβερνήσεων!

Μια άλλη βασική αντίθεση που ανέδειξε η Διάσκεψη είναι αυτή ανάμεσα στις πλούσιες χώρες και τις φτωχές. Οι πρώτες ισχυρίζονται ότι η καταστροφή του περιβάλλοντος είναι ολοένα και περισσότερο πρόβλημα και ευθύνη των δεύτερων και ότι εκείνες πρέπει να πάρουν μια σειρά μέτρα για τη διαφύλαξή του. Προσφέρονται μάλιστα «μεγαλόψυχα» να βοηθήσουν, δίνοντας και μερικά δισ. \$. Οι χώρες του τρίτου κόσμου από τη μεριά τους ζητούν να πάρουν πρώτες οι πλούσιες χώρες δραστικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, να προσφέρουν μεγάλη οικονομική βοήθεια και ακόμη να τους χαρίσουν ένα μέρος των χρεών, για να μπορέσουν οι ίδιες να στρέψουν πόρους προς το περιβάλλον.

Ένα ακόμη ζήτημα που σχετίζεται με την αντίθεση «βιομηχανικές χώρες – Τρίτος Κόσμος» και μπη-
κε για συζήτηση στη Διάσκεψη και που αποτελεί μόνιμο θέμα στα Διεθνή Φόρουμ είναι το λεγόμενο
πρόβλημα του **υπερπληθυσμού** στο οποίο θα αναφερθούμε εκτενέστερα παρακάτω.

Συνοψίζοντας πάνω στο ζήτημα της Διάσκεψης του Ρίο και των αποτελεσμάτων της, θα πρέπει
να παρατηρηθούν τα εξής:

Καταρχήν, παρότι πολύ λίγα άμεσα οφέλη θα μπορούσαν να βγουν από εκεί (και εάν), η σημα-
σία της δεν θα πρέπει να μηδενίζεται. Η ίδια η σύγκλησή της ήταν προϊόν μιας διεθνούς πίεσης για
ένα παγκόσμιο πρόβλημα, πρόβλημα ζωής και θανάτου. Και η πίεση αυτή θα δυναμώσει στο άμεσο
μέλλον, επιβάλλοντας τελικά κάποια στοιχειώδη μέτρα. Δημιούργησε σε εκατομμύρια ανθρώπους
σ' όλο τον κόσμο ένα επιπλέον κίνητρο για να προβληματιστούν ή και να δράσουν. Κατέδειξε – και
είναι θετικό αυτό – την αναληγσία των ιμπεριαλιστών, και ιδιαίτερα των ΗΠΑ, που απομονώθηκαν πραγ-
ματικά, ενώ διευρύνθηκε η βάση του Αντιαμερικανισμού σε παγκόσμιο επίπεδο.

Τα γεγονότα δείχνουν – και το Ρίο ήταν ένα τέτοιο γεγονός – ότι αν και ο κόσμος βρίσκεται «με
το μαχαίρι στο λαιμό», (το μαχαίρι που ο ίδιος ο καπιταλισμός το έβαλε σ' αυτήν τη θέση), οι καπι-
ταλιστές και τα φερέφωνά τους είναι αδίστακτοι, δεν λογαριάζουν τίποτα μπροστά στο κέρδος (κι
όταν αναγκαστούν να πάρουν ορισμένα μέτρα θα το κάνουν γιατί χωρίς αυτά δεν θα έχει νόημα
το κέρδος τους).

Η «πολιτική οικονομία» του περιβάλλοντος

Γίνεται κατανοητό, από όσα εκτέθηκαν, ότι ο βασικός υπεύθυνος της καταστροφής του φυσι-
κού περιβάλλοντος, που ο μεγάλος πλούτος του συγκεντρώνεται στον τρίτο κόσμο, είναι μια χού-
φτα «πολιτισμένες» βιομηχανικές χώρες, δηλαδή μια χούφτα ιμπεριαλιστικές χώρες. Συγκεντρώνοντας
ένα μικρό μόνο ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού, κατέχουν τη μερίδα του λέοντος στην εκμε-
τάλλευση των πρώτων ηλών, στην παραγωγή και κατανάλωση βιομηχανικών αγαθών, μολύνοντας
στη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, πρωτογενούς άντλησης – δευτερογενούς παραγωγής, τριτο-
γενούς κατανάλωσης, ολόκληρο τον πλανήτη.

Ας δούμε όμως πιο αναλυτικά ορισμένα βασικά ζητήματα «πολιτικής οικονομίας του περιβάλ-
λοντος». Από αυτά καταδεικνύεται η ύπαρξη μιας άμεσης αιτιακής σχέσης ανάμεσα στην κατα-
στροφή της φύσης από τη μια και των κυρίαρχων παγκόσμια σχέσεων παραγωγής και της κοινωνι-
κής φτώχειας που αυτές γεννούν, από την άλλη.

**Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της ανάπτυξης της καπιταλιστικής παραγωγής στη βιομηχανία
και τη γεωργία.**

Στη βάση της σημερινής οικολογικής κρίσης βρίσκεται η ραγδαία και ανισόμετρη ανάπτυξη των
παραγωγικών δυνάμεων στις συνθήκες του καπιταλισμού. Στις συνθήκες αυτές, ό,τι έδινε κέρδος
στους καπιταλιστές ήταν καλό και δεν υπήρχε κανένα περιθώριο για άλλες σκέψεις σχετικά με τις
συνέπειες. Το κόστος παραγωγής και ο ανταγωνισμός πολύ λίγα περιθώρια άφηναν για μέτρα προ-
στασίας και μεθόδους που δεν μόλυναν ή μόλυναν λιγότερο το περιβάλλον. Και όταν κάποια τέτοια
μέτρα πάρθηκαν στις αναπτυσσόμενες χώρες, αυτές είχαν βρει άλλα πεδία ασύδοτης δράσης όπου
μπορούσαν να καταστρέψουν το περιβάλλον ελεύθερα: τον Τρίτο Κόσμο.

Η κινητήρια δύναμη που καθόρισε τη συμπεριφορά των καπιταλιστών απέναντι στο περιβάλ-
λον ήταν η ίδια που καθόρισε τη συμπεριφορά τους απέναντι στους ανθρώπους: **η επιδίωξη του α-
νώτατου κέρδους**. Στη βάση αυτής της επιδίωξης οργάνωσαν την παραγωγή σε εθνικό και πα-
γκόσμιο επίπεδο και κατά συνέπεια και την κοινωνική ζωή. Η βιομηχανική παραγωγή αναπτύχθηκε
στα μεγάλα αστικά κέντρα όπου συγκεντρωνόταν ο εργατικός πληθυσμός. Τα κέντρα αυτά έγιναν
και οι πρώτες εστίες μόλυνσης και απομύζησης των φυσικών πόρων μιας πολύ ευρύτερης περιοχής.
Αργότερα, και για λόγους πάλι σχετικούς με το κέρδος, πολλές από τις βιομηχανίες μεταφέρθηκαν
σε καθυστερημένες χώρες, όπου μπορούσαν άφοβα και χωρίς κανένα περιορισμό, που ενδεχόμε-
να ίσχυε στη χώρα εξαγωγής, να καταστρέφουν το περιβάλλον.

Η αστυφυλία, χαρακτηριστικό φαινόμενο του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, μεταφέρθη-
κε επίσης από τα βιομηχανικά κέντρα της Δύσης στις καθυστερημένες χώρες. Και αν η κίνηση προς
τις πόλεις στις βιομηχανικές χώρες συνοδεύτηκε από εξαθλίωση, το ίδιο επαναλήφθηκε αργότερα
σε πολύ μαζικότερη κλίμακα στις χώρες τους 3ου κόσμου. Οι τενεκεδουπόλεις και οι άλλες από
χαρτί είναι το σήμα κατατεθέν της αστικής εξαθλίωσης στις χώρες αυτές. Υπολογίζεται ότι σήμε-
ρα το 46% του παγκόσμιου πληθυσμού ζει μέσα ή γύρω από πόλεις και κωμοπόλεις και πως το 2000
το ποσοστό θα έχει ανέβει στο 50%. Ειδικά στον Τρίτο Κόσμο εκτιμάται ότι από τα 4.2 δισ. πληθυ-
σμού, το 1 δισ. ζει σε απόλυτη φτώχεια, δηλαδή σε κατάσταση πείνας. Απ' αυτό τα 100.000.000 ζουν
σε μεγαλουπόλεις. Όταν ένας τόσο τεράστιος πληθυσμός έχει συγκεντρωθεί μέσα σε δυσανάλο-
γα εξαιρετικά μικρή επιφάνεια είναι φυσικό να προκληθεί εξαιρετικά μεγάλη καταστροφή στο φυ-
σικό περιβάλλον. Δεν είναι μόνο οι ρύποι και τα δηλητήρια των βιομηχανιών που κατέστρεψαν λι-

μνες, ποτάμια, δέλτα και ακτές. Τα αστικά λύματα των μεγαλουπόλεων έκαναν την κατάσταση απελπιστική. Χωρίς καμμία υποδομή, χωρίς δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης, μάζεψαν εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπους και τους επέβαλαν συνθήκες ζώων. Χωρίς καθαρό πόσιμο νερό, οι περιοχές αυτές μαστίζονται από δυσεντερία, τύφο, χολέρα και άλλες ενδημικές αρρώστιες.

Καταστροφική για το περιβάλλον ήταν και η πολιτική της υπερεκμετάλλευσης των πρώτων υλών που ακολουθήθηκε στην εξορυκτική βιομηχανία. Η αναζήτηση κοιτασμάτων ορυκτών πολύ νωρίς εξελίχθηκε σε λυσσαλέα πάλη των πολυεθνικών και των βιομηχανικών χωρών για τον έλεγχο και την εκμετάλλευσή τους. Η εξάντληση των επιφανειακών αποθεμάτων έκανε πιο εντατική και ασύδοτη την προσπάθεια για ανακάλυψη και εκμετάλλευση νέων κοιτασμάτων. Με μοναδικό κριτήριο να μειωθεί στο ελάχιστο το κόστος μεταφοράς και το συνολικό κόστος, καταστρέφονται δάση και φυσικά οικοσυστήματα στην ξηρά και τη θάλασσα. Το καθεστώς «του κράτους εν κράτει» που επιβάλλουν οι πολυεθνικές και αποδέχονται οι ντόπιες κυβερνήσεις επιτρέπει την ανεξέλεγκτη καταστροφή.

Το ενεργειακό ζήτημα.

Μια ειδική κατηγορία πρώτων υλών είναι αυτές που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ενέργειας. Αυτές μπορεί να είναι ορυκτές (πετρέλαιο, άνθρακας, φυσικό αέριο, ουράνιο κ.λπ.) ή μη ορυκτές (νερό, άνεμος, ήλιος κ.ά.). Για λόγους που σχετίζονται με το σημερινό (άμεσο) κόστος παραγωγής, αλλά και για άλλους πως ξεφεύγουν από το σκοπό του παρόντος να αναλυθούν, οι ορυκτές πρώτες ύλες είναι οι βασικές ενεργειακές ύλες του βιομηχανικού κόσμου.

Το πετρέλαιο είναι η πρώτη ύλη που παρέχει το 38% περίπου της ετήσιας παγκόσμιας ενέργειας, ο άνθρακας το 28%, το φυσικό αέριο το 23%, 5% αντιπροσωπεύει η πυρηνική ενέργεια, 5% η υδροηλεκτρική και μόλις 1% όλες οι άλλες (ήπιες μορφές ενέργειας).

Το δεδομένο αυτό, μαζί με τη πολύ ανισόμετρη κατανομή των πρώτων υλών και την εξίσου ανισόμετρη κατανομή της κατανάλωσης. [Ενώ τα πολύ μεγαλύτερα αποθέματα βρίσκονται στον 3ο κόσμο, η συντριπτικά μεγαλύτερη κατανάλωση γίνεται από τις βιομηχανικές ώρες: Δυτική Ευρώπη 17%, Ανατ. Ευρώπη και Σοβ. Ένωση 23%, Ασία 20% (η Ασία έχει τον μεγαλύτερο πληθυσμό απ' όλες τις ηπείρους και συμπεριλαμβάνει έναν βιομηχανικό κολοσσό, την Ιαπωνία), Λατ. Αμερική 6%, Αφρική 2,5%, Αυστραλία 1,5%] συνθέτουν τη βάση του λεγόμενου ενεργειακού ζητήματος, που η ουσία του βρίσκεται στην ανακάλυψη και τον έλεγχο των αποθεμάτων και στην εξασφάλιση της ροής των ενεργειακών πρώτων υλών με το μικρότερο δυνατό κόστος στις καταναλώτριες βιομηχανικές χώρες. Να σημειωθεί ότι όσον αφορά τη βασικότερης σημασίας ενεργειακή πρώτη ύλη, το πετρέλαιο, σημασία δεν έχει μόνο ο έλεγχος των αποθεμάτων του, αλλά και η εξασφάλιση μιας συνεχώς αυξανόμενης ελάχιστης ημερήσιας ροής, που απαιτεί τη σύγχρονη λειτουργία όλο και περισσότερων πετρελαιοπηγών. Για τον λόγο αυτό οι μεγάλες πολυεθνικές - ιδίως οι Αμερικάνικες - έχουν εξαπολυθεί σ' ένα κινήγι δρόμου για την ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων με πολύ δυσμενείς συνέπειες για το περιβάλλον.

Μια ειδική αλλά καθόλου δευτερεύουσα πλευρά του ενεργειακού ζητήματος είναι η μόλυνση του περιβάλλοντος. Τρεις είναι εδώ οι βασικοί παράγοντες: Το είδος της χρησιμοποιούμενης πρώτης ύλης, ο τρόπος άντλησης και η σπατάλη της παραγόμενης ενέργειας. Οι πρώτοι δύο καθορίζονται από το κυρίαρχο οικονομικό σύστημα, δηλαδή τα οικονομικά συμφέροντα των πλούσιων βιομηχανικών χωρών και τις στρατηγικές βλέψεις τους, ο τρίτος από την επικράτηση του διαβόητου Αμερικάνικου ή γενικότερα Δυτικού τρόπου ζωής. Είναι αξιοσημείωτο, ότι η ίδια θεμελιώδης αιτία, το στενό οικονομικό συμφέρον μιας μικρής μειοψηφίας και η **άμεση επιδίωξη του μέγιστου κέρδους**, εμποδίζουν τη διάδοση και πλατιά εφαρμογή των εναλλακτικών μορφών ενέργειας, όπως η ηλιακή, αιολική, γεωθερμική και υδάτινη, για την εφαρμογή των οποίων δεν υπάρχουν σήμερα άλυτα τεχνολογικά προβλήματα. Χαρακτηριστικά το 1979, **μετά τη μεγάλη κρίση του πετρελαίου** οι δαπάνες των 21 χωρών της Διεθνούς οργάνωσης ενέργειας για τις εναλλακτικές πηγές ανέρχονταν σε **1.430.000.000 \$**. Το 1990 έπεσαν στα **526.000.000** μόνο. Αντίθετα κατακόρυφα ανέβηκαν οι δαπάνες για την ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων. Είναι φανερό, λοιπόν, ότι το πρόβλημα δεν είναι τεχνολογικό, αλλά ζήτημα οικονομικού συμφέροντος των πολυεθνικών μονοπωλίων. Είναι η «ελεύθερη οικονομία» που ενισχύει τις καταστροφικές για το περιβάλλον πηγές ενέργειας.

Αν ήταν ολέθρια για τους ανθρώπους και τη φύση στον 3ο κόσμο, η ανάπτυξη της καπιταλιστικής παραγωγής στη βιομηχανία, εξίσου ολέθρια ήταν και η ανάπτυξή της στην αγροτική οικονομία. Υπάρχει μια εξαιρετικά στενή σχέση ανάμεσα στο πρόβλημα της πείνας ή της «διατροφής του πληθυσμού», αν χρησιμοποιήσουμε τον εκσυγχρονισμένο όρο, και σ' αυτό της καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος. Με την ανάπτυξη του καπιταλισμού, οι καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής διείσδυσαν και στην αγροτική οικονομία των καθυστερημένων χωρών, χωρίς βέβαια ποτέ να εκτοπίσουν τελείως τις φεουδαρχικές - μισοφεουδαρχικές σχέσεις. Ωστόσο, αυτή η ανάπτυξη δεν έγινε αυτοδύναμα, αλλά καθορίστηκε από τον παγκόσμιο καταμερισμό της παραγωγής που επέβαλε ο αναπτυγμένος καπιταλισμός των βιομηχανικών χωρών. Ο καταμερισμός αυτός επέβαλε έναν συγκεκριμένο τύπο παγκόσμιας κατανομής των καλλιεργειών με βάση την αρχή της **πιο κερδοφό-**

ρας σοδειάς. Οι πιο κερδοφόρες σοδιές όμως για τις καθυστερημένες αγροτικές χώρες είναι αυτές που μπορούν να εξαχθούν στις πλούσιες χώρες, γιατί δίνουν συνάλλαγμα απαραίτητο για να αγοραστούν βιομηχανικά είδη, δεν είναι όμως καθόλου οι σοδιές εκείνες που χρειάζεται ο ντόπιος πληθυσμός για να διατραφεί. **Αντίθετα σημαίνουν την καταδίκη του στην πείνα.** Τέτοιες σοδιές είναι το τσάι, ο καφές και το βαμβάκι. Για να αυξηθεί ο όγκος της παραγωγής, οι εξαγωγικές καλλιέργειες επεκτείνονται, αφήνοντας όλο και λιγότερο έδαφος για τους φτωχούς αγρότες, που αναγκάζονται είτε στην υπερεντατική καλλιέργεια της γης τους, που με τη σειρά της οδηγεί σε διάβρωση και καταστροφή του εδάφους με όλες τις επιπτώσεις που αυτό έχει για το περιβάλλον, είτε στην καταστροφή των δασών για την εξασφάλιση ενός πολύ λίγο γόνιμου εδάφους, είτε τελικά στη μετανάστευση στις πόλεις, με όλες τις συνέπειες που ήδη αναφέρθηκαν. Για να επεκταθούν οι καλλιέργειες καταστρέφονται επίσης πλούσιοι βιότοποι.

Για να αυξηθεί η απόδοση των καλλιεργειών, εφαρμόστηκαν μετά τον πόλεμο οι εντατικές καλλιέργειες. Παραδοσιακές τεχνικές που βοηθούσαν τη φυσική γονιμότητα, όπως η αγρανάπαυση και η εναλλαγή των καλλιεργειών, εγκαταλείφθηκαν. Εισήχθησαν νέες ποικιλίες σπόρων που παράχθηκαν στο εργαστήριο για να αυξηθεί στο μέγιστο η στρεμματική απόδοση. Η απόδοση των ποικιλιών αυτών οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στη μέγιστη εκμετάλλευση των θρεπτικών στοιχείων του εδάφους και του υπόγειου νερού. Η καλλιέργειά τους συνοδεύτηκε από μια έντονη χρήση τεχνητών γονιμοποιητών (fertilizers), δηλαδή χημικών λιπασμάτων και εντομοκτόνων. Υστερα από την εφαρμογή τους στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου αρχικά οδήγησαν σε μεγάλη αύξηση της απόδοσης, στη διάρκεια της δεκαετίας του '60, οι «θαυματοουργοί σπόροι» εξάχθηκαν στον 3ο κόσμο με υποτιθέμενο σκοπό να αυξηθεί η παραγωγή και να εξαλειφθεί η πείνα. Σε αρκετές περιοχές επιτεύχθηκε 4πλασιασμός της παραγωγής μέσα σε μια δεκαετία. Αυτή ήταν η λεγόμενη «**Πράσινη Επανάσταση**» (Green Revolution).

Ηδη, από τις αρχές της δεκαετίας του '60 παρουσιάστηκε στασιμότητα στην απόδοση των καλλιεργειών στις αναπτυσσόμενες χώρες. Μεταξύ 1961 και 1990, διπλασιάστηκε στις χώρες αυτές η ποσότητα των χημικών λιπασμάτων. Η συνολική απόδοση έμεινε η ίδια... Το έδαφος εξαντλήθηκε και για να διατηρείται ο ίδιος όγκος παραγωγής έπρεπε να αυξάνει συνεχώς η ποιότητα των λιπασμάτων. Παράλληλα, τα ζιζάνια άρχισαν να αναπτύσσουν αντίσταση στα φάρμακα και να χρειάζεται όλο και μεγαλύτερο ποσότητα εντομοκτόνων - ζιζανιοκτόνων για την καταπολέμησή τους. Οι αρνητικές συνέπειες άρχισαν να φαίνονται καθαρά. Εξάντληση του εδάφους και μόλυνση του εδάφους και των νερών από τη συνεχή και εκτεταμένη χρήση χημικών ουσιών (γονιμοποιητών και φυτοφαρμάκων). Εδώ και 40 χρόνια τα υπόγεια αποθέματα νερού μολύνονται από τις ουσίες αυτές. Είναι άλλωστε γνωστή η περίπτωση του περιβόητου - και καρκινογόνου - DDT που χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα μετά τον πόλεμο.

Ακόμη χειρότερες ήταν οι επιπτώσεις (μακροπρόθεσμες ή και βραχυπρόθεσμες) των νέων μεθόδων στις χώρες του 3ου κόσμου. Η εξάντληση του εδάφους οδήγησε σε πολλές περιπτώσεις σε διάβρωση και ερημοποίηση. Τα αρδευτικά σχήματα που εφαρμόστηκαν (φράγματα κ.λπ.) κατέστρεψαν μεγάλες περιοχές των έργων, ενώ αρκετές φορές οδήγησαν σε αύξηση της αλατότητας του εδάφους, που αντί να αυξήσει μείωσε δραματικά τη γονιμότητά τους. Τα χημικά δηλητήρια χρησιμοποιήθηκαν ασύδοτα και μετά την απαγόρευσή τους στις Δυτικές χώρες. Οι συστηματικοί ψεκασμοί από αεροπλάνα με τοξικές χημικές ουσίες είναι μια μέθοδος που συχνά εφαρμόζουν οι Αμερικάνικες πολυεθνικές στην Λατ. Αμερική, με ολέθριες επιπτώσεις για το περιβάλλον και τον ντόπιο πληθυσμό. Το «**Spike**», μια άκρως τοξική ουσία, χρησιμοποιείται σήμερα από τις ΗΠΑ στο Περού για να καταστρέψει τις σοδιές της κόκας. Μη μπορώντας πια να αγοράζουν τους ολοένα σε μεγαλύτερη ποσότητα αναγκαίους εισαγόμενους σπόρους και τα ακριβά χημικά λιπάσματα και εντομοκτόνα από τα οποία εξαρτήθηκαν, εκατοντάδες εκατομμύρια αγροτών χρεώθηκαν και οι περισσότεροι απ' αυτούς οδηγήθηκαν τελικά στο να πουλήσουν τη γη τους (αν είχαν δική τους) και να μεταναστεύσουν στις πόλεις...

Αυτό ήταν το άδοξο τέλος της «πράσινης επανάστασης»...

Η υπερχρέωση.

Σαν αποτέλεσμα του κυρίαρχου συστήματος οικονομικών σχέσεων και του απορρέντος απ' αυτό άνισου καταμερισμού της παραγωγής που οι βιομηχανικές χώρες επέβαλαν στον κόσμο, οι καθυστερημένες χώρες υπερχρεώθηκαν στις πρώτες.

Σήμερα υπάρχει μια καθαρή ροή **50 δισ. \$** το χρόνο από τις χώρες του 3ου κόσμου στις αναπτυσσόμενες καπιταλιστικές, δηλαδή οι χώρες αυτές πληρώνουν κάθε χρόνο στις ιμπεριαλιστικές χώρες υπό μορφή τοκοχρεωλυσίων 50 δισ. \$ πειρσσότερα απ' ό,τι παίρνουν υπό μορφή νέων δανείων. Και ακόμη και εάν αυτά τα χρέη διαγράφονταν - όπως πολλές φτωχές χώρες ζητούν - οι χώρες αυτές θα εξακολουθούσαν να είναι δεμένες στον ίδιο καταμερισμό, θα χρειαζόταν να πουλούν κερδοφόρες σοδιές σε χαμηλές τιμές ή να αποδέχονται «αναπτυξιακή βοήθεια», που ωφελεί τις χώρες που τη δίνουν μάλλον και όχι αυτές που την δέχονται.

Παρά το γεγονός ότι η οικονομική εξάντληση αυτών των χωρών δεν τους επιτρέπει να διοχε-

τεύσουν κεφάλαια για την προστασία του περιβάλλοντος, ωστόσο η αντιπαράθεσή τους με τις βιομηχανικές χώρες – που εκφράστηκε και στη Διάσκεψη του Ρίο – γύρω από το αίτημα της «οικονομικής βοήθειας» και της παραγραφής των χρεών (ενώ οι τελευταίες ζητούσαν υποκριτικά από τις χώρες του 3ου κόσμου να πάρουν μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος) αποκρύπτει τα πραγματικά αίτια της καταστροφής. Η αλήθεια είναι, ότι η καταστροφή του περιβάλλοντος στις καθυστερημένες χώρες επιβάλλεται κατά κανένα από τις ιμπεριαλιστικές και γίνεται για το **κοινό συμφέρον** αυτών και των τοπικών αντιδραστικών τάξεων. Οι αντιδραστικές τάξεις και κυβερνήσεις μιας σειράς χωρών στον 3ο κόσμο εφαρμόζουν προγράμματα και μοντέλα ανάπτυξης, καταστροφικά για τη φύση, που υπογορευούνται συνήθως από την Παγκόσμια Τράπεζα, το ΔΝΤ και τους άλλους ιμπεριαλιστικούς οικονομικούς οργανισμούς, ενώ μερικές φορές αντανακλούν και τη μεγαλεπίβολη φιλοδοξία ορισμένων τάξεων και κλικών να αναδειχθούν οι χώρες τους σε τοπικές υπερδυνάμεις (π.χ. Βραζιλία, Ινδονησία).

Ο υπερπληθυσμός.

Ενα συνεχώς επαναλαμβανόμενο εδώ και δεκαετίες μονοτέλο των αναπτυσσόμενων βιομηχανικών χωρών και των θεωρητικών απολογητών του κοινωνικού τους συστήματος, είναι η θεωρία του υπερπληθυσμού. Έχει γίνει μόνιμη επωδός τους ότι σχεδόν για όλα τα δεινά του 3ου κόσμου, βασική αιτία είναι ο πολύ μεγάλος, πληθυσμός τους. Ειδικά για το περιβάλλον ισχυρίζονται, ότι η αύξηση του πληθυσμού εντείνει και εξαντλεί τους φυσικούς πόρους και προκαλεί άμεσα και έμμεσα την καταστροφή του. Για να βάλουμε τα πράγματα στη θέση τους πρέπει καταρχήν να γίνει καθαρό ότι η έννοια του υπερπληθυσμού είναι σχετική και όχι απόλυτη. Μιλώντας σχετικά με την οικονομία και τη διατροφή αλλά και σχετικά με το περιβάλλον, ο «υπερπληθυσμός» μπορεί να οριστεί σε σχέση με τις **πλουτοπαραγωγικές πηγές** και την **έκταση** της χώρας. Σε σχέση με την έκταση ειδικά, το κατάλληλο ποσοτικό μέγεθος περιγραφής είναι η **μέση πυκνότητα** του πληθυσμού. Τώρα μπορεί κανείς να παρατηρήσει ότι οι πιο πυκνοκατοικημένες χώρες, και άρα σε σχέση με την έκτασή τους «υπερπληθυσμιακές», βρίσκονται στην Ευρώπη και όχι στον 3ο κόσμο. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν πολλές περιοχές και χώρες στον 3ο κόσμο, ιδίως στην Αφρική και την Ασία, που αν και αραιοκατοικημένες παρουσιάζουν σοβαρή καταστροφή του περιβάλλοντος.

Υπάρχει βέβαια και το φαινόμενο της ανομοιόμορφης κατανομής του πληθυσμού, με περιοχές πολύ υψηλής πυκνότητας γύρω από πόλεις, που όπως αναφέρθηκε πράγματι αποτελούν εστίες μόλυνσης και εξάντλησης των φυσικών πόρων μιας ευρύτερης περιοχής. Όμως επίσης αναφέρθηκαν τα αίτια γι' αυτήν την κατάσταση, δηλαδή για τα μεταναστευτικά κύματα προς τις πόλεις, που είναι κοινωνικά και βρίσκονται στο κυρίαρχο παγκόσμιο δίκτυο οικονομικών σχέσεων. Και δεν είναι φυσικά ο «υπερπληθυσμός» η αιτία για την τρύπα του όζοντος ή το φαινόμενο του θερμοκηπίου δηλαδή για παγκόσμια φαινόμενα που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών και μορφών ενέργειας που χρησιμοποιούν κατ' εξοχήν χώρες με ένα μικρό μόνο ποσοστό του γήινου πληθυσμού, ούτε για μια σειρά άλλα φαινόμενα που τα ίδια καθώς και τα αίτιά τους έχουν ήδη μνημονευτεί.

Τέλος, σχετικά με το ζήτημα των πηγών διατροφής, γιατί κι αυτές συνδέονται έμμεσα με την καταστροφή του περιβάλλοντος (αφού μεγάλος πληθυσμός θέλει μεγάλες εκτάσεις καλλιεργήσιμης γης και άρα επέκταση σε βάρος του περιβάλλοντος) έχει ήδη εξηγηθεί, ότι οι καλλιέργειες στις φτωχές χώρες κατευθύνονται κυρίως στις εξαγωγές και όχι στη διατροφή του ντόπιου πληθυσμού.

Αξίζει όμως εδώ να αναφερθεί ένα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο που κονιορτοποιεί τη θεωρία του υπερπληθυσμού, τόσο όσον αφορά το πρόβλημα της πείνας, όσο και την επίδρασή του στο πρόβλημα του περιβάλλοντος. Σύμφωνα με την εκτίμηση του οργανισμού τροφίμων των Ηνωμένων Εθνών, μόλις 4 εκτάρια γης καλλιεργημένα σε σόγια μπορούν να θρέψουν για όλη τους τη ζωή 61 ανθρώπους, ενώ ισοδύναμα εάν η ίδια γη χρησιμοποιηθεί για εκτροφή βοοειδών μπορούν να διατραφούν μόνο 2 άνθρωποι. Έτσι, στη βάση μιας φυσικής διατροφής, η γη θα μπορούσε σήμερα να θρέψει (από τις ήδη καλλιεργούμενες εκτάσεις) πληθυσμό **6 φορές μεγαλύτερο του σημερινού** των 5,2 δισεκατομμυρίων.

Θα μπορούσε να πει κανείς ειρωνικά, ότι αν δεν υπήρχαν άνθρωποι δεν θα υπήρχε και καταστροφή του περιβάλλοντος, όμως το πρόβλημα δεν βρίσκεται εκεί. Η θεωρία του υπερπληθυσμού είναι απόφια η Μάλθουσιακή θεωρία για την κοινωνική φτώχεια και την πείνα, εφαρμοσμένη τώρα στο ζήτημα του περιβάλλοντος. Βλέπει τις μάζες του 3ου κόσμου μόνον σαν στόματα και όχι σαν παραγωγική δύναμη. Ο Μάλθους συμβούλευε την εργατική τάξη στις καπιταλιστικές χώρες να κάνει λιγότερα παιδιά, γιατί αυτά ήταν όπως έλεγε η αιτία της δυστυχίας της. Διακόσια χρόνια μετά, οι αχρείοι εκπρόσωποι της βιομηχανικής Δύσης συμβουλεύουν τον 3ο κόσμο να ελέγξει τον πληθυσμό του, γιατί αυτό είναι τάχα το αίτιο της κακοδαιμονίας του.

Η απογύμνωση των φυσικών πόρων.

Έχει ήδη αναφερθεί η σχέση ανάμεσα στην οικονομική δραστηριότητα και τη διαδικασία εξάντλησης - διάβρωσης και ερημοποίησης του εδάφους. Οι εντατικές καλλιέργειες και η υπεράντληση νερού, πρακτικές που εφαρμόζονται συστηματικά μέσα στα «αναπτυξιακά» προγράμματα των διεθνών οικονομικών οργανισμών, είχαν καταστρεπτικά αποτελέσματα. Έτσι, όταν η Ξηρασία και η

λειτουργία πλήττουν την Αφρική, δεν είναι η φύση που φταίει γι' αυτό, αλλά η πολιτική της συστηματικής, απογύμνωσης των φυσικών πόρων που εφάρμοσαν και εφαρμόζουν οι ιμπεριαλιστές και η αντανάκλασή τους πάνω στο φυσικό κλίμα. Το ίδιο συμβαίνει και με τις πλημμύρες. Χαρακτηριστικό (αν και όχι το μοναδικό) είναι το παράδειγμα του Μπαγκλαντές, μιας χώρας που την τελευταία ιδιαίτερα δεκαετία πνίγηκε κυριολεκτικά από αυτές. Από τον περασμένο ήδη αιώνα, οι Αγγλοι αποικιοκράτες κατέστρεψαν τεράστιες δασικές εκτάσεις στα νότια των Ιμαλαίων για να φτιάξουν φυτείες τσαγιού. Αυτή η εκτεταμένη καταστροφή των δασών είχε σαν μακροπρόθεσμη συνέπεια την αλλαγή του κλίματος (που συγκεκριμένα εκδηλώθηκε με αύξηση των βροχών στη λεκάνη απορροής) και κυρίως στέρησε τη φύση από ένα βασικό παράγοντα ανάσχεσης των πλημμυρών, οδήγησε στη διάβρωση του εδάφους και σε συνδυασμό με ορισμένους άλλους φυσικούς παράγοντες είναι η αιτία που σήμερα το Μπαγκλαντές πνίγεται με εκατοντάδες χιλιάδες θύματα και εκατομμύρια άστεγους. Ανάλογο πρόβλημα στην Ασία αντιμετωπίζουν και άλλες χώρες που τα δάση τους έχουν σε σημαντικό βαθμό καταστραφεί (π.χ. Φιλιππίνες).

Οι πόλεμοι.

Ενας πρόσθετος παράγοντας που έχει προκαλέσει μεγάλες καταστροφές στο περιβάλλον είναι οι πόλεμοι που έχει υποκινήσει ή διεξάγει ο ιμπεριαλισμός με πεδίο βολής τον 3ο κόσμο. Η Ινδοκίνα δέχτηκε εκατομμύρια τόνους Αμερικάνικων βομβών και χημικά αποφλοιωτικά που καταστρέφουν τη βλάστηση. Στην Ερυθραία ο πόλεμος και οι βομβαρδισμοί έφεραν την καταστροφή των καλλιεργειών και του εδάφους, τη λειψυδρία και την ερήμωση. Τεράστια οικολογική καταστροφή στον Περσικό Κόλπο προκάλεσε πέρυσι ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος και ο βομβαρδισμός των πετρελαιοπηγών, ένας πόλεμος που έγινε για να εξασφαλίσουν οι ΗΠΑ τον έλεγχο σε μια στρατηγική πρώτη ύλη.

Σκέψεις πάνω στη φιλοσοφική πλευρά του ζητήματος

Είναι πλέον κατανοητό ότι υπάρχει μια εξαιρετικά στενή σχέση ανάμεσα στο ζήτημα του φυσικού περιβάλλοντος και το παγκόσμιο κοινωνικό ζήτημα. Η σύνδεση είναι τόσο στενή, ώστε να μην μπορεί να μιλήσει κανείς κάπως σοβαρά και ολοκληρωμένα για το πρώτο χωρίς να μπει κάπως βαθιά και στο δεύτερο. Εξαιτίας και αυτού του γεγονότος αποκτάει μεγάλη σημασία η ανάδειξη του ζητήματος του περιβάλλοντος στο επίκεντρο των παγκόσμιων προβλημάτων. Και δεν μπορεί κανείς να είναι συνεπής υπερασπιστής της φύσης εάν δεν είναι σωστός υπερασπιστής της μοίρας του ανθρώπου.

Από τότε που εμφανίστηκε ο άνθρωπος εμφανίστηκε και η αντίθεσή του με τη φύση, που εκφράστηκε κατ' εξοχήν στη συνέχεια σαν αντίθεση κοινωνίας - φύσης. Η αντίθεση αυτή ήταν εξαρχής και επί χιλιάδες χρόνια μη ανταγωνιστική, γιατί οι φυσικές συνθήκες επέτρεπαν τη διατήρηση του ανθρώπινου είδους και του πολιτισμού του, ενώ ο τελευταίος δεν επιδρούσε καταστρεπτικά πάνω στη φύση. Η αντίθεση κοινωνίας - φύσης λυνόταν με την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Σταδιακά ο άνθρωπος κυριάρχησε μέσω της παραγωγής και δάμασε σε σημαντικό βαθμό τα φυσικά στοιχεία.

Όμως κάτω από το σύστημα παραγωγικών σχέσεων του καπιταλισμού και βασικά στο τελευταίο στάδιο, η αντίθεση - που κυρίαρχη πλευρά της έγινε τελικά ο άνθρωπος (η ανθρώπινη κοινωνία) - μετατράπηκε τελικά σε ανταγωνιστική: καταστροφή της φύσης από τον άνθρωπο και συγχρόνως πρόκληση φυσικών καταστροφών πάνω στους ανθρώπους εξαιτίας του ανθρώπου.

Επειδή όμως ο άνθρωπος έχει απόλυτη ανάγκη το φυσικό του περιβάλλον, είναι απολύτως αναγκαία η αποκατάσταση της αντίθεσης στην παλιά μη ανταγωνιστική της μορφή. Και αυτό μπορεί να γίνει μόνο με τη λύση μιας άλλης ανταγωνιστικής αντίθεσης, της κοινωνικής, σε παγκόσμιο επίπεδο. Η λύση της τελευταίας είναι προϋπόθεση για τη λύση της πρώτης. Στις σημερινές συνθήκες η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων από μόνη της δεν είναι σε θέση να οδηγήσει στη σωστή λύση της αντίθεσης ανθρώπου - φύσης, παρά μόνο να οξύνει τις καταστροφικές της συνέπειες. Η ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνικής μπορεί να βοηθήσει την ισόρροπη συμβίωση ανθρώπου - φύσης κάτω από νέες κοινωνικές συνθήκες και μόνο. Η πραγματικότητα δείχνει ότι το πρόβλημα της καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος (και μαζί μ' αυτό και του ανθρώπου) δεν είναι **τεχνολογικό** και δεν είναι **οικουμενικό** με την έννοια του υπερταξικού. Δεν είναι τεχνολογικό γιατί η τεχνολογία που μπορεί να εναρμονίσει την τεχνική πρόοδο με το φυσικό περιβάλλον μπορεί να υπάρξει (και ήδη υπάρχει σε μεγάλο βαθμό αλλά δεν εφαρμόζεται) και δεν είναι υπερταξικό γιατί τα αίτιά του είναι **κοινωνικά** (συγκεκριμένη κοινωνική τάξη είναι ένοχη γι' αυτό), γιατί οι συνέπειές του πλήττουν κατ' εξοχήν τις μάζες των φτωχών ανθρώπων του κόσμου και γιατί τη λύση, την οριστική και ριζική λύση στο πρόβλημα, μπορούν να τη δώσουν μόνον αυτοί που έχουν και ένα τέτοιο θεμελιώδες συμφέρον.

Πέτρος Πετρίδης

P. Ντ. Λαίνογκ
**ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ
 ΜΕ
 ΠΑΙΔΙΑ**

Τ
 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ

Κριστιάν Ροσφόρ
**ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
 ΠΡΩΤΑ!**

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ

τασσοθα βελθελωτη
 ουρασια Αικατατρίου
 κηλακ αρσεντρου

**... ΕΤΑ
 ΛΥΧΕΙΑ
 ΒΑΣ**

υψιλον / διβλια

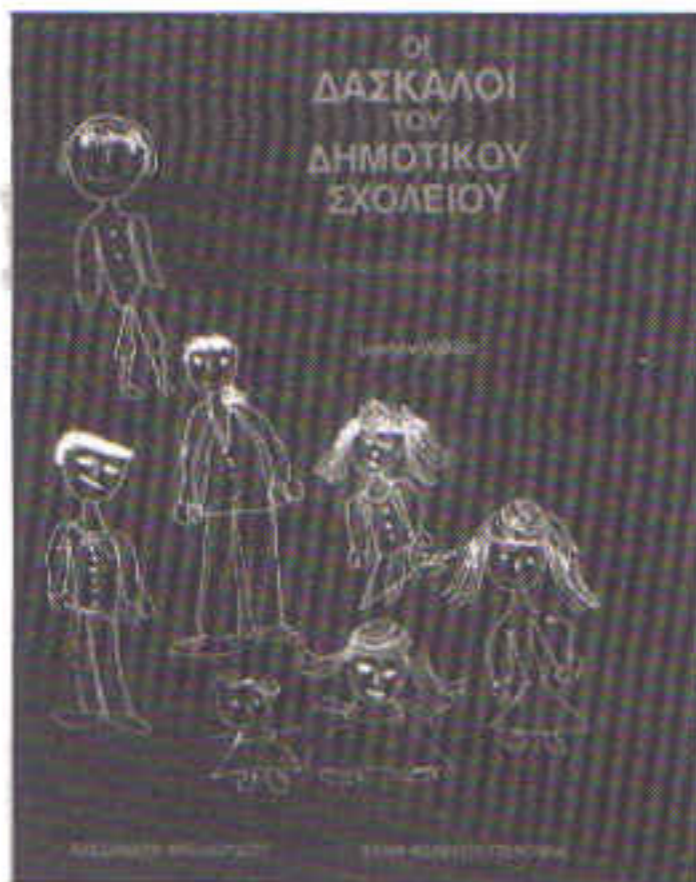
Ιρλαν Μαρτίν - Αριελ Ντορρικάν

ΜΙΛΟΥΝΤ
Ο ΑΠΑΤΕΩΝΑΣ

Η ΔΗΤΙΣΗ ΤΟΥ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΤΡΟΠΟΣ
 ΝΑ ΣΩΘΑΙΤΕ
 ΤΑ ΜΑΛΛΙΑ ΜΑΟΥΣ!

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ

Ύψιλον/διβλία

Ζωοδόχου Πηγής 34, 106 81 Αθήνα
 Τηλ. 3638257, FAX 3640349

Bernard Charlot,
ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΛΛΑΖΕΙ
εκδ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, ΑΘΗΝΑ 1992

Η μελέτη αυτή του Γάλλου καθηγητή - στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού VIII - Bernard Charlot, εκδόθηκε στη Γαλλία αμέσως μετά τις μεγάλες μαθητικές και φοιτητικές κινητοποιήσεις του 1986. Στην Ελλάδα εκδόθηκε φέτος από τον εκδοτικό οίκο «προτάσεις» υπό την επιμέλεια του Νώντα Παπαγεωργίου σε μετάφραση του ίδιου και της Ελένης Μποναφάτου.

Η εκπαιδευτική πραγματικότητα, η οποία αναλύεται σ' αυτό το βιβλίο αφορά βέβαια τη Γαλλία. Όμως, όπως εύκολα μπορεί να διαπιστώσει ο αναγνώστης, αυτή η πραγματικότητα και τα προβλήματα με τα οποία συνδέεται, έρχεται να φωτίσει αρκετά από τα πιο βασικά ζητήματα της ελληνικής εκπαίδευσης και μάλιστα σήμερα, εποχή μεγάλων διαρθρωτικών συντηρητικών αλλαγών στην οικονομία, την κοινωνία, την εκπαίδευση.

Στο πρώτο μέρος ο συγγραφέας αναφέρει ότι από τα μισά της δεκαετίας του '70 και μετά όλοι μιλούν για κρίση του σχολείου. Ο κυρίαρχος λόγος γι' αυτήν την κρίση θεωρεί ότι το σχολείο πάσχει κυρίως από μια γενική χαλάρωση, μια άκριτη ανοχή και έναν ακραιφνή εξισωτισμό που έχει διαλύσει τα πάντα. Η προτεινόμενη λύση - από την ίδια μεριά - σημαίνει επαναφορά της παλαιάς τάξης πραγμάτων, επιστροφή σε πρότυπα δοκιμασμένα, επάνοδο στην τάξη και συμμόρφωση όσων διαταράσσουν το εκπαιδευτικό σύστημα. Ο συγγραφέας επισημαίνει ότι αυτή η σύλληψη της κρίσης, που κατά τη γνώμη μας είναι κυρίαρχη και στην Ελλάδα, καταξιώνει την «αναίτια» καθεαυτή και τροφοδοτεί το νεοφιλελευθερισμό ο οποίος την ερμηνεύει ως ανάκτηση για κατάργηση της ελαστικότητας, της απορρύθμισης, των σκανδαλωδών προνομίων των μαθητών (στο σχολείο) και των εργαζομένων (στην κοινωνία). Αυτά τα λεγόμενα προνόμια, τα «κεκτημένα» δικαιώματα δεν μπορεί παρά να είναι παράγοντες κρίσης γιατί το κλάδο είναι η ανανέωση, άρα η άρνηση του κειμένου.

Σημαντικές και ενδιαφέρουσες είναι οι αναλύσεις του Β. Charlot στο δεύτερο μέρος με την εκπαιδευτική πολιτική της αστικής τάξης και τις αντιφάσεις της, για τη διπλή όψη του σχολείου και την εκπαίδευση της εργατικής τάξης. Η κυρίαρχη τάξη διακηρύσσει το ανεπιόριστο και απαράγραπτο δικαίωμα κάθε ανθρώπου στη μόρφωση, αλλά, ταυτόχρονα, οφείλει να περιορίσει την πρόσβαση του λαού στην εκπαίδευση. Αυτός ο περιορισμός μπορεί να υποστηριχθεί όταν η οικονομική και κοινωνική εξέλιξη απαιτεί, αλλά δεν μπορεί, ποτέ, ν' αρθεί

πλήρως. Η κυρίαρχη τάξη έχει εγκλωβιστεί σε μια αντίφαση: από τη μια πρέπει να προωθήσει την επαγγελματική κατάρτιση των εργατών από την άλλη πρέπει να περιχαρακώσει και να περιορίσει αυστηρά την πρόσβαση της εργατικής τάξης στην ειδικευση, γιατί αυτή δίνει στον εργάτη τη δύναμη να διεκδικεί καλύτερο μισθό και συνθήκες εργασίας αλλά και εκτρέφει τις κοινωνικές και πολιτικές προσδοκίες της εργατικής τάξης.

Παρόμοια αντίφαση φαίνεται ότι διαπερνά και το σχολείο όπως και τους δασκάλους του. Αυτό το ίδιο το αστικό σχολείο που έχει σαν ρόλο την δημιουργία «ικανών και υπάκουων» μαθητευόμενων, μπορεί να βγάλει απεργούς, εργάτες, απείθαρχους στρατιώτες, συνδικαλιστές, επαναστάτες.

Στο τρίτο μέρος ο Charlot κερδίζει τη μάχη εναντίον ορισμένων βασικών αστικών ιδεολογημάτων. Η σχολική αποτυχία, η ιδεολογία του χαρίσματος η ισότητα ευκαιριών αντιμετωπίζονται μ' έναν αριστοτεχνικό τρόπο στην πραγματική τους διάσταση. Εδώ ο Charlot ακολουθεί τις αναλύσεις των Bourdieu - Passeron, Μπωντελό - Εσταμπλέ και τις προχωράει ακόμα πιο πέρα.

Στο τέταρτο μέρος όμως ο ίδιος εξαπολύει τα βέλη της κριτικής του στις απόψεις για το ρόλο του σχολείου των παραπάνω τεσσάρων πρώτων συγγραφέων. Στατικότητα, μοιρολατρία, τελεολογία αποπνέουν οι θέσεις των 4 για το σχολείο και την αναπαραγωγή, σύμφωνα με τον Charlot. Όλα γι' αυτούς είναι προκαθορισμένα, κι έτσι για ποιο πράγμα να αγωνιστεί κανείς; Ξαναβρίσκουμε εδώ την πολεμική που ανέπτυξε λίγο παλιότερα και ο Ζορζ Σύντερ εναντίον των αδιέξοδων απόψεων των Μπουρντιέ - Πασερνόν, Μπωντελό - Εσταμπλέ. Σίγουρα οι αναλύσεις του, μας βοηθούν να αποκαλύψουμε τις εξαπατήσεις της κυρίαρχης τάξης για τη σχολική αποτυχία, το χάρισμα και την ισότητα των ευκαιριών. Όμως το να αντιμετωπίζουμε το σχολείο και τους διδασκόντες σαν μια καλοκουρδισμένη μηχανή στα χέρια της κυρίαρχης τάξης σημαίνει ότι δεν έχουμε καταλάβει πολλά πράγματα από την μαρξιστική διαλεκτική και από το νόμο των αντιθέσεων που διέπουν τα πάντα. Κλείνουμε με ένα απόσπασμα από το πέμπτο και τελευταίο μέρος του βιβλίου που αναφέρεται σε κριτική του Charlot για τις επιδιώξεις του Γάλλου Υπουργού Παιδείας Μοργου το 1986. Θα μπορούσαμε να πούμε ακριβώς τα ίδια για τους στόχους της συντηρητικής αναδιάρθρωσης στην ελληνική εκπαίδευση το 1990-92.

Διαβάστε: ... μια στρατηγική που έχει στόχο να υποσκάψει τη συνδικαλιστική δύναμη, την οποία η δεξιά θεωρεί ως το βασικό εμπόδιο στην ανάπτυξη του προγράμματός της στην εκπαίδευση. Ακόμη αναστολή των προ-

σλήψεων των καθηγητών γενικής εκπαίδευσης, δημιουργία ενός ειδικού καθεστώτος διευθυντού σχολείου, απαγόρευση διανομής εντύπων, απαγόρευση πραγματοποίησης συνδικαλιστικών συγκεντρώσεων κατά την ώρα της υπηρεσίας, νέα εγκύκλιος για τις μεταθέσεις...».

Χρήστος Κάτσικας

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Μαρξιστικές επεξεργασίες για τον πόλεμο

- Της Σύνταξης:** Δέκα χρόνια Θέσεις.
- Της Σύνταξης:** Η πολιτική στον αστερισμό του φόβου
- Σ. Βαβδινός:** Μερικά από τα αδιέξοδα της μακεδονικής πολιτικής της Ελλάδας
- Α. Δημούλης και Χρ. Γιαννούλης:** Έθνη, τάξεις, πολιτική. Αναφορά στις μαρξιστικές επεξεργασίες για τον πόλεμο (Μέρος Γ').
- Α. Χρύσης:** Ηγεμονία και πολιτική σημασιών: Σκέψεις και σχόλια στο φως της γραμισιανής διάκρισης πολιτικής κοινωνίας και κοινωνίας των πολιτών
- Τ. Κυπριανίδης:** Επιστημολογικές προεκτάσεις της «Διαλεκτικής της Φύσης» του Ένγκελς
- Α. Μαρούδας:** Αίτια και προοπτικές του απεργιακού κινήματος στην ΕΣΣΔ, 1989-1991. (Η εργατική αντίσταση στα «εκατοχρονιστικά» οράματα της περεστρόικα)
- Χ. Τυροβούζης:** Ιστορία ... χωρίς τελειωμό; (Ο ΣΥΝ «επαναπροσδιορίζεται»)

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΕΣ:

- Ο Δημήτρης Δημούλης γράφει για τα βιβλία:
- ♦ Καρλ Μαρξ: *Εμπόρευμα και χρήμα*, μετάφραση, εισαγωγή και σχόλια του Γ. Σταμάτη
- ♦ Θ. Παπαχρίστου (επιμ.): *Νεοφιλελευθερισμός και δίκαιο*. Μια κριτική προσέγγιση

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1992 **40**

Πληροφορική και Ελληνική Κοινωνία

Τις τελευταίες δεκαετίες - και στη χώρα μας την τελευταία ιδιαίτερα δεκαετία - παρατηρούμε μια αληθινή αύξηση γενικά των κάθε τύπου υπολογιστικών συστημάτων. Από τα μεγάλα συστήματα (mainframes) που χρησιμοποιούν οι Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί, μέχρι τους προσωπικούς υπολογιστές και τα κομπιουτεράκια τσέπης, η αύξηση είναι ραγδαία και αφορά όλες ή σχεδόν όλες τις δραστηριότητες της οικονομικής αλληλίας και της πνευματικής ζωής.

Αντίστοιχες αλλαγές παρατηρούμε στην απασχόληση: από τον χειρώνακτα εργάτη, περνάμε στον πνευματικό εργάτη, στον "επιστήμονα εργάτη". Από τη βιομηχανική επανάσταση περνάμε στην επανάσταση της πληροφορικής. Αναζητώντας γιατί προέκυψε η ανάγκη αυτή, έχουμε να επισημάνουμε τα εξής σημεία:

α) Η μεγάλη χρησιμοποίηση των υπολογιστών γενικά βασίζεται πάνω σε υπαρκτές, αντικειμενικές ανάγκες. Κυριότερες απ' αυτές νομίζουμε ότι είναι ο όγκος των συναλλαγών που υπάρχει σήμερα, ο όγκος των πληροφοριών που δεχόμαστε ή στέλνουμε, η μεγάλη ανάγκη για αποθήκευση στοιχείων σε όσο το δυνατόν μικρότερο χώρο και η ανάγκη για επανάληψη απλών εργασιών ρουτίνας.

β) Προς τη χρησιμοποίηση των υπολογιστών εξαναγκάζει τις επιχειρήσεις ο ανταγωνισμός στην αγορά. Έτσι, με τη χρησιμοποίηση των υπολογιστών:

i) Πετυχαίνουν καλύτερη χρησιμοποίηση του προσωπικού, γιατί ο υπολογιστής το απαλλάσσει από εργασίες ρουτίνας που είναι μεγάλου όγκου συνήθως και απαιτούν πολύ χρόνο.

ii) Αυξάνεται η παραγωγικότητα. Ο χρόνος λιγοστεύει για κάθε εργασία, οι έλεγχοι είναι πιστότεροι. Για τον υπολογιστή δεν υπάρχει ωράριο. Λόγω της αύξησης της παραγωγικότητας μειώνεται το ποσοστό των κερδών που πάει για μισθούς.

iii) Κάποια είδη απασχολήσεων εξαφανίζονται. Στη θέση τους όμως δημιουργούνται καινούργιες θέσεις εργασίας ή στην ίδια επιχείρηση (τμήμα πληροφορικής) ή σε άλλες επιχειρήσεις π.χ. software houses, κατασκευαστές Η/Υ κ.λπ.

γ) Τρίτος λόγος, εξίσου σοβαρός, είναι τα πολιτικά και στρατιωτικά αίτια. Η επιστήμη της πληροφορικής μπαίνει στην υπηρεσία υπηρεσιών και βιομηχανιών όπλων. Έτσι:

i) Εκσυγχρονίζεται το φακέλλωμα που τώρα πια γίνεται ηλεκτρονικό.

ii) Στρατιωτικά μυστικά που μεταφέρονται και φυλάσσονται με ασφάλεια με τη βοήθεια αυτής της τεχνολογίας.

iii) Συνδέονται με αυτήν την τεχνολογία όλα τα διαστημικά προγράμματα, οπτικά συστήματα κ.λπ.

Αν όλα αυτά είναι η αναγκαιότητα κάθε λογής που έσπρωξε προς την ανάπτυξη των υπολογιστών, τι σημαίνει όμως στην ουσία της η ανάπτυξη αυτής της τεχνολογίας;

α) Σημαίνει πρώτα απ' όλα ότι - με μια έννοια - "εξορθολογικοποιείται" η αγορά: Ομοειδείς λειτουργίες πολλών διαφορετικών επιχειρήσεων ή πολλών τμημάτων της ίδιας επιχείρησης μπαίνουν σε μια ενιαία βάση.

β) Διαδικασίες εμπειρικές τώρα αποκτούν επιστημονική βάση. (Μελέτη και κατασκευή διαφόρων αλγορίθμων, προγραμματισμός και κανόνες προγραμματισμού).

γ) Υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες αποθήκευσης πληροφοριών, γρήγορης και ασφαλούς μεταφοράς δεδομένων, επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων σωστότερα και γρηγορότερα, επεξεργασίας οικονομικών στοιχείων. Έτσι, πετυχαίνεται η έρευνα της αγοράς πιο σωστά και με λιγότερη δαπάνη. Μ' άλλα λόγια βοηθάει την επιχείρηση να προσδιορίσει με μεγάλη ακρίβεια, το περιβάλλον μέσα στο οποίο βρίσκεται.

Στηριγμένες πάνω στη βάση των αλλαγών που επιφέρει στην

αγορά η πληροφορική και κυρίως στην αλλαγή του είδους της εργασίας (πνευματική εργασία), αναπτύχθηκαν - εκ του πονηρού - διάφορες απόψεις και ιδεολογήματα περί "χειραφέτησης" και "αλλαγής κοινωνικών ρόλων και σχέσεων" που επιφέρει η νέα τεχνολογία. Η ουσία του ζητήματος είναι, νομίζουμε, η εξής:

Η ιεραρχία που υπάρχει στις αποφάσεις, στις επιλογές και τις κατευθύνσεις που παίρνονται σύμφωνα με ένα από τα πριν καθορισμένο σχέδιο, εξακολουθεί να υπάρχει. Απλά η ταχύτητα στη λήψη αποφάσεων έχει αυξηθεί σημαντικά, λόγω της άμεσης πληροφόρησης που υπάρχει.

Η κοινωνική ιεραρχία συνεχίζει να υφίσταται, αφού η άρχουσα τάξη είναι αυτή που παραγγέλλει αυτό που θέλει να γίνει και η πλειθώρα των τεχνικών, επιστημόνων διαφόρων βαθμίδων, αναλαμβάνει να το φέρει σε πέρας με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια.

Ενδιάμεσα απ' τον εργοδότη και τον εργάτη μεσολαβεί ένα πολύπλοκο υπολογιστικό σύστημα, που μειώνει τον αστάθμητο παράγοντα που λέγεται ανθρώπινο λάθος ή ανθρώπινη αντίδραση ή διαφωνία με κάποιες επιλογές.

Παρ' όλα αυτά, δεν σημαίνει ότι η ανάπτυξη της τεχνολογίας αυτής δεν είναι κάτι το αντικειμενικό. Αυτή η τεχνολογία και η γνώση που αναπτύσσεται σε στενή σύνδεση μ' αυτή, αφορά το συντονισμό σ' ένα ενιαίο σχέδιο, την ανάληψη των αναγκών και των απαιτήσεων της αγοράς μ' έναν ενιαίο τρόπο, που είναι δοκιμασμένος, αντικειμενικός, επιστημονικός.

Αυτή η τεχνολογία και γνώση δεν καθορίζει τους στόχους μιας διαδικασίας, απλά βελτιστοποιεί την ανάπτυξη της διαδικασίας μειώνοντας το χρόνο, τα σφάλματα και - κατά συνέπεια - το κόστος της όλης διαδικασίας.

Ούτε - πολύ περισσότερο - αυτή η διαδικασία ανατρέπει κάποιες κοινωνικές σχέσεις, ούτε χειραφετεί, ούτε απελευθερώνει τον άνθρωπο, όπως -ούτε λίγο, ούτε πολύ- προσπαθούν να μας πείσουν όλα τα "αριστερά" κόμματα της Βουλής.

Είναι γνωστό, εξάλλου, ότι η καπιταλιστική κοινωνία είναι η κοινωνία εκείνη που είναι η κατεξοχήν - σε σχέση με τις προηγούμενες - ορθολογιστική, γιατί δεν αποζητά να αναπαράγει κυρίως τους φορείς των υπαρχόντων κοινωνικών σχέσεων, απλά πρωταρχικά τις ίδιες τις κοινωνικές σχέσεις. Άρα, συνοδικά, περισσότερη σημασία για το γενικό συμφέρον της καπιταλιστικής κοινωνίας έχει ένα συγκροτημένο σύστημα αξιών, προτύπων, νόμων, διαδικασιών που θα αναπαράγει τις κοινωνικές δομές και σχέσεις που υπάρχουν, ανεξάρτητα από τον κάθε φορά φορέα που θα βρίσκεται επικεφαλής αυτού του συστήματος.

Η ισότητα ή ισοτιμία ή ισότητα ευκαιριών λοιπόν, είναι ισότητα απέναντι σ' αυτό το δοσμένο σύστημα αξιών, διαδικασιών, διεύθυνσης κ.λπ. Δηλαδή ίση (περίπου) ευκαιρία στην προσφορά σ' αυτό το σύστημα.

Ξεκαθαρίζοντας λοιπόν και τοποθετώντας ιδεολογικά το ζήτημα όπως είναι, ερχόμαστε να δούμε πώς είναι διαμορφωμένη η ελληνική αγορά των υπολογιστών και πώς είναι διαμορφωμένο το σύνολο των ανθρώπων που ασχολούνται στην πληροφορική σήμερα.

Για τη μελέτη μας αυτή θα στηριχτούμε σε δύο έρευνες:

α) στην έρευνα των Κωνσταντίνου - Ν. Παυλίδου - Α. Χατζηνίκου για λογαριασμό των Ε.Π.Υ. - ΕΤΒΑ (Ε.Π.Υ.: Ελληνική Εταιρία Επιστημόνων Πληροφορικής και Υπολογιστών) με τίτλο "Έρευνα αγοράς υπολογιστών στην Ελλάδα" του έτους 1986, και

β) στην έρευνα των Χ. Γκούβη - Δ. Καραμπίνη για λογαριασμό της Ε.Π.Υ. με τίτλο "Ανθρώπινο δυναμικό και δραστηριότητες έρευνας πληροφορικής στην Ελλάδα" του έτους 1988.

Να τονίσουμε εδώ, κάνοντας μια παρένθεση, ότι πρώτον δεν υπάρχουν νεότερες έρευνες και δεύτερον ότι οι έρευνες αυτές εί-

ναι πολύ αξιόπιστες, τόσο από τον τρόπο που έγιναν, όσο και από το μέγεθος του δείγματος (που αγκαλιάζει όλη σχεδόν τον υπό έρευνα πληθυσμό).

Υπάρχουσα κατάσταση

1) Ανάλυση εγκατεστημένης υπολογιστικής ισχύος κατά τύπο υπολογιστή και τομέα.

(Η έρευνα διακρίνει 4 τύπους υπολογιστών: mainframes, mini, micro και supermicro. Επίσης διακρίνει 2 τομείς: δημόσιο και ιδιωτικό).

Έτσι λοιπόν παρατηρούμε ότι:

α) Η συνολική αξία της εγκατεστημένης ισχύος ανέρχεται σε 267,183 εκατ. δολλάρια. Σε προηγούμενη μελέτη που είχε δημοσιευθεί στον Οικονομικό Ταχυδρόμο της 26 Νοεμβρίου 1981 το αντίστοιχο μέγεθος εκτιμούνταν σε 166,6 εκ. δολλάρια.

β) Το 47,67% της συνολικής εγκατεστημένης αξίας ανήκει σε συστήματα του δημοσίου τομέα και το 52,33% σε συστήματα του ιδιωτικού τομέα. Το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία γιατί μόνο το 14,56% των εγκατεστημένων συστημάτων είναι του δημοσίου τομέα, δηλ. το μέσο σύστημα του δημοσίου τομέα είναι 5,3 φορές ακριβότερο από το μέσο σύστημα του ιδιωτικού τομέα.

γ) Το 45,59% της συνολικής αξίας ανήκει σε mainframes, το 38,52% σε minis, το 3,07% σε supermicro και το 12,82% σε micro. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι ενώ στα mainframes το 76,18% της αξίας ανήκει σε συστήματα του δημοσίου και το 23,82% σε συστήματα του ιδιωτικού τομέα, στα minis τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 27,69% και 72,31%, στα supermicros 23,90% και 76,10% και στα micros 11,97% και 88,03%. Όπως είναι φανερό υπάρχει σαφής προτίμηση του ιδιωτικού τομέα στα μικρά συστήματα, ενώ αντίθετα του δημοσίου στα μεγαλύτερα. Παρατηρούμε ότι, ο ιδιωτικός τομέας στην Ελλάδα είναι μικρών δυνατοτήτων γι' αυτό και χρησιμοποιεί μικρότερα συστήματα.

2) Ανάλυση εγκατεστημένης ισχύος κατά δραστηριότητα χρήστη

Εδώ παρατηρούμε ότι:

α) Το μεγαλύτερο ποσοστό (26,2%) της συνολικής αξίας αντιστοιχεί σε εγκαταστάσεις Τραπεζών και Ασφαλιστικών Εταιρειών, ενώ το μικρότερο στον πρωτογενή τομέα με ποσοστό 0,3% και στη δραστηριότητα της παροχής Υπηρεσιών Υγείας με ποσοστό 0,6%. Πρέπει να σημειωθεί ότι το τελευταίο αυτό ποσοστό θεωρείται ως ένας σημαντικός δείκτης της πληροφορικής ανάπτυξης μιας χώρας.

β) Ο μεγαλύτερος αριθμός συστημάτων σε ποσοστό 31,48% χρησιμοποιούνται στο εμπόριο, ενώ ο μικρότερος στον πρωτογενή τομέα (0,32%) και στην Υγεία (1,47%).

γ) Τα ακριβότερα συστήματα χρησιμοποιούνται στις Τράπεζες και τις ασφαλιστικές εταιρίες με μέση αξία 507,3 χιλ. δολλάρια ή 276% της μέσης αξίας όλων των συστημάτων. Τα φθηνότερα συστήματα χρησιμοποιούνται στην Υγεία με μέση αξία 68,7 χιλ. δολλάρια ή 37,9% του μέσου όρου της αξίας όλων των συστημάτων.

Φθηνά συστήματα χρησιμοποιούνται και στο εμπόριο με μέση αξία 88,3 χιλ. δολλάρια ή 48% του μέσου όρου της αξίας όλων των συστημάτων.

δ) Στις Τράπεζες - Ασφάλειες το 86,5% της αξίας αντιστοιχεί σε mainframes, ενώ το 13,5% σε minis. Αντίθετα στο Εμπόριο, το 6,3% της αξίας αντιστοιχεί σε mainframes και το 93,7% σε minis.

3) Ανάλυση εγκατεστημένης ισχύος κατά γεωγραφική περιοχή
Εδώ παρατηρούμε τα εξής:

α) Το 82,34% των συστημάτων (90,51% της αξίας) βρίσκονται εγκατεστημένα στην Αττική, το 7,6% των συστημάτων (3,72% της αξίας) στην περιοχή της Θεσσαλονίκης, το 2,62% των συστημάτων (0,99% της αξίας) στην υπόλοιπη Μακεδονία - Θράκη, το 2,13% των συστημάτων (2,18% της αξίας) στην Πελοπόννησο και την υπόλοιπη Στερεά, το 2,94% των συστημάτων (1,01% της αξίας) στο Ιόνιο - Ήπειρο και Θεσσαλία και τέλος το 2,37% των συστημάτων (1,58% της αξίας) στην Κρήτη και τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου.

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι η χρήση mainframes και minis συγκεντρώνεται σχεδόν αποκλειστικά (89,94% των συστημά-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΑΣ MAINFRAMES ΚΑΙ MINIS ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ, ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

		ΑΤΤΙΚΗ		ΘΕΣ/ΝΙΚΗ		ΜΑΚ.-ΘΡΑΚΗ		ΠΕΛΟΠ.-ΣΤ.		ΗΠ.-ΘΕΣ.-ΙΟΝ.		ΚΡ.-ΑΙΓ.		ΣΥΝΟΛΟ	%
		ΑΞΙΑ	%	ΑΞΙΑ	%	ΑΞΙΑ	%	ΑΞΙΑ	%	ΑΞΙΑ	%	ΑΞΙΑ	%		
	ΙΔΙΩΤ.	92.213	45,33	5.850	69,98	1.725	77,88	1.295	26,35	1.365	60,00	990	27,85	103.438	46,17
	ΔΗΜΟΣ.	111.200	54,67	2.510	30,02	490	22,12	3.620	73,65	910	40,00	2.565	72,15	121.295	53,83
ΣΥΝΟΛΟ		203.413	90,51	8.360	3,72	2.215	0,99	4.915	2,19	2.215	1,01	3.555	1,98	224.733	100,00
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	(ΠΡ)	520	0,26	0	0,00	110	4,97	0	0,00	0	0,00	0	0,00	630	0,28
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	(ΒΜ)	30.800	15,14	2.625	31,40	1.035	46,73	2.675	54,43	550	24,18	210	5,91	37.895	16,86
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	(ΔΔ)	13.910	6,84	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	13.910	6,18
ΤΡΑΠΕΖΕΣ - ΑΣΦ	(ΤΑ)	58.490	28,75	360	4,31	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	58.850	26,19
ΕΜΠΟΡΙΟ	(ΕΜ)	30.504	15,00	1.690	20,22	590	26,64	250	5,09	665	29,23	290	8,16	33.989	15,12
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΕΡΕΥΝΑ	(ΕΕ)	10.625	5,22	2.445	29,25	320	14,45	1.540	31,33	920	40,44	2.650	74,54	18.500	8,23
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	(ΜΤ)	20.900	10,27	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	50	1,41	20.950	9,32
ΥΓΕΙΑ	(ΥΓ)	1.165	0,57	90	1,08	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1.255	0,56
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	(ΥΠ)	21.744	10,69	1.090	13,04	160	7,22	310	6,31	140	6,15	355	9,99	23.799	10,59
ΔΙΑΦΟΡΑ	(ΔΦ)	3.205	1,58	60	0,72	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,003	265	1,47
ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ	(ΕΔ)	11.550	5,68	0	0,00	0	0,00	140	2,85	0	0,00	0	0,00	11.690	5,2
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΑΣ ΔΡΑΣΤΗ- ΡΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗ			10000		100,00		100,00		100,00		100,00		100,00		100,00

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΞΙΑΣ MAINFRAMES ΚΑΙ MINIS ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

	ΑΤΤΙΚΗ	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	ΜΑΚ.-ΘΡΑΚΗ	ΠΕΛ.-ΣΤ.	ΗΠ.-ΘΕΣ.	ΚΡΗΤΗ.-ΑΙΓ.	ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΑΝΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
ΒΙΟΜ.	81,3	6,9	2,7	7,0	1,5	0,6	100,00
ΕΜΠΟΡ.	29,7 (5)	5,0	1,7	0,7	2,0	0,9	100,00
ΕΚΠΑΙΔ.	57,4	13,3	1,7	8,3	5,0	14,3	100,00
ΥΠΗΡ.	91,4	4,5	0,7	1,3	0,6	1,5	100,00

των ή 94,23% της αξίας) στις περιοχές Αθήνας - Θεσσαλονίκης.

Γίνεται επίσης φανερό η τάση εγκατάστασης μικρότερων και λιγότερο απαιτητικών σε τεχνική υποστήριξη συστημάτων, σε περιοχές εκτός Αττικής.

Η ευθύνη γι' αυτό ανήκει στις εκάστοτε κυβερνήσεις που δεν φρόντισαν να αποκεντρώσουν τις υπηρεσίες τους, με αποτέλεσμα να υπάρχει αυτός ο συγκεντρωτισμός στην Αθήνα.

β) Όσον αφορά την επενδυμένη αξία σε mainframes και minis, συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη αξία:

i) Στην Αττική οι Τράπεζες και οι Ασφαλιστικές Εταιρείες,
ii) Στην περιοχή της Θεσσαλονίκης, στη Μακεδονία-Θράκη, στην Πελοπόννησο και Στερεά, η βιομηχανία.

iii) Στις υπόλοιπες περιοχές Ιονίου - Ηπείρου, Θεσσαλίας, Κρήτης και νησιών Αιγαίου, η εκπαίδευση και η έρευνα.

4) Τάσεις εξέλιξης της εγκατεστημένης ισχύος

α) Η συνολική ετήσια αξία των νέων εγκαταστάσεων άρχισε από 38,755 εκ. δολάρια το 1981, μειώθηκε σταδιακά σε 18,485 εκ. δολάρια το 1983, για να αυξηθεί πάσι στα 51,553 εκ. δολάρια το 1985. Το 37,03% της συνολικής εγκατεστημένης αξίας εγκαταστάθηκε την διετία 1984-85. (Υπενθυμίζουμε ότι η έρευνα είναι του 1986. Αν και τα στοιχεία αυτά είναι σίγουρα ξεπερασμένα, εν τούτοις δείχνουν, νομίζουμε, μια σαφή τάση ανόδου, την οποία ακριβώς θέλαμε να υπογραμμίσουμε).

β) Η συμμετοχή των mainframes στην ετήσια συνολική αξία των νέων εγκαταστάσεων μειώθηκε από 63,3% το 1981 σε 24,9% το 1985. Αντίθετα, η συμμετοχή των supermicros και micros αυξήθηκε από 0,5% και 1,9% το 1981 σε 9,4% και 34,9% αντίστοιχα το 1985.

Την διετία 1984-85 εγκαταστάθηκε το 25,41% της αξίας των mainframes, το 32,17% της αξίας των minis, το 87,07% της αξίας των supermicros και το 81,02% της αξίας των micros. Απ' τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι ο τομέας των supermicros έχει τον ταχύτερο ρυθμό ανάπτυξης, ενώ ο τομέας των mainframes έχει τον βραδύτερο ρυθμό ανάπτυξης.

Εταιρίες πληροφορικής

Στην Ελλάδα, ως το 1986 υπήρχαν 184 εταιρίες πληροφορικής, από τις οποίες: 100 Εμπορικές υλικού, 2 Εμπορικές λογισμικού, 8 Κατασκευαστικές υλικού, 74 Κατασκευαστικές λογισμικού. Αυτές οι εταιρίες στο μεγαλύτερό τους ποσοστό απασχολούν λιγότερους από 15 υπαλλήλους. Επίσης έχουν ιδρυθεί οι περισσότερες μετά το 1980 και συγκεντρώνονται βασικά γύρω από την Αθήνα.

Αυτό που πρέπει να υπογραμμισθεί είναι ότι οι εταιρείες αυτές, παρά τα όποια προβλήματα αντιμετώπιζαν (και δεν γνωρίζουμε πόσα απ' αυτά σήμερα έχουν επιλυθεί) με την κρατική πολιτική για τη βιομηχανία, εντούτοις - και αυτό έχει μια σημασία απ' τη σκοπιά που το εξετάζουμε - τείνουν να γίνουν ξεχωριστός κλάδος με κεντρική και βαρύνουσα σημασία για όλους τους κλάδους της οικονομίας.

Εδώ να σημειώσουμε τρία δεδομένα που είναι δυνατόν να μεγαλώσουν ακόμη περισσότερο τη σημασία της πληροφορικής σαν

κλάδου οργανικά δεμένου πλέον με την οικονομία:

α) **Δημόσιο δίκτυο μεταφοράς δεδομένων:** Ένα τέτοιο δίκτυο πολλαπλασιάζει την δυνατότητα αποκεντρωμένης χρήσης των υπολογιστών, αφού καθιστά οικονομικά εφικτή την διασύνδεση των συστημάτων και την μεταξύ τους ανταλλαγή πληροφοριών. Ήδη ο ΟΤΕ εγκατέστησε το Ελληνικό δίκτυο (HELLAS PAC). Προβλεπόνταν το δίκτυο να λειτουργούσε το 1987 και σε πρώτη φάση να στηρίζονταν σε τρεις κόμβους στην Αθήνα - Πειραιά - Θεσσαλονίκη και σε τρεις συγκεντρωτές και να εξυπηρετούσε 2.500 τερματικούς σταθμούς. Τελικά λειτούργησε το 1989.

β) **Τυποποίηση:** Ένας από τους σημαντικούς παράγοντες υποδομής είναι ο βαθμός της τυποποίησης των προϊόντων, μεθοδολογιών κατασκευής και διαδικασιών. Γι' αυτό ο ΕΛΟΤ (Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης) κάνει μια προσπάθεια τα τελευταία χρόνια προς την κατεύθυνση της δημιουργίας των Ελληνικών προτύπων. Τα Ελληνικά αυτά πρότυπα επιδιώκεται να ακολουθούν τα ανάλογα διεθνή πρότυπα λαμβάνοντας υπόψη τις τελευταίες τεχνολογικές εξελίξεις ενώ συγχρόνως να είναι εφαρμόσιμα στους διάφορους τομείς που αναφέρονται.

Το ζήτημα είναι σημαντικό, γιατί στο βαθμό που η εγχώρια παραγωγή προϊόντων πληροφορικής στηριχθεί σε πρότυπα, το αποτέλεσμα θα είναι η βελτίωση της βιομηχανικής παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων. (Εδώ να διευκρινίσουμε ότι δεν θεωρούμε πανάκεια την πληροφορική για την αύξηση της παραγωγικότητας κ.λπ. Απλά τονίζουμε τη σημασία αυτού του συγκεκριμένου παράγοντα στην αύξηση της παραγωγικότητας, που όμως δεν είναι ο μοναδικός. Επίσης, να τονίσουμε ότι δεν διακατεχόμαστε από λατρεία για την παραγωγικότητα γενικά, απλά θέλουμε να καταδείξουμε γιατί προτιμάται η πληροφορική από τους επιχειρηματίες και το κράτος, και μάλιστα με τέτοια ένταση).

γ) Εκπαίδευση

Είναι φανερό ότι δεν μπορούν να αξιοποιηθούν παραγωγικά οι δυνατότητες που προσφέρει η πληροφορική, χωρίς το κατάλληλα εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό.

Τα τελευταία χρόνια με την καθιέρωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, μέσω επιστημονικών ενώσεων, δημοσίων φορέων αλλά κυριότερα μέσω της δημιουργίας εξειδικευμένων τμημάτων στα ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, γίνεται προσπάθεια να δημιουργηθεί το απαραίτητο επιστημονικό και τεχνικό προσωπικό.

Το θέμα αυτό όμως θα μας αποσχολήσει και παρακάτω. Κλείνοντας αυτήν την παράγραφο, για του λόγου το αληθές να δώσουμε μια εικόνα της σημασίας αυτών των παραγόντων:

Σύμφωνα με την έρευνα, μετά το 1982 και ιδιαίτερα στα χρόνια 1984-85 (κι εμείς πιστεύουμε ότι συνεχίζεται και σήμερα) η παραγωγή τυποποιημένου λογισμικού (π.χ. προγράμματα εμπορικών εφαρμογών) εκτιμάται ότι αυξάνει με ρυθμό 300-400% το χρόνο, τάση που πιστεύεται ότι θα επιταχυνθεί, αν μεταξύ των αγορών του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα απ' τη μια μεριά και των Ελληνι-

κών εταιρειών παραγωγής λογισμικού από την άλλη, λειτουργήσουν μονάδες που θα έχουν σαν κύρια δραστηριότητα τον εντοπισμό των αναγκών των διαφόρων αγορών, την ανάθεση της ανάπτυξης τυποποιημένων προϊόντων στις Ελληνικές εταιρίες λογισμικού και τέλος τη διάθεση των προϊόντων αυτών στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.

Η απασχόληση στην πληροφορική

- Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της δεύτερης έρευνας, το σύνολο των απασχολούμενων στις ειδικότητες της πληροφορικής το 1988 ήταν 17.632 άτομα (0,5% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού με βάση την απογραφή του 1981).

Στον ιδιωτικό τομέα απασχολούνταν 11.632 άτομα (65,6% του συνόλου) απ' τους οποίους οι 1.000 στον κλάδο της πληροφορικής, ενώ στο δημόσιο τομέα απασχολούνταν 6.100 άτομα (34,4% του συνόλου).

- Ο μέσος όρος ετήσιας αύξησης των απασχολούμενων στις ειδικότητες της πληροφορικής την περίοδο 1980-1988 εκτιμάται σε 1.773 άτομα (ποσοστό 22,2% ετήσιας αύξησης), ενώ στα τρία τελευταία χρόνια αυτής της περιόδου η αύξηση εκτιμάται στους 2.600 απασχολούμενους.

- Η έρευνα εκτιμά ότι την πενταετία 1989-1993 η μέση ετήσια ζήτηση θα πρέπει να φτάνει τα 4.000 άτομα. Από τα στοιχεία που υπάρχουν φαίνεται πως μόνο το 37,5% των αναγκών αυτών θα μπορεί να καλυφθεί από τις ετήσιες εκροές του εκπαιδευτικού συστήματος. Το μεγαλύτερο, μάλιστα, μέρος τους (67%) προέρχεται από ιδιωτικές σχολές που καλύπτουν κυρίως ειδικότητες χαμηλού και μέσου επιπέδου.

Τα χαρακτηριστικά των απασχολούμενων

α) Οι ειδικότητες

Οι απασχολούμενοι το 1980 σε μέσου και υψηλού επιπέδου ειδικότητες της πληροφορικής (δεν περιλαμβάνονται οι ειδικότητες χειριστών Η/Υ και εισαγωγής στοιχείων) αποτελούσαν το 35,4% του συνόλου των απασχολούμενων στην πληροφορική, ενώ το 1988 το ποσοστό αυτό ανεβαίνει στο 44,1%. Υπάρχει δηλαδή μια βελτίωση στη σύνθεση των ειδικοτήτων. Τα ποσοστά αυτά διαφοροποιούνται κατά τομέα. Μια από τις αιτίες του φαινομένου θα πρέπει να αναζητηθεί στον μεγάλο όγκο εισαγωγής δεδομένων στις εφαρμογές του δημόσιου τομέα, που απαιτεί μεγάλο αριθμό χειριστών εισαγωγής στοιχείων.

β) Το επίπεδο εκπαίδευσης

- Οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης το 1980 αποτελούσαν το 78,7% του συνόλου των απασχολούμενων στις ειδικότητες της πληροφορικής, ενώ το 1988 το 61,8%. Υπάρχει δηλαδή μια σαφής βελτίωση στο επίπεδο εκπαίδευσης των απασχολούμενων.

- Το 1988, οι απασχολούμενοι σε ειδικότητες μέσου και υψηλού επιπέδου κατανέμονται ως εξής: 12,6% πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών, 46,9% πτυχιούχοι ΑΕΙ, 15% κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου και οι υπόλοιποι απόφοιτοι Μέσων Σχολών. Σ' αυτό το επίπεδο, δεν παρατηρούνται διαφορές στο επίπεδο εκπαίδευσης των απασχολούμενων μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου τομέα.

- Όσον αφορά την ειδίκευση στην επιστήμη της πληροφορικής, προκύπτει το συμπέρασμα ότι μόνο το 15% του συνόλου των απασχολούμενων διαθέτει πτυχίο ειδίκευσης στην επιστήμη της πληροφορικής.

Στις ειδικότητες μέσου και υψηλού επιπέδου, το ποσοστό αυτό φτάνει το 27,1%, ποσοστό δηλαδή αρκετά χαμηλό.

Ακόμα στον κλάδο της πληροφορικής, ενώ το 72,1% του συνόλου διαθέτει πτυχίο Ανωτέρας Σχολής και άνω, οι κάτοχοι πτυχίου πληροφορικής αποτελούν μόνο το 28,9% του συνόλου. Η έρευνα

μας δείχνει ακόμα ότι το μεγαλύτερο μέρος των απασχολούμενων στις ειδικότητες της πληροφορικής έχει ενταχθεί σ' αυτές μετά το 1980.

Από το σύνολο των έργων που εκτελέστηκαν το 1987, τα 83,8% κάλυπταν τα έργα λογισμικού (software), ενώ τα 16,2% έργα υλικού (hardware). Τα ίδια ακριβώς ποσοστά ισχύουν και για τη χρηματοδότηση των έργων.

Κατανομή της απασχόλησης

Πριν προχωρήσουμε στις ειδικότητες, έτσι όπως τις έχει διαχωρίσει η έρευνα, κρίνουμε σκόπιμο, για καλύτερη κατανόηση απ' τους αναγνώστες, να μιλήσουμε για την ανάλυση, τις γλώσσες προγραμματισμού, το λειτουργικό σύστημα και το υλικό. Οι "ορισμοί" είναι δικοί μας και αποσκοπούν στην κατανόηση από τον αναγνώστη. Γι' αυτό και δεν έχουν κάποια αυστηρότητα στη διατύπωση.

Ανάλυση: Ανάλυση είναι η διαδικασία που θα πρέπει να ακολουθηθεί για την επίτευξη κάποιων στόχων. Είναι με λίγα λόγια τα πλάνα υλοποίησης κάποιων προγραμμάτων, δηλ. το ξεκαθάρισμα των σχέσεων μεταξύ των οντοτήτων που παρουσιάζονται σ' ένα πρόβλημα. Δηλαδή αν μια οντότητα, π.χ. "συνδρομητής" σχετίζεται με μια άλλη οντότητα, π.χ. "ταχυδρομικός κώδικας". Ύστερα, το είδος των σχέσεων των οντοτήτων, π.χ. "ένα προς ένα" (π.χ. σχέση "πρόσωπο Α" με "Αριθ. Αστυνομικής Ταυτότητας"), "ένα προς πολλά" (π.χ. σχέση οντότητας "πελάτης" προς την οντότητα "είδη"), "πολλά προς ένα" (π.χ. σχέση "μαθητές" προς "δάσκαλο"), "πολλά προς πολλά" (π.χ. σχέση "πελάτες" προς "παραγγελίες"). Αυτή η διαδικασία είναι απαραίτητη τόσο για εμπορικές εφαρμογές, όσο και για επιστημονικές εφαρμογές.

Προγραμματισμός:

Η κατάλληλη αποτύπωση της λύσης του προβλήματος, με τη βοήθεια των δυνατοτήτων μιας γλώσσας προγραμματισμού, πάνω στη βάση της προηγούμενης ανάλυσης.

Γλώσσα προγραμματισμού:

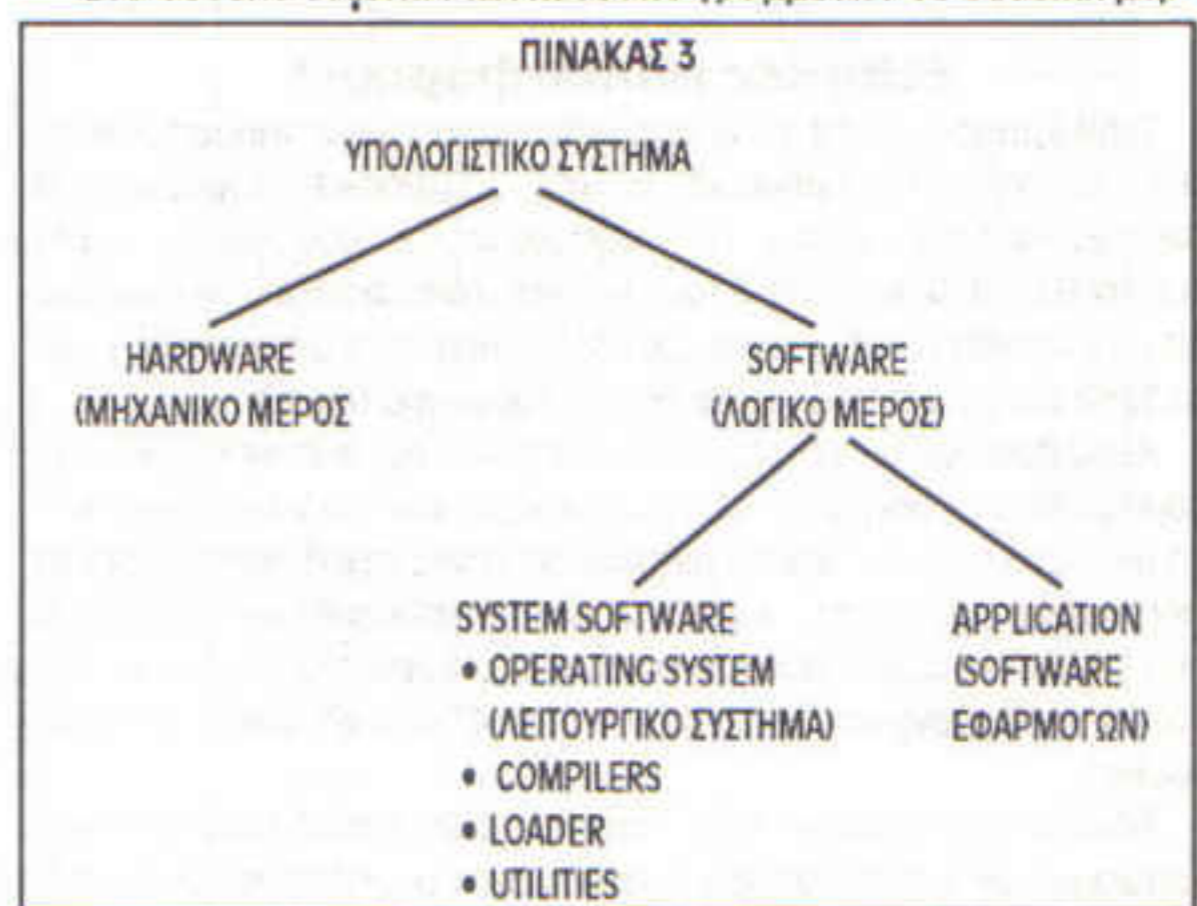
Ένα σύνολο εντολών και κανόνων, σε κωδικοποιημένη μορφή, που μοιάζει περισσότερο στην ανθρώπινη γλώσσα και αντίληψη, γι' αυτό και συνήθως λέγεται "υψηλού επιπέδου" (όχι λόγω "τελειότητας", αλλά λόγω του ότι απευθύνεται στον άνθρωπο περισσότερο κι όχι στη μηχανή· τότε θα ήταν "χαμηλού επιπέδου").

Λειτουργικό σύστημα:

Το σύνολο των προγραμμάτων κάτω από τον έλεγχο των οποίων είναι εφικτή και σχετικά εύκολη η επικοινωνία με τον Η/Υ (με σκοπό την εκτέλεση των προγραμμάτων εφαρμογών).

Γλώσσα μηχανής:

Ένα σύνολο εντολών και κανόνων γραμμένων σε δυαδική μορφή.

φή (binary code). Δηλαδή κάθε εντολή αυτής της γλώσσας κανονίζει πότε θα περνάει ηλεκτρικό ρεύμα, ποιο άκρο του κάθε διπόλου (bit) θα είναι μαγνητισμένο έτσι ή αλλιώς, κ.λπ. Οι εντολές απευθύνονται στο κατάλληλο υλικό (hardware).

Υλικό (hardware)

Όλο το σύνολο εξαρτημάτων (π.χ. κυκλώματα, μαγνητικοί δίσκοι, ταινίες, καλώδια, οθόνες, πληκτρολόγια κ.λπ.) ενός υπολογιστή.

Οι ειδικότητες που ξεχωρίζει η έρευνα είναι οι παρακάτω (Γενική Ευθύνη)

1) Προϊστάμενοι:

Εννοούνται οι επικεφαλής των μονάδων που ασχολούνται με έργο πληροφορικής (τεχνικοί προϊστάμενοι, όχι οικονομικοί ή διοικητικοί προϊστάμενοι).

(Υλικό (hardware))

Όσοι ασχολούνται τόσο στην ανάπτυξη εφαρμογών, όσο και στη δημιουργία προγραμμάτων εφαρμογών

(Χειρισμός)

8) Χειριστές Η/Υ:

Όσοι ασχολούνται με το χειρισμό Η/Υ. Αυτοί που ασχολούνται ειδικά με την "Εισαγωγή Στοιχείων" σε μόνιμη βάση, περιλαμβάνονται στην επόμενη ειδικότητα.

9) Χειριστές "Εισαγωγής Στοιχείων":

Όσοι ασχολούνται με την εισαγωγή στοιχείων σε μόνιμη βάση ανεξάρτητα αν πρόκειται για χειρισμό πληροφορικού Η/Υ, συστήματος data entry ή μεμονωμένης μηχανής (διατρητική, μαγνητικών εγγραφών κ.λπ.).

- Στις ειδικότητες της πληροφορικής δεν περιλαμβάνονται χειριστές πληροφορικού που κύρια απασχόλησή τους είναι άλλη από την εισαγωγή στοιχείων σε Η/Υ προς επεξεργασία (υπάλληλοι τρα-

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ	Ε Π Ι Π Ε Δ Ο Ε Κ Π Α Ι Δ Ε Υ Σ Η Σ								
	ΜΕΣΗ ΕΚΠ.	ΤΕΙ	ΤΕΙ ΠΛΗΡ.	ΑΕΙ	ΑΕΙ ΠΛΗΡ.	Α' ΜΕΤ. ΠΛΗΡ.	ΔΙΔ. ΠΛΗΡ.	ΑΛΛΟ ΜΕΤΑΠ.	ΣΥΝΟΛΟ
ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΙ	26	5	3	93	11	28	16	14	196
ΑΝΑΛΥΤΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	35	13	9	121	27	48	5	7	265
ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΣΥΣΤ. Η/Υ	21	69	18	47	24	18	3	4	204
ΑΝΑΛΥΤΕΣ-ΣΧΕΔΙΑΣΤΕΣ S/W	11	5	2	33	15	23	7	2	98
ΑΝΑΛ.-ΠΡΟΓΡ/ΣΤΕΣ ΕΦΑΡΜ.	69	25	25	167	33	42	7	9	377
ΠΡΟΓΡ/ΣΤΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	29	14	4	43	4	8	1	2	105
ΠΡΟΓΡ/ΣΤΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	170	36	23	91	17	8	2	0	347
ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ Η/Υ	294	44	6	46	2	0	0	0	392
ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΕΙΣΑΓ. ΣΤΟΙΧ.	929	36	7	22	0	0	0	0	994
ΣΥΝΟΛΟ	1584	247	97	663	133	175	41	38	2978

2) Μηχανικοί συστημάτων Η/Υ:

Όσοι ασχολούνται στο σχεδιασμό, κατασκευή και συντήρηση Η/Υ καθώς και οι ειδικοί των δικτύων διασύνδεσης Η/Υ.

(Λειτουργικό Σύστημα)

3) Αναλυτές - Σχεδιαστές S/W:

Όσοι ασχολούνται σαν αναλυτές - σχεδιαστές λειτουργικών συστημάτων, γενικών προγραμμάτων χρήσης και ειδικών πακέτων χρήσης (απασχολούνται κυρίως στις εταιρίες πώλησης Η/Υ και στους μεγάλους Δημόσιους Οργανισμούς).

4) Προγραμματιστές Συστημάτων:

Όσοι ασχολούνται με την εγκατάσταση, συντήρηση, βελτίωση, προγραμμάτων, βοηθητικών ρουτινών, ρουτινών επικοινωνίας, πακέτων εφαρμογών κ.λπ.

(ρουτίνα = ομάδα εντολών που μόνη της μπορεί να αποτελέσει πρόγραμμα (αλλιώς και "υποπρόγραμμα)).

(Λογισμικό Εφαρμογών (software Εφαρμογών)).

5) Αναλυτές εφαρμογών:

Όσοι ασκούν αποκλειστικά το έργο της ανάπτυξης εφαρμογών και δεν συντάσσουν προγράμματα, αλλά κατανέμουν το έργο του προγραμματισμού στους προγραμματιστές εφαρμογών. Κυρίως είναι προσανατολισμένοι στο εμπορικό κύκλωμα.

6) Προγραμματιστές εφαρμογών:

Όσοι ασχολούνται στον προγραμματισμό εφαρμογών με βάση τις οδηγίες που τους δόθηκαν από τους αναλυτές εφαρμογών, καθώς και στη συντήρηση και βελτίωση των προγραμμάτων.

7) Αναλυτές - προγραμματιστές εφαρμογών:

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ		
ΤΙΤΛΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ 5/ΤΙΑΣ 1983/84-1987/88	ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ 5/ΤΙΑ 1988/89-1992/93
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ	110	180
ΒΑΣΙΚΟΣ ΑΕΙ	420	1900
ΒΑΣΙΚΟΣ ΤΕΙ	27	365
ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ (αναγνωρισμένων)	5000	5000

πεζών, Ολυμπιακής Αεροπορίας για κρατήσεις θέσεων, κ.λπ.).

Είδαμε παραπάνω, στην ειδικότητα "αναλυτές - προγραμματιστές εφαρμογών" ότι υπάρχουν ειδικοί που ήδη έχουν διπλό ρόλο στην πληροφορική.

Αυτό το φαινόμενο αποτελεί γενική τάση. Με την ανάπτυξη γλωσσών ανωτέρου επιπέδου (4.G.L.), τείνει ο αναλυτής να είναι και προγραμματιστής και προγραμματιστής συστήματος (one man show).

Αλλαγές στο οργανόγραμμα των επιχειρήσεων

Με την εισαγωγή της πληροφορικής, εφοδιάστηκαν πρώτα κάποια τμήματα των επιχειρήσεων που εκτελούσαν συνήθως οικονομικές λειτουργίες (π.χ. οικονομικές υπηρεσίες). Όμως οι ανάγκες των εταιρειών μεγάλωσαν και οι δυνατότητες της πληροφορικής

αυξήθηκαν, οπότε μεγάλωσε και ο ρόλος της πληροφορικής στην εταιρεία.

Τώρα πια παίζει κεντρικό ρόλο στον προγραμματισμό όλων των δραστηριοτήτων και των λειτουργιών της εταιρείας. Για το λόγο αυτό ακριβώς, άλλαξε και η διάρθρωση του μηχανισμού της εταιρείας. Τώρα πια, το Μηχανογραφικό Τμήμα, έπαψε να είναι ένα Τμήμα υπαγόμενο κάτω από την Οικονομική Διεύθυνση. Λειτουργεί σαν συνδετικός κρίκος μεταξύ των Διευθύνσεων και του Δ.Σ. της εταιρείας.

Η πληροφορική δεν είναι και τόσο αθώα

Όσο και αν τονίζονται τα προτερήματα της πληροφορικής και η ευκολία που προσφέρει στον άνθρωπο, υπάρχουν κάποιες σοβαρές αρνητικές πλευρές που δεν πρέπει να παραμεληθούν. Γιατί ο Η/Υ επηρεάζει τον άνθρωπο που εργάζεται σ' αυτόν. Και πρώτα απ' όλα σωματικά: Το σημαντικότερο είναι η έκθεσή του στην ακτινοβολία. Το ζήτημα είναι αρκετά σοβαρό, γι αυτό και στο Δημόσιο Τομέα τουλάχιστον, ισχύει Π.Δ. που

1) Απαγορεύει οι έγκυες να δουλεύουν μπροστά σε οθόνη
2) Ορίζει διαλείμματα ανά 1 ώρα απομάκρυνσης 15 λεπτά από την οθόνη

3) Επιπλέον άδεια 1 ημέρας κάθε δίμηνο

4) Φίλτρα οθόνης που περιορίζουν την εκπομπή ακτινοβολίας.

Ηθικά επηρεάζεται ο εργαζόμενος γιατί του δημιουργείται μια τάση αυταρχικότητας. Ο εργαζόμενος είναι μόνος με το μηχάνημα. Στην πραγματικότητα το μηχάνημα είναι ο καθρέφτης των ιδεών του, δηλαδή ουσιαστικά είναι ο ίδιος αντιμέτωπος του εαυτού του.

Αυτό, στο βαθμό που τον απορροφά, τον περιχαράκωνει και μειώνει τον πνευματικό του ορίζοντα.

Αν δούμε το ζήτημα υπό αυτό το πρίσμα και με μια προοπτική, ο νέος πνευματικός εργάτης εμφανίζει μερικά σημαντικά διαφορετικά χαρακτηριστικά απ' τον χειρωνακτα εργάτη "παλιού τύπου" που γνωρίζουμε.

Χωρίς να αλλιάζει η κοινωνική του θέση, αλλιάζει η συνείδηση που έχει αυτός για την κοινωνική του θέση. Τον αφήνουν να νομίζει ότι είναι απαραίτητος, καθιερώνοντας του εγωιστικές τάσεις. Αν, όμως, μπορούμε να ανησυχούμε για ορισμένες πλευρές του φαινομένου που εμφανίζονται σε ενήλικες, τα πράγματα είναι σίγουρα σοβαρότερα όταν το φαινόμενο αφορά παιδιά.

Είναι διαπιστωμένο ότι ένα μεγάλο μέρος της αγοράς των Η/Υ αλλιά και της αγοράς γύρω απ' αυτούς (π.χ. περιοδικά που αναφέρονται στους Η/Υ) απευθύνονται σε παιδιά. Εδώ θα είχαμε να επισημάνουμε τα εξής:

1) Η παιδική αγορά είναι γενικά μια "εύκολη" αγορά. Το παιδί παρασύρεται εύκολα να αγοράσει ο,τιδήποτε του προσφερθεί, γιατί η επιθυμία του ξεπερνάει τη συνειδητοποίηση των αναγκών του.

2) Συνήθως προσφέρονται δισκέτες με παιχνίδια, η πλειοψηφία των οποίων είναι αντιπαιδαγωγικού περιεχομένου. Η αγορά αυτή και η ασυδοσία πάνω στην ψυχή του παιδιού είναι ανεξέλεγκτη. Ελάχιστα είναι τα δείγματα παιδαγωγικών παιχνιδιών με Η/Υ.

3) Μαθαίνει στον καταναλωτισμό και στη λογική του "ότι γυαλίζει είναι χρυσός" αλλοιώνοντας τα κριτήριά του και ταυτίζοντας την προσωπικότητά του με το πλήθος των αντικειμένων που έχει ή μπορεί να αποκτήσει, και έμμεσα με το χρήμα.

4) Μαθαίνει στη μη-προσπάθεια, αφού έχει την εύκολη λύση - τον Η/Υ.

5) Μαθαίνει να θαυμάζει τη μηχανή - κάτι ξένο και απρόσωπο, χωρίς ευαισθησίες, αντιδράσεις και συναισθήματα - την οποία αλλιά λογεί σαν αλήθεια, και όχι την ανθρώπινη δουλειά και μόχθο.

6) Η καθιστική ζωή μπροστά στον Η/Υ έχει σαν αποτέλεσμα έλλειψη άθλησης με τα γνωστά επακόλουθα.

7) Το σοβαρότερο ίσως απ' όλα, είναι ότι δεν έρχεται σε επαφή με άλλα παιδιά. Το παιχνίδι εμφανίζεται μπροστά του σαν ατομική απασχόληση κι ευθύνη. Διαπιστώνεται δηλαδή μια έλλειψη ομαδικότητας, όπως επίσης και μια έλλειψη διασταύρωσης άλλων ιδεών. Το ζήτημα δηλαδή έχει και την κοινωνική του διάσταση.

Στις συνθήκες υποχώρησης του κινήματος, υποχώρησης των προοδευτικών ιδεών, η αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας για να δικαιολογήσουν οι αντιδραστικές δυνάμεις στη νεολαία τη λιτρεία της τεχνολογίας, τη λιτρεία της παραγωγικότητας είναι ένα πολύ σοβαρό ζήτημα. Γι αυτό χρειάζεται η απομυθοποίηση των νέων τεχνολογιών και η τοποθέτηση του ζητήματος στη σωστή του βάση. Για να μη γίνεται εσασί η τεχνολογική πρόοδος απολογητής αυτής της κοινωνίας και των δομών της.

Σάκης Νικοηόπουλος

* Αισθάνομαι υποχρέωση να ευχαριστήσω θερμά τον εκλεκτό συνάδελφο Μ.Π. (που από σεμνότητα δεν θέλησε να μπει και η δική του υπογραφή στο άρθρο) για τις πολύτιμες συμβουλές του και τις εύστοχες παρατηρήσεις του. Ελπίζω κάποια άλλη φορά να τιμήσει το περιοδικό μας μ' ένα δικό του, ενυπόγραφο άρθρο

Η τηλεόρασή μας και οι αιτίες της κακοδαιμονίας της

Η τηλεόραση είναι ένα όπλο. Ένα όπλο ιδεολογικό, μορφωτικό, ενημερωτικό και παιδαγωγικό που επιδρά στη σκέψη, στο συναίσθημα, στη συμπεριφορά και διαμορφώνει συνειδήσεις, χαρακτήρες και κοινή γνώμη. Η δύναμη της εικόνας που μιλάει πιο άμεσα στον άνθρωπο από το γραπτό λόγο και που του μεταδίδει μηνύματα με σημαντικά μεγαλύτερη ευκολία, κάνει την τηλεόραση όπλο πανίσχυρο και συνεπώς επικίνδυνο.

Ας δούμε λίγο την κατάσταση της τηλεόρασης στη χώρα μας και αν δικαιολογείται η λέξη «επικίνδυνο» που χρησιμοποιήσα.

Στην Ελλάδα η τηλεόραση έχει γίνει η αποκλειστική, σχεδόν, πνευματική τροφή του λαού μας και ιδιαίτερα της νεολαίας. Όσο μάλλον περνάνε τα χρόνια η κατάσταση επιδεινώνεται, με αποτέλεσμα οι νεότερες γενιές να αντιμετωπίζουν με φρίκη και αποστροφή την ιδέα να ανοιξουν ένα εξωσχολικό βιβλίο να διαβάσουν. Ετσι, σιγά - σιγά δημιουργείται μια πνευματική νωθρότητα που κάνει το μυαλό να μην μπορεί ν' αφομοιώσει νοήματα που χρειάζονται μια νοητική επεξεργασία για να γίνουν κτήμα του και να βρίσκει μόνο την τροφή του στα βιομηχανοποιημένα και επεξεργασμένα πνευματικά (υπο) προϊόντα της τηλεόρασης. Και δόξα τω θεώ από τέτοια υποπροϊόντα είναι γεμάτα τα προγράμματα της τηλεόρασής μας. Ελάχιστες μορφωτικές, ή πραγματικά ψυχαγωγικές εκπομπές μεταδίδονται. Οι περισσότερες είναι γεμάτες (και οι ελληνικές και οι ξένες) από φτηνό χιούμορ, προστυχιά, υποβιβασμό του έρωτα στο απολύτως μηχανικό και ζωικό στοιχείο του, μαγκιά που εξυμνείται σαν εξυπνάδα, ανταγωνιστικότητα αντί για συνεργασία, ατομισμό και βία στην προσπάθεια επιβολής πάνω στους άλλους, ρηχό συναισθηματισμό, επιδερμική εξέταση των κοινωνικών φαινομένων, απόκριση ή διαστρέβλωση της αλήθειας, αντιδραστικότητα ή αδιαφορία απέναντι στα κοινωνικά προβλήματα. Και φυσικά πορνό (καλυμμένο ή αποκάλυπτο) και βωμολοχία, που κατακτούν όλο και περισσότερο έδαφος. Ετσι καταλήγει η πνευματική τροφή να γίνεται «ακατάλληλη προς βρώσιν», ένα πραγματικό πνευματικό δηλητήριο για την αποβλάκωση και τον εξανδραποδισμό του λαού.

Ας δούμε σε τι οφείλονται όλα αυτά.

Στην αρχή του άρθρου χαρακτήρισα την τηλεόραση όπλο. Όπλο είναι ένα εργαλείο πολέμου που το χρησιμοποιεί κάποιος εναντίον του αντιπάλου του. Και η τηλεόραση είναι ένα ιδεολογικό, μορφωτικό, ενημερωτικό και παιδαγωγικό όπλο που το χρησιμοποιεί η άρχουσα τάξη για να διαμορφώνει την κοινωνική συνείδηση όπως τη συμφέρει για να διατηρεί την κυριαρχία της. Με την τηλεόραση καθώς και με όλα τα άλλα μέσα ιδεολογικής επίδρασης (τύπο, περιοδικά, βιβλία) προσπαθεί να κερδίσει ιδεολογικά, να διαμορφώσει πολιτικά και να διαπαιδαγωγήσει κοινωνικά τους ταξικούς αντιπάλους της με τέτοιο τρόπο που να είναι απέναντί της πνευματικά αφοπλισμένοι, άρα και υλικά αφοπλισμένοι.

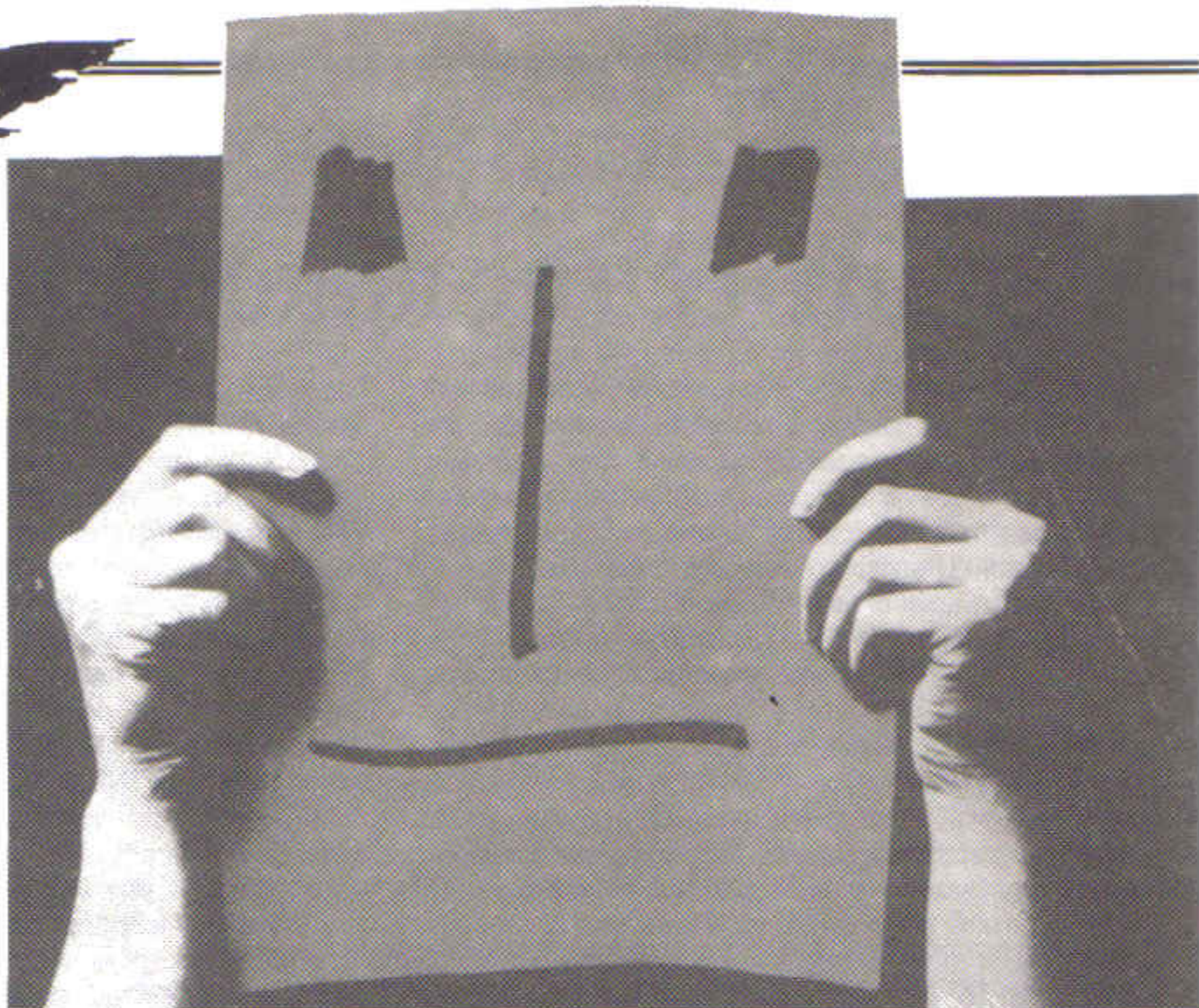
Ο τρόπος που γίνεται αυτό είναι άμεσος στις ειδήσεις, στις ενημερωτικές εκπομπές και στα πολιτικά σχόλια, λιγότερο άμεσος και οφθαλμοφανής στις διάφορες συζητήσεις μεταξύ πνευματικών εκπροσώπων της άρχουσας τάξης ή στις συνεντεύξεις τους με δημοσιογράφους και έμμεσος στις ψυχαγωγικές εκπομπές, τηλεοπτικά παιχνίδια, κινηματογραφικές ταινίες, σίριαλ κλπ.

Μα, θα αναρωτηθεί κανένας, είναι ανάγκη να προβάλλονται ταινίες με σεξ και βία για να διατηρείται μια τάξη την κυριαρχία της; Είναι ένα ερώτημα που φαίνεται αρκετά εύλογο. Κι όμως η απάντηση είναι αρκετά απλή. Η κουλτούρα που παράγει μια τάξη είναι πάντα αντίστοιχη με την κοινωνική κατάσταση αυτής της τάξης και την κοινωνική της ηλικία. Όταν αυτή η τά-

ξη είναι νεαρή, όταν εκπληρώνει τον κοινωνικό της ρόλο επικεφαλής της κοινωνίας, όταν βρίσκεται στο στάδιο του γκρεμίσματος της παλιάς κοινωνίας και της δημιουργίας μιας καινούργιας, τότε έχει και αξίες και ιδανικά και οράματα κι όλα αυτά περνάνε στην κουλτούρα και στην τέχνη της, που είναι ζωντανές και δυναμικές. Όταν φτάσει στο ανώτατο σημείο της ακμής της, όταν δει πως εξάντλησε τα περιθώριά της και πως πίσω της στέκεται η καινούργια τάξη που περιμένει να την ανατρέψει και να περάσει πάνω από το πτώμα της, τότε αρχίζει να γίνεται αποκάλυπτα αντιδραστική. Και όσο ο κατήφορος συνεχίζεται, όσο για διάφορους λόγους καθυστερεί η κοινωνική αλλαγή, τόσο η παλιά τάξη, η παλιά κοινωνία θα σαπίζει και θα αποσυντίθεται κι όλο αυτό το σάπιομα θα περνάει και στην τέχνη της και στον πολιτισμό της. Γι' αυτό θα μπορούσαμε να πούμε με θλιβερή παραδοξότητα: αν θέλει η τηλεόραση να είναι μοντέρνα, πρέπει να είναι διεφθαρμένη.

Κι εδώ φτάνουμε σ' ένα ακόμα επίμαχο θέμα: στη διαφορά κρατικής και ιδιωτικής («ελεύθερης») τηλεόρασης. Όσο καιρό η τηλεόραση ήταν αποκλειστικά κρατικό προνόμιο είχε συγκεντρώσει τα πυρά όλων των δημοκρατικών (η λέξη δημοκρατικών εντός και εκτός εισαγωγικών) που ζητούσαν την «ελεύθερη τηλεόραση» και δεν είχαν καμιά διάθεση να πληρώνουν το χαράτσι της ΔΕΗ για την ΕΡΤ. Λησμονούσαν, όμως, δύο πράγματα. Πρώτο, η «ελεύθερη» τηλεόραση θα ήταν, στο μεγαλύτερο μέρος της, δέσμια του μεγάλου κεφαλαίου που θα είχε τα μέσα να οργανώσει και να εξοπλίσει τα νέα κανάλια, να πληρώσει υπαλλήλους, δημοσιογράφους, παραγωγούς εκπομπών και συνεπώς θα έβλεπε ιδεολογικά, πολιτικά, ενημερωτικά και μορφωτικά τα περισσότερα κανάλια. Δεύτερο, το χαράτσι της ΔΕΗ και η κρατική επιχορήγηση καθώς και το μονοπώλιο των διαφημίσεων έδιναν οικονομική αυτοτέλεια στην κρατική τηλεόραση, που μπορούσε να παρουσιάζει ένα πρόγραμμα ποιότητας και ν' αποφεύγει τα προϊόντα της υποκουλτούρας όσο ήταν δυνατό. Με τη δημιουργία των ιδιωτικών καναλιών, ενώ όλοι περίμεναν πως ο ανταγωνισμός θα δώσει μια βελτίωση της ποιότητας, διεπίστωσαν, με έκπληξη, πως ενώ τα ιδιωτικά κανάλια που «πολλά υπόσχονταν» λίγα έδωσαν και το πρόγραμμά τους, συνοδικά, είναι κατώτερο σε ποιότητα από το πρόγραμμα των κρατικών καναλιών, από την άλλη μεριά παρέσυραν προς τα κάτω και τα προγράμματα των κρατικών καναλιών. Κι αυτό ήταν φυσικό και αναμενόμενο, μια και μπήκε σε μοναδικό κριτήριο η ακροαματικότητα, η οποία καθορίζει και τον όγκο των διαφημίσεων που θα κατευθυνθεί σε κάθε κανάλι. Είναι, όμως, γνωστό πως μεγάλη ακροαματικότητα δεν θα έχουν οι εκπομπές, ή οι ταινίες ποιότητας, αλλά αντίθετα εκείνες οι εκπομπές και εκείνες οι ταινίες που συγκεντρώνουν όλα τα αρνητικά χαρακτηριστικά που ανέφερα στην αρχή του άρθρου. Μια τηλεόραση που φιλοδοξεί να ανεβάσει και όχι να κατεβάσει το μορφωτικό - πολιτιστικό επίπεδο των τηλεθεατών δεν μπορεί να είναι ανταγωνιστική. Είναι μια επιχείρηση κοινής ωφέλειας που πρέπει να επιχορηγείται από το κράτος, μια «επιχείρηση» που θα λειτουργεί με παθητικό και θα αποκλείσει το καρκίνωμα των διαφημίσεων από τα προγράμματά της. Ας μην ξεχνάμε πως η «ελεύθερη τηλεόραση» μας έφερε το εμετικό φρούτο της παρεμβολής των διαφημίσεων στις σημαντικότερες στιγμές μιας καλής ταινίας (όπου δεν το ήμασταν ν' αλλιάξεις κανάλι μήπως αρχίσει ξαφνικά το έργο) κάτι που το υιοθέτησαν αναγκαστικά και τα κρατικά κανάλια, καθώς επίσης και τις πορνοταινίες, ή πορνοπαιχνίδια που συμπληρώνονται με ταινίες «ερωτικές» (ή «τοημπρές») και «νεανικές». Οι τελευταίες, μάλιστα, οι «νεανικές» στο σύνολό

Μας έγραψαν...

τους, σχεδόν, αμερικάνικες είναι πλημμυρισμένες από χυδαιότητα, ψευτομαγκιά και κουτσαβακισμό, δίνοντας «αξεπέραστα» πρότυπα στη νεο-ηαία μας. Ένα τελευταίο πρόβλημα που παρουσιάζεται στην τηλεόραση είναι η σωστή γλώσσα. Πλήθος ξένων λέξεων εισβάλλουν συνεχώς στο γλωσσικό ιδίωμα που μας προσφέρει η μικρή οθόνη με το στόμα παρουσιαστών, ανταποκριτών και δημοσιογράφων. Για να επιδείξουν, μάλιστα και τις γνώσεις τους στις ξένες γλώσσες μιλούν σερβίζουν και τον πληθυντικό των λέξεων, όπως π.χ. «κομπιούτερς», «φιλμς», «κοντσέρτ» ή και ανάποδα, μας δίνουν τον ενικό λέξεων που είχαν περάσει στην ελληνική στον πληθυντικό τους, όπως το τανκς, το σεντς, το κόμικς που έγιναν «τανκ», «σεντ» και «κόμικ». Αν έκαναν, όμως, τον κόπο να ανοίξουν και καμιά γραμματική θα διαπίστωναν, χωρίς πολύ κόπο, πως οι ξένες λέξεις που περνάνε στην ελληνική γλώσσα είτε παίρνουν καταλήξεις ελληνικές και κλίνονται όπως οι αντίστοιχες ελληνικές λέξεις ή μένουν αμετάβλητες και συνεπώς άκλιτες. Εκτός, όμως, απ' αυτά υπάρχουν και οι μεταφράσεις ταινιών, σίριαλ, ντοκιμαντέρ και κάθε είδους ξενόγλωσσων εκπομπών. Εδώ είναι που κυριολεκτικά κατακρεουργείται η ελληνική γλώσσα γιατί οι μεταφραστές μπορεί να ξέρουν την ξένη γλώσσα που μεταφράζουν, αλλά, όπως φαίνεται, τις περισσότερες φορές αγνοούν τη δική τους. Έτσι, το μόνο που τους μένει είναι να μεταφράζουν κατά λέξη το ξένο κείμενο και να διαβάζεις ελληνικά που δε θυμίζουν καθόλου ελληνικά. Κι έτσι, σιγά-σιγά, αφηρημαζούμε τη γλώσσα μας, παραμορφώνοντάς την, όπως βλέπουμε στα παρακάτω παραδείγματα, πρόχειρα σταχυοηγημένα από την πληθώρα που μας προσφέρουν τα διάφορα κανάλια. («Το εννοώ» αντί το «πιστεύω», «το λέω σοβαρά», «Ακούγεσαι σα να το ξέρεις» αντί «μιλάς σα να το ξέρεις», «να πας να δεις ένα γιατρό» αντί «να πας να σε δει ένας γιατρός», καθώς και «αυτοψία» αντί «νεκροψία», «στρατιώτης» αντί «στρατιωτικός» και άλλα και άλλα ων ουκ έστι αριθμός). Εξάιρεση, εν πολλοίς, αποτελεί η ΕΡΤ 1, που έχει δικό της μεταφραστικό τμήμα και τα απαραίτητα μηχανήματα υποτιτλισμού κι έτσι έχει τη δυνατότητα αφενός να έρχεται σε άμεση επαφή με το μεταφραστή και να τον ελέγχει από άποψη προσό-

των και υπευθυνότητας και αφετέρου να τον πληρώνει πολύ καλύτερα γιατί δεν παίρνει πια τη μερίδα του λέοντος το εργαστήριο στο οποίο θα δώσει τη δουλειά ένα από τα άλλα κανάλια.

Από όλα όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω νομίζω πως βγαίνουν τα εξής συμπεράσματα:

1) Η τηλεόραση πρέπει να πάψει να υποθάηπει τα ταπεινότερα συναισθήματα του λαού. Πρέπει αντίθετα να επιδιώκει την πνευματική, ηθική και πολιτιστική του άνοδο. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο ζήτημα της γλώσσας. Και επειδή στα ιδιωτικά κανάλια είναι σχεδόν αδύνατο να επιδράσει κανείς, πρέπει το καλό παράδειγμα να το δίνουν τα κρατικά κανάλια, που πρέπει να ανεξαρτητοποιηθούν από το Υπουργείο Παιδείας, να έχουν Διοικητικό Συμβούλιο εκλεγόμενο από το λαό και ετήσιο προϋπολογισμό ενσωματωμένο στον ετήσιο προϋπολογισμό του κράτους. Απόλυτη απογόρευση διαφημίσεων, πλήρης διαφάνεια στα οικονομικά της στην ετήσια απολογία του Διοικητικού της Συμβουλίου. Κατάργηση της εισφοράς μέσω ΔΕΗ.

2) Δεν πρέπει να έχουμε αυταπάτες για την επίτευξη των στόχων που τέθηκαν πιο πάνω. Με τις καλύτερες προϋποθέσεις η άρχουσα τάξη θα υποχρεωθεί να κάνει μικροποραχωρήσεις κάτω από τη λαϊκή πίεση. Νιώθει πως κάθε ουσιαστική βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου του λαού υποσκάπτει την κυριαρχία της και την ξενοδοχεια της, τείνει να αμφισβητήσει την υποανάπτυξη σε όλους τους τομείς. Η απαθλαγή από το θανάσιμο εναγκαλισμό της αμερικανικής (κυρίως) και της ευρωπαϊκής υποκολλητούρας οδηγεί, έμμεσα, στην απαθλαγή από το θανάσιμο εναγκαλισμό της οικονομίας και της πολιτικής μας από τον ιμπεριαλισμό. Γι' αυτό ο αγώνας όσο δίκαιος είναι, είναι άλλο τόσο άριστος. Μόνο ο παραμερισμός από την εξουσία της γερασμένης άρχουσας τάξης μας και η ανάληψή της από νέες και σφριγηλές κοινωνικές δυνάμεις θα έχει σαν αποτέλεσμα τη μορφωτική, πολιτιστική ανύψωση του λαού μας, για να γνωρίσει κι αυτός τις υψηλές κορφές της τέχνης και του πολιτισμού.

Δ.Κ.Μ.

Το σχολείο των ονείρων μου

ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ

από τους μαθητές 3 Γυμνασίων: Αγ. Δημητρίου, Αργυρούπολης, Κερατσινίου

Πρέπει από την αρχή να σας ομολογήσω, ότι η διοργάνωση μαθητικών εκθέσεων πρόκειται για μια ξεχωριστή εμπειρία, τόσο για τους καθηγητές όσο και για τους μαθητές. Κάθε φορά καταλήγω στο ίδιο συμπέρασμα: το σπουδαιότερο γεγονός για τους μαθητές, ίσως και για όλους μας, είναι η καρδιά της συμμετοχής.

Όλοι θα βρουν κάποιο τρόπο να ξεχωρίσουν εκείνες τις ημέρες. Κι αν μην είναι ευχαριστημένοι από το έργο που έδωσαν για την έκθεση. Κι αν μην έδωσαν κανένα έργο για την έκθεση. Συμμετέχουν αναλαμβάνοντας τις δημόσιες σχέσεις, ή κάνοντας διάφορες πρακτικές δουλειές, ή βοηθώντας με όποιο άλλο τρόπο εμπνευστούν επηρεασμένοι από το κλίμα της προετοιμασίας.

Αυτή τη φορά η έκπληξη ήταν μια μικρή «κατασκευή» ενός σχολείου - γλυκού, που παρ' ολίγο να καταβροχθίσουμε την ημέρα των εγκαινίων. Εκείνη την ημέρα συνέβησαν και άλλα γεγονότα: έγινε προβολή διαφανειών, γνωρίστηκαν μεταξύ τους οι καθηγητές και οι μαθητές 3 σχολείων, ανταλλάξαμε απόψεις και ακούστηκαν πολλά μπράβο απ' όλους. Δεν έλειψαν ούτε τα λουλούδια, ιδέα των μαθητών κι αυτή, για το επίσημο της ημέρας.

Όλα αυτά συνέβησαν στις 15 Απριλίου 1992, στα εγκαίνια της έκθεσης «ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΜΟΥ», των μαθητών των σχολείων: 4ο Γυμνάσιο Κερατσινίου, 4ο Γυμνάσιο Αγ. Δημητρίου και 3ο Γυμνάσιο Αργυρούπολης, στην αίθουσα του ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΝΕΟΤΗΤΑΣ, στα πλαίσια της συνεργασίας του με το ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Η έκθεση αυτή ήταν μοιρασμένη, μπορούμε να πούμε, σε δύο χώρους: στο χώρο της πραγματικότητας και στο χώρο του ονείρου.

Το α' μέρος της έκθεσης, ο χώρος της πραγματικότητας, ξεκινούσε με μια εικαστική διαμαρτυρία.: Έργα εμπνευσμένα από τις καθημερινές εικόνες των μαθητών του σχολείου στο Κερατσίνι: Καμινάδες, σκουπιδια, νέφος, πετρελαιοκηλίδες. Οι ζωγραφιές με τα χρώματά τους, τις ανάλυτες από λογίων - λογίων σκουπιδάκια, πειραδάκια κ.ά. επιφάνειές τους, καθώς και οι μικρές κατασκευές - γλυπτά από άχρηστα υλικά (σωλήνες, πλαστικά, χαρτί κ.λπ.) σε μετέφεραν αμέσως σ' ένα περιβάλλον όπου ένιωθες την έλλειψη προστασίας του και φροντίδας του.

Ο επισκέπτης έχοντας συλλάβει μέσα από την αισθητική ομορφιά των έργων το μήνυμα απαισιοδοξίας των παιδιών για το περιβάλλον που ζούνε, περνούσε στη συνέχεια στην άλλη αίθουσα, στο χώρο του ονείρου, της φαντασίας, της ελπίδας τέλος, για ένα καλύτερο μέλλον. Για ένα καλύτερο σχολείο, όπου καθηγητές και μαθητές θα έχουν ακόμα πιο πολλά να πουν, να γράψουν και να ζωγραφίσουν.

Πράγματι, κοιτώντας με θαυμασμό τα έργα της Β' αίθουσας και παρατηρώντας τα, ο καθένας μπορούσε να ανακαλύψει ανάμεσά τους ένα κομμάτι από το παιδικά του όνειρα.

Τα έργα αυτά (ζωγραφιές και μικρές κατασκευές) ήταν χωρισμένα σε διάφορες ομάδες. Υπήρχαν σχολεία για όλα τα γούστα: «ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ» που θύμιζαν τις γνωστές ιστορίες επιστημονικής φαντασίας «ΣΧΟΛΕΙΑ ΓΙΑ ΡΟΜΑΝΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΟΥΣ» σε σχήμα πανέμορφων λουλουδιών και καταπράσινων δέντρων. «ΣΧΟΛΕΙΑ ΓΙΑ ΣΟΒΑΡΟΥΣ» με πρότυπα τα αγγλικά κολέγια μέσα σε τεράστιους κήπους κι αθλητικές εγκαταστάσεις, αλλά και «ΣΧΟΛΕΙΑ ΓΙΑ ΦΙΛΑΘΛΟΥΣ» σε σχήμα μπάλας ποδοσφαίρου ή μπάσκετ. «ΣΧΟΛΕΙΑ - ΚΑΣΤΡΑ» μεσαιωνικής εποχής.

«ΑΡΧΑΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ» μέσα σε σπηλιές ή πυραμίδες, πάνω σε κίονες δωρικού ρυθμού.

«ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΣΧΟΛΕΙΑ» όμοια με ουρανοξύστες μιας υπερσύγχρονης πόλης και «ΣΧΟΛΕΙΑ ΓΙΑ ΛΙΧΟΥΔΗΔΕΣ» που σε δελεάζουν να δοκιμάσεις τα κερασάκια ή την κρέμα σοκολάτα που στολίζει την είσοδο και τα παράθυρα. «ΣΧΟΛΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ» με φόντο άλλους πλανήτες κι εξωγήινους μαθητές, κ.ά., κ.ά.

Συχνά οι μαθητές συνόδευαν τα έργα τους με μικρά καρπωμένα κείμενα, όπως αυτό της αφίσσας:

«Το σχολείο που ονειρεύομαι
θα ήθελα να ήταν κτισμένο σ' εποχή
που να υπάρχει αληθινή αγάπη
γύρω - γύρω να υπήρχαν λουλούδια
κι όλοι οι άνθρωποι να ήταν χαμογελαστοί.
Θα ήθελα να είχε σχήμα στρογγυλό
και να ήταν φτιαγμένο από ζάχαρη
για να είναι γλυκειά ή ώρα του μαθήματος».

Ξεχωριστό κομμάτι της έκθεσης, η τεράστια μακέτα του «ΣΧΟΛΕΙΟΥ - ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ» που ήταν και το όνομα της περιβαλλοντικής ομάδας του 4ου Γυμνασίου Κερατσινίου, εμπνευστές και κατασκευαστές του έργου. Στην επιτυχία της έκθεσης συνετέλεσε και η μεγάλη συμμετοχή των μαθητών με 300 έργα περίπου.

Υπεύθυνες για τη διοργάνωση της έκθεσης ήταν οι καθηγήτριες των Καλλιτεχνικών Σταθοπούλου Πάνη και Χούσου Ελλην.

Πάνη Σταθοπούλου

Ι Ε Υ Ο Ν Τ Α Σ

Προς πείσμα εκθρών και φίλων είμαστε πάλι εδώ.

Σαρκάζοντες το σάρκίο μας που αποδεικνύεται κατώτερο των απαιτήσεων. Η γαρ σαρξ αδύναμος, ο δε Μαρξ...

Σαλπίζουμε γενικό προσκλητήριο των ζωντανών, γιατί η κοινωνική ανηπαλότητα, η και ταξική πάλη αποκαλούμενη, διαθέτει και... λαπάδες.

• Αυτή την περίοδο είμαστε αρκετοί για να γυρίσουμε στις σπιλιές ή στα σπίτια μας.

• Ο πρωθυπουργός δηλώνει την αντίθεσή του στο «πεζοδρόμιο». Κατά πρώτον οι συμμορίες, οι συντεχνίες και οι λοιπές δυνάμεις φαίνεται ότι παράγιναν αρκετές έτσι ώστε να καταλαμβάνουν όχι τα πεζοδρόμια αλλά τους δρόμους. Ως εκ τούτου τα «δρώμενα» του λαού δίνουν τον τόνο για το επόμενο σύνθημα: «όλη η εξουσία στους δρόμους».

• Αγαπητοί φίλοι μη φοβάστε αν από τις απεργίες πρόκειται να πέσει η κυβέρνηση. Εμείς πρώιστα αγωνιζόμαστε για την ήττα της πολιτικής της, γιατί βλέπουμε τη μικρόφωνη αντιπολίτευση που παρουσιάστηκε με το καλάθι της αποκομιδής. Όσο για την πώση μην ενοχλείστε. Οι πολιτικάντηδες και τα καθάρματα δεν παθαίνουν τίποτε όταν πέφτουν. Πέφτουν πάντα από εκεί που βρίσκονται από χαμηλά.

• Η συνδικαλιστική γραφειοκρατία παρακολουθεί το μαζικό κίνημα όπως μια κακή μητέρα το εξώγαμό της. Θάθελε να τ' αρνηθεί, αλλά φοβάται την κατακραυγή.

• Αν δεν γνωρίζετε. Ο Γάλλος σοσιαλιστής Ζακ Λανγκ έδωσε στον Ράμπο (Σ. Σταλόνε) το παράσημο του Ιππότη των Τεχνών και των Γραμμάτων, για την προσφορά του στις τέχνες προφανώς. Ο γνωστός Τέρνερ του CNN (ο απατεώνας με τον κορμοράνο) πήρε από την ελληνική πολιτεία παράσημο για τις λαθροκάμερές του και τη σφαιρική πληροφόρηση που παρέχει.

• «Οι προφάτες που προσκυνούν, νάνοι και αρλεκίνοι».

• Ποιος είπε «το συμφέρον του Έλληνα πολίτη και το συμφέρον του έθνους δεν πρόκειται να θυσιάσουμε στο βωμό οικονομικής συντεχνιακών συμφερόντων»; Όπως σωστά διέγνωσα χάσατε. Γιατί δεν το εκστόμισε ο κ. Μητσοτάκης, αλλά ο Παπανδρέου το 1983. Ο άλλος το επανέλαβε, και τούμπαλιν. Αμφοτερόγλωσσες...

• Οι υπενθυμίσεις γίνονται, έτσι ώστε να θυμηθούν ορισμένοι ότι «όσο περισσότερο μυαλό διαθέτουν, τόσο λιγότερο πρέπει να νάναι με το κόμμα τους». Ονόματα αν χρειαστεί θα πούμε...

• Όταν στην ΕΑΣ δήλωσαν πως «καλύτερα νάχουμε νεκρούς παρά άνεργους» οι νεαροί δικτατορικοί των ΜΜΕ λύσσαξαν. Σήμερα έχουμε και χιλιάδες απεργούς και δεκάδες νεκρούς (Πετρόλα). Αλλά ένοχος δεν βρέθηκε, ούτε «είναι γνωστή η αιτία». Τα καλοπαιδία των ΜΜΕ πληρώνονται για να σιωπούν όταν πρέπει να μιλούν και να μιλούν «όπως πρέπει».

• «Οι αδύνατοι κάνουν σημειωτόν επί τόπου και περιμένουν να περάσει το γεγονός για να το αποτυπώσουν, οι δυνατοί τρέχουν μπροστά και σέρνουν πίσω τους το χρόνο που είχαν ήδη συλλάβει».

Β. Μαγιακόφσκι

• Να νικήσει η ΕΑΣ! ρε γαμώτο. Αληθεύει όμως ότι οι Γ. Μπάκας και Στ. Λαμπίρης, επικεφαλής του ΣΥΝασπισμού στην ΕΑΣ, έκαναν αίτηση και πήραν άδεια κυκλοφορίας λεωφορείων, Συνασπισμένο αίσχος, ρε γαμώτο.

• Ποιος θα γράψει επιτέλους ένα ποίημα;

• Με αφορμή τη δράση αυτών που αναθεματίζουν το κίνημα, το παρελθόν και τον εαυτό τους, οι οποίοι και «εκσυγχρονιστές» αυτοαποκαλούνται, σημειώσω κάτι που άκουσα πρόσφατα: «όσοι κατουράνε στη θάλασσα του κινήματος, θα το βρουν στο αλάτι τους».

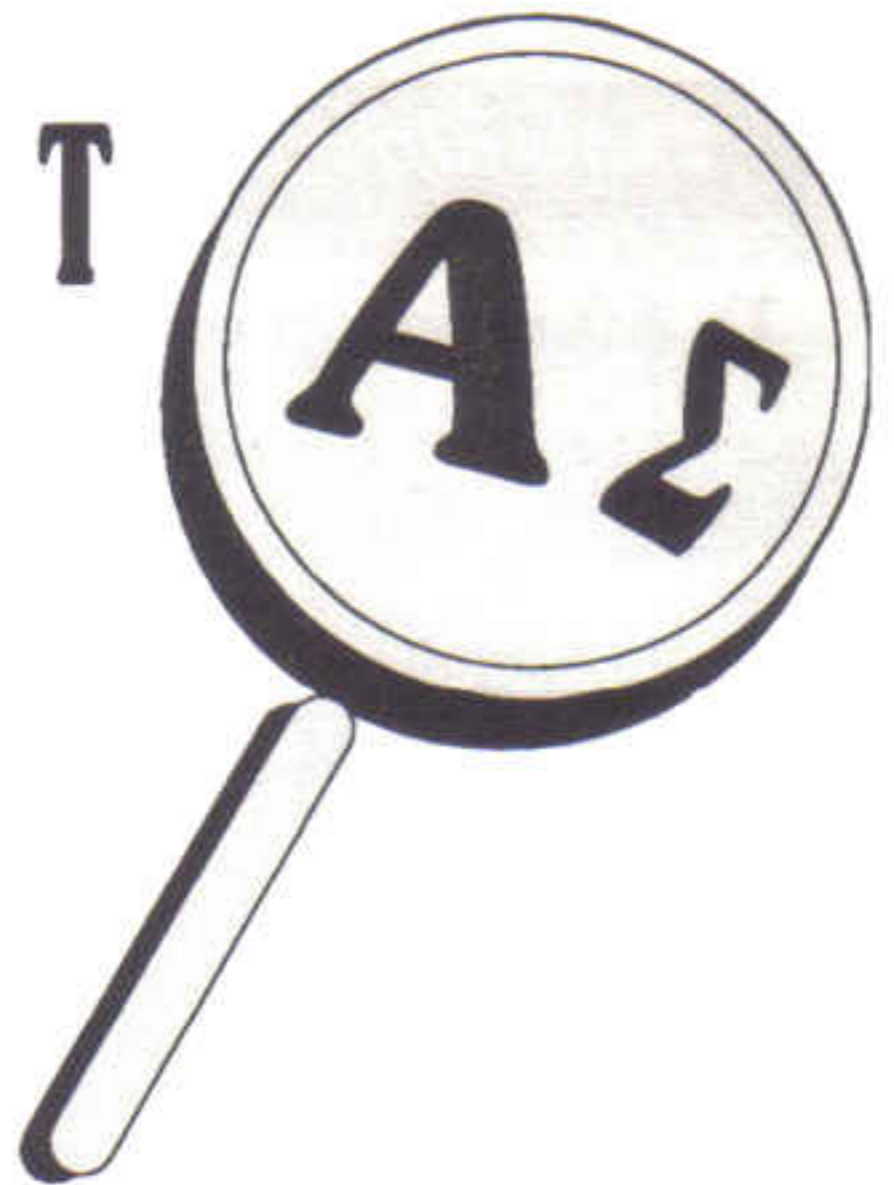
• Παιρίς, θρησκεία, οικογένεια. Τρίγωνη λογική που επανήλθε στη μόδα.

• «Χρειάζονται ριζικές αλλαγές σ' όλους τους τομείς. Σ' αυτό συμφωνούν όλοι, όπως δείχνει και η σχεδόν καθολική αποδοχή της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία στην ουσία επιβάλλει το ριζικό εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα και μάλιστα με ταχείς ρυθμούς... η λήψη μέτρων δεν μπορεί να αναβληθεί άλλο... το ασφαλιστικό είναι σε σωστή κατεύθυνση... η αποκρατικοποίηση είναι ευδεδειγμένη». Σεβασμός στο Μάαστριχτ από τον ΣΕΒ. Ευτυχώς εμείς είμαστε στο υπόλοιπο του «σχεδόν καθολική». Οι άλλοι αντιγράφουν συταγές.

• Σύντροφοι, φαντάζομαι πως στον αγιασμό των σχολείων κρατούσατε μαζί σας τη γάτα. Το να πιστεύεις στην πρόοδο δεν αρκεί. Χρειάζεται να εργαστείς γι' αυτήν.

• Πετρόλα: Εγκλημα ναι, τιμωρία όμως;

• Επιθέσεις των νεοναζί στο Ροστόκ ενάντια σε ξένους εργάτες. Η κρίση μετατρέπει το «προλετάριοι όλων των χωρών ενωθείτε» σε... σκοτωθείτε. Να βάλουμε λοιπόν το φίδι οριστικά στην τρύπα του.

• «Ο πλανήτης για γλέντια ακόμα δεν εξοπλίστηκε».

Β. Μαγιακόφσκι

• Λεωφορεία για τους Ολυμπιονίκες! Οι πρωτιές στους αθλητικούς στίβους αποδίδουν, στους κοινωνικούς όχι.

• 8 Σεπτέμβρη. Μαύρος μήνας. Τα ΜΑΤ ματοκυλούν την Αθήνα. Τα «κτινώδη» γεγονότα αποδεικνύουν ότι η μόνη δυνατή σύγκλιση είναι αυτή της βαρβαρότητας του κεφαλαίου με συνοδοιπόρο τη... θλακεία.

• Αδέλφια που εσφάλλατε, μετανοείτε. «Έχομεν ανάγκην παρηγορίας», όπως είπε ο Μ. Αθανάσιος ή όσο ειλικρινέστερα βγάλουμε τα συμπεράσματά μας για την πραγματικότητα τόσο το χειρότερο γι' αυτόν.

• Για τις μέρες που έρχονται και για τις εκκλήσεις ενότιπας που θα ακουστούν, θυμίζω ότι ο Κάιν σκότωσε τον Άβελ. Αλλά τα πράγματα θάταν διαφορετικά αν σκότωναν το Θεό (για νοήμονες αναγνώστες).

• *Laisis ubet alles*, αναφώνησε ο υπουργός των Οικονομικών, Εμπορίου και Βιομηχανίας, ύστερα από το «ατύχημα».

• Ο Μπαμπινιώτης ξεσπάθωσε. Ο πρωθυερέας του γλωσσασμυτορισμού, που διαθέτει όχι μόνο άποψη αλλά και την κρατική πλάτη, επιστρέφει στο παρελθόν. Αρχαία παντού... «Ου συ με λοιδωρείς άλλ' ο τόπος».

• Η μισή μας καρδιά στο Βόλο βρίσκεται. Εμείς που ζούμε, αποτελούμαστε από αυτούς που έφυγαν. Όχι στην τύφλα της δικαιοσύνης. Δικαιοσύνη.

• Εντάξει λοιπόν· και εμείς κάνουμε λάθη. Αλλά η ευφυΐα δεν είναι να μην κάνεις λάθη. Η ευφυΐα είναι να τα κάνεις καλά, όπως λέει και ο Μπρεκτ.

• Ποιος πλέον δεν μας πιστεύει (και όχι μόνο εμάς) για τα όσα γράφαμε για τα Βαλκάνια και τις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις; Ποιος ακούει τις σειρήνες των ΜΜΕ για την... αγριανθρωπιστική βοήθεια; Όλοι οι λαοί είναι υπέρ της ειρήνης, αλλά καμμία κυβέρνηση! Παλιά λέγαμε ότι ο πόλεμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα. Τώρα χρειάζεται να συμπληρώσουμε, ότι πολιτική είναι η συνέχιση του πολέμου με τα ίδια μέσα.

• Οι έμποροι των εθνών μεταβάλλουν τον κόσμο σε έθνη των εμπορών.

• Μάαστριχτ! 286 υπέρ της δυσανάγνωστης, κακόηχης και δύσπεπτης αυτής πόλης. Με βάση τις νέες επιταγές, η Ελλάδα άλλους πληρώνει, άλλους πληγώνει και άλλους μωτζώνει. Φυλάξτε τα δάκρυά σας για αργότερα. Ποιοι θάνατι συνένοχοι στο μεγάλο κόλπο;

• Οι εκσυγχρονιστές του σ.κ., «τύχη αγαθή», ηγούνται των αγώνων. Μόνο η «ομηρία» τους μπορεί να μας σώσει.

• Ασφαλίτες στις πορείες, συμμορίτες στους δρόμους, «το κράτος του νόμου θα επιβληθεί», παλιά τραγούδια ακούγονται, παιάνες και λεξιλόγιο που τα γνωρίζουμε. Η ταξική πάλη συνεχίζεται, σε πείσμα αυτών που νομίζουν ότι τρέχουν περισσότερο απλά επειδή πήραν την κατφόρα.

• Η σπύλη απευθύνει θερμό ταξικό χαιρετισμό στους φίλους που εκδίδουν (έντυπα) αλλά δεν ενδίδουν.

• Αν δεν γνωρίζετε, η κυβέρνηση φορολογεί κι άλλο το βιβλίο. Εμείς σημειώνουμε απλά, ότι πρέπει να φοβάστε την κυβέρνηση που φοβάται το βιβλίο.

• Αν ορισμένοι στα πίσω - πίσω θέλουν να αποκτήσουν εκθρούς δεν έχουν παρά να μας ρωτήσουν. Ας μην ξεχνάμε ότι είμαστε το περιοδικό που δεν έχει παντού μόνο φίλους και καίρεται γι' αυτό το λόγο.

• Ο εθνικισμός δικάζει. Αλληλεγγύη και επαγρύπνηση. Η τόλμη είναι καλύτερη από την πονηριά.

• Μην το ξεχάσω. Χαιρετίσματα στο νέο διευθυντή σας. Διαβιβάστε του ότι «κατά νόμον άρχει ανθρώπων άρχει αλλ' ουκ αεί άρχει» όσο και αν ο Σουφλιάς φρονεί το αντίθετο.

• «Κατανοούμε» τους διευθυντές, αλλά και καθένα που για λόγους ανωτέρας βίας δεν συμφωνεί καθόλου... με τη γνώμη του. Κανείς δεν είναι τέλειος.

• «Και στο φως θα θγει
ξαφνίζοντας τον ήλιο
ταν θρεμμένο από το δικό σου αίμα
ένα γέλιο, ένα παράλλαμα, ένα ψέμμα

ένα κλάμα, ένα βασίλειο»

Κ. Παλαμάς

• Μην επιτρέψετε τους στίχους μας να τους τραγουδήσει, αλλά ούτε και να τους ψελλίσει, κανείς μόνος.

• Γίνου κανός για όλα· και γι' αυτό επικίνδυνος.

• Μην τους πιστεύετε πια. Αν μέναμε παιδιά θα ακούγαμε παραμύθια, αλλά μεγαλώσαμε και αυτό που ακούγεται είναι οι κραυγές των ανθρώπων. Ας πάμε λοιπόν εμείς στα γεγονότα, πριν έρθουν αυτά σ' εμάς.

• Διαφωνώ πλήρως με τη χρησιμοποίηση της λέξης «φασισμός», όταν απαγορεύτηκε η είσοδος των Ελλήνων πολιτών της ΕΑΣ στην πόλη της Θεσσαλονίκης.

Εάν είχε επτευχθεί η πλήρης ευρωπαϊκή ενοποίηση που προβλέπει ελευθερία μετακίνησης ανθρώπων - εμπορευμάτων και κεφαλαίων, τότε θα βλέπατε πώς οι ΕΑΣίτες θα έφταναν στη ΔΕΘ.

6/9/92

Καλό χειμώνα

Δηκτικός

Το δίκιο και ο νόμος

(Η απόσταση του σωστού από το λάθος γίνεται μικρότερη, όσο πιο κρίσιμη είναι η συγκυρία)

Το σύνθημα «νόμος είναι το δίκιο του εργάτη» φαντάζομαι ότι είναι γνωστό στους αναγνώστες των «αντιτετραδίων» οι οποίοι άλλωστε δεν φημίζονται για τον ράθυμο ακαδημαϊκό χαρακτήρα τους. Το ότι όμως το δίδυμο Κανελλόπουλου - Κωστόπουλου στη ΓΣΕΕ προσπάθησε - ανεπιτυχώς ευτυχώς - να ανατρέψει τάχα με αθώο «γλωσσολογικό» τρόπο το παραπάνω σύνθημα είναι ίσως λιγότερο γνωστό.

Όταν πρωτακούσαμε με επιμονή το παραπάνω δίδυμο, πριν ακόμα τις αλλαγές στη διοίκηση της ΓΣΕΕ, να προτάσει το «το δίκιο είναι ο νόμος του εργάτη» μας πέρασε από το νου ότι η γραφειοκρατία ήθελε να δρέψει «ονοματοποιητικές» και συνθηματοποιητικές δάφνες. Αλλά δεν ήταν ακριβώς έτσι. Στην πρώτη περίπτωση δηλώνεται σαφώς ότι από την αφηρημένη σφαίρα του «δικίου», δηλαδή από το γενικό περνάμε στη συγκεκριμένη διάσταση του νόμου, δηλαδή στην πρακτική μετάφραση της αφηρημένης ιδέας. Στην ουσία η πρόταση ζητάει να γίνει «νόμος» το εργατικό δίκιο ή αλλιώς να μετατραπεί η ηθική του εργατικού κόσμου σε πολιτική, σε στάση ζωής. Το ιδεατό συγκεκριμενοποιείται στηλώνεται με τα πόδια στη γη.

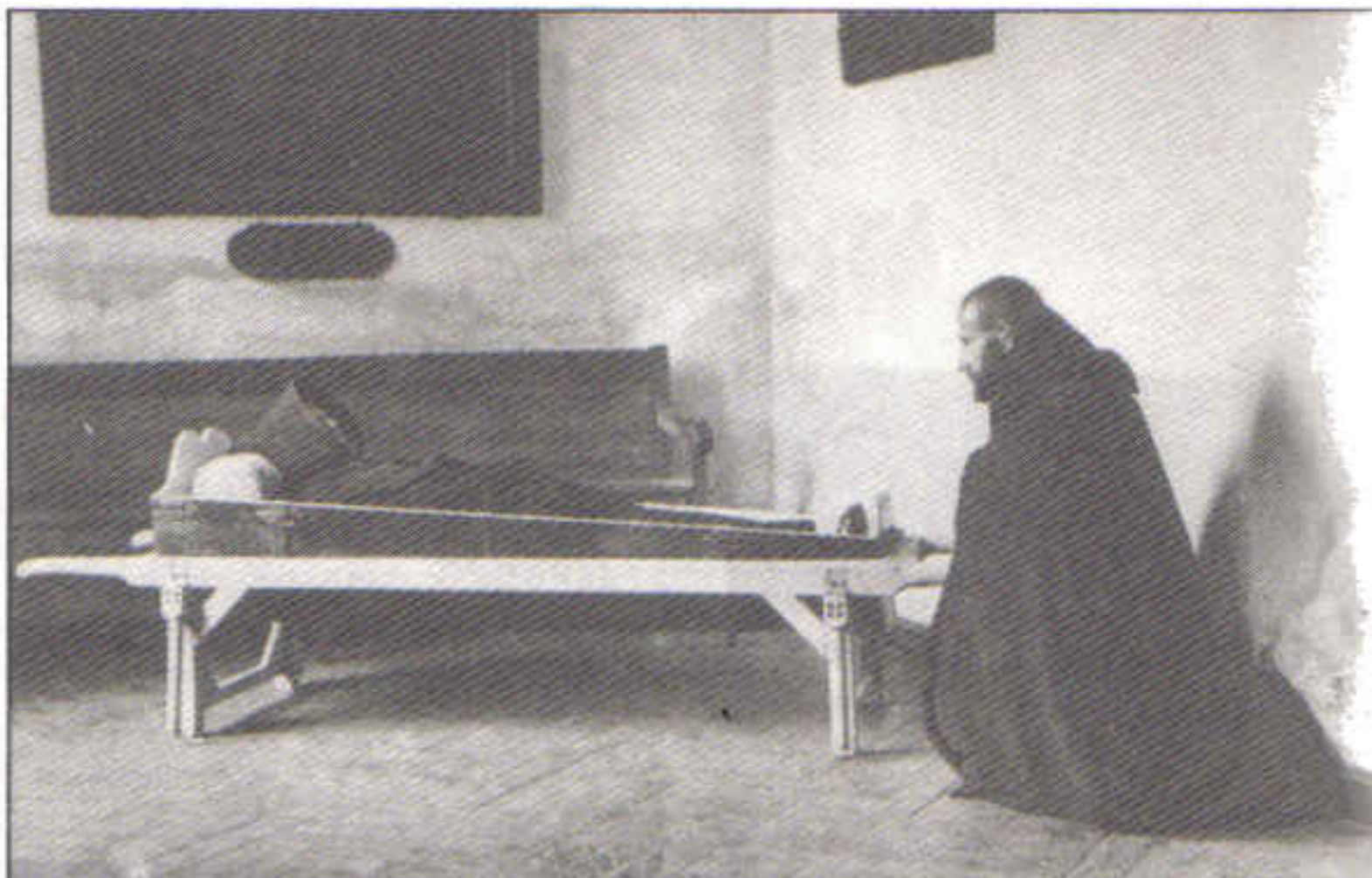
Στη δεύτερη περίπτωση, οι φωστήρες της ΓΣΕΕ «αθώα» ζητούσαν ακριβώς το αντίθετο. Λέγοντας ότι «ο νόμος του εργάτη είναι το δίκιο», περνούσαν από το συγκεκριμένο και χειροπιαστό στο αφηρημένο, δηλαδή στην αφηρημένη διάσταση του δικίου. Ποιό δίκαιο ακριβώς;

Σε μια περίοδο όπου η εργατική τάξη και όλοι οι εργαζόμενοι είναι αδύνατο να επιβάλλουν τις ιδέες τους σαν «καθολικές» απόψεις της κοινωνίας, η αντιστροφή των όρων «Νόμος - δίκιο» αφυδατώνει και υπονομεύει το πραγματικό χαρακτήρα των εργατικών διεκδικήσεων και ανάγει τα αιτήματά τους στην αφηρημένη «χευκελιανή» διάσταση του δικαίου. Αν το τραβούσαμε παραπέρα θα λέγαμε πως αρνείται στην πράξη από τον κόσμο της εργασίας να μετατρέψει την κίνησή του σε «νόμο», δηλαδή σε κυρίαρχη πολιτική.

Ψιλά γράμματα, ίσως πουν μερικοί και filioque. Αμ δεν είναι έτσι. Το πέρασμα από την αφηρημένη φιλοσοφική διάσταση των πραγμάτων στη συγκεκριμένη πράξη σηματοδότησε μια ολόκληρη εποχή και το αλάθητο κριτήριο των μαζών απέρριψε τη νέα εκδοχή του νόμου και του δικίου.

Νόμος είναι το δίκιο του εργάτη ή αλλιώς η φράση διατηρήθηκε με τα πόδια στη γη.

Ελεονόρα Κυριακού

Υποψήφιος Διευθυντής δίνει συνέντευξη στο ΠΥΣΔΕ

Αυτοδιαχείριση και ο Θεός βοηθός!

Συνήθως διαβάζω με προσοχή κάθε είδους έντυπο. Χρειάστηκε όμως να αφιερώσω περισσότερο χρόνο για να καταλάβω την προκήρυξη που υπογραφόταν από την ΚΝΕ - ΝΑΡ και στην οποία αναφέρονταν τα εξής (προκήρυξη με ακορμή την ΕΑΣ):

«Θα ανήκουν πραγματικά οι συγκοινωνίες στην κοινωνία; Τα πανεπιστήμια στους εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους;».

Οι καλοί φίλοι σε απλά ελληνικά εννοούσαν χωρίς να διευκρινίζουν το πολιτικό σύστημα (αλλά αυτό είναι δευτερεύον) ότι οι συγκοινωνίες πρέπει να έχουν κοινωνικό χαρακτήρα, Εκεί παραπέμπει το «ανήκουν στο λαό», αλλά τα πανεπιστήμια θα πρέπει να περάσουν στον έλεγχο των φορέων τους δηλαδή των σπουδαστών και των καθηγητών. Κατάλαβα ότι η συνθηματολογική προπαγανδιστική φράση παραπέμπει στην ιδέα της αυτοδιαχείρισης, αλλά δεν κατάνοησα γιατί αυτός ο διαχωρισμός ανάμεσα στα λεωφορεία (που στο κάτω κάτω της γραφής σαν συγκοινωνίες συμμετέχουν στη διαδικασία παραγωγής υπεραξίας) και στα ΑΕΙ - ΤΕΙ.

Η ιδέα της αυτοδιαχείρισης μπορεί να προβάλει ελκτικά σε ορισμένα στρώματα ή ακόμα και σαν τρίτη εναλλακτική λύση απέναντι στον καπιταλισμό και τον πρώην υπαρκτό σοσιαλισμό, αλλά κατά τη γνώμη μου έχει σοβαρές θεωρητικές αδυναμίες.

Σοβαρά λοιπόν ζητήματα ιδιοκτησίας (εποικοδόμημα - βάση) και η αποκρυστάλλωσή της σε εμπράγματο δίκαιο, διανομής των αγαθών, ιεραρχία, δεν μπορούν να ξεπερνούνται εύκολα με την ιδέα «αυτοί παράγουν, να είναι και ιδιοκτήτες».

Σ' αυτήν τη σωστή γενικά κατεύθυνση θα πρέπει να δει κανείς την κοινωνική ιδιοκτησία του κράτους σ' όφελος ολόκληρης της κοινωνίας, τη διαδικασία εξάλειψης όλων των μορφών της εκμετάλλευσης και φυσικά το νόμο της αξίας.

Η «αυτοδιαχείριση», σαν διαχείριση των πραγμάτων, είναι δυνατόν να πραγματοποιείται «όταν θα έχει εξαφανιστεί η υποδουλωτική υποταγή των ατόμων στον καταμερισμό της εργασίας και μαζί της και η αντίθεση ανάμεσα στην πνευματική και στη σωματική δουλειά, όταν η εργασία θα έχει γίνει όχι μόνο μέσο για να ζεις, αλλά η πρώτη ανάγκη της ζωής, όταν με την ολόπλευρη ανάπτυξη των ατόμων θα έχουν αναπτυχθεί και οι παραγωγικές δυνάμεις και θα αναβλύζουν πιο άφθονα όλες τις πηγές του κοινωνικού πλούτου, τότε μόνο θα μπορεί να ξεπεραστεί ολέθρια ο στενός ορίζοντας του αστικού δικαίου και θα γράψει η κοινωνία στη σημαία της: Από τον καθένα ανάλογα με τις ικανότητές του, στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του!».

Αν χρειαστεί ν' ανοιχτεί η κουβέντα σας ανοιχτεί, αλλά μεθοδικά, επιστημονικά. Και όχι με πυροτεχνήματα μιας χρήσης.

Γ. Μακρίδης

Ευρωπαϊκές Ημερίδες

Οι περισσότεροι ίσως αγνοούν (αλλά δεν πράττουν ορθά) ότι με την ευθύνη της ΟΛΜΕ έγινε στο Ζάππειο Μέγαρο (ο τόπος όχι τυχαία επιλεγμένος) διημερίδα με θέμα «ευρωπαϊκή εννοποίηση και ελληνική εκπαίδευση» (επίσης ο τίτλος σοφά διατυπωμένος).

Πριν δύο χρόνια ο προσκεκλημένος από την Ευρώπη διαπίστωνε (στον ίδιο τόπο) και ύστερα απ' τις ομιλίες των Ελλήνων συνέδρων ότι αισθανόνταν «σαν τον Δανιήλ στο λάκο των λεόντων», αφού η ιδέα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης είχε δεχθεί καταγιστικά πυρά.

Φέτος, ο Χ. Δούκας (ΟΛΜΕ) είχε φροντίσει το πάνελ των ομιλητών να μην διαταράξουν τον ύπνο του δικαίου της Ευρώπης (εύγε Χρήστο).

Από τους επτά ομιλητές, ούτε ένας δεν βρέθηκε που να βρήκε ψεγάδια σ' αυτήν την πορεία της σύγκλισης.

Επρεπε νάρθει το Δανέζικο δημοψήφισμα για να συζητήσουμε και εδώ τις επιπτώσεις της ένωσης.

Κατά την ταπεινή μου γνώμη, οι δύο - τρεις φωνές δεν έσκωσαν την τιμή του κλάδου, που παραδόθηκε στις ωραιολογίες και στις ασυναρτησίες των ομιλητών.

Ετσι, η Β. Παπαανδρέου εισηγήθηκε την ιδέα της κοινωνικής συνοχής.

(Με την ευκαιρία, οι Ευρωπαίοι να μας αναλύσουν με ποιες οικονομίες θέλουν να συγκλίνουν και ποια είναι τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά τους).

Ο γνωστός Α. Πεπελάσης ευχήθηκε να εξευρωπαϊστούμε και, φρονίμως ποιών, ξέχασε να μας πει το κόστος, πρότεινε όμως να δούμε τις νέες τεχνολογίες.

Ο Α. Καζαμίας, καθηγητής του Παν/μίου Αθηνών, αφού αναφέρθηκε σε ποικίλα θέματα, υπογράμμισε την ανάγκη για «επαγγελματικοποίηση του διδασκαλικού επαγγέλματος». (Μια σειρά «σκέψεις» των εισηγητών, αργότερα έγιναν άρθρα από επώνυμους της ΟΛΜΕ).

Ο Α. Καζαμίας, διέκρινε την παθητική προσαρμογή στην ΕΟΚ από τη δυναμική προσαρμογή, προφανώς εννοώντας τη γνωστή γκρίνια για να τσιμπήσουμε κάτι τις παραπάνω.

Η Μ. Ηλιού, εισηγήθηκε την ανάγκη για πολύ πολιτισμική Ευρώπη (λες και ο πολιτισμός είναι ανεξάρτητος από τις οικονομίες).

Ο Κ. Μπαλάσκας (σχολικός σύμβουλος) θυμήθηκε την Ελληνική Αρχαιότητα, τονίζοντας ότι η Ευρώπη πρέπει «να ξαναπιάσει σε μια κρίσιμη ώρα της ιστορίας της, επαρκή με τις ρίζες γνωρίζοντας τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό». (Αυταπάτες ενός ρομαντικού φονταμενταλιστή).

Η Λουίζα Αναστοπούλου, ανώτερο στέλεχος της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, έδωσε οδηγίες για τις δραστηριότητες της ΕΟΚ, για τους εκπαιδευτικούς (όπου πολλοί εκάγχασαν και περισσότεροι ακόμη έμειναν με ανοιχτό το στόμα λέγοντας «βλέπετε η ΕΟΚ;»).

Στο τέλος, ο αρχιγραμματέας Α. Βέμπερ (γραμματέας της FIPESO) μας παραμύθιασε με συναινετικές κορχίνες.

Στο τέλος βγήκαμε στον κήπο και τσιμπήσαμε εδέσματα γενικώς.

Αυτό ήταν σε γενικές γραμμές το διήμερο συνέδριο, με δημοκρατία και πολυφωνία.

Αλλά θα επανέλθουμε στο θέμα...

Θανάσης Τσιργιώτης

Στατιστικά (1)

Άρθρα οκτώ (8).

Παράγραφοι τριάντα τέσσερις (34).

Από αυτές 4 αναφέρονται γενικά στην αξιολόγηση και τρεις (3) στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου σ' επίπεδο σχολικής μονάδας και περιφέρειας. Αυτές οι τελευταίες αναφέρουν ότι στο τέλος του διδακτικού έτους συνεδριάζει ο σύλλογος και υποβάλλει έκθεση στο γραφείο εκπαίδευσης.

Τα γραφεία στέλνουν εκθέσεις στο ΥΠΕΠΘ και στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

(Η συνέχεια στον κάλαθο των αχρήστων).

Ο υπόλοιποι 27 παράγραφοι αναφέρονται λεπτομερειακά στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού.

Έχει ακόμα κανείς αμφιβολία για το στόχο του προεδρικού Διατάγματος;

Στατιστικά (2)

Υπολογισμός των μορίων ύστερα από την αξιολόγηση Σχ. Συμβούλου (50 μόρια) και Διευθυντή (50 μόρια)

1. Μη ικανοποιητική 0-40%

2. Ικανοποιητική 41-60%

3. Καλή 61-75%

4. Πολύ καλή 76-90%

5. Εξαιρετική 91-100%

Η πρώτη βαθμίδα η οποία είναι κατώτερη έχει 40 μόρια.

Η δεύτερη 20 και το «άριστα» μόνο 10 μόρια.

Αυτό δηλώνει και την πρόθεση να σιβαχτούν οι ημέτεροι αναλόγως.

Για να μάθετε τι συμβαίνει στην εκπαίδευση υπάρχει τρόπος: διαβάσετε αντιτετράδια

αντιτετράδια: Τολμούν να έχουν τυπωμένη άποψη

Από τα εργαλεία ανάλυσης στο εργαλείο Αλλαγής

αντιτετράδια: η απο-τυπωμένη εκπαιδευτική ανησυχία

Κριτική
Αποκαλύψεις
Μελέτες
Άρθρα
Σχόλια

αντιτετράδια: Θέσεις με γνώση και θάρρος

Γραφεία Μάρνη 30 τηλ. 5235221-5125714-9713651

Διανόηση και κοινωνία

«Υπάρχει, πάντως, μια προϊούσα αδυναμία των σημερινών διανοουμένων ν' αναλύσουν τη νέα συγκυρία και την πορεία της διεθνούς οικονομίας μετά το κομβικό έτος 1989. Πολλοί, ακολουθώντας την εύκολη οδό, υπέστειλαν τη σημαία των ιδανικών που μέχρι πρότινος χαρακτήριζαν ακώνια, έπαυσαν να παράγουν, να δημιουργούν, να αμφισβητούν τα δεδομένα, να συμπαρίστανται στους λαούς. Δημιουργήματα και αυτοί του συστήματος, επέστρεψαν σ' αυτό ως αναγκαία συστατικά του. Προτίμησαν να αποτελέσουν εξαρτήματα της τεχνοδομής, των λίγων εξειδικευμένων και απαραίτητων στη διαδικασία παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών».

Αυτά μεταξύ άλλων γράφει σε άρθρο του ο

Αλέξης Μητρόπουλος (Νέα 14/9/92).

Σε πολλά σημεία θα μπορούσε να συμφωνήσει κανείς. Εκεί που ο Α.Μ. «σκοντάφει» είναι όταν, υπερτιμώντας το ρόλο της διανόησης, παρατηρεί με θλίψη το σημερινό ρόλο της. Η διανόηση δεν έχει «δικής της» κοσμοθεωρία αγαπητέ Αλέξη. Επεξεργάζεται κοσμοθεωρίες άλλων τάξεων, παλιότερα της αστικής ή της εργατικής

Σήμερα, με την ύφεση του εργ. κινήματος και την κυριαρχία της νέας τάξης πραγμάτων, η διανόηση είτε ενσωματώθηκε οργανικά, είτε αδυνατεί να... διανοηθεί.

Η αλλαγή των κοινωνικών όρων θα δυναμώσει και εκείνη την πτέρυγα των διανοουμένων (χωρίς εισαγωγικά) που σήμερα δεν ενδίδουν.

Θανάσης Τσιριγώτης

Μια ιδέα

Είναι γνωστές οι διαφημιστικές καμπάνιες στην αρχή της σχολικής χρονιάς που στοχεύουν στους μικρούς ιδιαίτερα μαθητές.

Ίσως λιγότερο γνωστό είναι το βάρος στον οικογενειακό προγραμματισμό για τσάντες, μολύβια, ξύστρες, τετράδια, που πλασσοάρονται στην αγορά στις πανάκριβες τιμές και με αποτυπωμένο όλο το «κατσαριό» της διεθνούς ή άλλης αγοράς.

Εδώ επιβάλλεται η εικόνα της χλιδής και τάχα της διαφοροποίησης.

Το βασικό είναι, όμως, ότι η επιδείξη γίνεται αυτοσκοπός και μάλιστα από τις μικρές ηλικίες, ο ηλίθιος ανταγωνισμός πρωτανεύει, η αγοραία πολυμορφία της αγοράς βασιλεύει και οι επιτηδευοί πλουτίζουν σε βάρος των εργαζόμενων και των μαθητών. Σε τι συνίσταται η ιδέα μας;

Οι δάσκαλοι και οι καθηγητές να απαγορεύσουν κάθε σχολικό είδος από την αγορά που δεν είναι κλασσικό, τετράδια μπλε με ετικέτα, μολύβια φαμπέρ Νο 2 (γνωστά έτοι), πένες, ξύστρες και στυλό στην πιο απλή γραμμή. Κάθε τι άλλο θα πηγαίνει στο σκουπίδοτενεκέ.

Το ίδιο και πολύ περισσότερο να ισχύει για τα αεροδυναμικά τετράδια με τον Τζάκσον και τη Μαντόνα. Λιτή, φτηνή, λοιπόν, γραμμή κόντρα στα «παρδαλά» της αγοράς.

Μ' αυτήν την τακτική και τους μαθητές μας θα συνηθίσουμε (στο μέτρο του μέτρου) στην απλότητα και τις οικογενειακές τσέπες θα ελαφρύνουμε.

Μερικές φορές τα μικρά πράγματα αποκτούν ορισμένη αξία.

Ας προσπαθήσουμε...

Μαλάμω Βαρελά

Ινστιτούτο Μελετών;

Μετά τις ημερίδες και κάτω από τις ευλογίες των πανεπιστημιακών, με χρήματα της ΕΟΚ και προσπάθεια να ξεπεραστεί ο συνδικαλισμός της παλιάς εποχής, ο Χ. Δούκας στην ΟΛΜΕ θα εγκαινιάσει το Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης. Αυτό έλειπε από τον κλάδο!

Ενόπητες

Τι ενώνει το Σουφλιά, τον Κοντογιαννόπουλο, τον Πολύδωρα, το Σημίτη, τον Κακλαμάνη, τον Καστανίδη; Απατάσθε αν νονίζετε ότι το κοινό τους σημείο είναι ότι πέρασαν από το ΥΠΕΠΘ.

Το πιο κοινό τους σημείο είναι ότι υπερασπίζονται τόσο τη Δημόσια Παιδεία, ώστε να στέλνουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικά σχολεία.

Από κοντά και ο κ. Νέστωρ αλλά και η Αλέκα Παπαρήγα. Τυχαιότητες ή...

(από τα ΝΕΑ 14/9-92)

Καθωσπρεπισμός...

Νεοναζί καίνε κτίρια προσφύγων στο Ροστόκ και σε πολλές άλλες πόλεις της Γερμανίας...

Κατά καιρούς, αλλά και πρόσφατα, Γάλλοι αγρότες αποκλείουν το Παρίσι και συγκρούονται - με τις νταλίκες - με τις αστυνομικές δυνάμεις...

Οι εμπρησμοί και οι συγκρούσεις είναι καθημερινό φαινόμενο στις συνοικίες των εξαθλιωμένων του Λονδίνου...

... και στο Σύνταγμα έπεσαν διακρυγόνια και έγιναν συγκρούσεις αστυνομίας - οικοδόμων.

Ε! λοιπόν, οι «εκουγχρονιστές» όλων των αποχρώσεων, των «δημοκρατικών» μάλιστα πρωταγωνιστούντων, φοβήθηκαν ότι θα χαλάσει η ευρωπαϊκή μας μούστρα από τέτοιες σκηνές - που μεταδόθηκαν και από τα διεθνή πρακτορεία - όπου άθελά τους συμμετείχαν και τουρίστες.

Εδώ ο κόσμος καίγεται και αυτό βρήκαν να σχολιάσουν οι αθεόφοβοι!

«Τι θα πουν οι Ευρωπαίοι», αναρωτιόνταν ραδιοσταθμοί και εφημερίδες, «είμαστε τρίτος κόσμος» και άλλα παραπλήσια.

Τα ίδια δε γράφονταν, προκαταβολικά, και για την προαναγγελθείσα αγωνιστική παρουσία των απολυμένων της ΕΑΣ, στα εγκαίνια της Διεθνούς Εκθεσης στη Θεσσαλονίκη, προτρέποντάς τους σε όλους τους τόνους να τη ματαιώσουν, για «να μην πληγεί το κύρος της ΔΕΘ διεθνώς»!

Θλιβεροί ραγιάδες «οι λάτρες της Ευρώπης», θλιβεροί απολογητές της «βαλκανικής έλλειψης τακτ» που μας διακατέχει, θλιβεροί κήρυκες της «κοινωνικής γαλήνης» και του επικρατοειδικού καθωσπρεπισμού...

Ίσως, αν τα μαγαζιά της Ερμού και της Μητροπόλεως αρχίσουν να «πωλούν» εκδιδόμενες γυναίκες στις βιτρίνες τους, όπως ακριβώς στο κέντρο του Άμστερνταμ, ίσως, λέμε, τότε το Σύνταγμα - επιτέλους - να πάρει μιαν άλλη όψη, ευρωπαϊκή!

Αγγελική Φατούρου

Νίκες

Σημαντικότερη νίκη κατήγαγε τόσο ο Χριστιανισμός όσο και η Αρχαιότητα τον τελευταίο καιρό κατά των βέβηλων Εβραϊομασωνοευρωπαϊών και Αμερικανών.

Η δεύτερη ανάγκασε την Κόκα - Κόλα, η οποία χρησιμοποίησε τον Παρθενώνα για να προβάλει τα προϊόντα της, να ζητήσει δημόσια συγνώμη.

Η πρώτη επέβαλε μέσω των δικαστηρίων στις παπουτσο-βιομηχανίες, οι οποίες αποτύπωσαν τον σταυρό στις σόλες, να αλλάξουν φόρμα πάραυτα.

Μάχες οπισθοφυλακής ενός παρελθόντος που πεθαίνει μέσα στο νέο κλίμα.

Κάτω οι αντίχριστοι που φτάνουν ακόμα να χρησιμοποιούν το όνομα Ιησούς στα παντελόνια.

Το ανέκδοτο, με αυτόν που βουτήχθηκε στη λάσπη και ωρύεται γιατί τον λέρωσε ένα πουλί, το ξέρετε;

Α. Δεμερούκη

Γραφτείτε συνδρομητές: 1800 δρχ.

**Προς Αγγελική Φατούρου,
Δυρραχίου 55 - 10443 Αθήνα**

**Παλιά τεύχη των Αντιτετραδίων
μπορείτε να βρείτε:**

**Gutenberg - Εστία - Γρηγόρης
ή στο τηλέφωνο 9713651**

- Αν είναι να πέσουμε μέχρις ενός, ας πέσει η κυβέρνηση και η πολιτική της. Αλλά αν είναι να πέσουμε, ας μην πέσουμε στις αγκαλιές της αξιωματικής συγκομιδής.

- Τι είδε ο Γιαπωνέζος (Κανελλόπουλος) στη μεγαλειώδη συγκέντρωση του Συντάγματος αρχές Σεπτεμβρη;

«Διάλογος - διάλογος - διάλογος»

Κόλλησε η βελόνα...

- Όσο δυναμώνει ο ήλιος μικραίνουν οι σκιές. Με αφορμή τις απεργίες και τους «γιάπηδες» κάθε είδους.

- Σαρώστε τα κακά τέρατα (Κινέζικη φράση, αλλά επίκαιρη).

- «Το ψάχνουμε». Ηθικό και πολιτικό επιμύθιο του Συνασπισμού για το τί πρέπει να γίνει.

Αμα το βρείτε παιδιά να το σφυρίξετε και σε μας.

- Σύγκληση ΓΣΕΕ και ΣΕΒ σ' έξι σημεία. Το σπουδαιότερο είναι ότι τα ελλείμματα θα τα πληρώσει ο λαός.

Ο Στράτος συμφώνησε.

«Πάρτο απόφαση ρε Στράτο

χαλάλι σου το συνδικάτο», λέγεται πως είπαν οι Θεωνάς - Κανελλόπουλος.

- Κοινωνικοί εταίροι ή εταίρες (συγνώμη κύριε διευθυντά, αλλά εδώ γίνεται...).

- Όχι στις συμμαχίες μιας χρήσης.

Το πιο σπουδαίο, το πιο τρανό γεγονός

Ούτε η ψήφιση των μέτρων, ούτε οι κόντρες των αρχηγών, ούτε οι φωτιές που καίνε ό,τι απόμεινε, ήταν τα σπουδαιότερα γεγονότα του καλοκαιριού. Όταν ο κουρνιαχτός καταλαγιάσει και η ιστορία πιάσει να γράφει τις σελίδες της (χρυσές, αργυρές, αδιάφορες) τότε θα σημειώσει αυτό που πρέπει να διδαχτεί στα σχολεία του μέλλοντος και του παρόντος. Που πρέπει να αποτελέσει παράδειγμα για ανάλυση, σύγκριση, μίμηση. Μνημείο Ταξικής λεβεντιάς και κοινωνικής υπερευαισθησίας. Ετσι που οι επερχόμενες γενιές νάχουν άξονα αναφοράς και υπερήφανα να μπορούν να λένε «άμες δε γ' εσόμεθα πολλώ κάρρονες».

Το καλοκαίρι του 1992, 7.000 εργάτες στην ΕΑΣ αρνήθηκαν να υπογράψουν το θάνατο 1.000 συναδέλφων τους που ερχόνταν με τη μορφή της απόλυσης.

Αρνήθηκαν να σώσουν τα τομάρια τους και είπαν «ή όλοι ή κανένα».

Όσο και αν ψάχνω, τα τελευταία χρόνια, δεν βρίσκω ανάλογη πράξη που να μπορεί να συγκριθεί με αυτό το δείγμα της αυταπάτης και του αλτρουισμού.

Και αυτό το γεγονός γιγαντώνει ακόμα περισσότερο, όταν ακούω ή βλέπω στα ΜΜΕ τα τσογλανόπαιδα που πουλιούνται (και όχι μόνο) για ένα πιάτο φακής στους ισχυρούς.

Α. Μ.

Βιβλιοπωλείο Σαβάλα

Ζ. Πηγής 18 και Σόλωνος
106 81 Αθήνα, τηλ.: 3607872

**Εγγύηση για την πληρότητα της ενημέρωσης
του σύγχρονου εκπαιδευτικού**

αντιτετράδια της εκπαίδευσης

τριμηνιαίο περιοδικό για την εκπαίδευση

Διευθύνεται από Επιτροπή

Γραφεία: Μάρνη 30, 104 32 Αθήνα
Τηλ.: 52.35.221, 97.13.651 Fax: 36.05.421

Εκδότης: Γιώργος Σόφης
Τεύχος 19, Μάιος - Ιούνιος - Ιούλιος 1992.
Τιμή τεύχους: 350 δρχ.
Συνδρομή για τέσσερα τεύχη: 1.800 δρχ.
Συνδρομή εξωτερικού: 2.300 δρχ.

Κεντρική διάθεση:
Αγγελική Φατούρου, Δυρραχίου 55, 104 43 Αθήνα,
Τηλ. 51.25.714 - 93.23.251
Χρήστος Κάτσικας, Γραβιάς 24, 172 35 Δάφνη,
Τηλ. 97.13.651

Αριθμός Λογαριασμού Εμπορικής Τράπεζας: 25550862
Αριθμός Λογαριασμού Εθνικής Τράπεζας: 046/634493-30

Μπορείτε να βρείτε τα «αντιτετράδια της εκπαίδευσης»
στα παρακάτω βιβλιοπωλεία της Αθήνας:

BIBΛΙΟΓΩΝΙΑ Ακαδημίας 57
BIBΛΙΟΘΗΚΗ 31 Κάνιγγος 31
ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ Ζωοδόχου Πηγής 21
GUTENBERG Σόλωνος 103
ΓΡΗΓΟΡΗΣ Σόλωνος 73
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ Ε. Μπενάκη
ΕΣΤΙΑ Σόλωνος
ΘΕΜΕΛΙΟ Σόλωνος 84
ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Κωλέττη 2
ΚΑΡΑΒΙΑ Ακαδημίας 58
ΚΟΜΜΟΥΝΑ Θεμιστοκλέους
ΜΗΝΥΜΑ Σόλωνος 83
ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ Ακαδημίας 57
ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ Ιπποκράτους 23
ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ Ιπποκράτους 52
ΠΑΡΟΥΣΙΑ Σόλωνος 94
ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ (Αθήνα και Θεσ/νίκη)
SOLARIS Μπόταση 6
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ Μαυροκορδάτου 3
ΤΟΛΙΔΗΣ Σόλωνος 71
ΧΝΑΡΙ Κιάφας και Ακαδημίας
ΑΙΟΛΟΣ Σόλωνος
ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΟ (στην Ηλιούπολη)

Στα περίπτερα: Κάνιγγος - Νομικής - Φυσικείου - Χημείου

Θεσσαλονίκη:

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ Νίκης 3
ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ Εγνατία 150
ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ Αριστοτέλους 6
ΡΑΓΙΑΣ Τσιμισκή 41
ΙΑΝΟΣ Αριστοτέλους 7
ΜΠΙΜΠΗΣ Εγνατία 108

Λάρισα:

ΚΕΡΑΜΟΣ, στην οδό Κούμα

Και σε κεντρικά βιβλιοπωλεία των μεγάλων επαρχιακών πόλεων

Μόνιμοι συνεργάτες:

Χρυσάνθη Αθανασίου - Φιλολόγος
Βασίλης Αλεξίου - Φιλολόγος, Δικηγόρος, Μεταπτυχιακός Υπότροφος του ΙΚΥ στη Συγκριτική Φιλολογία
Μαλέμω Βαρελά - Τεχνολόγος Ηλεκτρολόγος
Γιώργος Βρανόπουλος - Βιολόγος
Αγγελίνα Γιαννετοπούλου - Δασκάλα
Ασπασία Δεμερσίκη - Φιλολόγος
Ειρήνη Δρακονταειδή - Φοιτήτρια
Αντρέας Ζαφείρης - Ζωγράφος
Γιώργος Ηρακλέους - Φιλολόγος - Γραμματέας Δ.Σ. ΕΛΜΕΝ. Σμύρνης
Καλλιθέας

Γιώργος Καββαδίας - Φιλολόγος
Βαγγέλης Καλαμπάκος - Φυσικός
Γιώργος Καμπούκος - Μαθηματικός
Αθανασία Κασαγιάννη - Φιλολόγος
Χρήστος Κάτσικας - Φιλολόγος
Τηλέμαχος Κολιός - Μαθηματικός
Κώστας Κορδάτος - Τεχνολόγος Μηχανολόγος
Νίκος Κουενής - Καθηγητής Κοινωνιολογίας
Κώστας Κουτίτας - Φυσικός
Ελεονώρα Κυριακού - Δασκάλα
Τάνια Μαλαμίδου - Φιλολόγος, Ψυχολόγος (DEA Νεοελληνικών Σπουδών, DEA Κοινωνικής Ανθρωπολογίας)

Γιάννης Μακρίδης - Μαθηματικός
Δέσποινα Μουρελάτου - Φυσικός
Λάμπρος Μπαλάσκας - Μαθηματικός
Μιχάλης Μπέλλος - Μαθηματικός
Ελένη Νικολαΐδου - Θεολόγος
Σάκης Νικολόπουλος - Μαθηματικός
Γιώργος Ξυλούρης - Φυσικός
Έφη Οικονομοπούλου - Κοινωνική Λειτουργός
Μαρίνα Παντελέων - Κοινωνική Λειτουργός
Πέτρος Πετρίδης - Πολιτικός Μηχανικός
Βάσω Πρασοπούλου - Φιλολόγος
Μαίρη Σόρογκα - Φιλολόγος
Γιώργος Σόφης - Φυσικός, Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Α' ΕΛΜΕ Πειραιά
Στέλιος Σταυρινάδης - Μαθηματικός
Θανάσης Τσιριγώτης - Φιλολόγος, Δ.Σ. Γ' ΕΛΜΕ Δυτικής Αττικής
Χρήστος Τσουκαλάς - Φιλολόγος
Μαρία Φραγκιά - Βιολόγος
Αγγελική Φατούρου - Φυσικός, Πρόεδρος Δ.Σ. Πανελλ. Ένωσης Αδιόριστων Εκπαιδευτικών
Ζωή Χατζή - Γλύπτρια, Πρόεδρος Ένωσης Καθ. Καλλ. Μαθημάτων
Μηνάς Χατζηδημητρίου - Μαθηματικός
Νίτσα Παληγεώργου - Πρόεδρος της Παν. Εν. Αδιο. Εκπ.
Μαργαρίτα Ντάβαρη - Καθηγήτρια Αγγλ. Φιλολ.
Λημής Κοντοφάκας - Σπουδαστής ΤΕΙ

Έκτακτα συνεργάστηκαν σ' αυτό το τεύχος:

Αθανασία Κασαγιάννη - Φιλολόγος
Πάνη Σταθοπούλου - Καθηγήτρια Καλλιτεχνικών Μαθημάτων

